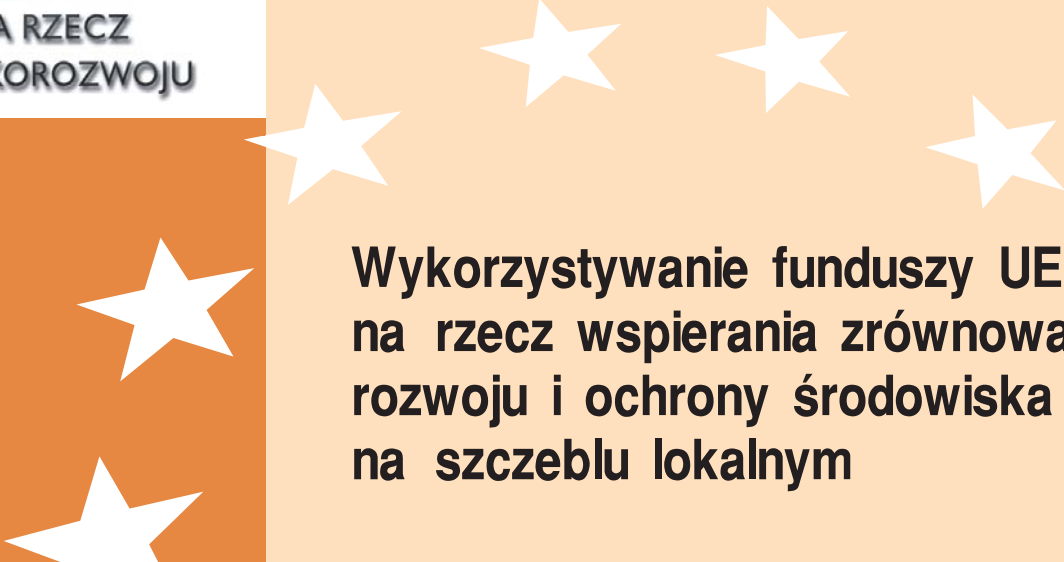

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

Five white, five-pointed stars are arranged in a semi-circular pattern across the top half of the page, set against a light orange background.

**Wykorzystywanie funduszy UE
na rzecz wspierania zrównoważonego
rozwoju i ochrony środowiska
na szczeblu lokalnym**

Wykorzystywanie funduszy UE na rzecz wspierania zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska na szczeblu lokalnym

- Poradnik dla organizacji pozarządowych
i lokalnych samorządów terytorialnych

Publikacja pod patronatem Ministra Środowiska

Ministerstwo Środowiska

Warszawa, lipiec 2005 r.

**Wykorzystywanie funduszy UE
na rzecz wspierania zrównoważonego rozwoju
i ochrony środowiska na szczeblu lokalnym**

- Poradnik dla organizacji pozarządowych
i lokalnych samorządów terytorialnych

Autorzy: Andrzej Kassenberg, Bożenna Wójcik (Instytut na rzecz Ekorozwoju)

Redakcja: Marta Wiśniewska oraz Przemysław Kalinka, Peter Torkler (WWF)

Instytut na rzecz Ekorozwoju oraz WWF serdecznie dziękują Departamentowi Integracji Europejskiej Ministerstwa Środowiska za wkład merytoryczny w przygotowanie niniejszej publikacji

Publikacja wydana w ramach projektu dofinansowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu oraz Federalne Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Republiki Federalnej Niemiec

Odpowiedzialność za treść publikacji ponosi WWF

© WWF Polska / Instytut na rzecz Ekorozwoju

Zdjęcia © WWF/Saturnina i Artur Homan

Koordinacja projektu „Fundusze UE na rzecz zrównoważonego rozwoju”:

Marta Wiśniewska, WWF Polska, mwisniewska@wwf.pl

Peter Torkler, WWF Niemcy, torkler@wwf.de

Publikacja dostępna w wersji elektronicznej:

www.wwf.pl/informacje/publikacje/fundusze_ue/poradnik.pdf

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE.....	8
1. WPROWADZENIE	10
2. FUNDUSZE UE – ICH RÓŻNORODNOŚĆ I FUNKCJE ORAZ MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	13
3. SYSTEM WDRAŻANIA POSZCZEGÓLNYCH FUNDUSZY UE W POLSCE	18
3.1. Programy, jakie zostały przygotowane w Polsce w celu wykorzystania środków poszczególnych funduszy.....	18
Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	18
Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	25
Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich.....	31
Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb.....	39
Sektorowy Program Operacyjny Transport	46
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego.....	50
Fundusz Spójności - Środowisko i Transport	63
Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III	68
Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich.....	81
3.2. Dostępność wspólnotowych instrumentów finansowych dla samorządów lokalnych i ekologicznych organizacji pozarządowych	85
4. PRZYKŁADY PROJEKTÓW MOŻLIWYCH DO PRZYGOTOWANIA PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE ORAZ SAMORZĄDY LOKALNE	88
4.1. Przykłady projektów dofinansowanych ze środków UE, w ramach których realizowano przedsięwzięcia pro-środowiskowe i wspierające ekorozwój w starych państwach członkowskich Unii	88
<i>Projekt (1) „Paleta Morza Bałtyckiego” - zarządzanie zasobami wodnymi, ochrona wód, zrównoważona turystyka.....</i>	<i>88</i>
<i>Projekt (2) Europejska Zielona Sieć dla obszarów śródziemnomorskich</i>	<i>89</i>
<i>Projekt (3) Zrównoważony rozwój regionalny w rezerwacie biosfery Schaalsee.....</i>	<i>90</i>
<i>Projekt (4) Plan ochrony przyrody dla rolników w Austrii.....</i>	<i>91</i>
<i>Projekt (5) Ponowne uzyskanie naturalnej dynamiki zalewowej na łąkach Rögnitz.....</i>	<i>93</i>
<i>Projekt (6) Jezioro Constance</i>	<i>94</i>

<i>Projekt (7) Energetyczne wykorzystanie biomasy jako element zrównoważonego rozwoju regionu - Bioenergia południowej Dolnej Saksonii</i>	95
<i>Projekt (8) Przedsięwzięcie w zakresie badań stosowanych i rozwoju - opanowanie dziedziny optymalizacji instalacji do wytwarzania biogazu</i>	96
<i>Projekt (9) Miejscowe zaopatrywanie w ciepło na bazie rozdrobnionych odpadów drewnianych</i>	97
<i>Projekt (10) Sieć kooperacyjna dla siłowni wiatrowych</i>	97
<i>Projekt (11) „Słońce dla podmokłej wyspy Föhr” (Promocja odnawialnych źródeł energii)</i>	98
<i>Projekt (12) Stara fabryka papieru o nowym wyglądzie</i>	99
<i>Projekt (13) Ekologiczna przebudowa fabryki UFA</i>	99
<i>Projekt (14) Ekologiczne centrum szkolenia „Lasker Höfe”</i>	100
4.2. Przykłady projektów dofinansowanych ze środków UE, w ramach których realizowano przedsięwzięcia prośrodowiskowe i wspierające ekorozwój zrealizowanych lub przygotowanych do realizacji w Polsce	101
<i>Projekt (15) Rolnictwo ekologiczne i społeczeństwo wspierające zrównoważony rozwój w Regionie Morza Bałtyckiego</i>	101
<i>Projekt (16) Użytki ekologiczne szansą dla zachowania bioróżnorodności w każdej gminie</i>	102
<i>Projekt (17) Zazielenianie lokalnych rynków pracy w Polsce – wykorzystanie doświadczeń Unii Europejskiej</i>	103
<i>Projekt (18) Ochrona wysokich torfowisk bałtyckich na Pomorzu</i>	105
<i>Projekt (19) Zintegrowane zarządzanie środowiskiem dla polskich małych i średnich przedsiębiorstw poprzez narzędzie internetowe – „Menadżer Środowiska”</i>	106
4.3. Podsumowanie przykładów	108
5. OBSERWOWANE TENDENCJE ZMIAN GŁÓWNYCH POLITYK UE BĘDĄCYCH PODSTAWĄ WYDATKOWANIA FUNDUSZY WRAZ Z NOWĄ PERSPEKTYWĄ FINANSOWĄ NA LATA 2007-2013	111
5.1. Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej	111
5.2. Program Działań na rzecz Środowiska Wspólnoty Europejskiej	112
5.3. Polityka ochrony przyrody i finansowanie sieci Natura 2000	113
5.4. Wspólna Polityka Rolna i proponowane zmiany	114
5.5. Inicjatywa Wspólnotowa LEADER na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i dyskusje nad jej przyszłością	116
5.6. Polityka Regionalna UE	117
5.7. Polityka transportowa UE	118
5.8. Nowy okres programowania w UE (lata 2007-2013)	119
6. ROLA EKOLOGICZNYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W PROCESIE WYKORZYSTYWANIA FUNDUSZY UE	126
7. PODSUMOWANIE	130
ZAŁĄCZNIK 1	131
ZAŁĄCZNIK 2	139

STRESZCZENIE

Poradnik ma na celu przybliżenie pozarządowym organizacjom ekologicznym (zwłaszcza tym, które działają na szczeblu lokalnym) oraz samorządom lokalnym wiedzy o funduszach Unii Europejskiej, które mogą służyć wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju i ochronie przyrody na szczeblu lokalnym, a także pokazuje możliwości korzystania z nich w sposób bezpośredni. Jednocześnie ma również:

- zachęcać do inspirowania innych podmiotów (np. przedsiębiorstw lub rolników indywidualnych) do podejmowania działań, które mogą być wspierane z tych funduszy,
- służyć zwróceniu uwagi na to, że uruchomienie tych środków może w niektórych przypadkach powodować poważne straty środowiskowe i że w związku z tym należy z dużą wnikliwością przyglądać się takim przedsięwzięciom i śledzić prawidłowość przebiegu całego procesu decyzyjnego.

Autorzy poradnika inwestycje i przedsięwzięcia prośrodowiskowe oraz wspierające wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju rozumieją jako:

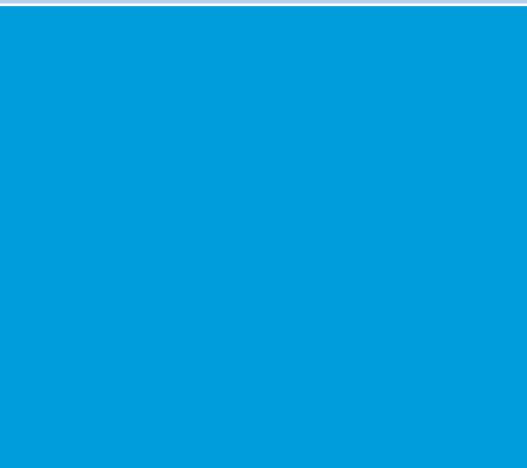
- infrastrukturę ochrony środowiska przyczyniającą się do zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko różnorodnego rodzaju zanieczyszczeń,
- przedsięwzięcia służące ochronie walorów przyrodniczych oraz krajobrazowych wraz z umiarkowanym ich wykorzystywaniem,
- inwestycje i przedsięwzięcia służące ograniczaniu wykorzystania zasobów przyrodniczych np.: energooszczędne, materiałoszczędne, wodooszczędne, terenooszczędne,
- przedsięwzięcia służące promocji i tworzeniu przyjaznej środowisku działalności gospodarczej oraz kreowaniu rynku na produkty proekologiczne,
- przedsięwzięcia o charakterze szkoleniowym obejmujące tematykę ochrony środowiska czy też wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju,
- przedsięwzięcia służące budowaniu partnerstwa na rzecz proekologicznego rozwoju społecznego i gospodarczego zwłaszcza na poziomie lokalnym oraz przyczyniające się do wymiany doświadczeń i upowszechniania dobrych przykładów z tego zakresu.

Z dokonanego przeglądu wynika, że jest wiele działań, które mogą być wykorzystane na rzecz realizacji przedsięwzięć przyjaznych dla środowiska lub wręcz na rzecz jego ochrony, zarówno przez organizacje pozarządowe jak i, przede wszystkim, przez samorządy lokalne. Niektóre działania, które również uznajemy za korzystne z punktu widzenia wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju, dostępne są dla innych podmiotów – trzeba więc je zachęcać do ich wykorzystywania.

© WWF/Saturnina i Artur Homan

Wprowadzenie

WPROWADZENIE

Minął już rok od czasu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej (UE) i od jakiegoś już czasu wdrażane są w Polsce programy, w ramach których przekazywana jest pomoc finansowa UE dla naszego kraju. W wyniku negocjacji przedakcesyjnych określone zostały zobowiązania Polski, co do wypełnienia wymagań prawnych UE. W zakresie ochrony środowiska są to poważne zobowiązania, a kwota potrzebna do ich wypełnienia jest bardzo znacząca. Dokonane wyliczenia pokazują, że aby spełnić wymagania wszystkich tzw. ekologicznych dyrektyw UE niezbędne jest wydatkowanie w ciągu najbliższych lat sumy ponad 30 mld euro¹. Jednocześnie, obok planowanych działań służących dostosowaniu naszej ochrony środowiska do standardów wspólnotowych, pozostaje cała gama działań budujących zrównoważony rozwój.

Lata 2004 i 2005 to okres niewątpliwie przełomowy nie tylko dlatego, że jest to początek naszego członkostwa w UE, ale także iż jest to czas, w którym po raz pierwszy otworzyły się możliwości szerokiego wykorzystywania dostępnych dla naszego kraju różnych instrumentów finansowych UE, jak i okres „zamykania” funduszy przedakcesyjnych. Ilość środków UE, jakie zostały przeznaczone dla Polski na pierwsze trzy lata członkostwa (2004-2006), jest znaczna i wynosi łącznie ok. 15 676 mln euro². Większość tych środków wykorzystywana będzie poprzez realizację wielu Sektorowych Programów Ope-

racyjnych (SPO) lub strategii przygotowanych w ramach prac nad Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004-2006 (NPR), który był podstawą opracowania dokumentu „Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla pomocy strukturalnej Wspólnoty w regionach Polski spełniających kryteria Celu 1 na okres od dnia 1 stycznia 2004 r. do 31 grudnia 2006 r.”, a który Komisja Wspólnot Europejskich zatwierdziła 22 czerwca 2004 r. Część tych środków przekazywana będzie Polsce na podstawie zapisów Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich, dokumentu przygotowywanego odrębnie, a zatwierdzonego przez Komisję 6 września 2004 r.

Na realizację poszczególnych programów operacyjnych w ramach NPR przeznaczono następujące sumy ze środków UE³:

- 1249,7 mln euro na SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw,
- 1473,1 mln euro na SPO Rozwój zasobów ludzkich,
- 1191,7 mln euro na SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich,
- 198,6 mln euro na SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb,
- 1166,9 mln euro na SPO Transport,
- 2971,0 mln euro na Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- 133,9 mln euro na Program EQUAL,
- 221,4 mln euro na Strategię wykorzystania Programu INTERREG III;

¹ T. Żylicz, *Koszty i korzyści z tytułu członkostwa Polski w UE: ochrona środowiska*. (w:) *Koszty i korzyści członkostwa Polski w UE*. Centrum Europejskie Natolin. Warszawa 2003.

² Sumy te dotyczą Narodowego Planu Rozwoju i Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich łącznie, na realizację których wykorzystywane są fundusze strukturalne, Fundusz Spójności oraz środki II-go filara Wspólnej Polityki Rolnej – nie uwzględniono środków przekazywanych Polsce w ramach I filara Wspólnej Polityki Rolnej.

³ Wysokość środków podana wg dokumentu: *Podstawy Wsparcia Wspólnoty „Promowanie rozwoju gospodarczego i warunków sprzyjających wzrostowi zatrudnienia”*, Bruksela-Warszawa, Grudzień 2003 (wersja z sierpnia 2004 r. – ze zmianami po negocjacjach w sprawie zatwierdzenia) – dokument przyjęty przez Radę Ministrów 23 grudnia 2003 r. oraz zatwierdzony przez Komisję Europejską w dniu 22 czerwca 2004 r.

- 24,8 mln euro Program Operacyjny Pomoc techniczna,
- 4178,8 mln euro na Strategię wykorzystania Funduszu Spójności.

Natomiast na realizację Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich przeznaczono 2866,4 mln euro z funduszy UE.

Wszystkie te programy muszą być dofinansowane ze środków krajowych – zarówno publicznych, jak i w wielu przypadkach prywatnych – poprzez wkład własny realizujących projekty.

Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie pozarządowym organizacjom ekologicznym (zwłaszcza tym, które działają na szczeblu lokalnym) oraz samorządom lokalnym wiedzy o funduszach UE, które mogą służyć wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju i ochronie przyrody. Jednocześnie ma także:

- pokazać możliwości korzystania z nich w sposób bezpośredni,
- zachęcać do inspirowania innych odpowiedzialnych podmiotów (np. przedsiębiorstw lub rolników) do podejmowania działań, które mogą być wspierane z tych funduszy,
- służyć zwróceniu uwagi na to, że uruchomienie tych środków może w niektórych przypadkach (wynika to z doświadczeń „starych” państw UE) powodować poważne straty środowiskowe i że w związku z tym należy z dużą wnikliwością przyglądać się takim przedsięwzięciom i śledzić prawidłowość przebiegu całego procesu.

W tym miejscu warto zdefiniować jak w niniejszym poradniku rozumie się inwestycje i przedsięwzięcia prośrodowiskowe oraz wspierające wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju. Są nimi:

- Infrastruktura ochrony środowiska przyczyniająca się do zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko różnorodnego rodzaju zanieczyszczeń, a jednocześnie służąca wypełnianiu przez Polskę zobowiązań akcesyjnych z zakresu ochrony środowiska (np. gospodarka ściekowa, gospodarka odpadami, poprawa jakości powietrza i ochrona przed hałasem).

- Przedsięwzięcia służące ochronie walorów przyrodniczych oraz krajobrazowych wraz ze zrównoważonym ich wykorzystywaniem, a zwłaszcza te na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych, w tym objętych siecią Natura 2000.

- Inwestycje i przedsięwzięcia służące ograniczeniu wykorzystania zasobów przyrodniczych np.: energooszczędne, materiałoszczędne, wodooszczędne, terenooszczędne. Dotyczyć one mogą zarówno inwestycji przyczyniających się do zmian lub modernizacji technologii, jak i przedsięwzięć polegających na wdrażaniu środowiskowych systemów zarządzania (np. EMAS, ISO-14.001). W szczególności warte zainteresowania są wszelkie przedsięwzięcia służące popieraniu eko-innowacyjności.

- Przedsięwzięcia służące promocji i tworzeniu przyjaznej środowisku działalności gospodarczej oraz kreowaniu rynku na produkty proekologiczne. Powinny się one przyczyniać do powstawania lub zachowywania przyjaznych środowisku tzw. zielonych miejsc pracy.

- Przedsięwzięcia o charakterze szkoleniowym obejmujące tematykę ochrony środowiska czy też wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju, w tym z zakresu zarządzania środowiskowego.

- Przedsięwzięcia służące budowaniu partnerstwa na rzecz proekologicznego rozwoju społecznego i gospodarczego, zwłaszcza na poziomie lokalnym oraz przyczyniające się do wymiany doświadczeń i upowszechniania dobrych przykładów z tego zakresu.

Poradnik składa się z kilku części. Przedstawiono w nim pokrótce poszczególne fundusze UE, a następnie poszczególne programy przygotowane w Polsce do wykorzystywania tych funduszy w latach 2004-2006. Szerzej opisano te działania, które zdaniem autorów mogą być wykorzystywane na rzecz wspierania ochrony środowiska i wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Przyjrzano się też tym, w ramach których realizowane projekty mogą niekiedy zagrażać środowisku. Omówiono poszczególne polityki UE i przygotowywane na następny okres budżetowy (lata 2007-2013) zmiany, co do ich finansowania. Następnie pokazano potencjalną rolę i miejsce pozarządowych organizacji ekologicznych w całym procesie wykorzystywania funduszy UE w Polsce. Na końcu poradnika umieszczono kontakty do różnych instytucji i organizacji (w tym do przedstawicieli ekologicznych organizacji pozarządowych biorących udział w pracach komitetów monitorujących i sterujących), które mogą być przydatne podmiotom działającym na szczeblu lokalnym – podmiotom, które zechcą wykorzystywać fundusze UE w Polsce.

© WWF/Saturnina i Artur Homan

**Fundusze UE - ich różnorodność i funkcje
oraz możliwości wykorzystania na rzecz ochrony
środowiska i zrównoważonego rozwoju**

FUNDUSZE UE – ICH RÓŻNORODNOŚĆ I FUNKCJE ORAZ MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Unia Europejska do finansowania swej polityki regionalnej i polityki spójności, mającej na celu osiągnięcie spójności gospodarczej i społecznej na terenie całej Unii, wykorzystuje tzw. fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności, których zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów UE. Fundusze te tworzą dużą gamę możliwych ścieżek finansowania działań w różnych dziedzinach gospodarki oraz wspierania rozwoju społecznego. Uzupełniane są one przez środki tzw. II Filara Wspólnej Polityki Rolnej⁴, poprzez które wspierany jest rozwój obszarów wiejskich Wspólnoty. Wsparcie dla działań na rzecz ochrony środowiska może być także udzielane poprzez inne fundusze UE – przede wszystkim poprzez LIFE.

W Unii Europejskiej działają obecnie 4 fundusze strukturalne: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, Finansowy Instrument Sterowania Rybołówstwem. Środki z nich wykorzystywane są poprzez narodowe plany rozwoju oraz krajowe programy operacyjne. Część wykorzystywana jest w ramach tzw. inicjatyw wspólnotowych. Duże przedsięwzięcia z zakresu polityki spójności finansowane są poprzez Fundusz Spójności. Ogólne ramy wydatkowania funduszy strukturalnych opisuje Rozporządzenie Rady nr 1260/99/WE z 21 czerwca 1999 r. Oprócz tego rozporządzenia przyjęto też inne dotyczące poszczególnych funduszy oraz dodatkowe uszczegóławiające ogólne ramy ich stosowania. Wszystkie one były już wielokrotnie uzupełnia-

ne i aktualizowane – wiele zmian wprowadzono w związku z procesem poszerzenia Unii o grupę nowych państw członkowskich, wśród których jest Polska.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) powstał w 1975 r. Podstawowym jego celem jest zmniejszanie dysproporcji w rozwoju pomiędzy różnymi regionami UE. Głównym kierunkiem interwencji przy użyciu funduszu EFRR jest udział w osiąganiu celów 1 i 2 polityki regionalnej UE⁵, czyli promowanie dostosowań strukturalnych regionów, których rozwój jest opóźniony (obszary Celu 1) oraz wspieranie gospodarczych i społecznych przekształceń na obszarach stojących w obliczu problemów strukturalnych (obszary Celu 2). Z funduszu EFRR finansuje się inwestycje i przedsięwzięcia o bardzo zróżnicowanym charakterze i w różnych dziedzinach. Podstawą funkcjonowania Funduszu EFRR jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1261/99/WE z dnia 21 czerwca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W ramach EFRR istnieje wiele możliwości bezpośrednich działań na rzecz ochrony środowiska oraz finansowania przyjaznych środowisku przedsięwzięć o charakterze lokalnym lub regionalnym, które sprzyjają wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Niestety ze środków EFRR jest także możliwe finansowanie realizacji wielu inwestycji, które mogą przynosić zagrożenia dla środowiska i dlatego ich projekty muszą być wnikliwie oceniane.

⁴ Filar II WPR UE to instrumenty polityki strukturalnej przeznaczone dla obszarów wiejskich oraz tzw. „instrumenty towarzyszące” polityki rolnej, w tym programy rolnośrodowiskowe. Instrumenty te mają na celu wyrównywanie warunków rozwoju i zapewnienie odpowiedniego poziomu życia mieszkańcom wsi oraz ochronę walorów przyrodniczych na tych obszarach. Natomiast do I filaru WPR zalicza się instrumenty polityki rynkowo-cenowej mającej na celu stabilizację rynku, podnoszenie produktywności i utrzymanie odpowiedniego poziomu dochodów rolników.

⁵ Przyjęte zostały trzy priorytetowe cele polityki regionalnej Unii i określone obszary, na których te cele są realizowane.

Europejski Fundusz Społeczny (EFS) działa od 1960 r. i jest ściśle związany z Europejską Polityką Zatrudnienia. Główny cel to wspieranie walki z bezrobociem w krajach członkowskich. Z EFS finansuje się działania wspomagające różne grupy społeczne lub/i regiony w rozwiązywaniu problemów bezrobocia i przeciwdziałaniu jego wzrostowi. Szczególna uwaga poświęcana jest ludziom zagrożonym długoterminowym bezrobociem oraz ludziom młodym (do 25 roku życia) wkraczającym na rynek pracy, ludziom odrzuconym i defaworyzowanym przez społeczeństwo (np. bezdomni i uzależnieni). Zwraca się też dużą uwagę na potrzebę walki z dyskryminacją zawodową (np. wspiera się wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy). Podstawą funkcjonowania funduszu EFS jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1784/99/WE z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego.

Fundusz ten może być wykorzystywany do wielu działań edukacyjnych podnoszących świadomość ekologiczną obecnych i przyszłych uczestników rynku pracy oraz na rzecz wspierania działań badawczych i informacyjnych związanych z ochroną środowiska. Ze środków EFS mogą być finansowane działania upowszechniające ideę przyjaznych środowisku miejsc pracy.

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) powstał w 1964 r. EFOiGR składa się z dwóch sekcji, z których Sekcja Orientacji wspierająca przekształcenia w rolnictwie w poszczególnych państwach UE jest instrumentem polityki strukturalnej. Sekcja Gwarancji finansuje natomiast Wspólną Politykę Rolną (głównie zakupy interwencyjne produktów rolnych i dopłaty bezpośrednie dla rolników). Ze środków Sekcji Orientacji EFOiGR realizuje się przekształcenia struktur rolnictwa, wspiera inicjatywy służące zmianom struktury zawodowej na wsi, dostosowuje potencjał produkcyjny gospodarstw do wymogów rynku i obowiązujących standardów oraz wspiera podejmowanie alternatywnej działalności na terenach wiejskich (w tym związanej np. z agroturystyką i rozwojem rzemiosła). Ze środków Sekcji Gwarancji EFOiGR finansuje się natomiast tzw. środki towarzyszące Wspólnej Polityki Rolnej (WPR)⁶, które mają ograniczać szkodliwy wpływ na środowisko i stosunki społeczne, jaki wywarła re-

alizacja WPR. Podstawą prawną wydatkowania środków z EFOiGR jest Rozporządzenie Rady nr 1257/99/WE o wsparciu rozwoju wsi przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej.

Wiele działań finansowanych z EFOiGR może sprzyjać ochronie środowiska. Inne, zwłaszcza te prowadzące do wzrostu intensywności gospodarowania, mogą niestety stwarzać pewne zagrożenia. Ważne jest więc, by stosowane były procedury ograniczające ich negatywny wpływ – przede wszystkim poprzez odpowiednie kryteria wyboru projektów.

Finansowy Instrument Sterowania Rybołówstwem (FISR), zwany też czasem Finansowym Instrumentem Wspierania Rybołówstwa lub FI Orientacji Rybołówstwa, powstał w 1993 r. Ze środków tego funduszu finansowane są działania dostosowujące rybołówstwo do ograniczonych możliwości łowisk oraz modernizacja i restrukturyzacja infrastruktury portów rybackich czy floty rybackiej, działania odnoszące się do metod połowu oraz przetwarzania ryb i inne zmierzające do podnoszenia konkurencyjności produktów rybnych oraz ich promowanie na rynku. Zasadnicze podstawy prawne dla FISR kształtują dwa rozporządzenia: Rozporządzenie Rady nr 6760/92/EWG z 20 grudnia 1992 r. w sprawie ustanowienia wspólnotowego systemu dla rybołówstwa i hodowli zwierząt wodnych oraz Rozporządzenie Rady nr 1263/99/WE z dnia 21 czerwca 1999 r. w sprawie Finansowego Instrumentu Wspierania Rybołówstwa.

Ze środków FISR możliwe jest realizowanie wielu przedsięwzięć, które przyczynią się do znacznego zmniejszenia presji na środowisko ze strony rybołówstwa morskiego i śródlądowego oraz ze strony przetwórstwa ryb.

Fundusz Spójności (FS) utworzony został w 1994 r., a zasady jego funkcjonowania określono w Rozporządzeniu Rady nr 1164/94/WE z 16 maja w 1994 r. Fundusz ten jest głównym instrumentem polityki spójności gospodarczej i społecznej. Ze środków FS finansuje się duże projekty z dwóch dziedzin: infrastruktury ochrony środowiska oraz infrastruktury transportowej związanej z transeuropejskimi sieciami transportowymi (TEN-T). Fundusz ten finansuje działania o zasięgu ogólnokrajowym i te mające znaczenie międzynarodowe.

⁶ wprowadzone reformą z 1992 roku

Część środowiskowa FS powinna się przyczynić do poprawy stanu środowiska⁷. Natomiast projekty z części transportowej, szczególnie te, które dotyczą infrastruktury drogowej, stanowią potencjalnie duże zagrożenie dla środowiska. Jako duże inwestycje wszystkie te projekty muszą przechodzić przez pełną procedurę oceny oddziaływania na środowisko, by w maksymalnym stopniu eliminować ich negatywne oddziaływania.

Funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności zarządza Komisja Europejska, a środki z nich pochodzące wydają kraje członkowskie. Komisja Europejska zatwierdza całe programy przygotowywane przez państwa członkowskie do poszczególnych funduszy strukturalnych, a decyzje dotyczące wydatkowania środków z Funduszu Spójności Komisja podejmuje indywidualnie w stosunku do konkretnych projektów. Uruchomienie funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności odbywa się w zgodzie z następującymi zasadami:

- Zasada koncentracji oznacza, że środki funduszy są przede wszystkim dostępne dla tych regionów, które tego najbardziej potrzebują oraz, że koncentruje się ich wydatkowanie wokół określonych celów.
- Zasada programowania odnosi się do planowania wykorzystania funduszy, co odbywa się zawsze w ramach kilkuletnich perspektyw finansowych (na ogół 7-letnich), określających wysokość środków na poszczególne fundusze, ramy czasowe ich wykorzystania oraz warunki jakie trzeba spełnić, by z nich korzystać. Państwa członkowskie w ramach programowania wykorzystania funduszy UE muszą dopasować do przedstawianych im warunków swoje plany i tylko w takim zakresie negocjują możliwość korzystania z funduszy.
- Zasada partnerstwa jest niezbędna, by środki finansowe kierowane były do rozwiązywania najistotniejszych potrzeb. Jest ona rozumiana dwojako, jako partnerstwo wertykalne i horyzontalne. Partnerstwo wertykalne odnosi się do współpracy pomiędzy Komisją Europejską a odpowiednimi władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi. Dzięki temu środki pomocowe kierowane są do obszarów, które potrzebują najsilniejszego wsparcia. Partnerstwo horyzontalne wiąże się z prowadzeniem

konsultacji władz samorządowych i rządowych z partnerami społecznymi najbardziej zainteresowanymi planowanymi działaniami, co zwiększa efektywność i celowość pomocy.

- Zasada dodatkowości, zwana również zasadą komplementarności, oznacza, że środki wspólnotowe jedynie uzupełniają działania finansowane na poziomie kraju członkowskiego. Konieczne jest więc wieloletnie planowanie, które pozwala na przygotowywanie kompleksowych programów obejmujących zarówno działania finansowane ze środków UE, jak i działania finansowane z budżetów krajowych, regionalnych lub lokalnych.
- Zasada współfinansowania oznacza, że projekty, które są zgłaszane do finansowania z funduszy ze środków UE, muszą być w odpowiednich proporcjach współfinansowane ze środków krajowych, przy czym za środki krajowe uważa się te, które nie pochodzą z UE. Mogą to być pieniądze budżetowe (z budżetu państwa lub z budżetów samorządów), środki publiczne pozarządowe lub środki prywatne.

Z punktu widzenia ochrony środowiska i wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju poza funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności istotny jest też **fundusz LIFE**. Został on ustanowiony Rozporządzeniem Rady nr 1973/92/EWG z 21 maja 1992 r. w sprawie ustanowienia finansowego instrumentu na rzecz ochrony środowiska (LIFE). Celem przed nim postawionym było współfinansowanie działań w dziedzinie ochrony środowiska podejmowanych przez państwa UE oraz kraje Europy Środkowej i Wschodniej kandydujące wówczas do UE, a także państwa trzecie leżące u wybrzeży Morza Śródziemnego i Morza Bałtyckiego. Głównym celem LIFE jest wspieranie działań mających na celu wdrażanie prawa wspólnotowego oraz wzmocnienie polityki w zakresie ochrony środowiska, jak również wskazywanie nowych rozwiązań problemów związanych z wdrażaniem i realizacją polityki ochrony środowiska, a także wspieranie realizacji Szóstego Programu Działań na rzecz Środowiska. Środki wydatkowane są w ramach trzech tematycznych komponentów:

- LIFE Przyroda (47% środków) finansująca działania w dziedzinie ochrony przyrody

⁷ Niestety nie zawsze tak jest. Niektóre bowiem projekty z zakresu ochrony przeciwpowodziowej czy budowy komunalnych spalarni śmieci mogą być bardzo szkodliwe dla środowiska, ewentualne szkodliwe oddziaływanie środowiskowe innych zależy głównie od ich położenia.

- służące utrzymaniu lub odbudowie siedlisk naturalnych i/lub populacji gatunków,
- LIFE Środowisko (47% środków) finansujący działania w dziedzinie ochrony środowiska inne niż ochrona przyrody, a przyczyniające się głównie do opracowywania innowacyjnych i zintegrowanych technik oraz metod na rzecz rozwoju polityki Wspólnoty w zakresie ochrony środowiska,
 - LIFE Kraje Trzecie (6% środków), zarezerwowany na wspieranie ważnych środowiskowo projektów poza granicami UE.
Środki z LIFE Przyroda wykorzystywane są przede wszystkim na rzecz funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. W ramach komponentu LIFE Środowisko realizowane są dwa typy projektów - projekty demonstracyjne i projekty przygotowawcze.

© WWF/Saturnina i Artur Homan

System wdrażania poszczególnych funduszy UE w Polsce

SYSTEM WDRAŻANIA POSZCZEGÓLNYCH FUNDUSZY UE W POLSCE

Fundusze Unii Europejskiej wykorzystywane są w Polsce poprzez wiele programów. Najważniejszym dokumentem programowym ustalającym zasady i kierunki wykorzystywania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce jest Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2004-2006. Dokument ten został ostatecznie przyjęty przez Radę Ministrów 11 lutego 2003 r., a następnie negocjowany z Komisją Europejską, by na jego podstawie uzgodnić Podstawy Wsparcia Wspólnoty (PWW). Zapisy PWW wdrażane są poprzez pięć jednofunduszowych sektorowych programów operacyjnych (SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, SPO Rozwój Zasobów Ludzkich, SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich, SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb, SPO Transport i Gospodarka Morska), jeden wielofunduszowy program – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) oraz Program Operacyjny Pomoc Techniczna, jak i Strategię Wykorzystania Funduszu Spójności. Ponadto podstawą wydatkowania części środków przekazywanych Polsce

w ramach PWW są programy wykorzystania Inicjatyw Wspólnoty INTERREG i EQUAL⁸. Główną podstawę prawną programowania do funduszy europejskich oraz wdrażania przygotowywanych w tym celu programów stanowi Ustawa o Narodowym Planie Rozwoju z 20 kwietnia 2004 r. (Dz. U. nr 116, poz. 1206).

W niniejszym rozdziale przedstawiono poszczególne programy operacyjne jakie zostały przygotowane w Polsce w celu wdrażania funduszy UE. Programy zostały przedstawione według ujednoliconego schematu – najpierw informacja ogólna o każdym z programów, a następnie opisy tych działań, które uznaliśmy za działania pozwalające na realizację projektów wspierających wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju lub poświęconych zadaniom z dziedziny ochrony środowiska. Na końcu opisu każdego programu zamieszczone zostały zestawienia wszystkich jego działań wraz z ich oceną z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju – czy przewidywany jest pozytywny wpływ, czy spodziewane są potencjalne zagrożenia.

3.1. Programy, jakie zostały przygotowane w Polsce w celu wykorzystania środków poszczególnych funduszy

Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP)⁹

Program ten należy do kluczowych dokumentów przewidzianych w Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004-2006. SPO WKP przygotowany został po to, aby wzmocnić konkurencyjność

polskich przedsiębiorstw oraz aby pomóc przedsiębiorstwom dostosować się do zmieniających się warunków na rynku.

⁸ Ze względu na zakończenie procedury składania wniosków do programu EQUAL nie został on omówiony szczegółowo w Poradniku.

⁹ znany również pod nazwą: Unia dla przedsiębiorczych – Program Konkurencyjność

Priorytety programu:

Priorytet 1. Rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu. Zamierza się ułatwiać przedsiębiorstwom funkcjonowanie w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego poprzez wspieranie instytucji otoczenia biznesu dostarczających usługi dla przedsiębiorstw.

Priorytet 2. Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw. Zwiększana będzie konkurencyjność przedsiębiorstw poprzez wsparcie inwestycji poprawiających ich poziom technologiczny i organizacyjny, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony środowiska oraz dostarczanie wysokiej jakości usług doradczych.

Dokumenty programowe:

- Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006 opublikowany jako Załącznik do Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2004 r., (Dz.U. nr 169, poz. 1774)
- Uzupełnienie Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrostu Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006 – opublikowane jako Załącznik do Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 6 sierpnia 2004 r. (Dz.U.

nr 197, poz. 2023) wraz ze zmianami wprowadzonymi Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 11 stycznia 2005 r. (Dz.U. nr 9, poz. 63) oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 czerwca 2005 r. (Dz.U. nr 108, poz. 906)

Dokumenty dostępne są na stronie internetowej: www.wkp.gov.pl

Instytucje wdrażające: instytucje i podmioty publiczne i prywatne odpowiedzialne za realizowanie działań to: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Agencja Rozwoju Przemysłu S.A., Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Ministerstwo Gospodarki i Pracy (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków i wytyczne do ich wypełniania oraz różne aktualne informacje dostępne są na wyżej wymienionej stronie internetowej. Przyjmowanie wniosków odbywa się w kolejnych rundach aplikacyjnych.

Materiały pomocnicze: „Podręcznik beneficjenta Sektorowego Programu Operacyjnego - Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004-2006” – dostępny na wyżej wymienionej stronie internetowej.

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju:

Nazwa priorytetu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Priorytet 1. Rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu		
1.1. Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw	☺?	☹?
1.2. Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw	☺?	☹?
1.3. Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju	☺	☹?
1.4. Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką	☺	☹?
1.5. Rozwój systemu dostępu przedsiębiorców do informacji i usług publicznych on-line	☺	

Nazwa priorytetu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Priorytet 2. Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw		
2.1. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo	☺☺	
2.2. Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw	☺	☹?
2.3. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje	☺	☹?
2.4. Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowywania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska	☺☺	

☺☺ – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; ☺ – możliwość pozytywnego wpływu; ☹ – możliwość wystąpienia zagrożenia; ☹☹ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

Charakterystyka potencjalnych zagrożeń związanych z niektórymi działaniami¹⁰. Działania 1.1., 1.2. oraz 2.2. nie będą miały prawdopodobnie związku z wdrażaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Są obawy, że część wsparcia dla przedsiębiorstw udzielanego tą drogą może skutkować nadmierną intensywnością działania, co może potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko.

A) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych, ale niedostępne dla samorządów – brak tej kategorii

B) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych i dla samorządów

DZIAŁANIE 1.3. TWORZENIE KORZYSTNYCH WARUNKÓW DLA ROZWOJU FIRM

Działanie polega na stworzeniu warunków do poprawienia prowadzenia działalności gospodarczej poprzez tworzenie infrastruktury technicznej i doradztwo w zakresie zarządzania. Zakłada się tworzenie parków przemysłowych na terenach objętych restrukturyzacją, na których występuje duże bezrobocie. W silnych ośrodkach akademickich oczekiwany jest rozwój przedsiębiorstw opartych

na nowoczesnych technologiach pochodzących z tych ośrodków.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Przedsięwzięcia wynikające z krajowych programów restrukturyzacji sektorów hutnictwa, żelaza i stali, górnictwa węgla kamiennego, chemicznego, przemysłu obronnego i farmaceutycznego, posiadające niezbędną dokumentację do rozpoczęcia realizacji projektu (np. biznesplan, studium wykonalności). W ramach projektu wspierane będzie tworzenie i rozwój „inkubatorów technologicznych” organizowanych przez szkoły wyższe i instytuty badawcze.

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. (kontakt – zał. 1)

Czas działania: maj 2004-grudzień 2006

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy oraz Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: www.wkp.gov.pl oraz www.arp.com.pl/spo

¹⁰ Informacja dotyczy tylko tych działań, które zakwalifikowane zostały wyłącznie jako potencjalnie szkodliwe, albo jako te, co do których pozytywnego wpływu są wątpliwości, a więc tych które nie zostały w dalszej części opisu omówione szczegółowo. Informacja o potencjalnych zagrożeniach innych działań podana jest przy opisach tych działań.

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie jest możliwe do wykorzystania na rzecz zrównoważonego rozwoju - nowe miejsca pracy tworzone na terenie nowopowstających parków technologicznych i w inkubatorach przedsiębiorczości mogą mieć charakter przyjazny środowisku i eko-innowacyjny, mogą też być wspierane inicjatywy na rzecz poprawy stanu środowiska i na rzecz poprawy poziomu życia społecznego w regionach. Istnieje jednak potencjalna możliwość, że mogą uzyskać wsparcie te przedsięwzięcia, które stwarzają nowe zagrożenia dla środowiska.

C) Działania dostępne dla samorządów, ale niedostępne dla organizacji pozarządowych

DZIAŁANIE 1.5. ROZWÓJ SYSTEMU DOSTĘPU PRZEDSIĘBIORCÓW DO INFORMACJI I USŁUG PUBLICZNYCH ON-LINE

Działanie polega na zapewnieniu poprawy warunków funkcjonowania gospodarki poprzez zwiększenie i poprawę jakości usług świadczonych on-line przez instytucje sektora publicznego na rzecz przedsiębiorstw z wykorzystaniem nowoczesnych technologii teleinformatycznych. Działanie to pomoże w zrównaniu się konkurencyjności polskich firm z zagranicznymi na jednolitym rynku europejskim.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Budowa platformy elektronicznej usług publicznych obejmująca w szczególności: inwestycje w nową infrastrukturę potrzebną do instalacji sprzętu teleinformatycznego, inwestycje w infrastrukturę telekomunikacyjną oraz w szerokopasmowe łącza internetowe. Finansowany będzie zakup nowych komputerów oraz serwerów, modernizacja istniejących już jednostek centralnych, zakup i instalacja lokalnych urządzeń sieciowych. Dotowany będzie zakup oprogramowania, licencji i baz danych potrzebnych do świadczenia usług dla przedsiębiorstw w ramach platformy. W ramach finansowania projektów dotyczących integracji referencyjnych rejestrów osób i firm finansowany będzie zakup i instalacja systemu serwerów centralnych, zakup oprogramowania specjalistycznego dla integracji rejestrów. Projekty zwiększające bezpieczeństwo danych przekazywanych przez przedsiębiorców do baz danych administracji - zakup sprzętu informatycznego – czytników kart oraz zakup specjalistycznego oprogramowania.

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, obsługę zapewnia Departament Badań na rzecz Gospodarki (kontakt – zał. 1)

Czas działania: maj 2004-grudzień 2006

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy oraz Ministerstwo Nauki i Informatyzacji (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: www.wkp.gov.pl oraz www.mnii.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie to prowadzić będzie do zmniejszenia ilości zużycia papieru oraz zmniejszenia zanieczyszczeń pochodzących z transportu. Realizacja projektów w ramach tego działania będzie miała wpływ na rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy.

D) Działania dostępne dla innych podmiotów niż organizacje pozarządowe i samorządy, a które to podmioty powinny być zachęcane lub inspirowane do ich wykorzystania

DZIAŁANIE 1.4. WZMOCNIENIE WSPÓLPRACY MIĘDZY SFERĄ BADAWCZO-ROZWOJOWĄ A GOSPODARKĄ

Działanie polega na realizacji 5 poddziałań: 1.4.1. Projekty celowe obejmujące badania stosowane i prace rozwojowe: wyłącznie w zakresie badań przemysłowych i przedkonkurencyjnych prowadzonych przez przedsiębiorstwa lub grupy przedsiębiorstw samodzielnie lub we współpracy z instytucjami B+R; 1.4.2. Inwestycje związane z budową, modernizacją i wyposażaniem laboratoriów, świadczących specjalistyczne usługi przedsiębiorstwom, realizowane przez jednostki naukowe; 1.4.3. Inwestycje związane z budową, modernizacją i wyposażeniem specjalistycznych laboratoriów Centra Zaawansowanych Technologii (CZT) i Centrów Doskonałości działających w priorytetowych dziedzinach rozwoju polskiej gospodarki; 1.4.4. Projekty celowe realizowane przez CZT; 1.4.5. Projekty badawcze i celowe w obszarze monitorowania i prognozowania rozwoju technologii. Dzięki ich realizacji poprawiona zostanie konkurencyjność polskiej gospodarki poprzez podnoszenie poziomu

innowacyjności, w tym zwiększenie transferu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych do przedsiębiorstw i instytucji.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: CZT będą mogły ubiegać się o dofinansowanie infrastruktury badawczej w postaci budowy lub modernizacji oraz wyposażenia laboratoriów badawczych, projektów celowych obejmujących skoordynowane działania CZT w celu osiągnięcia konkretnych wyników znaczących dla gospodarki. Centra Badawcze będą mogły się ubiegać o dofinansowanie infrastruktury badawczej w postaci budowy, modernizacji i wyposażania specjalistycznych laboratoriów badawczych. Jednostki naukowe świadczące specjalistyczne usługi będą mogły starać się o dotacje na inwestycje w infrastrukturę laboratoriów. Przedsiębiorstwa i grupy przedsiębiorstw realizujących badania stosowane będą mogły ubiegać się o wsparcie na realizację projektów celowych związanych z wprowadzaniem nowych technologii i BAT¹¹. Wspierane będą również podmioty realizujące projekty badawcze wspomagające tworzenie strategii rozwoju gospodarczego.

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, obsługę zapewnia Departament Badań na Rzecz Gospodarki (kontakt – zał. 1)

Czas działania: maj 2004-grudzień 2006

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy oraz Ministerstwo Nauki i Informatyzacji (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: www.wkp.gov.pl oraz www.mnii.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie daje możliwości do występowania z wnioskami prośrodowiskowymi jak np. promocja BAT, wspieranie rynku produktów i usług ekologicznych jako polskiej specjalności, tworzenie laboratoriów działających na rzecz procedur środowiskowych. Istnieje jednak potencjalna możliwość, że wsparcie mogą uzyskać przedsięwzięcia stwarzające nowe zagrożenia dla środowiska.

DZIAŁANIE 2.1. WZROST KONKURENCYJNOŚCI MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW (MŚP) POPRZEZ DORADZTWO

Działanie polega na wsparciu finansowym poprzez dotację na pokrycie części kosztów usług doradczych świadczonych przez akredytowanych wykonawców lub wyłonionych w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych (dotyczy przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą opartą na zaawansowanych technologiach).

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Przedsięwzięcia wspierające doradztwo w zakresie: prowadzenia przedsiębiorstwa na terenie UE, jakości (szczególnie: projektowania, wdrażania, udoskonalania systemów zarządzania jakością, zarządzania środowiskowego oraz zarządzania w zakresie BHP, uzyskiwania i odnawiania certyfikatów zgodności dla wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno-pomiarowej lub kwalifikacji personelu, zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego żywności), nowych technologii, wprowadzania produktów na nowe rynki zagraniczne, tworzenia sieci kooperacyjnych przedsiębiorstw, łączenia się przedsiębiorstw oraz pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności gospodarczej.

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (kontakt – zał. 1)

Czas działania: maj 2004-grudzień 2006

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: www.wkp.gov.pl oraz www.parp.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Poprzez realizację tego działania możliwe będzie docieranie do przedsiębiorców z informacją o nowych technologiach przyjaznych środowisku i w ramach doradztwa przekonywanie ich do wdrażania tych technologii. Informacje na temat

¹¹ BAT – akronim z angielskiej nazwy określającej najlepszą dostępną technologię (Best Available Technology).

zarządzania środowiskowego będą mogły być także tą drogą rozpowszechniane. Działanie to przyczyni się również do budowy społeczeństwa opartego na wiedzy.

DZIAŁANIE 2.2. WSPARCIE KONKURENCYJNOŚCI PRODUKTOWEJ I TECHNOLOGICZNEJ PRZEDSIĘBIORSTW

Działanie składa się z dwóch poddziałań: 2.2.1. Wsparcie dla przedsiębiorców dokonujących nowych inwestycji, które będzie polegało na wsparciu finansowym inwestycji w zakresie sfery produkcyjnej, usługowej, podejmowaniu działań prowadzących do wprowadzenia znaczących zmian do produkcji lub produktu oraz 2.2.2. Wsparcie w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw poprzez pokrycie części kosztów udziału w targach i wystawach międzynarodowych oraz misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami za granicą.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: W ramach poddziałania 2.2.1. mogą być realizowane inwestycje w środki trwałe: budynki, budowle, maszyny i urządzenia oraz inwestycje w wartości niematerialne i prawne, takie jak: patenty, nabycie licencji, nabycie nieopatentowanej wiedzy technicznej, technologicznej lub z zakresu zarządzania. W ramach poddziałania 2.2.2. dotowane będą projekty wsparcia przedsiębiorstw w wyjazdowych misjach gospodarczych związanych z uczestnictwem w zagranicznych imprezach targowo-wystawienniczych, projekty związane ze wsparciem przedsiębiorstw w udziale w targach za granicą.

Institucja wdrażająca, udzielająca informacji i przyjmująca wnioski: Dla poddziałania 2.2.1. – Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Departament Instrumentów Finansowych, a dla poddziałania 2.2.2. – Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu (kontakt – zał. 1)

Czas działania: maj 2004-grudzień 2006

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej: www.wkp.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Poprzez realizację tego działania możliwe będzie

docieranie do przedsiębiorców z informacją na temat nowych technologii przyjaznych środowisku, a także zarządzania środowiskowego. Wykorzystanie starych budynków i budowli do nowej działalności może się przyczynić do ograniczenia zużycia zasobów, w tym przestrzeni oraz przyczyni się do zmniejszenia ilości odpadów z uwagi na ograniczenie rozbiórek starych obiektów.

DZIAŁANIE 2.3. WZROST KONKURENCYJNOŚCI MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW (MŚP) POPRZEZ INWESTYCJE¹².

Działanie polega na wspieraniu projektów zgodnych z Rozporządzeniem Komisji nr 70/2001/WE z dnia 12 stycznia 2001 r. dotyczącego stosowania art. 87 i 88 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską dotyczącego pomocy publicznej dla małych i średnich przedsiębiorstw. Będą to projekty prowadzące do inwestowania w środki trwałe – powstawanie nowych, rozbudowę lub przebudowę istniejących przedsiębiorstw, wspieranie inicjatyw prowadzących do zmiany produktu lub procesu technologicznego, wspieranie inwestycji w środki trwałe w formie przejęcia przedsiębiorstwa. Wspierane są również transfery technologii drogą nabycia praw patentowych, licencji, know-how.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Działania modernizacyjne w MŚP prowadzące do wprowadzenia znaczącej zmiany produktu lub procesu produkcyjnego; wdrażanie wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych przez przedsiębiorstwa; zakup wyników prac badawczo-rozwojowych i/lub własności przemysłowej przez przedsiębiorstwa; wdrażanie i komercjalizacja technologii oraz produktów innowacyjnych; zastosowanie i wykorzystanie technologii gospodarki elektronicznej; zastosowanie i wykorzystanie gospodarki ICT (technologie informacyjne i komunikacyjne) w procesach zarządzania przedsiębiorstwem; dostosowywanie technologii i produktów do wymagań dyrektyw unijnych, zwłaszcza norm zharmonizowanych i prawodawstwa w zakresie BHP.

Institucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości we współpracy z Regionalnymi Instytucjami Finansującymi (kontakt – zał. 1)

¹² W związku z prawdopodobnym wyczerpaniem alokowanych środków, zawieszono przewidywany kolejny nabór projektów (informacja za Ministerstwem Gospodarki i Pracy, www.fundusze-strukturalne.gov.pl, maj 2005).

Czas działania: maj 2004-grudzień 2006

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: www.wkp.gov.pl oraz www.parp.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie to może być wykorzystane do wprowadzania nowych technologii bardziej przyjaznych środowisku. Istnieje jednak potencjalna możliwość, że mogą uzyskać wsparcie przedsięwzięcia stwarzające nowe zagrożenia dla środowiska.

DZIAŁANIE 2.4. WSPARCIE DLA PRZEDSIĘWZIĘĆ W ZAKRESIE DOSTOSOWYWANIA PRZEDSIĘBIORSTW DO WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA

Działanie polega na wsparciu projektów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powietrza oraz realizacji przedsięwzięć służących wdrażaniu zasad zintegrowanego podejścia do zapobiegania i ograniczania (kontroli) zanieczyszczeń, czego wymaga pozwolenie zintegrowane. Wspierana może być działalność inwestycyjna związana z gospodarką odpadami, w szczególności niebezpiecznymi. W ramach działania realizowane mogą być cztery poddziałania: 2.4.1. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie przeprowadzenia inwestycji koniecznych do uzyskania pozwolenia zintegrowanego; 2.4.2. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno-ściekowej; 2.4.3. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza; 2.4.4. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- W ramach poddziałania 2.4.1. działania ukierunkowane na dostosowywanie się do BAT¹³ i warunkujące uzyskanie pozwolenia zintegrowanego: zmiany technologii służące eliminowaniu szkodliwych oddziaływań poprzez zapobieganie emisjom do środowiska; zmiany technologii służące zmniejszeniu zapotrzebowania na energię, wodę oraz surowce ze

szczególnym uwzględnieniem wykorzystania wtórnego ciepła odpadowego; zmiany technologii ukierunkowane na zmniejszenie emisji niektórych substancji i energii; inwestycje w urządzenia ograniczające emisję zanieczyszczeń do środowiska.

- W ramach poddziałania 2.4.2 budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków przemysłowych; zmiana technologii w celu zmniejszenia ilości zużywanej wody oraz substancji niebezpiecznych wprowadzanych ze ściekami do środowiska.
- W ramach poddziałania 2.4.3. modernizacja lub rozbudowa obiektów spalania paliw i systemów ciepłowniczych; modernizacja lub wyposażanie obiektów spalania paliw w urządzenia ograniczające emisję zanieczyszczeń i pyłów; inwestycje w produkcję energii w skojarzeniu; konwersja obiektów spalania paliw na rozwiązania przyjazne środowisku; przedsięwzięcia na rzecz wykorzystywania alternatywnych źródeł energii.
- W ramach poddziałania 2.4.4. budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji przeznaczonych do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów przemysłowych ze szczególnym uwzględnieniem obiektów, które mogą pełnić funkcje usługowe zgodne z planami gospodarki odpadami dla położonych w pobliżu jednostek gospodarczych; budowa, rozbudowa, modernizacja urządzeń do odzysku lub recyklingu lub unieszkodliwiania odpadów wytwarzanych w danym przedsiębiorstwie lub grupie przedsiębiorstw; budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do przekształcania odpadów w celu ułatwienia ich transportu, magazynowania oraz przygotowania do odzysku lub unieszkodliwiania; budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do zbierania lub tymczasowego magazynowania odpadów, w szczególności niebezpiecznych; budowa, rozbudowa i modernizacja instalacji i urządzeń mających na celu ograniczenie wytwarzania odpadów oraz urządzeń zapewniających właściwe ewidencjonowanie odpadów.

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (kontakt – zał. 1)

Czas działania: maj 2004-grudzień 2006

¹³ BAT – skrót angielskiej nazwy określającej najlepszą dostępną technologię – Best Available Technology

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Ministerstwo Środowiska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: www.wkp.gov.pl, www.cios.gov.pl oraz www.nfosign.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie to bezpośrednio wspomaga realizację

wymogów UE z dziedziny ochrony środowiska, m.in. poprzez wspieranie przedsiębiorców na drodze do uzyskania pozwolenia zintegrowanego. Dzięki temu może zwiększyć się konkurencyjność przedsiębiorstw poprzez dostosowanie infrastruktury do wymogów ochrony środowiska oraz bardziej efektywne wykorzystywanie zasobów i energii. Realizacja projektów w ramach tego działania zwiększy też zatrudnienie w dziedzinie ochrony środowiska, w tym w dziedzinach przyjaznych środowisku jak np. odnawialna energetyka.

Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL)

Głównym celem SPO RZL jest „budowa otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy”. Realizacja niniejszego celu przyczyni się do rozwijania konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości. Harmonijny rozwój gospodarki ma zapewnić wzrost zatrudnienia i osiągnięcie spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z UE na poziomie regionalnym i krajowym.

Priorytety programu:

Priorytet 1. Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej. Realizacja działań w obrębie tego priorytetu ma służyć wzmocnieniu potencjału instytucjonalnej obsługi klientów służb zatrudnienia, pomocy społecznej i innych instytucji działających na rzecz rynku pracy. Ma on służyć również działaniom na rzecz bezrobotnych oraz osób z grupy szczególnego ryzyka oraz wyrównywaniu szans kobiet w dostępie do rynku pracy i zatrudnienia.

Priorytet 2. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy. Działania w zakresie tego priorytetu prowadzą do rozszerzania dostępu do edukacji i poprawy jej poziomu. Realizacja działań spowoduje również podnoszenie kwalifikacji pracowników, promocję edukacji w zakresie przedsiębiorczości i promocję elastycznych form pracy. Priorytet poprzez swoje działania może wpłynąć na poprawę jakości pracy administracji publicznej poprzez zapewnienie odpowiednich szkoleń.

Jako trzeci priorytet Programu traktuje się **Pomoc techniczną**. W ramach tego priorytetu wspierane

będą instytucje zajmujące się wdrażaniem SPO RZL.

Dokumenty programowe:

- ◆ Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich – z 1 lipca 2004 r.
- ◆ Uzupełnienie Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich – z 11 sierpnia 2004 r.

Dokumenty dostępne są na stronie internetowej: www.efs.gov.pl i stronach internetowych głównych instytucji wdrażających.

Instytucje wdrażające: Poszczególne działania obsługują różne instytucje wdrażające: 1.1., 1.5., 1.6. – Departament Wdrażania EFS w Ministerstwie Gospodarki i Pracy; 1.2., 1.3. – Właściwy dla regionu Wojewódzki Urząd Pracy; 1.4. – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; 2.1., 2.2. – Biuro Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu; 2.3. – Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości; 2.4. – Urząd Służby Cywilnej (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków i wytyczne do ich wypełniania oraz aktualne informacje dostępne są na wyżej wymienionych stronach internetowych. Przyjmowanie wniosków odbywa się w kolejnych rundach aplikacyjnych.

Szczegółowa informacja na temat procedury przyjmowania wniosków znajduje się w Załączniku 3 do Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich.

Materiały pomocnicze: „Europejski Fundusz Społeczny w Polsce – Poradnik dla beneficjentów” | (dawny Poradnik dla projektodawców) – dostępny na stronie: www.efs.gov.pl

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju:

Nazwa priorytetu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Priorytet 1. Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej		
1.1. Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy	☺	
1.2. Perspektywy dla młodzieży	☺	☹
1.3. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia	☺	☹?
1.4. Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	☺	
1.5. Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka	☺	
1.6. Integracja i reintegracja zawodowa kobiet	☺	
Priorytet 2. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy.		
2.1. Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie	☺	
2.2. Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy	☺	
2.3. Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki	☺	

☺☺ – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; ☺ – możliwość pozytywnego wpływu; ☹ – możliwość wystąpienia zagrożeń; ☹☹ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

Charakterystyka potencjalnych zagrożeń związanych z niektórymi działaniami omówiona została przy opisie działań.

A) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych, ale niedostępne dla samorządów

DZIAŁANIE 1.1. ROZWÓJ I MODERNIZACJA INSTRUMENTÓW I INSTYTUCJI RYNKU PRACY

Działanie polega na dostosowaniu oferty usługowej instytucji rynku pracy (w tym organizacji pozarządowych) do rosnących potrzeb w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Działanie jest realizowane

poprzez dwa schematy: a) wzmocnienie potencjału publicznych służb zatrudnienia i b) rozwój oferty usług instytucji rynku pracy.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: ekspertyzy (metodyki, instrukcje, wzorce, modele działania, oferty programowe, procedury organizacyjne), badania oraz analizy, projekty pilotażowe, programy szkoleniowe i szkolenia, studia podyplomowe, publikacje, promocja poprzez internet, zakup sprzętu (wraz z wyposażeniem uzupełniającym) i narzędzi niezbędnych do realizacji zadań w ramach działania (np. oprogramowanie, testy, ankiety, informatory), administrowanie i rozwój portalu publicznych służb zatrudnienia.

Institucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Gospodarki i Pracy (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucje udzielające informacji: Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Gospodarki i Pracy (kontakt – zał. 1). Dodatkowe informacje można uzyskać podczas spotkań organizowanych przez Departament w miastach wojewódzkich.

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.efs.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie daje możliwości szkolenia oraz prowadzenia badań i przygotowywania ekspertyz związanych z tematyką przyjaznych środowisku miejsc pracy, tak aby te zagadnienia weszły na stałe do tematyki szkoleń organizowanych przez służby zatrudnienia.

B) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych i dla samorządów

DZIAŁANIE 1.2. PERSPEKTYWY DLA MŁODZIEŻY

Działanie polega na udzieleniu możliwie pełnego wsparcia poprzez działania wspierające i promujące zatrudnienie oraz samozatrudnienie młodzieży, w tym absolwentom wszystkich typów szkół tak, aby nie stawali się i nie pozostawali bezrobotnymi. Osobom młodym zostaną zaoferowane aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu (nowy start) przed upływem 6. miesiąca od zarejestrowania się w urzędzie pracy, zgodnie z nowymi wytycznymi polityki zatrudnienia Rady UE. W ramach priorytetu działania realizowane będą dwa schematy: a) Wspieranie młodzieży na rynku pracy i b) Promocja aktywności zawodowej młodzieży.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Promowanie i wspieranie zatrudnienia w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, wsparcie realizacji programów specjalnych i innowacyjnych (w szczególności zawierających nowatorskie podejście do problematyki zwalczania bezrobocia wśród młodzieży i wykorzystujących nowe tech-

nologie), aktywizacja zawodowa młodzieży (poprzez: wsparcie realizacji programów innowacyjnych, w szczególności zawierających nowatorskie podejście do problematyki zwalczania bezrobocia i wykorzystujących nowe technologie).

Institucje wdrażające i przyjmujące wnioski oraz udzielające informacji: właściwe dla regionu Wojewódzkie Urzędy Pracy (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.efs.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Ze względu na preferowanie rozwiązań innowacyjnych istnieje możliwość zachęcania młodzieży do podejmowania inicjatyw o charakterze proekologicznym i prowadzenia szkoleń o tematyce związanej z przyjaznymi środowisku miejscami pracy. Istnieje jednak potencjalna możliwość, że mogą uzyskać wsparcie przedsięwzięcia stwarzające nowe zagrożenia dla środowiska.

DZIAŁANIE 1.3. PRZECIWDZIAŁANIE I ZWALCZANIE DŁUGOTRWALEGO BEZROBOCIA

Działanie polega na ograniczeniu zjawiska długotrwałego bezrobocia i jego przyczyn poprzez wsparcie dla osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych w zakresie reintegracji zawodowej oraz wsparcie dla otoczenia społecznego tych osób. W ramach działania bezrobotnym osobom powyżej 25 roku życia (z wyjątkiem absolwentów szkół wyższych) zaoferowane będą aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu przed upływem 12. miesiąca od zarejestrowania się w urzędzie pracy. W ramach działania realizowane są następujące schematy: a) Wspieranie osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych i b) Wsparcie otoczenia społecznego osób bezrobotnych.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Subsidiowanie zatrudnienia, doradztwo i szkolenia oraz udzielanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, staże, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz szkolenia zawodowe (w tym wykorzystujące najnowsze osiągnięcia techniczne, mające na celu dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy poprzez nabycie kwalifikacji, podniesienie

kwalifikacji lub ich zmianę), usługi poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy (z uwzględnieniem indywidualnych planów działań, adresowane do osób bezrobotnych przez okres do 24 miesięcy), wsparcie realizacji programów specjalnych, wsparcie realizacji programów innowacyjnych (w szczególności zawierających nowatorskie podejście do problematyki zwalczania bezrobocia długotrwałego).

Institucje wdrażające i przyjmujące wnioski oraz udzielające informacji: właściwe dla regionu Wojewódzkie Urzędy Pracy (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.efs.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Jest możliwość prowadzenia szkoleń z zakresu tematyki środowiskowej i wspierania działań prowadzących do uruchamiania przez beneficjentów działalności przyjaznej środowisku. Istnieje jednak potencjalna możliwość, że mogą uzyskać wsparcie przedsięwzięcia stwarzające nowe zagrożenia dla środowiska.

DZIAŁANIE 1.4. INTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Działanie polega na zwiększeniu stopnia przygotowania zawodowego i poprawie zdolności do uzyskania zatrudnienia przez osoby o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, budowanie potencjału oraz tworzenie nowych i doskonalenie istniejących instrumentów zwiększających możliwości osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Pomoc ukierunkowana jest na osoby po raz pierwszy wchodzące na rynek pracy lub długotrwale bezrobotne, albo doświadczające największych problemów przy wejściu na rynek pracy. Działanie jest realizowane poprzez dwa schematy: a) Wsparcie osób o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności na otwartym rynku pracy i b) Poprawa skuteczności systemu wspierania osób o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Szkolenia, poradnictwo, usługi doradcze, badania, działania towarzyszące (np. transport na miejsce szkolenia), informowanie i promocja,

subsydiowane zatrudnienie na otwartym rynku pracy, opracowanie materiałów metodycznych i informacyjnych, zakup środków technicznych (w tym sprzętu komputerowego).

Institucja wdrażająca oraz przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej: www.efs.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Istnieje możliwość wykorzystania środków z tego działania do prowadzenia szkoleń o tematyce środowiskowej i związanej z przyjaznymi środowisku miejscami pracy. Jednocześnie mogą być one wykorzystywane do włączania niepełnosprawnych w działania na rzecz ochrony środowiska i ochrony przyrody w miejscu ich zamieszkania.

DZIAŁANIE 1.5. PROMOCJA AKTYWNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ POPRZEZ WSPARCIE GRUP SZCZEGÓLNEGO RYZYKA

Działanie polega na ograniczeniu zjawiska marginalizacji społecznej i przygotowaniu osób narażonych na wykluczenie społeczne do wejścia na rynek pracy, utrzymania zatrudnienia lub powrotu do czynnego życia zawodowego. Działanie jest realizowane poprzez dwa schematy: a) Wspieranie osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i b) Wspieranie młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Szkolenia, warsztaty zawodowe, doradztwo, zatrudnienie subsydiowane w ramach Centrów Integracji Społecznej (CIS), subsydiowanie zatrudnienia na otwartym rynku pracy, staże / przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, działania towarzyszące (np. opieka nad dziećmi i osobami zależnymi).

Institucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: Departament Wdrażania EFS w Ministerstwie Gospodarki i Pracy (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucje udzielające informacji: Departament Wdrażania EFS w Ministerstwie Gospodarki i Pracy i Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.efs.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Istnieje możliwość wykorzystania środków tego działania na prowadzenie szkoleń o tematyce środowiskowej i związanej z przyjaznymi środowiskami miejscami pracy. Uzyskanie, poprzez promowanie i upowszechnienie tematyki środowiskowej, zainteresowania osób wykluczonych powrotem do społeczeństwa.

DZIAŁANIE 1.6. INTEGRACJA I REINTEGRACJA ZAWODOWA KOBIEC

Działanie polega na udzieleniu wielostronnego wsparcia kobietom na rynku pracy, prowadzącego do wzrostu stopy zatrudnienia kobiet oraz podniesienia ich statusu zawodowego i społecznego. Ma to się odbywać poprzez promocję jednakowego dostępu przedstawicieli obu płci do zatrudnienia, promocję kształcenia ustawicznego i działań na rzecz wzrostu zatrudnienia oraz upowszechnianie elastycznych form zatrudnienia pozwalających na godzenie życia zawodowego i rodzinnego. Działanie to jest realizowane poprzez dwa schematy: a) Wspieranie równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy i b) Promocja równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Szkolenia, warsztaty, konferencje, seminaria, badania opinii publicznej, tworzenie punktów informacyjno-doradczych, opracowanie materiałów metodycznych i informacyjnych, tworzenie i aktualizacja baz danych, doradztwo (zawodowe, prawne, psychologiczne), przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, subsydiowane staże pracy / przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, działania towarzyszące (np. opieka nad dziećmi i osobami zależnymi).

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski oraz udzielająca informacji: Departament Wdrażania EFS w Ministerstwie Gospodarki i Pracy (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.efs.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Istnieje możliwość wykorzystania środków tego działania na prowadzenie szkoleń o tematyce środowiskowej i związanej z przyjaznymi środowiskami miejscami pracy. Można poprzez to zachęcać kobiety ze względu na ich wyższą społeczną wrażliwość do podejmowania działalności przyjaznej dla środowiska, zwłaszcza na szczeblu lokalnym.

DZIAŁANIE 2.1. ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO EDUKACJI – PROMOCJA KSZTAŁCENIA PRZEZ CAŁE ŻYCIE

Działanie polega na promocji kształcenia przez całe życie poprzez zwiększenie dostępu do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia – od edukacji przedszkolnej do kształcenia ustawicznego osób dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich. Działanie to realizowane jest poprzez trzy schematy: a) Zmniejszenie dysproporcji edukacyjnych pomiędzy wsią a miastem, b) Zwiększenie dostępu do edukacji poprzez zakup specjalistycznego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wyposażenie internetowych centrów informacji multimedialnej w sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem i c) Rozwój systemu kształcenia ustawicznego, w tym kształcenia na odległość.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Tworzenie nowych instytucji, badania, dotacje dla szkół, zakup sprzętu komputerowego i technodydaktycznego, opracowanie programów, materiałów dydaktycznych i metodologii.

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski oraz udzielająca informacji: Biuro Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.efs.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Istnieje możliwość wykorzystania środków z tego

działania do stworzenia specjalnych instytucji do prowadzenia szkoleń i upowszechniania informacji na temat możliwości jakie stwarzają przyjazne środowisku miejsca pracy dla rozwiązywania problemów rynków pracy. Środki te można wykorzystać do prowadzenia edukacji ekologicznej na wszystkich poziomach, zwłaszcza na terenach wiejskich, jako elementu służącego podnoszeniu świadomości na rzecz wdrażania programów rolnośrodowiskowych.

C) Działania dostępne dla samorządów, ale niedostępne dla organizacji pozarządowych – brak tej kategorii

D) Działania dostępne dla innych podmiotów niż organizacje pozarządowe i samorządy, a które to podmioty powinny być zachęcane lub inspirowane do ich wykorzystania

DZIAŁANIE 2.2. PODNIESIENIE JAKOŚCI EDUKACJI W ODNIESIENIU DO POTRZEB RYNKU PRACY

Działanie polega na podnoszeniu jakości edukacji w celu wzmocnienia zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia m.in. poprzez upowszechnienie wykorzystania ICT (technologie informacyjne i komunikacyjne) w procesie kształcenia, doskonalenie nauczycieli, akredytację instytucji edukacyjnych oraz budowę systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych. Działanie jest realizowane poprzez cztery schematy: a) Zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie kształcenia, w poradnictwie i doradztwie zawodowym oraz modernizacja wyposażenia dydaktycznego, b) Rozwijanie u uczniów zdolności do przyszłego zatrudnienia, c) Doskonalenie nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i pracowników administracji oświatowej oraz rozwój innowacyjnych programów nauczania i d) Zwiększenie jakości kształcenia poprzez akredytację instytucji oświatowych oraz budowę systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Kursy, szkolenia, studia podyplomowe, bazy danych, opracowanie programów i obudowy dydaktycznej, zakup sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem, opracowanie przewodnika procedur akredytacji placówek prowadzących

kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych, badania.

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski oraz udzielająca informacji: Biuro Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.efs.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Środki z tego działania można wykorzystać do wzmocnienia tematyki środowiskowej i związanej ze zrównoważonym rozwojem w programach szkolnych oraz wprowadzić takie treści programowe, które przygotują uczniów do przyszłej pracy zawodowej w proekologicznych instytucjach i przedsiębiorstwach czy administracji ochrony środowiska.

DZIAŁANIE 2.3. ROZWÓJ KADR NOWOCZESNEJ GOSPODARKI

Działanie polega na podniesieniu konkurencyjności i wsparcia rozwoju potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw poprzez inwestycje w kadry, na podnoszeniu umiejętności i kwalifikacji pracowników służby zdrowia, w szczególności pracowników modelowych centrów skryningowych. Działanie zawiera trzy schematy: a) Doskonalenie umiejętności i kwalifikacji kadr, b) Promocja rozwiązań systemowych w zakresie potencjału adaptacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy i c) podnoszenie umiejętności i kwalifikacji pracowników służby zdrowia.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- Dla schematu a): szkolenia i pomoc doradcza dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw, podwyższenie kwalifikacji, nabycie nowych kwalifikacji i umiejętności (ogólne, jak i związane ze zmianami technologicznymi, w tym w systemie edukacji na odległość), kursy zawodowe w zakresie języków obcych, zastosowanie technologii informacyjnych; studia podyplomowe dla pracowników przedsiębiorstw i kadry zarządzającej, praktyczne szkolenia i staże dla pracowników przedsiębiorstw odbywane w jednostkach naukowych; szkolenia i pomoc doradcza dla kadr zarządzających i pracowników

przedsiębiorstw (m. in. w zakresie usprawnienia zarządzania, poprawy organizacji pracy, zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy oraz uelastycznienia form świadczenia pracy), podwyższanie umiejętności i kwalifikacji pracowników o niskim poziomie przygotowania do pracy.

- Dla schematu b): wdrażanie projektów skierowanych na rozwój kadr przedsiębiorstw o charakterze ponadlokalnym, regionalnym, krajowym oraz o znaczeniu sektorowym (np. BHP, języki obce, projekty promujące dialog na rzecz zmian w organizacji pracy, projekty badawcze w zakresie nowych form organizacji pracy, projekty badawcze i promocyjne w zakresie powiązań między światem nauki i przedsiębiorstw oraz promujące ideę doskonalenia zawodowego w przedsiębiorstwach, projekty podnoszące jakość szkolenia i usług doradczych dla przedsiębiorstw, pilotażowe projekty szkoleniowo-doradcze w zakresie pracy atypowej (np. rotacja pracy, telepraca).
- Dla schematu c): szkolenia z zakresu wykry-

wania i profilaktyki raka piersi i raka szyjki macicy.

Institucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości oraz regionalne instytucje finansujące (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: www.efs.gov.pl oraz www.parp.gov.pl/efsogolne.html

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Otwarte szkolenia i studia podyplomowe ze schematu a) mogą być poświęcone tematyce ochrony środowiska. Szkolenia dla kadr przedsiębiorstw mogą też być poświęcone tematyce ochrony środowiska, w tym zarządzaniu środowiskowemu i procedurom środowiskowym.

Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich

Program stanowi jeden z elementów realizacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego, określonej w Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004-2006. Stanowi główny instrument realizacji zadań w zakresie przekształceń w obszarze rolnictwa i gospodarki żywnościowej, a także obejmuje zadania związane z rozwojem obszarów wiejskich. Program zawiera trzy cele:

- poprawa konkurencyjności oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju sektora rolnego,
- wsparcie przemysłu przetwórczego w celu poprawy jego pozycji konkurencyjnej,
- wsparcie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Cele te są realizowane poprzez działania zawarte w priorytetach. Program wdrażany jest na terenie całego kraju w okresie 2004-2006 przy założeniu, że realizacja płatności odbywać się będzie do końca 2008 r. Źródłem finansowania będą środki publiczne: budżetu państwa, budżetów samorządów regionalnych i lokalnych oraz Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie – Sekcja Orientacji (EAGGF), jak również środki inwestorów prywatnych.

Priorytety programu:

Priorytet 1. Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym

Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

Priorytet 3. Działania będą również realizowane w ramach „Pomocy technicznej”

Dokumenty programowe:

- Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich 2004-2006 z 3 września 2004 r. (Dz.U. nr 197/2004 poz. 2032)
- Uzupełnienie Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich 2004-2006 z 7 września 2004 r. (Dz.U nr 207/2004, poz. 2117)

Institucje wdrażające: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa, urzędy marszałkowskie (kontakt – zał. 1)

Dokumenty programowe oraz formularze wniosków wraz z instrukcją wypełniania oraz generator wniosków dostępne są na stronach inter-

netowych: www.minrol.gov.pl, www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo) oraz www.fundusze-strukturalne.gov.pl

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju:

Nazwa priorytetu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Priorytet 1. Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym		
1.1. Inwestycje w gospodarstwach rolnych	😊😊	☹️
1.2. Ułatwianie startu młodym rolnikom	😊😊	☹️
1.3. Szkolenia	😊	
1.4. Wsparcie doradztwa rolniczego	😊😊	
1.5. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych	😊	☹️
Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich		
2.1. Przywracanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego naturalną katastrofą lub pożarem oraz wprowadzenie odpowiednich instrumentów zapobiegawczych	😊😊	
2.2. Scalanie gruntów		☹️☹️
2.3. Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego	😊	
2.4. Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów	😊😊	☹️?
2.5. Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi	😊	☹️
2.6. Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem	😊😊	☹️
2.7. Pilotażowy Program Leader+	😊😊	☹️?

😊😊 – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; 😊 – możliwość pozytywnego wpływu; ☹️ – możliwość wystąpienia zagrożenia; ☹️☹️ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

Charakterystyka potencjalnych zagrożeń związanych z niektórymi działaniami¹⁴: Działanie 2.2. Scalanie gruntów niesie ze sobą duże zagrożenia dla różnorodności biologicznej – jest wysoce prawdopodobne, że w wyniku tego procesu li-

kwidowane będą miedze, drogi śródpolne i różne inne elementy urozmaicające krajobraz oraz stanowiące ostoje wielu ważnych gatunków roślin i zwierząt.

¹⁴ Informacja dotyczy tylko tych działań, które zakwalifikowane zostały wyłącznie jako potencjalnie szkodliwe, albo jako te, co do których pozytywnego wpływu są wątpliwości, a więc tych które nie zostały w dalszej części opisu omówione szczegółowo. Informacja o potencjalnych zagrożeniach innych działań podana jest przy opisach tych działań.

A) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych, ale niedostępne dla samorządów

DZIAŁANIE 1.3. SZKOLENIA

Działanie polega na organizacji szkoleń mających na celu podwyższenie poziomu wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych w działalność rolniczą lub leśną.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Szkolenia zorientowane przede wszystkim na: ekonomikę i zarządzanie gospodarstwem rolnym lub produkcją leśną, podejmowanie nowych opłacalnych kierunków produkcji rolnej, nowe technologie w zakresie produkcji rolnej lub leśnej, poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny produkcji, poprawę warunków chowu zwierząt, ochronę środowiska, upowszechnianie zasad zwykłej dobrej praktyki rolnej, programy rolno-środowiskowe (w tym rolnictwo ekologiczne).

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie może służyć praktycznemu podnoszeniu świadomości ekologicznej rolników (szczególnie interesujące z punktu widzenia możliwości organizacji szkoleń dotyczących ochrony środowiska i programów rolnośrodowiskowych).

B) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych i dla samorządów

DZIAŁANIE 2.7. PILOTAŻOWY PROGRAM LEADER+

Działanie polega na stymulowaniu lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich – tworzeniu Zintegrowanych Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), budowaniu Lokalnych Grup Działania (LGD) oraz podejmowaniu przez nie działań na rzecz rozwoju i promocji regionu. „Pilotażowy Program Leader+” sprzyja lepszemu wykorzystaniu potencjału rozwojowego terenów wiejskich, poprawie ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, a także przyczynia się do aktywizacji oraz współpracy lokalnych środowisk.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- Dla schematu I: działania informacyjne, szkoleniowe i promocyjne związane ze stymulowaniem udziału mieszkańców i organizacji działających na obszarach wiejskich w procesie planowania strategii rozwoju, opracowywanie strategii rozwoju obszarów wiejskich i wsparcie techniczne procesu ich przygotowywania (w szczególności analizy, eksperytyzy, wsparcie doradcze, prace studialne), pomoc doradcza i ekspercka związana z tworzeniem LGD.
- Dla schematu II: działalność operacyjna LGD, promocja i informacja dotycząca założeń i sposobu realizacji strategii rozwoju obszarów wiejskich, pomoc szkoleniowa i doradcza w zakresie przygotowywania i realizacji projektów dotyczących strategii rozwoju obszarów wiejskich, przygotowywanie opracowań, analiz, dokumentacji (związanej ze szczegółowym planowaniem inwestycji oraz kreowaniem nowych produktów, usług zgodnie z założeniami strategii rozwoju obszarów wiejskich), organizacja imprez promujących region (w szczególności jego produkty, usługi, kulturę i sztukę), współpraca i wymiana doświadczeń na poziomie krajowym i międzynarodowym pomiędzy LGD w zakresie wdrażania strategii oraz organizacji pracy.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich/Wnioski o dofinansowanie projektów/Działanie: Pilotażowy program Leader+) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Ekologiczne organizacje pozarządowe powinny się żywo włączyć w realizację tego programu i starać się by w maksymalnym stopniu był on wykorzystywany dla ochrony środowiska. W ramach działania wspierane są bowiem projekty związane z nabywaniem umiejętności, mające na celu przygotowanie społeczności wiejskich do tworzenia LGD oraz wdrażanie przez nie zintegrowanych strategii rozwoju obszarów wiejskich. Strategie te koncentrują się na jednym z określonych w Programie tematów: zastosowanie nowych informacji know-how i nowych technologii celem podniesienia konkurencyjności lokalnych produktów i usług terenów wiejskich; poprawa warunków życia na obszarach wiejskich; podniesienie wartości lokalnych produktów (zwłaszcza poprzez ułatwienie małym jednostkom produkcyjnym dostępu do rynków dzięki wspólnym działaniom); najlepsze wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturalnych, w tym szczególnie na obszarach sieci Natura 2000.

C) Działania dostępne dla samorządów, ale niedostępne dla organizacji pozarządowych

DZIAŁANIE 2.3. ODNOWA WSI ORAZ ZACHOWANIE I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Działanie polega na podniesieniu standardu życia i pracy na wsi, podniesieniu atrakcyjności

turystycznej, wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej, zaspokojeniu potrzeb społecznych i kulturalnych, rozwoju tożsamości społeczności wiejskiej i zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Istotnym elementem tego działania jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju i promocji wartości związanych z miejscową specyfiką społeczną, kulturową i przyrodniczą. Działanie może być realizowane w gminie liczącej nie więcej niż 5 tys. mieszkańców.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Inwestycje z zakresu modernizacji i wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne, rekreacyjne i sportowe, odnowa obiektów zabytkowych charakterystycznych dla tradycji budownictwa wiejskiego regionu i ich adaptacja na cele publiczne, modernizacja przestrzeni publicznej na wsi, publiczna infrastruktura przyczyniająca się do rozwoju funkcji turystycznych wsi oraz działania związane z promocją regionu.

Institucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004 -2006

Institucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie bardzo korzystne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju wsi. Ważne, by organizacje pozarządowe zachęcały swych lokalnych partnerów do przygotowywania projektów z zakresu tego działania, zwłaszcza dotyczących turystyki, kultury czy zachowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

D) Działania dostępne dla innych podmiotów niż organizacje pozarządowe i samorządy, a które to podmioty powinny być zachęcane lub inspirowane do ich wykorzystania

DZIAŁANIE 1.1. INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Działanie polega na wsparciu projektów związanych z modernizacją gospodarstw rolnych, prowadzących do ich dostosowania do warunków funkcjonowania na Jednolitym Rynku Unii Europejskiej. Projekty mogą dotyczyć produkcji objętej Załącznikiem nr 1 do Traktatu Wspólnot Europejskich, z wyłączeniem rybołówstwa i leśnictwa.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

W ramach działania pomoc może być przyznana na realizację projektów, które przyczynią się do poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych przez oddziaływanie na wzrost jakości produkcji, jej skalę i profil, obniżenie kosztów oraz spełnienie wymagań w zakresie ochrony środowiska, higieny i warunków utrzymania zwierząt. Projekty te mogą obejmować w szczególności: zakup, budowę lub remont połączone z modernizacją budynków lub budowli służących produkcji rolnej, zakup lub instalację maszyn, urządzeń lub narzędzi do produkcji rolnej, zakup stada podstawowego zwierząt hodowlanych, zakładanie sadów lub plantacji wieloletnich, wyposażanie pastwisk, zakup, instalację lub budowę urządzeń do nawadniania upraw, zakup, instalację lub budowę urządzeń służących ochronie środowiska.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja

Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem:

W ramach tego działania można finansować inwestycje służące ochronie i poprawie stanu środowiska, poprawie warunków sanitarno-higienicznych produkcji i poprawie warunków utrzymania zwierząt, a także remonty budynków produkcyjnych. Jednocześnie mogą być finansowane działania prowadzące do intensyfikacji produkcji, co potencjalnie może na niektórych terenach stwarzać nowe zagrożenia dla środowiska.

DZIAŁANIE 1.2. UŁATWIANIE STARTU MŁODYM ROLNIKOM

Działanie polega na wsparciu finansowym młodych rolników rozpoczynających samodzielne gospodarowanie.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

Wsparcie finansowe młodych rolników rozpoczynających samodzielne gospodarowanie sprzyja podejmowaniu przez nich modernizacji gospodarstw rolnych, co w efekcie przyczyni się do poprawy kondycji ekonomicznej tych gospodarstw, zwłaszcza przez dostosowanie produkcji do wymogów rynku, poprawy jej jakości oraz stosowanie technologii efektywnych pod względem ekonomicznym i przestrzegających wymagań w zakresie bezpieczeństwa pracy i higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów

Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie z jednej strony daje duże szanse realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska, z drugiej strony niesie ze sobą zagrożenie intensyfikacją produkcji rolnej, a tym samym zwiększeniem presji na środowisko.

DZIAŁANIE 1.4. WSPARCIE DORADZTWA ROLNICZEGO

Działanie polega na wsparciu projektów dotyczących świadczenia usług doradczych na rzecz rolników zainteresowanych uzyskaniem pomocy w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), instrumentów towarzyszących WPR oraz polityki strukturalnej.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Doradztwo dotyczy zasad i trybu ubiegania się o środki finansowe w ramach: 1) WPR „Płatności bezpośrednie”; 2) działań Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), 3) działań Sektorowego Programu Operacyjnego.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Organizacje pozarządowe mogą starać się o uzyskanie statusu prywatnych instytucji doradczych np.: w zakresie programów rolnośrodowiskowych, w tym rolnictwa ekologicznego lub w sprawach agroturystyki. Organizacje powinny

też zachęcać rolników do korzystania z fachowych usług doradczych.

DZIAŁANIE 1.5 POPRAWA PRZETWÓRSTWA I MARKETINGU ARTYKUŁÓW ROLNYCH

Działanie polega na wsparciu projektów inwestycyjnych związanych z modernizacją i dostosowaniem do warunków funkcjonowania na Jednolitym Rynku Unii Europejskiej zakładów działających w obszarze przetwórstwa i marketingu produktów rolnych.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: W ramach działania wspierane są projekty dotyczące: budowy lub modernizacji zakładów produkcyjnych lub infrastruktury handlu hurtowego produktami rolnymi oraz inwestycji dotyczących ochrony środowiska, przynoszących wymierny efekt ekologiczny.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: organizacje pozarządowe mogą zachęcać potencjalnych beneficjentów do podejmowania inwestycji służących ochronie środowiska. Jednocześnie mogą być finansowane działania prowadzące do intensyfikacji produkcji, co potencjalnie może na niektórych terenach stwarzać nowe zagrożenia dla środowiska.

DZIAŁANIE 2.1. PRZYWRACANIE POTENCJAŁU PRODUKCJI LEŚNEJ ZNISZCZONEGO NATURALNĄ KATASTROFĄ LUB POŻAREM ORAZ WPROWADZENIE ODPOWIEDNIICH INSTRUMENTÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

Działanie polega na porządkowaniu uszkodzonych powierzchni leśnych, przygotowaniu leśnego materiału sadzeniowego, stopniowym odnawianiu zniszczonych drzewostanów wraz z pielęgnacją i ochroną założonych upraw, pielęgnacji i ochronie uszkodzonych drzewostanów we wszystkich klasach wieku oraz cennych leśnych obiektów przyrodniczych, udostępnieniu lasu społeczeństwu przez budowę i modernizację leśnej bazy turystycznej i edukacyjnej oraz wzmocnieniu systemu ochrony przeciwpożarowej obszarów leśnych.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Wspierane są projekty związane z przygotowaniem leśnego materiału rozmnożeniowego na potrzeby odbudowy uszkodzonych lasów, uporządkowaniem uszkodzonej powierzchni leśnej, odnowieniem lasu (wraz z pielęgnacją i ochroną założonych upraw), pielęgnacją i ochroną uszkodzonych drzewostanów oraz cennych obiektów przyrodniczych, udostępnianiem terenów leśnych dla wypełniania funkcji społecznych lasu, wzmocnieniem systemu ochrony przeciwpożarowej.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie daje szansę odnowy zasobów leśnych zniszczonych w wyniku katastrof. Może być ono również wykorzystane do tworzenia bazy dla leśnej edukacji ekologicznej oraz turystyki przyjaźnej środowisku.

DZIAŁANIE 2.4. RÓŻNICOWANIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ I ZBLIŻONEJ DO ROLNICTWA W CELU ZAPEWNIENIA RÓŻNORODNOŚCI DZIAŁAŃ LUB ALTERNATYWNYCH ŹRÓDEŁ DOCHODÓW

Działanie polega na ułatwianiu podjęcia lub rozwoju dodatkowej działalności, wykorzystującej istniejące zasoby gospodarstwa rolnego i regionu oraz uwzględniającej potrzeby rynku. Stwarzać będzie również warunki do rozwoju wielofunkcyjnych i trwałych ekonomicznie gospodarstw rolnych.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Wspierane są projekty realizowane w związku z uruchomieniem lub rozwojem działalności dodatkowej w zakresie: agroturystyki, usług związanych z turystyką i wypoczynkiem, usług na rzecz rolnictwa i gospodarki leśnej, prowadzone na małą skalę przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, sprzedaży bezpośredniej produktów pochodzących w większości z własnego gospodarstwa rolnego, wytwarzania materiałów energetycznych z biomasy (zagospodarowanie słomy, odpadów łąkowych, leśnych), zakładanie plantacji roślin wieloletnich przeznaczonych na cele energetyczne, rzemiosła i rękodzielnictwa, drobnych usług na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich, sprzedaży lub promocji przez internet produktów rolnych (objętych Załącznikiem nr 1 do Traktatu Wspólnot Europejskich) oraz towarów i usług (odpowiadających zakresowi działania e-commerce).

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie to zawiera wiele elementów korzystnych dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, głównie agroturystyki, przetwórstwa produktów rolnictwa ekologicznego czy odnawialnej energetyki. Należy jednocześnie monitorować, czy nie będą proponowane projekty groźne dla środowiska.

DZIAŁANIE 2.5. GOSPODAROWANIE ROLNICZYMI ZASOBAMI WODNYMI

Działanie polega na wspieraniu projektów z zakresu melioracji szczegółowych i podstawowych oraz projektów związanych z kształtowaniem przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta cieków naturalnych, wykraczających poza działania związane z utrzymaniem wód, pod warunkiem, że służą one regulacji stosunków wodnych w glebie, ułatwieniu jej uprawy oraz ochronie użytków rolnych przed powodziąmi.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Budowa lub modernizacja urządzeń melioracji wodnych szczegółowych (rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie, rurociągi o średnicy poniżej 0,6 m, drenowania, groble na obszarach nawadnianych, systemy nawodnień grawitacyjnych, fitomelioracje i agromelioracje, systemy przeciwerozyjne, pierwsze zagospodarowanie zmeliorowanych trwałych łąk i pastwisk), budowa lub modernizacja urządzeń melioracji wodnych podstawowych, a także kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta cieków naturalnych, wykraczające poza działania związane z utrzymaniem wód (budowle piętrzące, budowle upustowe oraz obiekty służące do ujmowania wody, stopnie wodne, zbiorniki wodne, kanały wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie, rurociągi o średnicy co najmniej 0,6 m, budowle przeciwpowodziowe wraz z drogami dojazdowymi do tych budowli, budowle regulacyjne, stacje pomp z wyjątkiem stacji wykorzystywanych do nawodnień ciśnieniowych, budowle wstrzymujące erozję wodną, drogi dojazdowe niezbędne do właściwego użytkowania obszarów zmeliorowanych).

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Z uwagi na możliwe zagrożenia dla środowiska ze strony tych inwestycji należy śledzić plany ich realizacji i interweniować w przypadkach, gdy stwierdzi się możliwość wystąpienia szkód, domagając się zmiany tych planów lub wstrzymania prac. Należy dopilnować, aby warunek realizacji inwestycji wyłącznie dla „regulacji stosunków wodnych w glebie, ułatwieniu jej uprawy oraz ochronie użytków rolnych przed powodziąmi” był bezwzględnie przestrzegany. Każdorazowo należy upewnić się, że prognoza efektów realizacji przedsięwzięcia poparta jest rzetelnymi analizami np. oddziaływanie przeciwpowodziowe inwestycji.

DZIAŁANIE 2.6. ROZWÓJ I ULEPSZANIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ZWIĄZANEJ Z ROLNICTWEM

Działanie polega na wsparciu projektów o charakterze uzupełniającym w stosunku do projektów większej skali przeprowadzanych w oparciu o współfinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Inwestycje realizowane w ramach działania nie obejmują infrastruktury wpływającej na zwiększenie produkcji.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: budowa lub remont połączony z modernizacją dróg wewnętrznych (dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych, placów manewrowych, dojazdów na terenie prowadzenia przez beneficjenta działalności rolniczej), budowa lub remont połączony z modernizacją urządzeń zaopatrzenia w wodę (ujęć wody, urządzeń służących do magazynowania i uzdatniania wody, sieci i przyłączy wodociągowych, urządzeń regulujących ciśnienie

wody), budowa lub remont połączony z modernizacją urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków (w tym urządzeń do gromadzenia, odprowadzania, przesyłania i oczyszczania ścieków pochodzących z gospodarstwa domowego lub rolnego), budowa lub remont połączony z modernizacją sieci i urządzeń zaopatrzenia w energię (przyłączy do istniejącej sieci energetycznej: elektroenergetycznej, gazowej, ciepłej; instalacji elektroenergetycznych; indywidualnych urządzeń zaopatrzenia w energię ze źródeł skojarzonych lub odnawialnych).

Institucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: właściwy terytorialnie oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rolnictwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie umożliwi realizację szeregu ważnych dla ochrony środowiska inwestycji. Należy jednak monitorować, czy realizowane inwestycje nie będą stanowiły potencjalnego zagrożenia dla środowiska w związku z miejscem ich lokalizacji. Istnieje możliwość wspierania rozwoju energetyki odnawialnej i produkcji energii w skojarzeniu.

Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb

Zakres działań w ramach programu obejmuje rybołówstwo morskie, rybactwo śródlądowe i przetwórstwo rybne. Program składa się z działań, a w obrębie działań zapisane zostały operacje. Dnia 15 listopada 2004 r. upłynął termin składania wniosków na wsparcie działań: 1.3., 2.1. oraz operacji 1.2.1.

Priorytety programu:

Priorytet 1. Dostosowanie nakładu połowowego do zasobów

Priorytet 2. Odnowa i modernizacja floty rybackiej

Priorytet 3. Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla ryb, rybackie urządzenia portowe, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe

Priorytet 4. Inne działania

Dokumenty programowe:

- Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006.
- Uzupełnienie Sektorowego Programu Operacyjnego Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006.

Dokumenty dostępne są na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb), www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo) oraz www.fundusze-strukturalne.gov.pl

Institucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, okręgowe inspektoraty rybołówstwa morskiego (na żądanie instytucji zarządzającej mogą udzielać wsparcia w celu wdrożenia następujących działań: dostosowanie nakładu połowowego; odnowa i modernizacja floty; rybackie urządzenia portowe; rybołówstwo przybrzeżne; działania społeczno-ekonomiczne; czasowe zawieszenie działalności i inne rekompensaty finansowe) (kontakt – zał. 1).

Formularze wniosków i wytyczne do ich wypełniania oraz aktualne informacje dostępne są na wyżej wymienionych stronach internetowych. Przyjmowanie wniosków odbywa się w kolejnych rundach aplikacyjnych.

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju

Nazwa priorytetu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Priorytet 1 Dostosowanie nakładu połowowego do zasobów		
1.1. Złomowanie statków rybackich	☺?	☹?
1.2. Przeniesienie statków do krajów trzecich lub zmiana ich przeznaczenia ¹⁵	☺	
1.3. Wspólne Przedsięwzięcia	☺?	
Priorytet 2 Odnowa i modernizacja floty rybackiej		
2.1. Budowa nowych statków rybackich	☺?	☹
2.2. Modernizacja istniejących statków rybackich	☺	☹?
2.3. Wycofanie (bez pomocy publicznej) związane z odnową		
Priorytet 3 Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla ryb, rybackie urządzenia portowe, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe		
3.1. Ochrona i rozwój zasobów wodnych	☺☺	
3.2. Chów i hodowla ryb	☺	
3.3. Rybacka infrastruktura portowa	☺	
3.4. Przetwórstwo i rynek rybny	☺	☹?
3.5. Rybołówstwo śródlądowe	☺	
Priorytet 4 Inne działania		
4.1. Rybołówstwo przybrzeżne	☺?	
4.2. Działania społeczno – ekonomiczne	☺	
4.3. Znajdowanie oraz promowanie nowych rynków zbytu na produkty rybne		
4.4. Działania organizacji obrotu rynkowego		
4.5. Czasowe zawieszenie działalności i inne rekompensaty finansowe		
4.6. Działania innowacyjne i inne	☺	

☺☺ – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; ☺ – możliwość pozytywnego wpływu; ☹ – możliwość wystąpienia zagrożenia; ☹☹ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

¹⁵ Działanie dostępne było jedynie w 2004 r. – z tego powodu nie zostało szczegółowo opisane w dalszej części Poradnika.

Charakterystyka potencjalnych zagrożeń związanych z niektórymi działaniami¹⁶. Działania 1.1., 2.1. i 2.2. mogą wiązać się z potencjalnymi zagrożeniami dla środowiska. Pierwsze z nich, pomimo korzyści wynikających ze zmniejszenia zdolności połowowych, oznacza wzrost odpadów po złowieniu i w zależności jak będą one wykorzystane, zagrożenie może zaistnieć lub nie. Dwa pozostałe związane są z możliwością wzrostu zdolności połowowych chociaż nowe i zmodernizowane statki rybackie stwarzają mniejsze zagrożenie niż stare. Wzrost potencjału połowowego może potencjalnie oznaczać, choć nie musi, zagrożenie przekroczeniem limitów połowowych.

A) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych, ale niedostępne dla samorządów

DZIAŁANIE 4.6. DZIAŁANIA INNOWACYJNE I INNE

Działanie polega na zwiększeniu rentowności działalności rybackiej poprzez wdrożenie innowacyjnych metod zmierzających do ochrony rybostanu oraz metod zapewniających właściwą jakość pozyskiwanych surowców, także poprzez wprowadzanie przyjaznych środowisku technologii i technik pozyskiwania surowca oraz metod jego obróbki. Działanie przewiduje realizację operacji 4.6.1. Projekty pilotażowe i prezentacje.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Studia, projekty pilotażowe i prezentacje realizowane w celu: wdrożenia innowacyjnych metod zmierzających do ochrony rybostanu, wprowadzenia przyjaznych dla środowiska i efektywnych ekonomicznie technik i technologii pozyskiwania surowca i przetwarzania produktów pochodzenia morskiego, poprawy systemu zarządzania zintegrowaną strefą brzegową.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Dzięki działaniu mogą powstać opracowania, projekty podnoszące rentowność i konkurencyjność gospodarki rybackiej, a jednocześnie przyczyniające się do ochrony zasobów i środowiska.

B) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych i dla samorządów – brak tej kategorii

C) Działania dostępne dla samorządów, ale niedostępne dla organizacji pozarządowych – brak tej kategorii

D) Działania dostępne dla innych podmiotów niż organizacje pozarządowe i samorządy, a które to podmioty powinny być zachęcane lub inspirowane do ich wykorzystania

DZIAŁANIE 1.2 PRZENIESIENIE STATKÓW DO KRAJÓW TRZECICH LUB ZMIANA ICH PRZEZNACZENIA

Działanie polega na zmniejszeniu floty połowowej. Działanie składa się z operacji 1.2.1. Przeniesienie własności statku rybackiego do kraju trzeciego (upłynął czas składania wniosków) i operacji 1.2.2. Zmiana przeznaczenia statku rybackiego.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: W ramach działania finansowane będą przedsięwzięcia prowadzące do wycofania części statków rybackich poprzez zmianę ich użytkowania na nieprzynoszącą zysków.

¹⁶ Informacja dotyczy tylko tych działań, które zakwalifikowane zostały wyłącznie jako potencjalnie szkodliwe, albo jako te, co do których pozytywnego wpływu są wątpliwości, a więc tych które nie zostały w dalszej części opisu omówione szczegółowo. Informacja o potencjalnych zagrożeniach innych działań podana jest przy opisach tych działań.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Czas działania: sierpień 2004 – grudzień 2006

Instytucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Możliwość zmiany przeznaczenia statków można wykorzystać w celu przygotowania statków do celów turystycznych oraz edukacyjno-badawczych – do edukacji ekologicznej społeczeństwa, do badań środowiska przybrzeżnych wód Bałtyku.

DZIAŁANIE 2.2. MODERNIZACJA ISTNIEJĄCYCH STATKÓW RYBACKICH

Działanie polega na wspieraniu modernizacji istniejących statków rybackich, co spowoduje poprawę warunków bezpieczeństwa, nawigacji, bezpieczeństwa i higieny pracy, jakości produktów rybnych oraz racjonalizacji działań połowowych. Działanie umożliwi stosowanie bardziej selektywnych metod połowów lub zmniejszających negatywne oddziaływanie na środowisko.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Przedsięwzięcia prowadzące do modernizacji istniejących już statków rybackich

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: sierpień 2004 – grudzień 2006

Instytucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Dzięki działaniu nastąpi poprawa rentowności i konkurencyjności floty, bezpieczeństwa wykonywania zawodu oraz lepsze przystosowanie do wymagań odpowiedzialnego rybołówstwa, w tym zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko.

DZIAŁANIE 3.1. OCHRONA I ROZWÓJ ZASOBÓW WODNYCH

Działanie polega na umożliwieniu ochrony i rozwoju zasobów wodnych, umożliwieniu stworzenia stabilnych podstaw do prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w wodach morskich i śródlądowych z zachowaniem równowagi i różnorodności biologicznej w środowisku wodnym. Realizacja tego działania wynika z podjętych przez Rzeczpospolitą Polską zobowiązań zawartych w Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (HELCOM), sporządzonej w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r. (Dz.U. z 2000 r. nr 28, poz. 346), Konwencji o różnorodności biologicznej sporządzonej w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz.U. z 2002 r. nr 184, poz. 1532) oraz w dokumencie: „Program restytucji gatunków dwuśrodowiskowych w dorzeczu Wisły”. Konieczność przywrócenia drożności śródlądowych wód powierzchniowych wynika ponadto z ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne oraz realizowanych programów zarzybień. W celu ochrony zasobów morskich będą podejmowane działania w zakresie ochrony obszarów morskich, w szczególności przez budowę sztucznych raf na Morzu Bałtyckim, co umożliwi ochronę, odnowę i koncentrację zasobów.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Budowa, odbudowa, rozbudowa, przebudowa lub montaż urządzenia lub zespołu urządzeń umożliwiających wędrówkę ryb dwuśrodowiskowych, adaptacja, remont, wymiana, naprawa lub

techniczne wyposażenie urządzenia lub zespołu urządzeń umożliwiającą wędrówkę ryb dwuśrodowiskowych, budowa sztucznej rafy na polskich obszarach morskich.

Institucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: W ramach działania przewiduje się odbudowę 10 dróg migracji ryb dwuśrodowiskowych. W rezultacie poprawie ulegnie stan zasobów ryb dwuśrodowiskowych oraz stworzone zostaną lepsze podstawy do prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w wodach morskich i śródlądowych.

DZIAŁANIE 3.2. CHÓW I HODOWLA RYB

Działanie polega na stworzeniu warunków do poprawy rentowności śródlądowej gospodarki rybackiej i jakości jej produktów dla zwiększenia konkurencyjności zewnętrznej podsektora. Prowadzi do zmniejszenia negatywnego oddziaływania rybactwa śródlądowego na środowisko przez rozszerzenie istniejących i opracowywanie nowych technik i technologii chowu i hodowli ryb oraz ich wdrożenie, szczególnie dotyczących gatunków poszukiwanych na rynku. W ramach działania przewiduje się operacje: 3.2.1. – Zwiększenie zdolności produkcyjnych w chowie i hodowli ryb oraz 3.2.2. – Modernizacja istniejących obiektów chowu i hodowli ryb (bez zwiększenia ich zdolności produkcyjnych).

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: W ramach działania udzielana jest pomoc finansowa na budowę, przebudowę, dostosowanie i modernizację istniejących budynków a także urządzeń przeznaczonych do hodowli, chowu i magazynowania ryb, zgodnie z wymaganiami weterynaryjnymi i środowiskowymi określonymi w przepisach UE.

Institucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt - zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Podjęte działania mogą przyczynić się do racjonalnego wykorzystania zasobów dostępnych wód oraz zredukują negatywny wpływ obiektów chowu i hodowli ryb na środowisko.

DZIAŁANIE 3.3. RYBACKA INFRASTRUKTURA PORTOWA

Działanie polega na wsparciu inwestycji związanych z budową, modernizacją i rozbudową istniejącej infrastruktury portowej służącej rybołówstwu poprzez m.in. unowocześnienie operacji wyładunkowych, poprawę warunków przechowywania produktów rybnych, bezpieczeństwa rozładunków oraz stworzenie warunków do prowadzenia pierwszej sprzedaży produktów rybnych. W ramach działania znajdują się dwie operacje: 3.3.1. Budowa urządzeń portowych lub rozbudowa istniejących urządzeń i 3.3.2. Modernizacja istniejących urządzeń portowych bez zwiększenia zdolności przeładunkowych.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: W ramach operacji 3.3.1. wspierane jest wykonanie nowych, a w ramach 3.3.2. modernizacja istniejących już: pomieszczeń do wstępnego przygotowania surowca (np. sortowania, klasyfikacji jakościowej), komór chłodniczych do przechowywania ryb świeżych, fabryk lodu, myjni skrzyń i innych opakowań, urządzeń wyładunkowych, magazynów osprzętu rybackiego, pomieszczeń socjalnych dla rybaków, urządzeń poprawiających jakość wody do celów produkcyjnych. W ramach operacji 3.3.2. inwestycje mają obejmować również składowanie i utylizację odpadów oraz czynników zanieczyszczających zgodnie z obowiązującymi przepisami, a także poprawę bezpieczeństwa warunków postoju w portach.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt - zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Podniesienie standardów higieniczno-sanitarnych może przyczynić się do zmniejszenia presji na środowisko.

DZIAŁANIE 3.4. PRZETWÓRSTWO I RYNEK RYBNY

Działanie polega na realizacji operacji: 3.4.1. Zwiększenie zdolności produkcyjnych (budowa zakładów przetwórczych lub inwestycje w istniejących zakładach przetwórczych), 3.4.2. Modernizacja istniejących zakładów przetwórczych bez zwiększenia zdolności produkcyjnych, 3.4.3. Budowa obiektów hurtowej sprzedaży produktów rybnych oraz 3.4.4. Modernizacja istnieją-

cych obiektów hurtowej sprzedaży produktów rybnych.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Zakup, budowa, rozbudowa lub modernizacja infrastruktury zakładów, maszyn, urządzeń i instalacji przetwórczych, budowa, rozbudowa lub modernizacja obiektów hurtowej sprzedaży ryb, modernizacja linii technologicznych, infrastruktury produkcyjnej oraz wprowadzenie nowych technologii służących poprawie jakości i atrakcyjności produktów rybnych oraz zwiększeniu asortymentu, budowa, rozbudowa oraz modernizacja zaplecza socjalnego w zakładach przetwórczych, zakup środków transportu specjalistycznego.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Możliwe do realizacji zadania modernizacyjne z jednej strony mogą przyczynić się do zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko, a z drugiej wzrost zdolności produkcyjnych może stworzyć zachętę do wywierania presji na zwiększenie kwot połowowych.

DZIAŁANIE 3.5. RYBOŁÓWSTWO ŚRÓDLĄDOWE

Działanie polega na realizacji operacji: 3.5.1. Budowa łodzi rybackiej, 3.5.2. Modernizacja łodzi rybackiej i 3.5.3. Inne środki wspomagające rybołówstwo śródlądowe. W ramach realizacji tego działania możliwe jest uzyskanie środków na wymianę, modernizację, przebudowę lub

zakup nowych łodzi rybackich, rybackich narzędzi i urządzeń połowowych oraz innego wyposażenia związanego z rybołówstwem śródlądowym, co poprawi bezpieczeństwo i warunki prowadzenia gospodarki rybackiej na śródlądowych wodach powierzchniowych.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: W ramach poszczególnych operacji realizowane mogą być następujące rodzaje inwestycji:

- operacja 3.5.1 – działania polegające na budowie i wyposażeniu w niezbędne narzędzia i urządzenia nowych łodzi rybackich spełniających wymagania weterynaryjne oraz w zakresie ochrony środowiska i warunków bezpieczeństwa i higieny pracy w rybnictwie śródlądowym;
- operacja 3.5.2 – modernizacja łodzi rybackich polegająca na ich adaptacji, przebudowie lub wyposażeniu w narzędzia i urządzenia związane z wykonywaniem rybołówstwa śródlądowego w celu dostosowania łodzi rybackich do wymagań weterynaryjnych i w zakresie ochrony środowiska oraz w celu zapewnienia odpowiednich warunków bezpieczeństwa i higieny pracy w rybnictwie śródlądowym;
- operacja 3.5.3 – budowa nowych oraz modernizacja, odbudowa, rozbudowa, przebudowa i adaptacja istniejących budowli lub innych stałych urządzeń bezpośrednio związanych z wykonywaniem rybnictwa śródlądowego oraz wymiana, remont lub zakup narzędzi i urządzeń związanych bezpośrednio z wykonywaniem rybołówstwa śródlądowego, z wyłączeniem narzędzi i urządzeń połowowych.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze

strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Możliwe do realizacji zadania modernizacyjne z jednej strony mogą przyczynić się do zmniejszenia presji na środowisko, a z drugiej wzrost jakości sprzętu połowowego może tworzyć zachętę do nadmiernej eksploatacji zasobów wód śródlądowych.

DZIAŁANIE 4.1. RYBOŁÓWSTWO PRZYBRZEŻNE

Działanie polega na realizowaniu operacji 4.1.1. Premia za podejmowanie zintegrowanych projektów wspólnych. W ramach działania wspierane będą inicjatywy, które doprowadzą do poprawy stanu rybołówstwa przybrzeżnego w celu utworzenia zintegrowanych projektów wspólnych (rodziny rybackie lub grupy właścicieli statków rybackich).

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Pomoc udzielana jest szczególnie na realizację tych zintegrowanych projektów, które mają na celu poprawę warunków pracy (wyciągi elektryczne, wyposażenie łodzi rybackich w sprzęt radiolokacyjny), innowacje technologiczne (m.in. bardziej selektywne techniki połowowe) oraz organizację łańcucha produkcji, przetwórstwa i wprowadzania na rynek (zwiększenie wartości dodanej produktów rybnych). Projekty mogą być uznane za zintegrowane, jeżeli mają na celu: zapewnienie bezpieczeństwa na pokładzie oraz poprawę warunków sanitarnych i warunków pracy; innowacje technologiczne (bardziej selektywne techniki połowowe) niezwiększające wielkości nakładu połowowego i zdolności połowowych, organizację łańcucha produkcji, przetwórstwa i wprowadzania na rynek (promocja i wartość dodana produktów rybnych) oraz dokształcanie zawodowe lub szkolenia.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: W chwili obecnej rybołówstwo przybrzeżne jest najbardziej zaniedbaną częścią sektora rybackiego w kraju. W odróżnieniu od rybołówstwa kurtowego, które zmierza w kierunku całkowitego uprzemysłowienia procesu połowowego, rybołówstwo przybrzeżne może stać się ostoją dziedzictwa historycznego regionów nadmorskich. Poza walorami turystycznymi rybołówstwo przybrzeżne zapewnia różnorodność gatunków na rynkach lokalnych, daje szansę dla tworzenia nowych miejsc pracy w działalności okołorybackiej i w przetwórstwie związanym z rybołówstwem przybrzeżnym.

DZIAŁANIE 4.2. DZIAŁANIA SPOŁECZNO-EKONOMICZNE

Działanie polega na stworzeniu warunków do podjęcia pracy rybakom poprzez system szkoleń oraz znaczne nakłady finansowe przeznaczone na realizację wspólnych projektów. Działanie składa się z operacji: 4.2.1. Trwałe zaprzestanie wykonywania zawodu przez rybaka, 4.2.2. Utrata miejsca pracy na statku rybackim, 4.2.3. Przekwalifikowanie zawodowe rybaków lub podjęcie przez nich okołorybackiej działalności gospodarczej oraz 4.2.4. Nabycie własności statku rybackiego.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- dla operacji 4.2.1. współfinansowanie świadczeń dla rybaków w wieku powyżej 55 lat, którzy utracili pracę w wyniku wycofania statku rybackiego;
- dla 4.2.2. finansowanie indywidualnych, jednorazowych premii za zaprzestanie działalności w rybołówstwie;
- dla 4.2.3. pomoc finansowa będzie udzielana na przekwalifikowanie zawodowe rybaków lub na podjęcie działalności gospodarczej poza rybołówstwem morskim;
- dla 4.4.4. współfinansowanie zakupu statków rybackich przez młodych rybaków w ramach całkowitego, istniejącego nakładu połowowego w kraju.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: oddział regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy terytorialnie dla miejsca realizacji projektu (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne na stronach internetowych: www.minrol.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Fundusze strukturalne/SPO-rybołówstwo)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie to umożliwi stworzenie nowych miejsc pracy w działalności polegającej na świadczeniu usług na rzecz rybołówstwa, turystyki i połowów w celach sportowo-rekreacyjnych.

Sektorowy Program Operacyjny Transport (SPO T)

Program ten wraz z częścią transportową strategii wykorzystania Funduszu Spójności (FS) oraz Zintegrowanym Programem Operacyjnym Rozwoju Regionalnego (ZPORR) określa kierunki, priorytety, działania i wysokość środków przeznaczonych na rozwój transportu zgodnie z ce-

lami Podstawy Wsparcie Wspólnoty. Wszystkie trzy programy realizują wspólną strategię budowy systemu transportowego – spójnego przestrzennie w skali kraju oraz spójnego z systemem europejskim zgodnie z Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004-2006.

Przedsięwzięcia w infrastrukturze transportowej współfinansowane z instrumentów strukturalnych UE

Przedsięwzięcia w infrastrukturze transportowej	Program	Fundusz UE
Modernizacja linii kolejowych (TEN-T)	Strategia FS	FS
Modernizacja linii kolejowych dla obsługi aglomeracji miejskich	SPO T	EFRR centralny
Budowa autostrad	Strategia FS + SPO T	FS + EFRR centralny
Budowa dróg ekspresowych	Strategia FS	
Budowa dróg krajowych (TEN-T)	Strategia FS + SPO T	FS + EFRR centralny
Przebudowa dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych	ZPORR	EFRR regionalny
Modernizacja ulic	ZPORR	EFRR regionalny
Poprawa dostępu do portów morskich (od strony morza)	SPO T	EFRR centralny
Poprawa dostępu do portów morskich (od strony lądu) i lotnisk	ZPORR + SPO T	EFRR – regionalny i centralny

Źródło: Sektorowy Program Operacyjny Transport na lata 2004-2006. Załącznik do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2004 r.

Priorytety programu:

Priorytet 1. Zrównoważony gałęziowo rozwój transportu, którego celem jest rozwój efektywnych i alternatywnych w stosunku do transportu drogowego sposobów przemieszczania pasażerów i towarów (stymulowanie rozwoju atrakcyjnej oferty przewozów kolejowych, morskich i multimodalnych). Priorytet ten obejmuje:

- modernizację linii kolejowych pomiędzy aglomeracjami miejskimi i w ramach nich oraz zakup nowoczesnego taboru kolejowego;
- poprawę dostępu od strony morza i lądu do ważnych portów morskich wraz z modernizacją infrastruktury portowej oraz rozwój żeglugi morskiej w strefie przybrzeżnej;
- działania na rzecz zwiększenia przewozu transportem kombinowanym w relacjach transport kolejowy – inne gałęzie transportu oraz transport morski – inne gałęzie transportu (w szczególności poprzez rozbudowę centrów logistycznych i terminali kontenerowych).

Priorytet 2. Bezpieczniejsza infrastruktura drogowa, którego celem jest zapewnienie poprawy bezpieczeństwa i warunków funkcjonowania transportu drogowego poprzez poprawę jakości sieci drogowej i usunięcie „czarnych punktów”

na drogach, budowę autostrad, przebudowę dróg krajowych i ich przebiegów przez miasta oraz działania z zakresu organizacji ruchu drogowego.

Priorytet 3. Pomoc techniczna, której celem jest wsparcie dla Instytucji Zarządzającej SPO T.

Dokumenty programowe:

- Sektorowy Program Operacyjny Transport 2004-2006 (Dz.U. nr 177, poz. 1828)
- Uzupełnienie Sektorowego Programu Operacyjnego Transport 2004-2006 (Dz.U. nr 235, poz. 2350)

Dokumenty dostępne są na stronach internetowych: www.mi.gov.pl/prezentacje/79.html oraz www.fundusze-strukturalne.gov.pl

Instytucje wdrażające: jednostki podległe Ministrowi Infrastruktury odpowiedzialne za transport kolejowy, transport drogowy i gospodarkę morską (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków i wytyczne do ich wypełniania można znaleźć na wyżej wymienionych stronach internetowych

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju:

Nazwa priorytetu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Priorytet 1. Zrównoważony gałęziowo rozwój transportu		
1.1. Modernizacja linii kolejowych w relacjach między aglomeracjami miejskimi i w aglomeracjach	☺☺	☹
1.2. Poprawa infrastruktury portów morskich		☹?
1.3. Rozwój systemów intermodalnych	☺	☹?
Priorytet 2. Bezpieczniejsza infrastruktura drogowa		
2.1. Budowa i przebudowa dróg krajowych		☹☹
2.2. Usprawnienie przejazdów drogami krajowymi przez miasta na prawach powiatu	☺	☹
2.3. Wdrażanie i monitoring środków poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego	☺	

☺☺ – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; ☺ – możliwość pozytywnego wpływu; ☹ – możliwość wystąpienia zagrożenia; ☹☹ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

Charakterystyka potencjalnych zagrożeń związanych z niektórymi działaniami¹⁷: Działanie 1.2. – przy rozbudowie czy modernizacji portów morskich może nastąpić zagrożenie dla środowiska morskiego i/lub ekosystemów nabrzeżnych. Zagrożenie to związane jest nie tylko z wpływem na środowisko nowych i modernizowanych obiektów infrastruktury, ale także ze zwiększonym ruchem statków, wzrostem towarowego ruchu drogowego i kolejowego do i z portów. Najpoważniejsze zagrożenia związane są z działaniem 2.1., a w szczególności z budową autostrad i dróg ekspresowych. Z jednej strony bowiem wzrasta przepustowość dróg, co w części prowadzi do wzrostu nie zawsze uzasadnionego ruchu, a drugiej inwestycje liniowe, zarówno w trakcie budowy jak i eksploatacji, silnie oddziałują na otaczającą przyrodę pogłębiając fragmentację siedlisk. Każdorazowo inwestycje z SPO T należy poprzedzić rzetelną analizą potrzeb oraz staranną procedurą oceny oddziaływania na środowisko (rozważając rozwiązania alternatywne,

biorąc pod uwagę sieć obszarów chronionych w tym Natura 2000).

A) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych, ale niedostępne dla samorządów – brak tej kategorii

B) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych i dla samorządów – brak tej kategorii

C) Działania dostępne dla samorządów, ale niedostępne dla organizacji pozarządowych

DZIAŁANIE 2.2. USPRAWNIENIE PRZEJAZDÓW DROGAMI KRAJOWYMI PRZEZ MIASTA NA PRAWACH POWIATU

Działanie polega na realizacji przedsięwzięcia obejmującego przebudowę miejskich dróg

¹⁷ Informacja dotyczy tylko tych działań, które zakwalifikowane zostały wyłącznie jako potencjalnie szkodliwe, albo jako te, co do których pozytywnego wpływu są wątpliwości, a więc tych które nie zostały w dalszej części opisu omówione szczegółowo. Informacja o potencjalnych zagrożeniach innych działań podana jest przy opisach tych działań.

administrowanych przez samorządy wraz z budową przepraw mostowych.

Typy przedsięwzięć możliwe do realizacji: Przedsięwzięcia służące poprawie przejezdności przez miasto oraz tworzeniu sieci połączeń komunikacyjnych na drogach krajowych powiązanych z inwestycjami w sieci TEN-T oraz przeprawy mostowe na dużych rzekach, leżące w ciągach dróg krajowych. Może to obejmować: przebudowę ulic, wzmocnienie nawierzchni, instalację sygnalizacji świetlnej bądź budowę urządzeń ochrony środowiska (np. przeciwdziałanie nadmiernemu hałasowi).

Instytucja wdrażająca: Ministerstwo Infrastruktury (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: Departament Programowania i Strategii Ministerstwa Infrastruktury

Formularze wniosków, materiały pomocnicze, aktualne informacje oraz informacje o procedurze przyjmowania wniosków znaleźć można na stronach internetowych:
www.fundusze-strukturalne.gov.pl
oraz www.mi.gov.pl/prezentacje/79.html

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Poprawa przejezdności przez duże miasta wiąże się ze zmniejszeniem ilości emitowanych zanieczyszczeń oraz ograniczeniem rozchodzenia się uciążliwego hałasu oraz, generalnie, z ograniczeniem uciążliwości dróg krajowych wewnątrz miast. Z drugiej strony poprawa przejezdności i wzmocnienie nawierzchni, a także rozbudowa, czy budowa przepraw mostowych stwarza nowe zagrożenia dla środowiska. Wynikają one ze wzrostu przepustowości dróg oraz możliwości wykorzystania ich przez cięższe pojazdy. Generuje to wzrost ruchu, jak i potencjalnie odebranie kolei przewozu ciężkich czy masowych towarów. Budowa nowych przepraw mostowych na odcinkach dolin rzecznych cennych przyrodniczo wiąże się z silną ingerencją w środowisko.

D) Działania dostępne dla innych podmiotów niż organizacje pozarządowe i samorządy, a które to podmioty powinny być zachęcane lub inspirowane do ich wykorzystania

DZIAŁANIE 1.1. MODERNIZACJA LINII KOLEJOWYCH W RELACJACH MIĘDZY AGLOMERACJAMI MIEJSKIMI I W AGLOMERACJACH

Działanie polega na przebudowie linii kolejowych oraz zakupie i modernizacji pasażerskiego taboru kolejowego oraz lokomotyw interoperacyjnych.

Typy przedsięwzięć możliwe do realizacji: Przedsięwzięcia mogą być lokalizowane na liniach kolejowych łączących aglomeracje powyżej 300 tys. mieszkańców, gdzie popyt na przewozy na linii wynosi przynajmniej 1 mln osób rocznie. Celem jest stworzenie alternatywy dla nadmiernie obciążonych połączeń drogowych o natężeniu ruchu powyżej 15 tys. pojazdów na dobę. Przebudowa linii kolejowych dotyczy istniejącej linii kolejowej Warszawa – Łódź oraz aglomeracji warszawskiej. Natomiast zakup taboru kolejowego o określonych parametrach obejmuje cały kraj.

Instytucja wdrażająca: Ministerstwo Infrastruktury (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006.

Instytucja przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: Departament Programowania i Strategii Ministerstwa Infrastruktury (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze, aktualne informacje oraz informacje o procedurze przyjmowania wniosków znaleźć można na stronach: www.fundusze-strukturalne.gov.pl oraz www.mi.gov.pl/prezentacje/79.html

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Należy popierać przyjazne środowisku formy transportu biorąc pod uwagę w procesie podejmowania decyzji sieć terenów chronionych. Rzetelna ocena oddziaływania na środowisko pozwoli na ograniczenie oddziaływań negatywnych i uniknięcie konfliktów np. z siecią Natura 2000.

DZIAŁANIE 1.3. ROZWÓJ SYSTEMÓW INTERMODALNYCH

Działanie polega na tworzeniu centrów logistycznych i budowie terminali transportu kombinowanego.

Typy przedsięwzięć możliwe do realizacji: Podstawą do wyboru przedsięwzięć mają być prognozy dotyczące kierunków i natężeń przepływu materiałów i towarów w obrębie aglomeracji,

usytuowania na skrzyżowaniu głównych szlaków komunikacyjnych, stopnia dostępności do infrastruktury (lotniska, autostrady, drogi szybkiego ruchu). Przy wyborze lokalizacji brane będzie także pod uwagę oddziaływanie inwestycji na strukturę i rozwój gospodarki w regionie, jak również poziom regionalnego bezrobocia. Przedsięwzięcia dotyczyć mogą zarówno transportu kolejowego, jak i morskiego.

Instytucja wdrażająca: Ministerstwo Infrastruktury (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006.

Instytucja przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: Departament Programowania i Strategii Ministerstwa Infrastruktury (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze, aktualne informacje oraz informacje o procedurze przyjmowania wniosków znaleźć można na stronach internetowych:

www.fundusze-strukturalne.gov.pl
oraz www.mi.gov.pl/prezentacje/79.html

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Proponowane przedsięwzięcia, w sytuacji kiedy mogą stworzyć lepsze warunki do rozwoju transportu kolejowego (w ramach transportu kombinowanego), warte są popierania. Z drugiej strony centra takie są obiektami o dużej kubaturze i zajmują znaczne powierzchnie. Dlatego lokalizacja ich powinna być ustalana poza terenami cennymi przyrodniczo oraz tak, by te tereny nie podlegały negatywnemu oddziaływaniu centrów i ruchu towarowego wywołanego ich powstaniem.

DZIAŁANIE 2.3. WDRAŻANIE I MONITORING ŚRODKÓW POPRAWY BEZPIECZEŃSTWA RUCHU DROGOWEGO

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006 współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz ze środków budżetu państwa, samorządów terytorialnych oraz państwowych funduszy celowych. Obok środków publicznych niezbędne jest w wielu przypadkach wygenerowanie także znacznych środków z zasobów prywatnych. W dokumencie programowym

Działanie polega na realizacji przedsięwzięć służących poprawie bezpieczeństwa na drogach krajowych oraz stworzeniu systemu monitoringu tegoż bezpieczeństwa.

Typy przedsięwzięć możliwe do realizacji: Przedsięwzięcia obejmujące przebudowę lub wyposażenie w odpowiednie urządzenia techniczne miejsc uznanych za niebezpieczne na sieci dróg krajowych o dużym natężeniu ruchu. Wymagana jest zgodność z Krajowym Programem Poprawy Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym. Mogą one objąć także: zakup sprzętu podnoszącego efektywność prowadzonej nad bezpieczeństwem ruchu drogowego kontroli, znakowanie dróg i ich otoczenia, wdrożenie nowych systemów zgłaszania i ewidencji wypadków oraz zakup nowoczesnego sprzętu do ratownictwa.

Instytucja wdrażająca: Sekretariat Krajowej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Infrastruktury (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze, aktualne informacje oraz informacje o procedurze przyjmowania wniosków znaleźć można na stronach internetowych: www.fundusze-strukturalne.gov.pl oraz www.mi.gov.pl/prezentacje/79.html

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Omawiane działanie nie odnosi się do problematyki przyrodniczej, ale jest ważne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju, gdyż ma przyczynić się do zmniejszenia zagrożenia zdrowia i życia ludzi.

zadeklarowano, że „wszystkie podejmowane w ramach ZPORR działania będą realizowane przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju, ochrony i poprawy stanu środowiska...”. W ramach tworzenia warunków dla wzrostu konkurencyjności regionów będzie się wzmacniać potencjał regionów w zakresie usług turystycznych oraz systemy edukacji, szkoleń i usług doradczych przygotowujących mieszkańców regionów do przewidywanych potrzeb przyszłego rynku

pracy. Natomiast w ramach przeciwdziałania marginalizacji niektórych obszarów zamierza się udzielać pomocy w dywersyfikacji działalności gospodarczej na terenach wiejskich.

Cele i priorytety programu:

Celem ZPORR jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarstwu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z UE. Cel strategiczny ZPORR ma być osiągnięty poprzez koncentrację środków na następujących trzech priorytetach (zgodnych z priorytetami polityki rozwoju regionalnego sformułowanymi w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego):

Priorytet 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów

Priorytet 2. Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach

Priorytet 3. Rozwój lokalny

Dokumenty programowe:

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006 – ostatnia dostępna wersja z dnia 1 lipca 2004 r. (data Rozporządzenia przyjmującego program)
- Uzupełnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 – Załącznik do Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 25 sierpnia 2004 r. (Dz.U. nr 200, poz. 2051) wraz ze zmianami wprowadzonymi Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 18 maja 2005 r. (Dz.U. Nr n7, poz. 745)

Dokumenty dostępne są na stronie internetowej: www.zporr.gov.pl i na stronach urzędów marszałkowskich

Instytucja zarządzająca: Ministerstwo Gospodarki i Pracy (Departament Wdrażania Programów

Rozwoju Regionalnego), a w każdym z 16 województw są instytucje pośredniczące – urzędy wojewódzkie, które podpisują umowy z beneficjentami (kontakt – zał. 1)

Instytucje uczestniczące w zarządzaniu komponentem regionalnym ZPORR, czyli częścią ZPORR finansowaną z EFRR - 16 urzędów marszałkowskich (kontakt – zał. 1) oraz 16 regionalnych komitetów sterujących ZPORR

Funkcje instytucji wdrażających pełnią różne podmioty – w zależności od priorytetu oraz działania. Dla działań z priorytetu 2 instytucjami wdrażającymi są wojewódzkie urzędy pracy w imieniu samorządów województw (kontakt – zał. 1)

Instytucje oceniające projekty: Panel Ekspertów Instytucji Zarządzającej ZPORR (dla działań z priorytetu 1 i 3 z wyjątkiem działań 1.6. i 3.4.) oraz komisje oceny projektów przy instytucjach wdrażających (dla działań z priorytetu 2 – finansowanych z EFS)

Ogólna informacja o procedurze przyjmowania i oceniania wniosków: nie jest jednakowa dla wszystkich działań, obejmuje ocenę formalną i merytoryczno-techniczną. W działaniu 1.6. (Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach) projekty do realizacji zatwierdza Minister Gospodarki i Pracy. Dla pozostałych działań proces naboru wniosków odbywa się na poziomie instytucji wdrażających w regionie (urzędów marszałkowskich i wojewódzkich urzędów pracy oraz określonych instytucji wdrażających wyznaczonych dla działań 2.5. i 3.4.).

Wnioski i materiały pomocnicze dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl

Charakterystyka potencjalnych zagrożeń związanych z niektórymi działaniami przedstawiona została przy opisie działań.

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju:

Nazwa priorytetu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Priorytet 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów		
1.1. Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego 1.1.1. Infrastruktura drogowa 1.1.2. Infrastruktura transportu publicznego	☺	☹
1.2. Infrastruktura ochrony środowiska	☺☺	☹
1.3. Regionalna infrastruktura społeczna 1.3.1. Regionalna infrastruktura edukacyjna 1.3.2. Regionalna infrastruktura ochrony zdrowia	☺	
1.4. Rozwój turystyki i kultury	☺☺	☹?
1.5. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego	☺	
1.6. Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach	☺☺	
Priorytet 2. Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach		
2.1. Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie	☺	
2.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne	-	-
2.3. Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa	☺	☹?
2.4. Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi	☺	☹?
2.5. Promocja przedsiębiorczości	☺	☹
2.6. Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy	☺	
Priorytet 3. Rozwój lokalny		
3.1. Obszary wiejskie	☺☺	☹
3.2. Obszary podlegające restrukturyzacji	☺	☹
3.3. Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojaskowe 3.3.1. Rewitalizacja obszarów miejskich 3.3.2. Rewitalizacja obszarów przemysłowych i powojaskowych	☺☺	☹
3.4. Mikroprzedsiębiorstwa	☺	☹
3.5. Lokalna infrastruktura społeczna 3.5.1. Lokalna infrastruktura edukacyjna i sportowa 3.5.2. Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia	☺	

☺☺ – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; ☺ – możliwość pozytywnego wpływu; ☹ – możliwość wystąpienia zagrożeń; ☹☹ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

A) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych, ale niedostępne dla samorządów – brak tej kategorii

B) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych i dla samorządów

DZIAŁANIE 1.1. MODERNIZACJA I ROZBUDOWA REGIONALNEGO UKŁADU TRANSPORTOWEGO

Działanie polega na przyznawaniu dotacji inwestycyjnych (maksymalnie do 75% wydatków kwalifikowalnych). W ramach działania realizowane będą dwa poddziałania: 1.1.1. Infrastruktura drogowa i 1.1.2. Infrastruktura transportu publicznego. W ramach poddziałania 1.1.2. finansowane będą projekty dotyczące transportu publicznego na obszarze miast liczących od 50 tys. do 500 tys. mieszkańców (w granicach administracyjnych) wraz z obszarami funkcjonalnie z nimi powiązanymi. Kluczowym kryterium wyboru projektów będzie istnienie aktualnego Zintegrowanego Planu Transportu Publicznego, który powinien dotyczyć wszystkich form transportu znajdujących się na obszarze miejskim włączając w to kolej podmiejską.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: W ramach poddziałania 1.1.2 pomoc może być przyznana na rzecz:

- budowy, rozbudowy lub odnowienia system transportu publicznego (wraz z zakupem sprzętu, w tym taboru), co ma się przyczynić do:
 - powstania nowych sieci systemów transportu publicznego wraz z niezbędną infrastrukturą transportu publicznego,
 - odnowienia i przedłużenia linii transportu publicznego wraz z niezbędną infrastrukturą transportu publicznego;
- budowy, adaptacji, rozbudowy, wykonywania robót remontowych lub przebudowy infrastruktury pomocniczej służącej zwiększeniu bezpieczeństwa i dostępności do sieci transportu publicznego (w tym przedsięwzięcia na rzecz estetyki krajobrazu oraz ułatwiające osobom niepełnosprawnym korzystanie z transportu publicznego);
- budowy, adaptacji, wykonywania robót remontowych, rozbudowy lub przebudowy zintegrowanych węzłów przesiadkowych pomiędzy różnymi rodzajami systemów transportu;
- tworzenia systemów oraz działań technicznych z zakresu telematyki służących komunikacji

publicznej i mających na celu m.in. poprawę jakości obsługi podróżnych, monitoring bezpieczeństwa, koordynację układu linii tramwajów, autobusów, trolejbusów i kolei oraz synchronizację ich rozkładów jazdy, dzięki któremu pasażerowie będą mogli korzystać z najdogodniejszych połączeń (w tym komputeryzacja systemów transportu publicznego).

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Poddziałanie 1.1.2. jest ważne z punktu widzenia ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju miast, gdyż przyczyniać się może do ograniczenia uciążliwości dla środowiska zarówno tych ze strony transportu publicznego (poprzez jego modernizację), a także transportu samochodowego (poprzez stwarzanie dla niego alternatywy, szczególnie w centrach miast).

DZIAŁANIE 1.2. INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA

Działanie polega na udzielaniu dotacji na realizację projektów infrastrukturalnych z dziedziny ochrony środowiska oraz projektów dotyczących poprawy jakości zarządzania środowiskiem i poprawy dostępu do informacji o środowisku.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Projekty infrastrukturalne o wartości całkowitej od 1 do 10 mln euro z zakresu:

- poboru i zaopatrzenia w wodę, oczyszczania ścieków (budowa i modernizacja sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, stacji uzdatniania wody, oczyszczalni ścieków oraz budowa zbiorników umożliwiających pozyskanie wody pitnej);
- gospodarki odpadami (organizacja i wdrażanie systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu, wdrażanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi, w tym budowa sortowni, kompostowni, obiektów termicznej, termiczno-chemicznej i mechanicznej utylizacji odpadów oraz budowa nowych, modernizacja istniejących i rekultywacja nieczynnych

składowisk, likwidacja „dzikich” składowisk, budowa i modernizacja spalarni odpadów niebezpiecznych, rekultywacja i likwidacja składowisk odpadów niebezpiecznych);

- poprawy jakości powietrza (modernizacja i rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza oraz przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie „niskiej emisji”);
- zapobiegania powodziom (regulacja cieków wodnych, która poprawia bilans wodny i uwzględnia potrzeby ochrony przyrody, tworzenie polderów, zalesienie oraz odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych, budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych wraz z niezbędnymi drogami dojazdowymi, budowa i modernizacja małych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych w ramach tzw. „małej retencji”, ochrona brzegów morskich);
- wykorzystania odnawialnych źródeł energii (budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej – energia wiatrowa, wodna, geotermalna, kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, biomasa).

Ponadto przewidziano finansowanie działań nieinwestycyjnych wspierających zarządzanie ochroną środowiska (opracowanie baz danych dotyczących lasów, jakości gleb, wód, powietrza, tworzenie systemów pomiaru zanieczyszczeń w miastach oraz systemów informowania mieszkańców o poziomie zanieczyszczeń, utworzenie sieci stacji kontrolnych i ostrzegawczych w zakresie jakości wód, tworzenie map terenów zalewowych, tworzenie systemów monitoringu środowiska, w tym reagowania na zagrożenia, tworzenie systemów informacji przeciwpowodziowej).

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie jest ważne, gdyż ma na celu ograni-

czenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb, poprawę stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a także poprawę zarządzania środowiskiem. W wyniku realizacji finansowanych w ramach działania projektów powinna nastąpić poprawa stanu środowiska, a także poprawa warunków życia mieszkańców i poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorstw. Realizacja projektów powinna przyczynić się do osiągnięcia standardów w zakresie ochrony środowiska zawartych w dyrektywach UE przeniesionych na grunt polskiego prawa. Ponieważ w ramach działania możliwe jest finansowanie również takich inwestycji, które z racji swego charakteru lub choćby z racji nieodpowiedniej lokalizacji mogą także niekorzystnie wpływać na środowisko i warunki życia ludzi, konieczne jest monitorowanie procesu kwalifikacji wniosków i eliminowanie tych, które mogą być szkodliwe dla środowiska. Szczególnie ostrożnie należy traktować spalarnie oraz wszelkie prace regulacyjne w dolinach rzek.

DZIAŁANIE 1.3. REGIONALNA INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Działanie polega na realizacji dwóch poddziałań:

1.3.1. Regionalna infrastruktura edukacyjna oraz
1.3.2. Regionalna infrastruktura ochrony zdrowia. Poddziałanie 1.3.1. jest skierowane na: budowę, rozbudowę i modernizację oraz wyposażenie obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej służącej do prowadzenia działalności dydaktycznej na poziomie wyższym oraz działalności rozwojowej i naukowo-badawczej powiązanej z dydaktyką na poziomie wyższym. Podstawowym celem poddziałania jest wzmocnienie roli szkół wyższych i przygotowanie ich do odegrania roli kluczowej w procesie tworzenia konkurencyjnej gospodarki regionalnej.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- Budowa nowych lub rozbudowa, przebudowa istniejących obiektów dydaktycznych, w tym laboratoriów dydaktycznych, pracowni komputerowych, bibliotek, infrastruktury społeczno-edukacyjnej w miasteczkach akademickich, obiektów służących prowadzeniu działalności dydaktycznej lub naukowo-badawczej powiązanej z dydaktyką na poziomie wyższym oraz obiektów naukowo-badawczych w szkołach wyższych. Powyższe projekty stanowić będą główny rodzaj inwestycji wspieranych

w ramach działania zgodnie z głównym celem ZPORR jakim jest wzmocnienie rozwoju gospodarczego;

- Budowa, rozbudowa lub modernizacja obiektów sportowych w szkołach wyższych lub w miasteczkach akademickich;
- Budowa, rozbudowa lub modernizacja infrastruktury technicznej i sanitarnej w szkołach wyższych;
- Zagospodarowanie otoczenia obiektów wyłącznie jako jeden z elementów realizacji projektów wymienionych powyżej;
- Wyposażenie obiektów wymienionych powyżej.

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie to może pozwolić na uruchomienie bazy edukacyjnej na rzecz ochrony środowiska lub zrównoważonego rozwoju – samorządy lokalne i organizacje pozarządowe mogą zachęcać głównych potencjalnych beneficjentów tego działania do korzystania ze środków ZPORR w tym właśnie celu. Organizacje pozarządowe prowadzące statutową działalność o charakterze edukacyjnym lub naukowo-badawczym w powiązaniu ze szkołą wyższą mogą bezpośrednio generować projekty.

DZIAŁANIE 1.4. ROZWÓJ TURYSTYKI I KULTURY

Działanie polega na realizacji projektów, które mają wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej regionu oraz tworzą warunki dla wzrostu zatrudnienia (przyczyniają się do tworzenia trwałych miejsc pracy). Przewiduje się projekty infrastrukturalne i promocyjne z zakresu turystyki i kultury, jednak w ramach jednego projektu nie można łączyć inwestycji infrastrukturalnych z projektami promocyjnymi. Do głównych celów tego działania należą: wzrost znaczenia kultury i turystyki jako czynników stymulujących rozwój społeczno-gospodarczy regionów (z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska), ułatwienie dostępu do obiektów kultury i turystyki

(m.in. poprzez rozbudowę infrastruktury oraz rozwijanie kompleksowego systemu informacji kulturalnej i turystycznej), wydłużenie sezonu turystycznego, zwiększenie zagranicznej turystyki przyjazdowej do Polski oraz turystyki krajowej (poprzez podniesienie konkurencyjności regionalnych produktów turystycznych i kulturowych, zarówno na rynkach zagranicznych, jak i na krajowym).

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Przewiduje się dotacje inwestycyjne (o minimalnej wartości całkowitej 1 mln euro) na działania:

- z zakresu turystyki (adaptacja zabytków techniki i architektury w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu; rozwój i modernizacja infrastruktury noclegowej i innej infrastruktury turystycznej; rozwój i modernizacja infrastruktury gastronomicznej, m.in. w obiektach podkreślających specyfikę regionu np. młyny, kuźnie, obiekty podworskie; opracowanie i utworzenie systemów i centrów informacji turystycznej, w tym nowoczesnej, interaktywnej sieci informacji internetowej; rozwój i modernizacja infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki, w tym budowa i modernizacja obiektów sportowych i rekreacyjnych; projekty inwestycyjne gmin uzdrowskich związane z rozwojem funkcji leczniczo-wypoczynkowych);
- z zakresu kultury (rewitalizacja, konserwacja, renowacja, rewaloryzacja, zachowanie, modernizacja, adaptacja obiektów historycznych, zabytkowych i przemysłowych wraz z ich otoczeniem oraz przystosowanie obiektów przemysłowych na cele kulturalne; zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń np. przed włamaniami, pożarem; budowa, rozbudowa i modernizacja publicznej infrastruktury kulturalnej przyczyniającej się do aktywnego udziału społeczeństwa w kulturze; opracowania i utworzenia systemów informacji kulturalnej, w tym nowoczesnej, interaktywnej sieci informacji internetowej; rozwój i modernizacja publicznej infrastruktury informacyjnej np. centra i punkty informacji kulturalnej).

Ponadto w ramach działania będzie można realizować projekty promocyjne (o minimalnej wartości całkowitej 500 tys. euro). Finansowaniu podlegać może: organizacja imprez i wydarzeń turystycznych oraz kulturalnych przyciągających turystów z innych regionów Polski i z zagranicy oraz udział w specjalistycznych targach.

Finansowane mogą być także projekty związane z przygotowaniem i realizacją programów rozwoju i promocji lokalnych czy regionalnych produktów.

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Ochrona walorów kulturowych, jako atrakcji turystycznych oraz budowa i modernizacja bazy turystycznej, jak i działania z zakresu promocji mogą być istotnymi czynnikami zrównoważonego rozwoju regionów, a także przyczyniać się do tworzenia tzw. zielonych miejsc pracy.

DZIAŁANIE 1.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Działanie polega na wspieraniu rozwoju województw poprzez rozbudowę regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa opartego na wiedzy, a także wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (pomiędzy regionami w Polsce i UE oraz w układzie wewnątrzregionalnym, w szczególności pomiędzy dużymi ośrodkami a obszarami wiejskimi i małymi miastami).

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Przewiduje się szeroki wachlarz przedsięwzięć możliwych do realizacji w zakresie infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Finansowany będzie głównie rozwój szkieletowych sieci szerokopasmowych albo projekty dotyczące aplikacji. Dotacje inwestycyjne udzielane będą przede wszystkim na:

- budowę lub rozbudowę lokalnych lub regionalnych szerokopasmowych i bezpiecznych sieci, współdziałających ze szkieletowymi sieciami regionalnymi lub krajowymi;
- budowę, przebudowę lub wyposażenie inwestycyjne centrów zarządzania sieciami regionalnymi lub lokalnymi;
- budowę i wdrażanie platform elektronicznych dla zintegrowanego systemu wspomagania zarządzania na poziomie wojewódzkim, powia-

towym i gminnym – najchętniej z połączeniem szerokopasmowym;

- projekty związane z przygotowaniem instytucji publicznych do elektronicznego obiegu dokumentów, elektronicznej archiwizacji dokumentów oraz rozwoju elektronicznych usług dla ludności, w tym m.in. tworzenie systemów informacji przestrzennej (GIS) oraz modernizacja infrastruktury informatycznej oraz bezpieczny intranet;
- tworzenie Publicznych Punktów Dostępu do Internetu w obiektach publicznie dostępnych np. bibliotekach publicznych, domach kultury, szkołach wyższych, świetlicach gminnych;
- budowa lub rozbudowa lokalnych lub regionalnych bezpiecznych systemów transmisji danych, zwłaszcza na terenach wiejskich i w obrębie małych miast.

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie może być wykorzystywane przez samorządy lokalne i organizacje pozarządowe do finansowania przedsięwzięć z zakresu budowy proekologicznego społeczeństwa opartego o wiedzę m.in. do budowania rozwoju elektronicznych usług dla ludności z zakresu ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, w tym m.in. tworzenie systemów informacji przestrzennej (GIS) na tematy środowiskowe. Działanie to może prowadzić poprzez edukację ekologiczną do podnoszenia świadomości ekologicznej zwłaszcza u dzieci i młodzieży.

DZIAŁANIE 1.6. ROZWÓJ TRANSPORTU PUBLICZNEGO W AGLOMERACJACH

Działanie polega na stworzeniu zintegrowanego systemu transportu publicznego, dotyczącego wszystkich form transportu funkcjonujących na terenie aglomeracji (np. trolejbus, autobus, transport lotniczy, transport prywatny, kolej podmiejska), co jest niezbędne do poprawy warunków komunikacyjnych w miastach (a poprzez to ich rozwoju gospodarczego i społecznego) oraz do poprawy stanu środowiska naturalnego.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Dotacje inwestycyjne przydzielane będą na projekty wynikające z aktualnych Zintegrowanych Planów Rozwoju Transportu Publicznego, mających na celu budowę, modernizację lub rozbudowę: sieci transportu publicznego dla poprawy dostępności i szybkości przemieszczania się ludności w zakresie działań o charakterze gospodarczo-społecznym. Finansowana będzie: budowa, przebudowa, rozbudowa lub modernizacja infrastruktury transportu publicznego połączona z zakupem sprzętu (włączając w to zakup taboru) oraz infrastruktury pomocniczej służącej zwiększeniu bezpieczeństwa i dostępności do sieci transportu publicznego. Wsparcie obejmie także: tworzenie systemów oraz działań technicznych z zakresu telematyki służących komunikacji publicznej, monitoring bezpieczeństwa, koordynację układu linii tramwajów, autobusów, metra, trolejbusów i kolei oraz synchronizację ich rozkładów jazdy.

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski i udzielająca informacji: Instytucja Zarządzająca ZPORR (Ministerstwo Gospodarki i Pracy) poprzez Sekretariat Krajowego Komitetu Sterującego dla Działania 1.6. przy Departamencie Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie 1.6. jest ważne z punktu widzenia ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, gdyż mając na celu poprawę i wzmacnianie transportu publicznego w dużych aglomeracjach, przyczyniać się może do zmniejszenia zanieczyszczeń spowodowanych kołowym ruchem ulicznym oraz zmniejszenia natężenia ruchu w aglomeracjach, a także do ograniczenia uciążliwości dla środowiska samego transportu publicznego (poprzez jego modernizację).

DZIAŁANIE 2.1. ROZWÓJ UMIEJĘTNOŚCI POWIĄZANY Z POTRZEBAMI REGIONALNEGO RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W REGIONIE

Działanie polega na realizacji projektów szkoleniowych. Szkolenia powinny być skierowane na osoby posiadające wykształcenie co najmniej gimnazjalne lub odpowiednie poziomem

do starego systemu kształcenia (podstawowe), w szczególności na osoby zamieszkałe na obszarach zmarginalizowanych, w tym na obszarach wiejskich, w małych miastach i na obszarach restrukturyzacji przemysłowej.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych: szkolenia podwyższające kwalifikacje doradców rolniczych oraz szkolenia dla rolników i domowników w zakresie podejmowania dodatkowej działalności zbliżonej do rolnictwa;
- Badania i analizy dla potrzeb regionalnego rynku pracy: organizacja metod wymiany informacji pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w monitorowanie regionalnego rynku pracy oraz ofert edukacyjnych i szkoleniowych w celu wzmocnienia współpracy pomiędzy tymi instytucjami.

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: właściwy wojewódzki urząd pracy (WUP), jako instytucja wdrażająca w imieniu samorządu województwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie może być wykorzystywane na rzecz propagowania idei przyjaznych środowisku miejsc pracy (tzw. zielonych miejsc pracy) i szkolenia w tym zakresie. Ponadto ze środków tego działania może być wspierane doradztwo rolnicze na rzecz prośrodowiskowych działań na terenach wiejskich.

DZIAŁANIE 2.3. REORIENTACJA ZAWODOWA OSÓB ODCHODZĄCYCH Z ROLNICTWA

Działanie polega na dostarczaniu rolnikom informacji i wyposażenie ich w umiejętności umożliwiające zdobycie nowego zatrudnienia i wykonywanie nowego zawodu w związku z procesem restrukturyzacji polskiego rolnictwa oraz przygotowywanie ich do wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- Szkolenia i kursy mające na celu nabycie umiejętności i kwalifikacji zawodowych związanych z nowym zawodem;

- Pośrednictwo pracy na terytorium Polski;
- Informacja zawodowa;
- Usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu i osiągnięcia nowych umiejętności zawodowych, w tym indywidualne plany działań polegające na udzielaniu pomocy w wyborze odpowiedniego zawodu i miejsca zatrudnienia osobom zagrożonym utratą pracy w sektorze rolnym;
- Subsydiowanie zatrudnienia (tylko w celu wsparcia nowych miejsc pracy oraz dla przedsiębiorstw spoza przemysłów przechodzących procesy restrukturyzacyjne).

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: właściwy wojewódzki urząd pracy (WUP) jako instytucja wdrażająca w imieniu samorządu województwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie może być wykorzystane do organizowania szkoleń i innych form pomocy rolnikom. Szkolenia mogą być poświęcone tematyce zrównoważonego rozwoju, w tym ochronie środowiska czy tworzeniu przyjaznych środowisku miejsc pracy (np. w agroturystyce).

DZIAŁANIE 2.4. REORIENTACJA ZAWODOWA OSÓB ZAGROŻONYCH PROCESAMI RESTRUKTURYZACYJNYMI

Działanie polega na zmianie kwalifikacji zawodowych pracowników przemysłów i sektorów podlegających restrukturyzacji, a także innych osób zagrożonych utratą zatrudnienia .

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- Szkolenia i kursy mające na celu nabycie umiejętności i kwalifikacji zawodowych związanych z nowym zawodem;
- Pośrednictwo pracy na terytorium Polski;
- Informacja zawodowa;
- Usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu i osiągnięcia nowych umiejętności zawodowych, w tym indywidualne plany działań polegające na udzielaniu osobom zagrożonym utratą zatrudnienia pomocy w wyborze odpowiedniego zawodu i miejsca zatrudnienia;
- Subsydiowanie zatrudnienia w nowym miejscu pracy (tylko w przedsiębiorstwach spoza

przemysłów przechodzących procesy restrukturyzacyjne).

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: właściwy wojewódzki urząd pracy (WUP) jako instytucja wdrażająca w imieniu samorządu województwa (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie może być wykorzystane do organizowania szkoleń i innych form pomocy pracownikom restrukturyzowanych przedsiębiorstw w zakresie tematyki zrównoważonego rozwoju. Celem wsparcia jest przygotowanie tych pracowników do pracy w branży ochrony środowiska lub w innych przyjaznych środowisku branżach, czy też do samodzielnego tworzenia tzw. zielonych miejsc pracy. W ramach działania wspierać można także przedsiębiorstwa z branży ochrony środowiska poprzez subsydiowanie w nich zatrudnienia.

DZIAŁANIE 2.5. PROMOCJA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Działanie polega na aktywnym wspieraniu zatrudnienia, poprzez stymulowanie powstawania nowych mikroprzedsiębiorstw oraz zapewnieniu nowozarejestrowanym mikroprzedsiębiorcom pomocy w wykorzystaniu dostępnych instrumentów wsparcia.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Finansowane będą dwa typy przedsięwzięć: usługi doradczo-szkoleniowe i wsparcie pomostowe oraz inwestycje na rzecz rozpoczęcia działalności. Przewidziano następujące formy wsparcia:

- świadczenie usług doradczych i szkoleniowych wspierających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej polegających na organizowaniu: usług informacyjnych z zakresu podstawowych zasad prowadzenia działalności gospodarczej, grupowych i indywidualnych usług doradczych i szkoleniowych oraz szkoleń ukierunkowanych na podnoszenie kwalifikacji zawodowych połączonych z indywidualnym doradztwem. Wsparcie polegać może na realizacji przedsięwzięć grupowych z udziałem nowozarejestrowanych mikroprzedsiębiorców, a także na zapewnieniu opieki indywidualnego

doradcy, który wsparciem obejmie określoną grupę osób, udzielając im pomocy doradczej np. w diagnozie potrzeb przedsiębiorstwa i zdefiniowaniu rodzaju oraz zakresu potrzebnej pomocy, w ułatwianiu dostępu do zaawansowanych usług doradczych i szkoleniowych, w korzystaniu z instrumentów wsparcia dostępnych dla mikroprzedsiębiorców;

- rozpowszechnianie dobrych praktyk i metod rozwoju;
- przekazywanie pomocy finansowej przysługującej po zarejestrowaniu się mikroprzedsiębiorcy w formie wsparcia pomostowego lub jednorazowej dotacji inwestycyjnej na rozwój działalności.

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: regionalne agencje rozwoju działające jako instytucje wdrażające w imieniu samorządu województwa. Nadzorują je urzędy marszałkowskie (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków: dostępne na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Pomoce dla beneficjentów: Specjalne wytyczne dla beneficjentów działania 2.5. opracowane zostały przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy. Różne materiały pomocnicze są zamieszczone na stronach internetowych regionalnych agencji rozwoju regionalnego i urzędów marszałkowskich oraz na stronie Ministerstwa Gospodarki i Pracy.

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie może być wykorzystywane na rzecz uruchamiania przyjaznej środowisku działalności gospodarczej.

DZIAŁANIE 2.6. REGIONALNE STRATEGIE INNOWACYJNE I TRANSFER WIEDZY

Działanie polega na podniesieniu potencjału regionów w sferze innowacji, poprzez wzmocnienie współpracy pomiędzy sektorem badawczo-rozwojowym a gospodarką. Wspierane będzie budowanie regionalnych systemów innowacji, które będą stanowiły integralną część tworzonego obecnie Narodowego Systemu Innowacji (NSI). Systemy te tworzyć będą podstawy wspierania innowacyjności w regionach, a budowane powinny być w oparciu o Regionalne Strategie Innowacyjne lub Strategie Rozwoju Województw.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- Tworzenie lub rozwój Regionalnych Systemów Innowacji (RSI).
- Tworzenie i rozwój sieci współpracy w zakresie innowacji pomiędzy sektorem badawczo-rozwojowym a przedsiębiorstwami i innymi podmiotami (na poziomie regionalnym i lokalnym), służącej transferowi wiedzy i technologii;
- Tworzenie i rozwój systemu komunikacji i wymiany informacji, w tym zbieranie i tworzenie baz danych (w szczególności z zakresu działań edukacyjnych i innych przedsięwzięć wspierających rozwój innowacji);
- Staże dla absolwentów szkół wyższych nie zarejestrowanych jako bezrobotni i pracowników sektora badawczo-rozwojowego. Projekty obejmują organizowanie staży i rozpowszechnianie informacji o możliwościach ich uzyskania;
- Stypendia dla najlepszych absolwentów szkół wyższych kontynuujących naukę na studiach doktoranckich z zakresu nauk ścisłych, technicznych i innych dziedzin naukowych przyczyniających się do rozwoju strategicznych obszarów regionu. Kierunki te określa Regionalna Strategia Innowacyjna lub Strategia Rozwoju Województwa.

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: samorząd województwa poprzez właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucje udzielające informacji: Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego w Ministerstwie Gospodarki i Pracy, urzędy marszałkowskie (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie możliwe do wykorzystania na rzecz zrównoważonego rozwoju. Samorządy lokalne i organizacje pozarządowe mogą inicjować projekty o charakterze eko-innowacyjnym.

DZIAŁANIE 3.1. OBSZARY WIEJSKIE

Działanie polega na przeciwdziałaniu marginali-

zacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich i małych miast (do 20 tys. mieszkańców). Ma się ono przyczynić do wzrostu mobilności zawodowej mieszkańców wsi i małych miast oraz ma pomóc w tworzeniu warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej. Działanie polega na udzielaniu dotacji inwestycyjnych na projekty, które mają wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej obszaru objętego projektem oraz na te, które tworzą warunki dla wzrostu zatrudnienia

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków, budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę i poboru wody, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, poprawa jakości powietrza, gospodarka odpadami, przeciwdziałanie powodziom, budowa lub modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym, kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje, budowa lub modernizacja lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej.

Institucja zarządzająca: Ministerstwo Gospodarki i Pracy, którego obsługę zapewnia Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego (kontakt – zał. 1)

Institucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: samorząd województwa poprzez właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Czas działania: maj 2004-grudzień 2006

Institucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy oraz urzędy marszałkowskie (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie w dużej mierze poświęcone jest realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska. Sprzyja też wielofunkcyjnemu rozwojowi obszarów wiejskich. W ramach działania możliwe jest finansowanie różnych projektów z dziedziny rozwoju turystyki i ochrony walorów kulturowych. Decyzje co do realizacji wielu przedsięwzięć np. budowy dróg muszą być jednak poprzedzone

wnikliwą analizą potrzeb i rzetelną oceną oddziaływania na środowisko.

DZIAŁANIE 3.2. OBSZARY PODLEGAJĄCE RESTRUKTURYZACJI

Działanie polega na przeciwdziałaniu marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów restrukturyzowanych. Do realizacji przewidziane są projekty, które mają wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej obszaru objętego projektem oraz tworzą warunki dla wzrostu zatrudnienia. Wspierane będą projekty infrastrukturalne wynikające z planów lub programów rozwoju lokalnego przygotowanych w formule partnerstwa (na poziomie gminnym, międzygminnym np. przez związki gmin lub powiatowym).

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków, budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę i poboru wody, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, poprawa jakości powietrza, gospodarka odpadami, budowa lub modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym, kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje, budowa lub modernizacja lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej, inkubatory przedsiębiorczości.

Institucja zarządzająca: Ministerstwo Gospodarki i Pracy, którego obsługę zapewnia Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego (kontakt – zał. 1)

Institucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: samorząd województwa poprzez właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Czas działania: maj 2004-grudzień 2006

Institucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy oraz urzędy marszałkowskie (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie w dużej mierze poświęcone jest reali-

zacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska. Sprzyja też wielofunkcyjnemu rozwojowi obszarów wiejskich. Jest też możliwe do wykorzystania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów restrukturyzowanych poprzez finansowanie różnych projektów z dziedziny rozwoju turystyki, ochrony walorów kulturowych oraz poprzez uruchamianie inkubatorów przedsiębiorczości. Decyzje co do realizacji wielu przedsięwzięć np. budowy dróg muszą być jednak poprzedzone wnikliwą analizą potrzeb i rzetelną oceną oddziaływania na środowisko.

DZIAŁANIE 3.3. ZDEGRADOWANE OBSZARY MIEJSKIE, POPRZEMYSŁOWE I POWOJSKOWE

Działanie polega na zachęceniu do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez oferowanie infrastruktury do prowadzenia działalności dostosowanej do potrzeb nowych przedsiębiorstw przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny. W ramach działania realizowane są dwa poddziałania: 3.3.1. Rewitalizacja obszarów miejskich i 3.3.2. Rewitalizacja obszarów przemysłowych i powojсковych.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Dla poddziałania 3.3.1. projekty prowadzące do tworzenia w zdegradowanych dzielnicach warunków lokalowych i infrastrukturalnych dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej i edukacyjnej, w tym mających za zadanie podniesienie kwalifikacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym. Priorytetowo będą traktowane projekty mające znaczenie dla rozwoju gospodarczego, a dotyczące:

- porządkowania „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie pustych przestrzeni (w harmonii z otoczeniem);
- renowacji zabudowy budynków, w tym obiektów infrastruktury społecznej;
- renowacji budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie oraz ich adaptacja na cele gospodarcze, społeczne i kulturalne;
- poprawy funkcjonalności struktury ruchu kołowego, pieszego i estetyki przestrzeni publicznych;

- przebudowy lub remontów publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych połączonych z działalnością gospodarczą;
- tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast.

Dla poddziałania 3.3.2.:

- izolacja, remont, prace rozbiórkowe, przebudowa lub adaptacja budynków, obiektów, infrastruktury i urządzeń przemysłowych i powojсковych wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu w celu nadania im nowych funkcji użytkowych;
- izolacja, remont, adaptacja lub przebudowa pokoszarowych budynków mieszkalnych w celu nadania im nowych funkcji: usługowych, gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, rekreacyjnych (za wyjątkiem prac budowlano-instalacyjnych w indywidualnych mieszkaniach);
- porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie i zabudowywanie pustych przestrzeni na cele usługowe, edukacyjne, społeczne, turystyczne, rekreacyjne, gospodarcze i kulturalne;
- wyburzanie budynków dla zaspokojenia celów usługowych, kulturowych, edukacyjnych, gospodarczych, turystycznych lub rekreacyjnych;
- renowacja budynków (prace związane z konserwacją, rewaloryzacją, zachowaniem, adaptacją), infrastruktury o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym;
- prace konserwatorskie, odnowienie fasad i dachów budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się w rejestrze zabytków wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu, przyczyniające się do tworzenia stałych miejsc pracy;
- zakładanie parków lub zalesianie na potrzeby turystyczne lub rekreacyjne;
- budowa, przebudowa lub remont podstawowej infrastruktury komunalnej (w szczególności w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz infrastruktury transportowej znajdującej się na terenie rewitalizowanym);
- tworzenie stref bezpieczeństwa na terenie byłych obszarów przemysłowych i powojсковych w celu zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast;

- budowa, przebudowa lub remont obiektów dla nadania im funkcji zaplecza kulturalnego, turystycznego lub rekreacyjnego w celu tworzenia stałych miejsc pracy.

Institucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: samorząd województwa poprzez właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy oraz urzędy marszałkowskie (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem:

W ramach rewitalizacji obszarów miejskich oraz przemysłowych i powojennych jest możliwość uruchomienia na tych terenach inkubatorów przyjaznej środowisku przedsiębiorczości oraz ośrodków edukacyjnych do spraw edukacji ekologicznej i szerszych działań informacyjno-szkoleniowych na rzecz zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie wykorzystanie, w wyniku remontów i adaptacji, starych budynków ogranicza zużycie zasobów i energii.

DZIAŁANIE 3.5. LOKALNA INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Działanie polega na realizacji projektów w ramach dwóch poddziałań: 3.5.1. Lokalna infrastruktura sportowa (wyrównanie szans w dostępie do edukacji pomiędzy uczniami z obszarów wiejskich i miejskich oraz poprawa dostępu społeczności lokalnych do podstawowej infrastruktury sportowej) oraz 3.5.2. Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia (podniesienie standardu świadczonych usług medycznych na podstawowym poziomie przez lokalne ośrodki zdrowia).

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach poddziałania 3.5.1.:

- budowa nowych i przebudowa, rozbudowa istniejących obiektów dydaktycznych (w szczególności budynków szkolnych, przedszkolnych, laboratoriów dydaktycznych, sal do praktycznej nauki zawodu w szkołach ponadgimnazjalnych);

- budowa nowych i przebudowa, rozbudowa istniejących bibliotek;
- budowa nowych i przebudowa, rozbudowa istniejących obiektów sportowych (sal gimnastycznych, basenów, boisk sportowych, stadionów, hal sportowych);
- budowa nowych i przebudowa, rozbudowa istniejących obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej (burs, internatów, stołówek);
- budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury technicznej i sanitarnej;
- wyposażenie obiektów sportowych, dydaktycznych i społeczno-edukacyjnych;
- zagospodarowanie otoczenia obiektów (wyłącznie w przypadku realizacji projektów wymienionych powyżej).

Institucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: samorząd województwa poprzez właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy oraz urzędy marszałkowskie (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem:

W ramach podejmowanych przedsięwzięć ze środków poddziałania 3.5.1. można dostosować budowane lub remontowane obiekty do wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. Można też te obiekty dostosować do potrzeb edukacji ekologicznej lub do prowadzenia szkoleń na rzecz przyjaznej środowisku przedsiębiorczości. Środki dostępne w ramach tego działania można również wykorzystywać do tworzenia ścieżek edukacyjnych o tematyce ekologicznej.

C) Działania dostępne dla samorządów, ale niedostępne dla organizacji pozarządowych – brak tej kategorii

D) Działania dostępne dla innych podmiotów niż organizacje pozarządowe i samorządy, a które to podmioty powinny być zachęcane lub inspirowane do ich wykorzystania

DZIAŁANIE 3.4. MIKROPRZEDSIĘBIORSTWA

Działanie polega na zwiększeniu konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw poprzez ułatwienie dostępu do specjalistycznego doradztwa oraz zwiększenie zdolności inwestycyjnej w początkowym okresie funkcjonowania przedsiębiorstw.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji:

- Typ I: Specjalistyczne usługi doradcze dla mikroprzedsiębiorstw – mogą to być projekty związane z: opracowaniem strategii umieszczenia produktu na nowym rynku zbytu, wprowadzeniem na rynek nowego produktu, zdobyciem nowej grupy klientów, racjonalizacją przepływów finansowych, towarów, materiałów, informacji wewnątrz przedsiębiorstwa, komputeryzacją, racjonalizacją logistyki sprzedaży towarów i usług, poprawą zarządzania wewnątrz firmy itp.;
- Typ II: Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw – dofinansowanie inwestycji związanych z: rozbudową lub nabyciem przedsiębiorstwa, rozszerzeniem zakresu działalności gospodarczej, rozpoczęciem w przedsiębiorstwie działań obejmujących dokonywanie zasadni-

czych zmian produkcji bądź procesu produkcyjnego, zmianą wyrobu lub usługi, w tym także zmianą w zakresie sposobu świadczenia usług, unowocześnieniem wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej firmy, modernizacją środków produkcji.

Instytucja wdrażająca i przyjmująca wnioski: samorząd województwa poprzez właściwy urząd marszałkowski (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucje udzielające informacji: Ministerstwo Gospodarki i Pracy oraz urzędy marszałkowskie (kontakt – zał. 1)

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej www.zporr.gov.pl i stronach urzędów marszałkowskich

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie można wykorzystać dla uruchomienia lub wzmocnienia prośrodowiskowej działalności gospodarczej.

Fundusz Spójności – Środowisko i Transport

Fundusz Spójności (FS) ma charakter funduszu ogólnokrajowego i służy wzmocnieniu spójności społecznej i gospodarczej Wspólnoty poprzez finansowanie projektów tworzących spójną całość w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury transportowej.

Dokumenty programowe:

Podstawowym dokumentem jest Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 30 lipca 2004 r. w sprawie przyjęcia Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006 (Dz.U. nr 176 poz. 1827)

Ogólne informacje na temat tego funduszu oraz dokumenty i wzory wniosków znajdują się na stronie internetowej: www.funduszspojnosci.gov.pl. Dodatkowe przydatne informacje dla wnioskodawców znajdują się na stronie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Tu znajduje się m.in. wykaz dokumentów potwierdzających przeprowadzenie postępowania w zakresie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wymaganych dla wniosku o dofinan-

sowanie z FS: www.nfosigw.gov.pl (dział: Fundusz Spójności/Przygotowanie przedsięwzięć/ Wytyczne dla wnioskodawców).

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Do udzielenia wsparcia w latach 2004-2006 kwalifikują się przedsięwzięcia lub grupy przedsięwzięć o budżecie nie mniejszym niż 10 mln euro, dotyczące:

- w sektorze Środowisko: poprawa jakości wód powierzchniowych; polepszenie jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia; racjonalizacja gospodarki odpadami; ochrona powierzchni ziemi; poprawa jakości powietrza; poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego;
- w sektorze Transport (modernizacja, przebudowa i rozbudowa transeuropejskiej sieci transportowej): modernizacja wybranych linii kolejowych; budowa autostrad i dróg ekspresowych; przebudowa dróg krajowych.

A) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych, ale niedostępne dla samorządów –brak tej kategorii

B) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych i dla samorządów – brak tej kategorii

C) Działania dostępne dla samorządów, ale niedostępne dla organizacji pozarządowych

FUNDUSZ SPÓJNOŚCI – CZĘŚĆ ŚRODOWISKO

Uzupełniające dokumenty:

- Priorytety w zakresie ochrony środowiska i kryteria wyboru projektów do FS znajdują się na stronie www.cios.gov.pl (dział: Fundusze UE/Fundusze w okresie 2004-2006/Fundusz Spójności);
- Procedura składania wniosków wraz z wstępnym wnioskiem, szczegółowymi kryteriami, aplikacją, niezbędnymi załącznikami, podrecznikiem oraz zestawem pytań kontrolnych znajduje się na stronie www.cios.gov.pl (dział: Fundusze UE/Fundusze w okresie 2004-2006/Fundusz Spójności);
- Instrukcja do wniosku o dofinansowanie z FS – Środowisko oraz wytyczne odnośnie postępowania w zakresie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z FS na stronie www.funduszspojnosci.gov.pl (dział: Składanie wniosków/Formularze i instrukcje);
- System zarządzania i kontroli FS: www.cios.gov.pl (dział Fundusze UE/Fundusze w okresie 2004-2006/Fundusz Spójności/Dokumenty programowe).

Zarządzanie i procedura – informacje ogólne¹⁸:

Złożenie karty potencjalnego przedsięwzięcia. Potencjalny beneficjent wypełnia i składa do właściwego Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) wniosek wstępny tzw. kartę potencjalnego przedsięwzięcia.

Ocena propozycji projektu. Wniosek wstępny złożony przez potencjalnego beneficjenta przechodzi przez procedurę oceny najpierw w wojewódzkim funduszu ochrony środowiska, a następnie w Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Pozytywnie ocenione projekty przedkładane są do zaopiniowania Wydziałowi Przygotowania Projektów w Ministerstwie Środowiska, a następnie Komitetowi Sterującemu. Następnie Minister Środowiska ak-

ceptuje projekty zarekomendowane przez Komitet Sterujący. Potencjalny beneficjent zostaje powiadomiony o wyborze projektu przez NFOŚiGW.

Przygotowanie wniosku o dofinansowanie. Po wyborze propozycji projektu przez Komitet Sterujący i Ministra Środowiska potencjalny beneficjent przygotowuje wniosek o dofinansowanie zgodnie z obowiązującym formatem oraz według wskazówek zawartych w instrukcji wypełniania wniosku o dofinansowanie z FS. Więcej informacji na temat przygotowywania wniosku o dofinansowanie znajduje się na stronach Centrum Informacji o Środowisku www.cios.gov.pl oraz NFOŚiGW www.nfosigw.gov.pl.

Weryfikacja wniosku o dofinansowanie. Przygotowany wniosek o dofinansowanie składany jest przez beneficjenta we właściwym WFOŚiGW. Wniosek weryfikowany jest formalnie i merytorycznie kolejno przez WFOŚiGW, NFOŚiGW, Ministerstwo Środowiska oraz Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

Przekazanie wniosku do Komisji Europejskiej. Po procedurze weryfikacji wniosek o dofinansowanie przekazywany jest przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy (instytucję zarządzającą) do Komisji Europejskiej.

Decyzja Komisji Europejskiej. Komisja Europejska ocenia przekazany wniosek i podejmuje decyzję o przyznaniu dofinansowania. Beneficjent zostaje poinformowany o przyznaniu dofinansowania oraz otrzymuje decyzję wydaną przez Komisję Europejską.

Instytucje wdrażające i zarządzające Funduszem Spójności:

Ministerstwo Gospodarki i Pracy (kontakt – zał. 1) – instytucja odpowiedzialna za ogólne zarządzanie i koordynację działań związanych z wykorzystaniem FS;

Ministerstwo Środowiska (kontakt – zał. 1) – instytucja pośrednicząca w zarządzaniu FS I szczebla;

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (kontakt – zał. 1) – instytucja pośrednicząca w zarządzaniu FS II szczebla;

Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – instytucje pośredniczące w zarządzaniu FS III szczebla, do których składane są projekty.

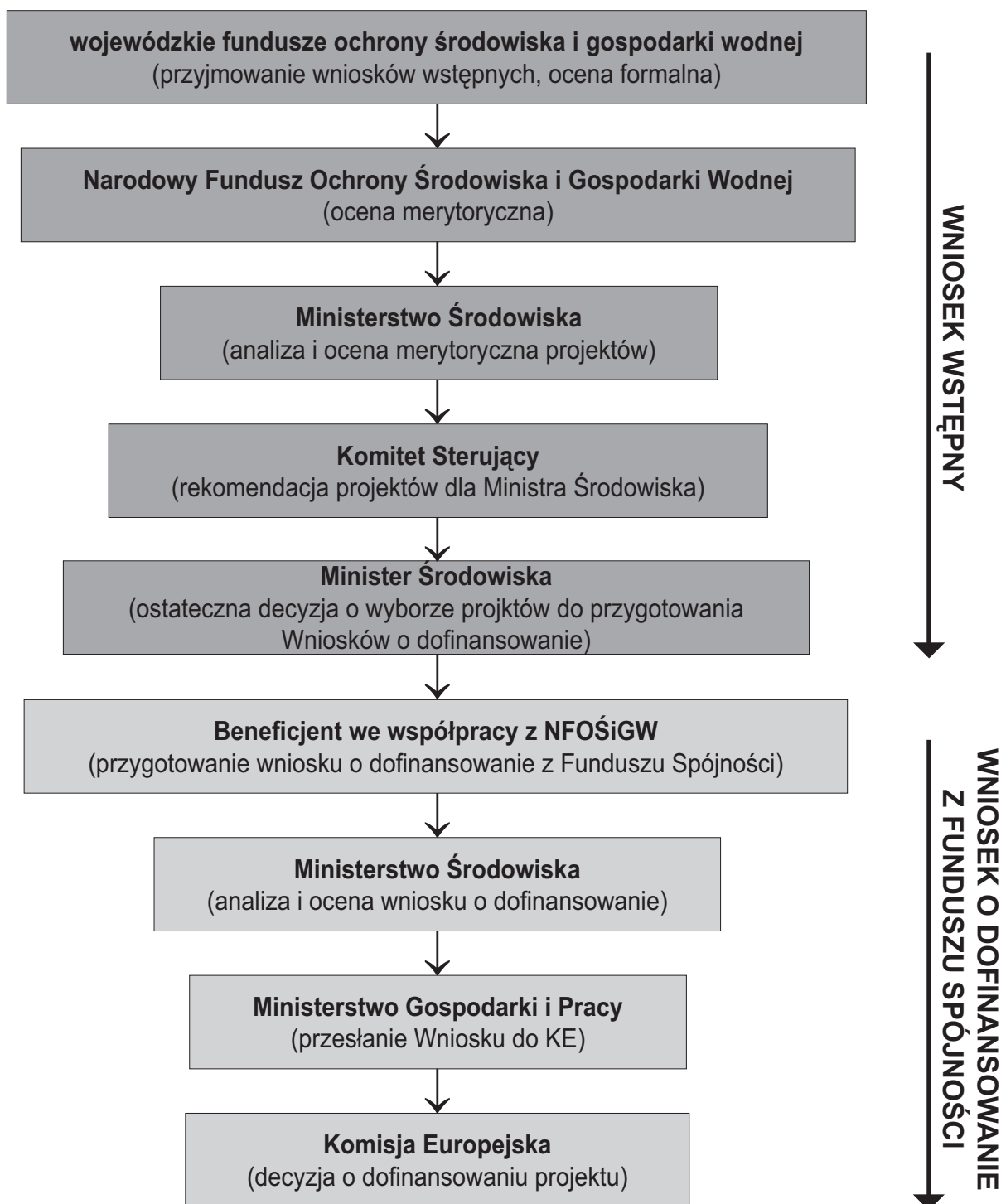
Beneficjenci: W sektorze Środowisko – jednostki samorządu terytorialnego, związki jednostek sa-

¹⁸ Za Ministerstwem Środowiska

morządu terytorialnego, komunalne spółki prawa handlowego oraz inne podmioty publiczne (np. Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej, spółki Skarbu Państwa).

Poniżej schemat procedury przygotowany w Ministerstwie Środowiska:

SCHEMAT PRZEPIŹYWKU WNIOSKU WSTĘPNEGO I WNIOSKU O DOFINANSOWANIE Z FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju

Nazwa priorytetu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Poprawa jakości wód powierzchniowych;	☺☺	☹?
Polepszenie jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia	☺	☹
Racjonalizacja gospodarki odpadami	☺☺	☹
Ochrona powierzchni ziemi	☺	
Poprawa jakości powietrza	☺☺	☹?
Poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	☺?	☹☹

☺☺ – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; ☺ – możliwość pozytywnego wpływu; ☹ – możliwość wystąpienia zagrożeń; ☹☹ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

FS – Środowisko ma istotne znaczenie dla wypełniania przez Polskę zobowiązań ekologicznych wynikających z Traktatu Akcesyjnego. W szczególności dotyczy to mocno zaniedbanych dziedzin jak gospodarka wodno-ściekowa czy gospodarka odpadami. Jednak w procesie lokalizacji tych inwestycji mogą wystąpić sytuacje konfliktowe z obszarami cennymi przyrodniczo, także tymi włączonymi w sieć Natura 2000. Konflikty te mogą wystąpić na etapie budowy, jak i w trakcie eksploatacji. Dotyczy to w szczególności oczyszczalni ścieków, systemów kanalizacyjnych i wodociągowych (zwłaszcza w trakcie budowy), składowisk odpadów czy spalarni śmieci (tu także problemy z zanieczyszczeniem powietrza). Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, zwłaszcza oparte na dużych przedsięwzięciach hydrotechnicznych, mogą upośledzać funkcjonowanie ekosystemów w dolinach rzek. Każdorazowo zatem należy sporządzić rzetelną ocenę oddziaływania dla rozwiązań wariantowych i podejmować decyzję o realizacji na podstawie tej oceny.

D) Działania dostępne dla innych podmiotów niż organizacje pozarządowe i samorządy, a które to podmioty powinny być zachęcane lub inspirowane do ich wykorzystania

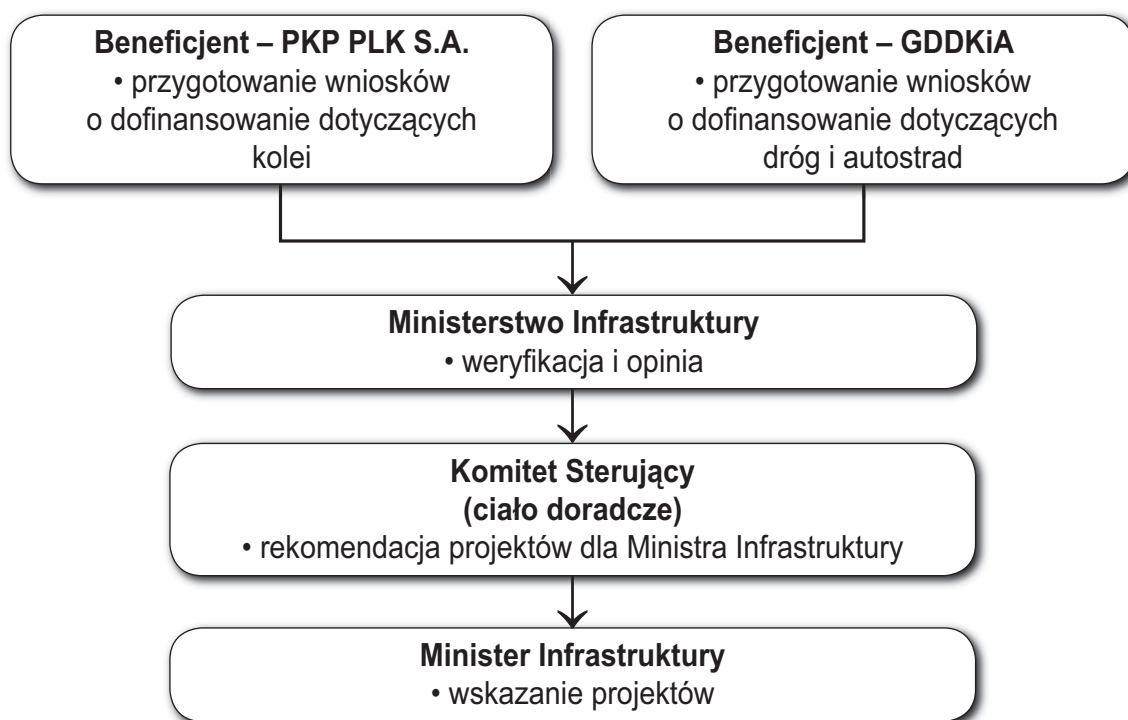
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI – CZĘŚĆ TRANSPORT

Uzupełniające dokumenty:

Instrukcja do wniosku o dofinansowanie z FS – Transport oraz wytyczne odnośnie postępowania w zakresie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z FS znajdują się na stronie www.funduszspojnosci.gov.pl (dział: Składanie wniosków/Formularze i instrukcje)

Procedura:

Wstępna lista priorytetowych przedsięwzięć została sporządzona przez Ministerstwo Infrastruktury. O kolejności przygotowywania i składania projektów decyduje Minister Infrastruktury po rekomendacji Komitetu Sterującego. Poniżej przedstawiono (za Ministerstwem Gospodarki i Pracy) poszczególne etapy oceny potencjalnych przedsięwzięć.

W sektorze Transport odpowiedzialnymi za realizację i jednocześnie beneficjentami Funduszu Spójności są Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju

Nazwa priorytetu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Priorytet 1. Zrównoważony gałęziowo rozwój transportu		
1.1. Modernizacja wybranych linii kolejowych	☺☺	☹
Priorytet 2. Bezpieczniejsza infrastruktura drogowa		
2.1. Budowa autostrad		☹☹
2.2. Budowa dróg ekspresowych		☹☹
2.3. Przebudowa dróg krajowych	☺	☹

☺☺ – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; ☺ – możliwość pozytywnego wpływu; ☹ – możliwość wystąpienia zagrożenia; ☹☹ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

Transport stanowi jedno z poważniejszych i dynamicznie wzrastających zagrożeń dla środowiska. Dotyczy to w szczególności transportu drogowego i związanej z nim infrastruktury. Drogi, zwłaszcza te o dużym natężeniu ruchu i powierzchni zajętej pod nie, mogą zagrażać systemowi obszarów chronionych – jego spójno-

ści – poprzez fragmentację siedlisk i przeszkodę dla dyspersji zwierząt. Budowa nowej lub rozbudowa starej infrastruktury drogowej generuje dodatkowy ruch pojazdów, a przez to przyczynia się do wzrostu emisji spalin i hałasu. Pozytywnym kierunkiem wykorzystania FS może być budowa obwodnic miast, przez które przechodzi

znaczący tranzytowy ruch samochodowy, poprawiając warunki środowiskowe w ich granicach. Za pożądane uznać należy popieranie modernizacji kolei jako rodzaju transportu o niskiej presji na środowisko. W trakcie lokalizacji przedsięwzięć i oceny ich oddziaływania szczególnie

zwracać należy uwagę na obszary cenne przyrodniczo, problem fragmentacji siedlisk, konflikty ze szlakami dyspersji zwierząt, zagrożenia (nie tylko dla ludzi) wynikające ze wzrostu poziomu hałasu lub jego częstotliwości.

Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III

Głównym celem Inicjatywy jest wspieranie współpracy przygranicznej, międzynarodowej i międzyregionalnej zarówno na zewnętrznych, jak i wewnętrznych granicach Unii. Komponenty, które budują INTERREG III opisano poniżej.

Komponent A: współpraca przygraniczna władz publicznych sąsiadujących ze sobą obszarów w celu rozwijania przygranicznych ośrodków gospodarczych i społecznych poprzez:

- stymulowanie przedsiębiorczości i rozwoju małych firm (w tym firm sektora turystycznego);
- rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska;
- modernizację i rozbudowę istniejącej sieci powiązań transportowych w celu zwiększenia dostępności terenów przygranicznych;
- wsparcie inicjatyw społeczności lokalnych (fundusz mikroprojektów);
- rozwój kapitału ludzkiego i instytucjonalnych form współpracy transgranicznej;
- wykorzystanie zasobów ludzkich i materialnych w dziedzinie badań naukowych, rozwoju technologicznego, edukacji, kultury w celu zwiększenia produktywności obszaru i jego zdolności do kreowania miejsc pracy.

W ramach komponentu A realizowanych jest pięć programów dwustronnych: Polska – Meklemburgia Pomorze Przednie, Polska – Brandenburgia, Polska – Saksonia, Polska – Czechy, Polska – Słowacja oraz dwa programy trójstronne: Polska – Litwa – Federacja Rosyjska (obwód kaliningradzki) i Polska – Białoruś – Ukraina.

Komponent B: współpraca transnarodowa między władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi w ramach dużych regionów paneuropejskich, mająca na celu zrównoważony i skoordynowany rozwój przestrzenny. W ramach komponentu B tworzone są możliwości dla rozwoju infrastruktury transeuropejskiej, opracowania strategii rozwoju przestrzennego w skali międzynarodowej (przy uwzględnieniu współpracy

miast i obszarów wiejskich) służącej zrównoważonemu rozwojowi. Ponadto z tego komponentu finansowane są projekty z zakresu ochrony środowiska i rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy. Większość realizowanych projektów to projekty stanowiące przygotowanie do przedsięwzięć infrastrukturalnych, wdrażanych w ramach regionalnych lub krajowych programów finansowanych z funduszy strukturalnych.

W ramach Programu INTERREG III B Polska uczestniczy w: Programie BSR (Region Morza Bałtyckiego) i w Programie CADSES (Obszar Europy Środkowej, Adriatyckiej, Naddunajskiej i Południowo-Wschodniej).

Obszar wsparcia dla programów: cała Polska.

Komponent C: współpraca międzyregionalna w skali europejskiej, której celem jest rozwój powiązań sieciowych w zakresie polityki regionalnej, upowszechnianie systemowych przykładów właściwego rozwiązywania problemów, wymiana informacji i doświadczeń dotyczących rozwoju regionalnego oraz polityk i technik kohezyjnych.

W ramach Programu INTERREG III C Polska uczestniczy w: Programie Strefy Północnej (województwa: zachodniopomorskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, podlaskie i kujawsko-pomorskie) i w Programie Strefy Wschodniej (województwa: dolnośląskie, lubelskie, lubuskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, opolskie, podkarpackie, podlaskie, śląskie i świętokrzyskie).

W obrębie INTERREG III C przynależność do danej strefy nie wyklucza możliwości uczestnictwa w projektach międzyregionalnej współpracy z udziałem partnerów z pozostałych stref istniejących w INTERREG III C.

Projekty zgłoszone do INTERREG III B i INTERREG III C realizowane są w ramach struktur ponadnarodowych.

Informacje o podstawach prawnych oraz materiały pomocnicze i wnioski bezpośrednio i pośrednio dotyczące Inicjatywy INTERREG dostępne są na stronie internetowej www.interreg.gov.pl

Instytucje udzielające informacji: Departament Inicjatywy INTERREG Ministerstwa Gospodarki i Pracy (kontakt – zał. 1) oraz Regionalne Punkty Kontaktowe (RPK) powołane przy urządach marszałkowskich. Głównym zadaniem RPK jest

informowanie i doradzanie potencjalnym beneficjentom z poszczególnych regionów w zakresie możliwości ubiegania się o środki z programów Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III.

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju:

Nazwa programu	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
INTERREG A Polska – Brandenburgia	☺☺	☹
INTERREG A Polska – Meklemburgia Pomorze Przednie	☺☺	☹
INTERREG A Polska – Saksonia	☺☺	☹
INTERREG A Polska – Czechy	☺☺	☹
INTERREG A Polska – Słowacja	☺☺	☹
INTERREG A Polska – Litwa – Federacja Rosyjska (obwód kaliningradzki)	☺☺	☹
INTERREG A Polska – Białoruś – Ukraina	☺☺	☹
INTERREG IIIB BSR Region Morza Bałtyckiego	☺☺	☹
INTERREG IIIB CADSES Obszar Europy Środkowej, Adriatyckiej, Naddunajskiej i Południowo-Wschodniej	☺☺	☹
INTERREG IIIC	☺☺	☹

☺☺ – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; ☺ – możliwość pozytywnego wpływu; ☹ – możliwość wystąpienia zagrożenia; ☹☺ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

A) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych, ale niedostępne dla samorządów – brak tej kategorii

B) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych i dla samorządów

PROGRAM INTERREG III A POLSKA (WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE) – MEKLEMBURGIA POMORZE PRZEDNIE / BRANDENBURGIA

Nadrzędnym celem Programu jest wspieranie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju w sferze gospodarczej, społecznej i kulturowej na pograniczu polsko-meklemburskim/brandenburskim.

Obszar Programu obejmuje polskie powiaty: policki, gryfiński, kamieński, gryficki, goleniowski,

stargardzki, pyrzycki, myśliborski, choszczeński i łobeski. Po stronie niemieckiej są to: w Meklemburgii Pomorzu Przednim powiaty Wschodnie Pomorze Przednie i Uecker-Randow oraz miasto wydzielone Greifswald, a w Brandenburgii powiaty Uckermark i Barnim. Do obszaru wsparcia zaliczono również po stronie polskiej powiaty: drawski, białogardzki, kołobrzeski, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński i wałecki oraz miasto Koszalin, a w Meklemburgii Pomorzu Przednim: Rugię i Północne Pomorze Przednie oraz miasto wydzielone Stralsund (alokacja środków na tym obszarze może wynieść maksymalnie 20 % całości wydatków Programu).

Priorytety i działania Programu:

Priorytet A. Rozwój gospodarczy i kooperacja

- Działanie A-1. Działania na rzecz stabilizacji i rozwoju zakładów przemysłowych

i prowadzących działalność gospodarczą o wyjątkowych szansach rozwoju (dziedziny innowacyjne, dziedziny tradycyjne, produkty z luk rynkowych) przy wykorzystaniu potencjału transgranicznego podziału pracy między przedsiębiorstwami i zakładami wytwórczymi

- Działanie A-2. Działania na rzecz wspierania transgranicznej współpracy i kooperacji między placówkami badawczymi a przedsiębiorstwami celem wdrożenia wyników badań i wzmocnienia siły innowacyjnej regionu
- Działanie A-3. Działania na rzecz marketingu wewnętrznego i zewnętrznego regionu w dziedzinach gospodarki o szczególnych potencjałach rozwojowych regionu, w tym przygotowanie i realizacja wspólnego turystycznego planu marketingowego

Priorytet B. Poprawa infrastruktury technicznej i turystycznej

Działanie B-1. Działania na rzecz dalszej poprawy technicznej i bliskiej gospodarce infrastruktury mające na celu wdrożenie potencjałów innowacyjnych regionu

Działanie B-2. Działania na rzecz poprawy ponadregionalnego i wewnętrznego uzbrojenia regionu pod kątem infrastruktury transportowej (drogi kołowe, kolejowe, wodne, transport lotniczy) przy szczególnym uwzględnieniu dostępności miejscowości o znaczeniu centralnym, terenów przemysłowych i atrakcji turystycznych, zwiększenia przepustowości przejść granicznych i poprawy bezpieczeństwa na obszarze granicznym

Działanie B-3. Działania na rzecz stworzenia uwarunkowań infrastrukturalnych dla rozwoju specyficznej oferty turystycznej, w tym poprawa turystycznej infrastruktury drogowej (drogi do: konnej jazdy, wędrowek pieszych, przejazdów dorożką, wędrowek wodnych i rowerowych)

Priorytet C. Środowisko

Działanie C-1. Działania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu w celu zachowania atrakcyjności walorów kulturowych w regionie i zabezpieczenia zasobów naturalnych. Działanie obejmuje także stworzenie transgranicznego systemu ochrony przed klęskami żywiołowymi, w tym ochrony przeciwpowodziowej oraz poprawę świadomości ekologicznej

Działanie C-2. Działania mające na celu poprawę jakości wody oraz czystości atmosfery, a także transgraniczne zarządzanie gospodarką wodną

Priorytet D. Rozwój wiejski

Działanie D-1. Działania na rzecz zabezpieczenia tradycyjnej produkcji rolnej, leśnej i rybołówstwa w celu dywersyfikacji produkcji oraz rozwijania alternatywnych gałęzi zarobkowania, a także inwestycje na rzecz poprawy jakości życia ludności wiejskiej

Priorytet E. Działania na rzecz podwyższenia kwalifikacji i oddziałujące na zatrudnienie

Działanie E-1. Działania na rzecz podwyższenia poziomu wykształcenia w regionie w związku ze zdefiniowanymi potencjałami rozwojowymi regionu, działania na rzecz podwyższania kwalifikacji pracownikom małych i średnich przedsiębiorstw oraz administracji

Priorytet F. Współpraca wewnątrzregionalna, inwestycje na rzecz kultury i spotkań, fundusz małych projektów

Działanie F-1. Działania na rzecz wzmocnienia wewnątrzregionalnej i międzygminnej współpracy kulturalnej, transgranicznej współpracy w celu rozwiązywania problemów socjalnych, stworzenie systemu partnerstwa dla bezpieczeństwa

Działanie F-2. Działania na rzecz rozbudowy i zachowania placówek kulturalnych i oświatowych o znaczeniu transgranicznym w celu stworzenia lepszej oferty kulturalnej regionu

Działanie F-3. Fundusz małych projektów

Priorytet G. Szczególne wsparcie dla regionów graniczących z państwami kandydującymi

Działanie G-1. Specjalne wsparcie dla regionów graniczących z państwami kandydującymi

Priorytet H. Pomoc techniczna

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie niemieckiej i polskiej.

Wspólna instytucja zarządzająca: Wirtschaftsministerium Mecklenburg – Vorpommern Johannes, Schwerin (tel.: +49 385 588 – 5560)

Instytucja koordynująca Program po stronie polskiej: Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego w Ministerstwie Gospodarki i Pracy (tel. /22/ 693 42 43)

Informacji udzielają: Regionalny Punkt Kontaktowy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego (tel. /91/ 489 09 97, e-mail: a.bleszynska@wzp.pl) oraz Wydział

Rozwoju Regionalnego Departamentu Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy we Wrocławiu (tel. /71/ 344 64 11, e-mail: wrw.wroc@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu i ważne dokumenty znajdują się na stronie internetowej www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III A)

Dlaczego warto się interesować tym programem:

Jeden z priorytetów programu poświęcony został środowisku, co daje podstawę do dofinansowania działań przyczyniających się do ochrony przyrody i krajobrazu, także kulturowego. Popierane są przedsięwzięcia służące przeciwdziałaniu klęskom ekologicznym. Możliwe jest wspieranie działań prowadzących do wzrostu świadomości ekologicznej. Osobne działanie dedykowane jest właściwemu gospodarowaniu wodą, poprawie jakości wód oraz czystości atmosfery. Ponadto, w ramach programu, istnieje możliwość wspierania tradycyjnego rolnictwa, gospodarki leśnej i rybołówstwa, produkcji ekologicznej oraz turystyki. Obok tradycyjnej edukacji ekologicznej możliwe jest wspieranie podwyższania kwalifikacji pracowników, w tym w zakresie zarządzania środowiskiem. Wzrost dostępności miejscowości turystycznych oraz zwiększenie przepustowości przejść granicznych może w określonych miejscach stwarzać lokalne konflikty z ochroną przyrody. Dobre planowanie, uwzględniające potencjalne oddziaływania, powinno to ryzyko wyeliminować.

**PROGRAM INTERREG III A POLSKA
(WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE) – BRANDENBURGIA**

Nadrzędnym celem Programu jest wspieranie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju w sferze gospodarczej, społecznej i kulturowej na pograniczu polsko-brandenburskim.

Obszar Programu obejmuje po stronie polskiej powiaty grodzkie: Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra oraz powiaty ziemskie: gorzowski, krośnieński, międzyrzecki, nowosolski, ślubicki, strzelecko-drezdenecki, sulęciński, świebodziński, wschowski, zielonogórski, żagański i żarski. Po stronie niemieckiej są to powiaty: Märkisch-Oderland, Oder-Spree i Spree-Neiße oraz miasta wydzielone Frankfurt n. Odra i Cottbus.

Priorytety i działania Programu:

Priorytet 1. Współpraca gospodarcza i wspieranie Małych i Średnich Przedsiębiorstw

Działanie 1.1. Wspieranie transgranicznych stosunków gospodarczych

Działanie 1.2. Wspieranie innowacji, technologii i badań

Priorytet 2. Rozwój infrastruktury

Działanie 2.1. Poprawa logistyki transgranicznej oraz infrastruktury komunikacyjnej (drogowej, kolejowej, wodnej, lotniczej)

Działanie 2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i komunalnej

Priorytet 3. Środowisko naturalne

Działanie 3.1. Ochrona środowiska naturalnego (powietrze, woda, gleba)

Działanie 3.2. Transgraniczna ochrona przeciwpożarowa, przed klęskami żywiołowymi i katastrofami

Działanie 3.3. Zachowanie potencjału przyrody

Priorytet 4. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

Działanie 4.1. Trwała odnowa wsi i alternatywy zatrudnienia ludności wiejskiej

Działanie 4.2. Agroturystyka i infrastruktura turystyczna

Działanie 4.3. Wspieranie transgranicznej współpracy w zakresie rolnictwa

Priorytet 5. Szkolenie i zatrudnienie

Działanie 5.1. Kształcenie i doksztalcanie w celu przystosowania do wymogów rynku pracy oraz w celu utworzenia dodatkowych możliwości zatrudnienia poprzez publiczne miejsca pracy

Działanie 5.2. Wspieranie instytucji oświatowych i naukowych

Priorytet 6. Współpraca

Działanie 6.1. Współpraca euroregionalna

Działanie 6.2. Współpraca na szczeblu regionalnym i lokalnym

Działanie 6.3. Współpraca międzynarodowa instytucji naukowych, badawczych i kulturalnych oraz towarzystw młodzieżowych i klubów sportowych

Priorytet 7. Szczególne wsparcie dla regionów graniczących z krajami, które przystąpiły do UE

Priorytet 8. Pomoc techniczna

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie niemieckiej i polskiej

Wspólna instytucja zarządzająca: Ministerium der Finanzen des Landes Brandenburg, Potsdam (tel. +49 331 866 6220)

Instytucja koordynująca Program po stronie polskiej: Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego w Ministerstwie Gospodarki i Pracy (tel. /22/ 693 42 43)

Informacji udzielają: Regionalny Punkt Kontaktowy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego (tel. /68/ 456 52 94, e-mail: fundusze.projekty@um.lubuski.pl) oraz Wydział Rozwoju Regionalnego Departamentu Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy we Wrocławiu (tel. /71/ 344 64 11, /71/ 340 65 61, e-mail: wrw.wroc@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu i ważne dokumenty znajdują się na stronie internetowej www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III A)

Dlaczego warto się interesować tym programem: Program zawiera wiele działań mogących pozytywnie wpłynąć na wypełnianie zadań z zakresu ochrony środowiska i przyczyniać się do realizacji idei zrównoważonego rozwoju. Przede wszystkim są to działania poprawiające jakość powietrza, wody i gleb, przyczyniające się do zachowania potencjału przyrody. Zwracają również uwagę te służące rozwojowi agroturystyki, odnowie wsi i promowaniu alternatywnych źródeł dochodu dla ludności wiejskiej. Pozwala on także wspierać działania edukacyjne, a więc i edukację ekologiczną, jak i współpracę międzynarodową różnych instytucji. Potencjalne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego może wynikać z rozwoju infrastruktury komunikacyjnej czy też agresywnej względem środowiska działalności gospodarczej. Dobre planowanie pozwala wyeliminować tego rodzaju ryzyko.

PROGRAM INTERREG III A POLSKA (WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE) – SAKSONIA

Nadrzędnym celem Programu jest wspieranie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju w sferze gospodarczej, społecznej i kulturowej na pograniczu polsko-saksońskim.

Obszar Programu obejmuje po polskiej stronie podregion jeleniogórsko-wałbrzyski obejmujący swym zasięgiem miasto na prawach powiatu Jelenia Góra, a także powiaty: bolesławiecki, dzierzoniowski, jaworski, jeleniogórski,

kamiennogórski, kłodzki, lubański, lwówecki, strzebiński, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki, zgorzelecki i złotoryjski. Po stronie saksońskiej są to powiaty: Niederschlesischer Oberlausitzkreis, Löbau-Zittau i miasto na prawach powiatu Görlitz. Do obszaru wsparcia zaliczono również po stronie saksońskiej powiaty: Kamenz i Bautzen oraz miasto na prawach powiatu Hoyerswerda (alokacja środków na tym obszarze może wynieść maksymalnie 20% całości wydatków programu).

Priorytety i działania programu:

Priorytet A. Rozwój gospodarczy i współpraca przedsiębiorstw

Działanie A 1. Poprawa możliwości rozwoju gospodarki w celu stworzenia transgranicznej przestrzeni gospodarczej

Działanie A 2. Poprawa możliwości rozwoju turystyki w celu stworzenia transgranicznego obszaru ruchu turystycznego i wypoczynku

Priorytet B. Infrastruktura

Działanie B 1. Poprawa infrastruktury komunikacyjnej w celu podniesienia transgranicznej dostępności obszaru

Działanie B 2. Poprawa innych infrastruktur w celu wspierania rozwoju pogranicza

Priorytet C. Środowisko

Działanie C 1. Zmniejszenie zagrożenia dla środowiska naturalnego w celu wzmocnienia długotrwałego, ekologicznego rozwoju przestrzeni granicznej

Priorytet D. Rozwój obszarów wiejskich i miejskich

Działanie D 1. Długoterminowe zapewnienie trwałych form transgranicznego rozwoju obszarów wiejskich pogranicza

Działanie D 2. Poprawa transgranicznego rozwoju obszarów miejskich w celu wzmocnienia terenów pogranicza

Priorytet E. Kształcenie, szkolenie i zatrudnienie

Działanie E 1. Poprawa kształcenia szkolnego i szkolenia zawodowego w celu stworzenia transgranicznego rozwoju zasobów ludzkich

Priorytet F. Współpraca – kultura, sprawy społeczne, bezpieczeństwo

Działanie F 1. Poprawa wymiany transgranicznej w dziedzinie socjalnej i kulturalnej w celu

wspierania identyfikacji ludności ze wspólną przestrzenią zamieszkania

Działanie F 2. Wspieranie transgranicznej przestrzeni porozumiewania się i współpracy w celu propagowania trwałej współpracy

Działanie F 3. Rozwój transgranicznej współpracy w celu zmniejszenia braków w dziedzinie bezpieczeństwa związanych z przygraniczną lokalizacją i problemami jurysdykcyjnymi

Priorytet G. Pomoc techniczna

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie niemieckiej i polskiej

Wspólna instytucja zarządzająca: Sächsische Staatskanzlei – Saksońska Kancelaria Państwa (Drezno, Saksonia), Referat INTERREG III, Grenzüberschreitende Projekte – Wydział INTERREG III, Projekty Transgraniczne (tel./fax: +49 351 564 1450)

Instytucja koordynująca Program po stronie polskiej: Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego w Ministerstwie Gospodarki i Pracy (tel. /22/ 693 42 43)

Informacji udzielają: Regionalny Punkt Kontaktowy Województwa Dolnośląskiego (tel. /74/ 840 73 11, e-mail: wbrpk-interreg3a@umwd.pl) oraz Wydział Rozwoju Regionalnego Departamentu Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy we Wrocławiu (tel. /71/ 344 64 11, /71/ 340 65 37, e-mail: wrroc@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu i ważne dokumenty znajdują się na stronie internetowej www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III A)

Dlaczego warto się interesować tym programem: Program dotyczy aspektów ochrony środowiska przede wszystkim w działaniach na rzecz ograniczenia zagrożeń, promowania kształcenia zawodowego, w tym zarządzania środowiskiem, popierania współpracy przygranicznej. Popieranie na obszarach wiejskich transgranicznego ruchu turystycznego może wspierać tzw. zielone miejsca pracy. Lokalnie jednak intensyfikacja produkcji rolniczej czy usług turystycznych może oddziaływać negatywnie na środowisko.

PROGRAM INTERREG III A POLSKA – CZECHY

Nadrzędnym celem Programu jest wspieranie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju w sferze gospodarczej, społecznej i kulturowej na pograniczu polsko-czeskim oraz poprawa warunków i standardów życia w obszarze pogranicza za pomocą wspólnych przedsięwzięć społeczności i instytucji z Polski i Czech.

Obszar Programu obejmuje cztery polskie podregiony graniczne¹⁹ (jeleniogórsko-wałbrzyski, opolski, rybnicko-jastrzębski, bielsko-bialski) i pięć czeskich regionów granicznych: (Liberec, Hradec Kralove, Pardubice, Ołomuniec, region morawsko-śląski).

Priorytety i działania Programu:

Priorytet 1. Dalszy rozwój i modernizacja infrastruktury dla zwiększenia konkurencyjności obszaru pogranicza

Działanie 1.1. Wspieranie rozwoju infrastruktury o znaczeniu transgranicznym

Działanie 1.2. Infrastruktura ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej

Działanie 1.3. Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i turystycznej

Priorytet 2. Rozwój społeczności lokalnej na obszarze pogranicza

Działanie 2.1. Rozwój turystyki

Działanie 2.2. Wspieranie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)

Działanie 2.3. Rozwój i wspieranie transgranicznych struktur organizacyjnych i współpracy sieciowej

Priorytet 3. Pomoc techniczna

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie czeskiej i polskiej

Instytucja zarządzająca: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w Pradze, Czechy (tel.+42 224 861 111)

Informacji udzielają: Regionalne Punkty Kontaktowe Województwa Dolnośląskiego (tel. /74/ 840 73 11, e-mail: wbrpk-interreg3a@umwd.pl), Województwa Opolskiego (tel. /77/ 452 43 33,

¹⁹ odpowiadające NUTS III (ang. Nomenclature of Territorial Units for Statistics – nomenklatura jednostek terytorialnych dla celów statystycznych), czyli podziałowi terytorialnemu krajów UE na poziomie podregionów

e-mail: m.kaliszczak@umwo.opole.pl) i Województwa Śląskiego (tel. /33/ 813 65 05, e-mail: bganczarczyk@silesia-region.pl oraz tel. /32/ 207 83 81, e-mail: eszymoszek@silesia-region.pl) oraz Wydział Rozwoju Regionalnego Departamentu Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy w Katowicach (tel. /32/ 253 90 08, e-mail: witold.wieczorek@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu i ważne dokumenty znajdują się na stronie internetowej www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III A)

Dlaczego warto się interesować tym programem: W ramach programu przewiduje się możliwość finansowania wspólnego systemu ochrony środowiska. Możliwe jest też wspieranie inicjatyw społecznych, które mogą przyczynić się do zrównoważonego rozwoju. W związku z rozwojem systemów transportowych oraz wzrostem ruchu turystycznego mogą wystąpić lokalnie konflikty z ochroną przyrody.

PROGRAM INTERREG III A POLSKA – – SŁOWACJA

Nadrzędnym celem Programu jest wspieranie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju w sferze gospodarczej, społecznej i kulturowej na pograniczu polsko-słowackim.

Obszar Programu obejmuje na terytorium Polski trzy podregiony²⁰: bielsko-bialski, nowosądecki i krośnieńsko-przemyski. Na terytorium Słowacji dwa regiony graniczne: żyliński, preszowski.

Priorytety i działania Programu:

Priorytet 1. Rozwój infrastruktury

Działanie 1.1. Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej

Działanie 1.2. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

Priorytet 2. Rozwój społeczno-gospodarczy

Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich i wspieranie przedsiębiorczości

Działanie 2.2. Ochrona dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Działanie 2.3. Wspieranie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)

Priorytet 3. Pomoc techniczna

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie polskiej i słowackiej

Instytucja zarządzająca: Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy w Warszawie (tel. /22/ 693 42 43)

Informacji udzielają: Regionalne Punkty Kontaktowe Województwa Śląskiego (tel. /33/ 813 65 05, e-mail: bganczarczyk@silesia-region.pl), Województwa Małopolskiego (tel. /12/ 299 06 99, e-mail: awid@malopolska.mw.gov.pl) i Województwa Podkarpackiego (tel. /17/ 850 17 45 wewn. 36, e-mail: kkaminski@podkarpackie.pl), Departament Inicjatywy INTERREG Ministerstwa Gospodarki i Pracy (tel. /22/ 693 42 73, e-mail: ewa.bieniek@mg.gov.pl) oraz Wydział Rozwoju Regionalnego w Departamencie Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy w Katowicach (tel. /32/ 253 90 08, e-mail: irena.ksiazek@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu i ważne dokumenty znajdują się na stronie internetowej www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III A)

Dlaczego warto się interesować tym programem: W ramach Programu możliwe jest finansowanie infrastruktury ochrony środowiska, jak i wspieranie inicjatyw społecznych, które mogą przyczynić się do zrównoważonego rozwoju. Istnieje możliwość wspierania przedsiębiorczości działającej na potrzeby rynku usług i produktów ekologicznych. Przewiduje się możliwość wspierania ochrony dziedzictwa naturalnego i kulturowego. W związku z rozwojem infrastruktury technicznej i komunikacyjnej mogą wystąpić lokalnie konflikty z ochroną przyrody.

PROGRAM INTERREG III A POLSKA – – BIALORUŚ – UKRAINA

Nadrzędnym celem Programu jest wspieranie współpracy transgranicznej na wschodniej granicy Polski, stanowiącej jednocześnie zewnętrzną granicę UE.

²⁰ odpowiadające NUTS III (ang. Nomenclature of Territorial Units for Statistics – nomenklatura jednostek terytorialnych dla celów statystycznych), czyli podziałowi terytorialnemu krajów UE na poziomie podregionów

Obszar Programu obejmuje na terenie Polski osiem podregionów²¹: białostocko-suwalski, łomżyński (województwo podlaskie), białkopodlaski, chełmsko-zamojski, lubelski (województwo lubelskie) rzeszowsko-tarnobrzeski, krośnieńsko-przemyski (województwo podkarpackie), ostrołęcko-siedlecki (część województwa mazowieckiego). Na terenie Białorusi obwody: grodzieński i brzeski oraz zachodnią część obwodu mińskiego, a na terenie Ukrainy obwody: wołyński, lwowski i zakarpcki.

Priorytety i działania Programu:

Priorytet 1. Wzrost konkurencyjności regionów przygranicznych poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury transgranicznej

Działanie 1.1. Modernizacja i rozbudowa istniejących systemów transportowych w celu poprawy dostępności regionu

Działanie 1.2. Rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego

Działanie 1.3. Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i turystyki

Priorytet 2. Rozwój kapitału ludzkiego i instytucjonalnych form współpracy transgranicznej oraz poprawa bezpieczeństwa na granicach Unii Europejskiej

Działanie 2.1. Wzmocnienie instytucjonalnej współpracy transgranicznej oraz podniesienie jakości kapitału ludzkiego

Działanie 2.2. Wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych

Priorytet 3. Pomoc techniczna

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie polskiej oraz białoruskiej i ukraińskiej

Instytucja zarządzająca: Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy w Warszawie (tel. /22/ 693 42 43)

Narodowe Punkty Koordynacyjne:

- Białoruś: Belarus for the European Union's TACIS²² Programme, Mińsk (tel. +375 17 220 67 48; +375 17 220 87 56; +375 17 220 64 65)
- Ukraina: Ministerstwo Gospodarki i Integracji Europejskiej Ukrainy, Departament Polityki Regionalnej, Kijów (tel. +380 44 226 24 56;

+380 44 294 41 30) oraz TACIS Fundig Ukraine and Belarus The European Commission's Delegation to Ukraine, Moldova and Belarus, Kijów, (tel. +380 44 462 00 10)

Informacji udzielają: Regionalne Punkty Kontaktowe Województwa Podlaskiego (tel. /85/ 749 74 69, e-mail: marcin.palusiak@umwp-podlasie.pl), Województwa Mazowieckiego (tel. /29/ 766 42 82, e-mail: j.kozak@mazovia.pl), Województwa Lubelskiego (tel. /81/ 742 49 79, e-mail: magdalena.fotek@lubelskie.pl i olga@lubelskie.pl) i Województwa Podkarpackiego (tel. /17/ 850 17 45 wewn. 36 i 39, e-mail: m.rainer@podkarpackie.pl, kasia@podkarpackie.pl), Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego (Wydział INTERREG) w Ministerstwie Gospodarki i Pracy w Warszawie (tel. /22/ 693 42 72, e-mail: jakub.galanty@mg.gov.pl) oraz Wydział Rozwoju Regionalnego w Departamencie Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy w Białymstoku (tel. /85/ 732 86 16, e-mail: agnieszka.grosz@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu i ważne dokumenty znajdują się na stronie internetowej www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III A)

Dlaczego warto się interesować tym programem: W ramach Programu przewiduje się możliwość finansowania wspólnego systemu ochrony środowiska. Możliwe jest też wspieranie inicjatyw społecznych, które mogą przyczyniać się do zrównoważonego rozwoju. W związku z rozwojem systemów transportowych, wzrostem ruchu turystycznego, a w szczególności przy realizacji zabezpieczeń przeciwpowodziowych mogą wystąpić lokalnie konflikty z ochroną przyrody. Rzetelne oceny oddziaływania na środowisko dla rozwiązań wariantowych pozwolą wyeliminować to ryzyko.

PROGRAM INTERREG III A POLSKA – LITWA – FEDERACJA ROSYJSKA (OKRĘG KALININGRADZKI)

Nadrzędnym celem Programu jest wspieranie współpracy transgranicznej na północno-wschodniej granicy Polski, stanowiącej jednocześnie zewnętrzną granicę UE.

Obszar Programu obejmuje na terenie Polski

²¹ odpowiadające NUTS III (ang. Nomenclature of Territorial Units for Statistics – nomenklatura jednostek terytorialnych dla celów statystycznych), czyli podziałowi terytorialnemu krajów UE na poziomie podregionów

²² Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States

osiem podregionów²³: słupski, gdański, Gdańsk-Gdynia-Sopot (województwo pomorskie), elbląski, olsztyński, ełcki (województwo warmińsko-mazurskie), białostocko-suwalski, łomżyński (województwo podlaskie). Na terytorium Litwy regiony: Klaipeda, Taurage, Alytus i Marijampole, a na terytorium Federacji Rosyjskiej cały obszar obwodu kaliningradzkiego.

Priorytety i działania Programu:

Priorytet 1. Wzrost konkurencyjności i produktywności obszaru współpracy poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury transgranicznej, ochronę granic oraz współpracę gospodarczą i naukowo-techniczną

Działanie 1.1. Wspieranie współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej

Działanie 1.2. Wzmocnienie infrastruktury granicznej i przygranicznej w celu zapewnienia rozwoju obszaru przygranicznego

Działanie 1.3. Ochrona środowiska, wzrost efektywności wykorzystania energii, promowanie odnawialnych źródeł energii

Działanie 1.4. Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej przyczyniający się do rozwoju obszaru przygranicznego, jak również zachowanie obiektów dziedzictwa kulturowego o znaczeniu transgranicznym

Priorytet 2. Współpraca pomiędzy społecznościami, integracja społeczno-kulturowa, wzmocnienie rynku pracy

Działanie 2.1. Wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych

Działanie 2.2. Regionalna tożsamość kulturowa i dziedzictwo kulturowe

Priorytet 3. Pomoc techniczna

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie litewskiej, polskiej i rosyjskiej

Instytucja zarządzająca: Departament Polityki Regionalnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Litwy (tel. +370 5 271 88 65, www.interreg.lt)

Koordynacja Programu Sąsiedztwa po stronie polskiej: Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy w Warszawie (tel. /22/ 693 42 43)

Koordynacja Programu Sąsiedztwa po stronie rosyjskiej: Departament Spraw Zagranicznych i Kontaktów Gospodarczych z Zagranicą Ministerstwa Gospodarki i Handlu Obwodu Kaliningradzkiego (tel. +7 0112 46 29 77)

Informacji udzielają: Regionalne Punkty Kontaktowe Województwa Pomorskiego (tel. (58) 32 61 692, e-mail: m.cholewczynska@woj-pomorskie.pl), Województwa Warmińsko-Mazurskiego (tel. /89/ 523 26 37, e-mail: karpinski@warmia.mazury.pl i zadworny@warmia.mazury.pl) i Województwa Podlaskiego (tel. /85/ 749 74 69, e-mail: marcin.palusiak@umwp-podlasie.pl), Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego (Wydział INTERREG) w Ministerstwie Gospodarki i Pracy w Warszawie (tel. /22/ 693 48 44, e-mail: pawel.natkaniec@mg.gov.pl) oraz Wydział Rozwoju Regionalnego w Departamencie Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy w Białymstoku (tel. /85/ 732 86 16, e-mail: agnieszka.grosz@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu i ważne dokumenty znajdują się na stroni internetowej: www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III A)

Dlaczego warto się interesować tym programem: Problematyce ochrony środowiska poświęcone jest jedno działanie, które pozwala na wspieranie projektów z tradycyjnej ochrony środowiska, jak i służy poprawie efektywności energetycznej i promowaniu zielonej energii. Ponadto, w ramach Programu, istnieje wiele możliwości wspierania rozwoju turystyki, ochrony dziedzictwa kulturowego i wzmocnienia tożsamości kulturowej oraz wspierania proekologicznych inicjatyw społecznych. Potencjalne zagrożenie może wystąpić w związku z rozbudową infrastruktury, czy też wzrostem ruchu turystycznego, w zależności od miejsca, gdzie zadania tego typu będą realizowane.

PROGRAM INTERREG III B BSR (REGION MORZA BAŁTYCKIEGO)

Nadrzędnym celem Programu jest współpraca ponadnarodowa ukierunkowana na wzmocnienie rozwoju terytorium europejskiego. Projekt powinien przyczynić się do harmonijnego i zrównoważonego rozwoju oraz poprawy gospodarczej

²³ odpowiadające NUTS III (ang. Nomenclature of Territorial Units for Statistics – nomenklatura jednostek terytorialnych dla celów statystycznych), czyli podziałowi terytorialnemu krajów UE na poziomie podregionów

i społecznej regionu Morza Bałtyckiego. Powinien odnosić się do problemów planowania przestrzennego oraz w możliwie jak największym zakresie zawierać rozwiązania uwzględniające powiązania z innymi sektorami. Musi być zgodny z politykami wspólnotowymi UE.

Obszar Programu: We współpracę zaangażowanych jest 11 krajów, przy czym obszar kwalifikowalny do wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego obejmuje: całe terytorium Danii, Estonii, Finlandii, Łotwy, Litwy, Polski i Szwecji oraz niemieckie landy: Berlin, Brandenburgia, Hamburg, Brema, Meklemburgia Pomorze Przednie, Szlezwik Holsztyn i Dolna Saksonia (częściowo). W Programie uczestniczyć mogą również partnerzy rosyjscy z Kaliningradu, Sankt Petersburga oraz obwodów: leningradzkiego, pskowskiego, nowogrodzkiego, murmańskiego i archangielskiego, a także z republiki Karelii i okręgu Nenets. Na Białorusi Programem objęte są obwody: miński, grodzieński, brzeski i witebski.

Priorytety i działania Programu:

Priorytet 1. Wspieranie działań na rzecz rozwoju przestrzennego w odniesieniu do określonych regionów i sektorów

Działanie 1. Wspieranie opracowania wspólnych strategii i planów działań dla makroregionów

Działanie 2. Wspieranie zrównoważonego rozwoju przestrzennego w określonych sektorach

Działanie 3. Wzmacnianie zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów przybrzeżnych, wysp i innych obszarów szczególnych

Priorytet 2. Promocja struktur terytorialnych wspierających zrównoważony rozwój Regionu Morza Bałtyckiego

Działanie 1. Wspieranie zrównoważonych policycentrycznych struktur osadniczych

Działanie 2. Tworzenie zrównoważonych połączeń komunikacyjnych dla poprawy integracji przestrzennej

Działanie 3. Poprawa właściwego zarządzania dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym, a także krajobrazem i zasobami naturalnymi

Priorytet 3. Wspieranie tworzenia instytucji oraz wzmacnianie transnarodowego rozwoju przestrzennego

Priorytetowo traktowane są projekty wymagające działań międzynarodowych i wykazujące wartość dodaną dzięki wspólnym rozwiązaniom. Typowe

formy działań aktywności projektowej to: warsztaty i seminaria, upowszechnianie informacji, prowadzenie analiz (np. rynkowych), wspólne przedsięwzięcia pilotażowe, wdrażanie przykładów najlepszej praktyki, budowanie sieci współpracy. Przykłady rezultatów projektowych:

- plany ramowe lub koncepcje sektorowe dla obszarów specyficznych;
- studia wykonalności, w tym plany inwestycyjne;
- koncepcje marketingowe, systemy zarządzania;
- małe inwestycje infrastrukturalne dla projektów pilotażowych o znaczeniu transgranicznym;
- ponadnarodowe sieci współpracy i bazy danych.

Warunki ubiegania się o środki Programu:

- co najmniej 3 partnerów z 3 różnych krajów uczestniczy w realizacji danego projektu;
- co najmniej 2 kraje – partnerzy współpracy (spośród uczestniczących w projekcie) wnoszą wkład finansowy;
- minimum 1 państwo – partner współpracy (spośród uczestniczących w projekcie) należy do UE.

Powinna być także spełniona zasada partnera wiodącego, co oznacza, że każde przedsięwzięcie powinno wyznaczyć partnera odpowiedzialnego za zarządzanie, realizację i koordynację działań pomiędzy zaangażowanymi uczestnikami. Partner wiodący składa formularz wniosku o dofinansowanie z EFRR do Wspólnego Sekretariatu Technicznego oraz, w przypadku zakwalifikowania przedsięwzięcia do finansowania, zawiera umowę o dofinansowanie z Instytucją Zarządzającą, przejmując pełną odpowiedzialność finansową i prawną za całe przedsięwzięcie.

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie niemieckiej, szwedzkiej i polskiej

Instytucja zarządzająca i płatnicza: Investitionsbank Schleswig-Holstein, Kiel, Niemcy (PO Box 1122, 24100 Kiel)

Informacji udzielają: Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego (Wydział INTERREG) w Ministerstwie Gospodarki i Pracy w Warszawie (tel. /22/ 693 42 73, ewa.bieniek@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu oraz ważne dokumenty znajdują się na stronie internetowej www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III B)

Dodatkowe informacje, Program oraz uzupełnienie Programu można znaleźć na stronie internetowej INTERREG III B BSR www.bsrinterreg.net.

Dlaczego warto się interesować tym programem:

Na uwagę zasługują działania dotyczące zrównoważonego rozwoju obszarów przybrzeżnych, wysp oraz innych szczególnych obszarów, jak i zrównoważone podejście do struktur przestrzennych i połączeń komunikacyjnych. Przewiduje się wspieranie zarządzania dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym, a także krajobrazem i zasobami naturalnymi. Każdorazowo, przed podjęciem działań, należy brać pod uwagę wrażliwość obszarów morskich i przybrzeżnych.

PROGRAM INTERREG III B CADSES (OBSZAR EUROPY ŚRODKOWEJ, ADRIATYCKIEJ, NADDUNAJSKIEJ I POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ)

Nadrzędnym celem Programu jest rozwój współpracy ponadnarodowej promującej zrównoważony i skoordynowany rozwój przestrzenny. Spośród obszarów współpracy wyznaczonych w ramach komponentu B Program CADSES obejmuje największe terytorium – w jego skład wchodzi 18 państw. Ze względu na dużą różnorodność krajów i regionów biorących udział we współpracy w ramach tego programu oraz długość i charakter granic (w tym granic zewnętrznych UE) problematyka integracji przestrzennej w obszarze CADSES ma szczególne znaczenie.

Obszar Programu: Austria, Grecja, Albania, Bośnia-Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Republika Czeska, Serbia i Czarnogóra, była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Węgry, Polska, Mołdawia, Rumunia, Republika Słowacka, Słowenia oraz wybrane regiony Niemiec (Badenia-Wirtembergia, Bawaria, Saksonia, Saksonia-Anhalt, Berlin, Brandenburgia, Turyngia, Meklemburgia-Pomorze Przednie), Włoch (Puglia, Molise, Abruzja, Marche, Friuli-Wenecja Julijska, Veneto, Emilia-Romagna, Lombardia, Trentino-Górna Adyga, Umbria) i Ukrainy (obwody: odeski, zakarpacki, lwowski, tarnopolski, iwano-frankowski i czerniowiecki).

Priorytety i działania Programu:

Priorytet 1. Wspieranie rozwoju przestrzennego i działań podejmowanych dla osiągnięcia spójności społeczno-gospodarczej

Działanie 1.1. Wspieranie wdrażania wspólnych strategii i działań

Działanie 1.2. Kształtowanie rozwoju miast, wspieranie sieci miejskich i współpracy miast

Działanie 1.3. Kształtowanie rozwoju obszarów wiejskich

Działanie 1.4. Oddziaływanie przestrzenne imigracji

Priorytet 2. Wydajne i zrównoważone systemy transportu oraz dostęp do społeczeństwa informacyjnego

Działanie 2.1. Rozwój sprawnych systemów transportowych wspomagających zrównoważony rozwój

Działanie 2.2. Poprawa dostępu do wiedzy i społeczeństwo informacyjne

Priorytet 3. Zarządzanie krajobrazem oraz dziedzictwem naturalnym i kulturowym

Działanie 3.1. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego

Działanie 3.2. Ochrona i rozwój dziedzictwa naturalnego

Działanie 3.3. Ochrona i rozwój krajobrazu

Priorytet 4. Ochrona środowiska, gospodarowanie zasobami i przeciwdziałanie ryzyku

Działanie 4.1. Wspieranie ochrony środowiska i gospodarowania zasobami

Działanie 4.2. Wspieranie zarządzania kryzysowego i zapobiegania katastrofom

Działanie 4.3. Wspieranie zintegrowanej gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej

Typy przedsięwzięć:

- ponadnarodowe koncepcje, plany i programy rozwoju przestrzennego;
- ustanowienie nowych i wzmocnienie już istniejących ponadnarodowych powiązań sieciowych w zakresie planowania przestrzennego i rozwoju regionalnego;
- działania pilotażowe o wymiarze ponadnarodowym (w oparciu o ponadnarodowe koncepcje lub strategie);
- wymiana wiedzy oraz doświadczeń pomiędzy podmiotami realizującymi politykę rozwoju przestrzennego;
- organizacja konferencji, seminariów, rozpowszechnianie informacji;
- finansowanie inwestycji na małą skalę np. centra informacji i innowacji o znaczeniu międzynarodowym (w oparciu o ponadnarodowe koncepcje lub strategie).

W ramach Programu realizowane będą projekty dotyczące planowania przestrzennego i rozwoju

regionalnego, jak również innych polityk sektorowych, mających powiązania z planowaniem i rozwojem przestrzennym. W każdym projekcie realizowanym w ramach programu CADSES musi uczestniczyć co najmniej 2 finansujących partnerów. W celu usprawnienia procesu realizacji projektów stosuje się zasadę partnera wiodącego. Partner ten przedkłada propozycję projektową do Wspólnego Sekretariatu Technicznego, koordynuje wszystkie działania związane z wdrażaniem projektu i ponosi odpowiedzialność prawną oraz finansową za cały projekt.

Ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego polscy partnerzy mogą uzyskać dofinansowanie w wysokości do 75% kosztów kwalifikowalnych projektu. Środki ERDF są przekazywane w postaci refundacji.

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie włoskiej, niemieckiej i polskiej

Instytucja zarządzająca: Ministerstwo Infrastruktury i Transportu Włoch, Rzym (Via Nomentana 2, I-00161 Roma)

Informacji udzielają: Krajowy Punkt Kontaktowy INTERREG CADSES w Wydziale Rozwoju Regionalnego Departamentu Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Gospodarki i Pracy w Katowicach (tel. /32/ 253 90 08, e-mail: marcin.lata@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu oraz ważne dokumenty znajdują się na stronie internetowej www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III B). Dodatkowe informacje można znaleźć na stronie internetowej INTERREG III B CADSES www.cadses.net.

Dlaczego warto się interesować tym programem: Program obejmuje szeroki wachlarz możliwości dofinansowania ochrony środowiska i działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Umożliwia realizację projektów z zakresu ochrony środowiska i gospodarowania zasobami naturalnymi, zintegrowanej gospodarki wodnej oraz ochrony i rozwoju dziedzictwa narodowego, kulturowego i krajobrazu. Ponadto może wspierać tworzenie wspólnych strategii (np. dotyczących zrównoważonego rozwoju) czy zintegrowane oraz proekologiczne kształtowanie terenów wiejskich i miast. W ramach poprawy dostępu do wiedzy można też poszukiwać projektów z zakresu edukacji eko-

logicznej. Potencjalne zagrożenia skutków realizacji Programu mogą wiązać się z „rozlewaniem się” miast, intensyfikacją wykorzystywania terenów wiejskich, z niektórymi działaniami przeciwpowodziowymi.

PROGRAM INTERREG III C²⁴

Nadrzędnym celem Programu, który koncentruje się na współpracy w skali europejskiej pomiędzy regionami oraz gminami, jest poprawa efektywności i spójności polityk i instrumentów rozwoju regionalnego poprzez wymianę informacji oraz wzajemne wykorzystywanie doświadczeń w zakresie:

- rodzajów działań wspieranych w ramach Celu 1 oraz 2 funduszy strukturalnych,
- współpracy międzyregionalnej łączącej organy publiczne lub ich odpowiedniki zaangażowane w inne programy INTERREG,
- współpracy międzyregionalnej w obszarze rozwoju miejskiego,
- współpracy międzyregionalnej łączącej regiony zaangażowane w trzy tematy regionalnych działań innowacyjnych na lata 2000-2006,
- innych tematów istotnych dla współpracy międzyregionalnej.

Dodatkowo przewidziano specjalny priorytet mający na celu integrację regionów przygranicznych UE z państwami trzecimi. Projekty realizowane w ramach tego priorytetu winny mieć na celu wzmocnienie potencjału lokalnych lub regionalnych podmiotów działających na tych terenach. Partnerzy wiodący tych projektów muszą pochodzić z regionów położonych wzdłuż obecnych zewnętrznych granic UE.

INTERREG III C powinien zachęcać władze regionalne i inne organy publiczne do postrzegania współpracy międzyregionalnej jako środka stymulującego ich rozwój przez umożliwienie dostępu do doświadczenia, jakim dysponują inni.

Obszar Programu obejmuje całe terytorium UE (dla celów zarządzania podzielone na cztery Strefy Programu: Północ, Południe, Wschód oraz Zachód) łącznie z wyspami i najbardziej oddalonymi obszarami. Program umożliwia uczestnictwo krajów trzecich. Polska uczestniczy w Programie Strefy Północ (pięć województw północnych: zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie, podlaskie) i w Programie Strefy Wschód (pozostałe województwa).

²⁴ W związku z wyczerpaniem alokowanych na ten program środków, w obecnym okresie programowania nie przewiduje się kolejnych naborów projektów (informacja za Ministerstwem Gospodarki i Pracy, www.interreg.gov.pl, maj 2005).

Typy przedsięwzięć:

- Regionalne Przedsięwzięcia Ramowe: mini-program oparty na ograniczonej liczbie tematów, obejmujący partnerów z przynajmniej 3 krajów, z których przynajmniej 2 są krajami członkowskimi UE;
- Projekty indywidualne: projekt koncentrujący się na jednym temacie współpracy, obejmujący partnerów z przynajmniej 3 krajów, z których przynajmniej 2 są krajami członkowskimi UE (przedsięwzięcia w regionach granicznych powinny obejmować przynajmniej 3 partnerów z przynajmniej 2 krajów);
- Współpraca sieciowa: określony projekt sieciowy musi koncentrować się na jednym temacie współpracy; musi obejmować partnerów z przynajmniej 5 krajów, z których przynajmniej 3 są krajami członkowskimi UE (przedsięwzięcia w regionach granicznych powinny obejmować przynajmniej 5 partnerów z przynajmniej 3 krajów).

Działania typowe dla współpracy międzyregionalnej obejmują: badania, przygotowanie analiz i studiów pod przyszłe projekty, szkolenia, seminaria, warsztaty, konferencje, wizyty studyjne, wspólne spotkania, strategie i działania marketingowe, działania informacyjne i public relations, zarządzanie i koordynację, projekty pilotażowe i pokazowe.

Każde przedsięwzięcie powinno wyznaczyć partnera wiodącego odpowiedzialnego za zarządzanie, realizację i koordynację działań pomiędzy zaangażowanymi uczestnikami. Partner wiodący składa formularz wniosku o dofinansowanie projektu do Wspólnego Sekretariatu Technicznego oraz, w przypadku zakwalifikowania przedsięwzięcia do finansowania, zawiera umowę o dofinansowanie z Instytucją Zarządzającą, przejmując pełną odpowiedzialność finansową i prawną za całe przedsięwzięcie.

Ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego polscy partnerzy mogą uzyskać dofinansowanie w wysokości do 75% kosztów kwalifikowalnych projektu. Środki ERDF są przekazywane w postaci refundacji.

Zarządzanie Programem realizowane jest po stronie niemieckiej, austriackiej i polskiej

Instytucja zarządzająca: dla INTERREG III C Północ – Investitionsbank Schleswig-Holstein, Rostock, Niemcy (Grubenstraße 20, 18055 Rostock); dla INTERREG III C Wschód – Department Funduszy UE (MA 27), Wiedeń, Austria (City Hall, 1082 Vienna)

Informacji udzielają: dla INTERREG III Północ – Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego (Wydział INTERREG) w Ministerstwie Gospodarki i Pracy w Warszawie (tel. /22/ 693 42 02, e-mail: aneta.kozuchowska@mg.gov.pl); dla INTERREG III C Wschód – Wydział Rozwoju Regionalnego Departamentu Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Gospodarki i Pracy w Katowicach (tel. /32/ 253 90 08; e-mail: teresa.marcinow@mg.gov.pl). Informacje nt. Programu oraz ważne dokumenty znajdują się na stronie www.interreg.gov.pl (dział: INTERREG III C). Dodatkowe informacje można znaleźć również na stronie internetowej INTERREG III C www.interreg3c.net.

Dlaczego warto się interesować tym programem: Program jest interesujący ze względu na możliwość poprawy efektywności polityk i instrumentów rozwoju regionalnego poprzez wymianę informacji i doświadczeń. Dotyczyć to może problematyki ochrony środowiska, jak i zagadnień związanych z problematyką zrównoważonego rozwoju.

C) Działania dostępne dla samorządów, ale niedostępne dla organizacji pozarządowych
– brak tej kategorii

D) Działania dostępne dla innych podmiotów niż organizacje pozarządowe i samorządy, a które to podmioty powinny być zachęcane lub inspirowane do ich wykorzystania
– brak tej kategorii

Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)

Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich obejmuje działania, które należą do tzw. II Filaru Wspólnej Polityki Rolnej UE (współfinansowane z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej). W ramach Planu są wspierane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Cele i priorytety:

Cel 1. Poprawa konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej

Priorytet 1.1. Zwiększenie efektywności ekonomicznej gospodarstw

Cel 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

Priorytet 2.1. Wyrównywanie szans rozwoju obszarów wiejskich

Priorytet 2.2. Ochrona środowiska i zachowanie walorów przyrodniczych obszarów wiejskich

Priorytet 2.3. Zwiększanie lesistości kraju

Dokument programowy:

Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 (ostatnia dostępna wersja z lipca 2004 r. – uzupełniana po akceptacji Komisji Europejskiej 6 września 2004 r.). Tekst PROW dostępny jest na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi www.minrol.gov.pl

Organ Zarządzający: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (kontakt – zał. 1)

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – działająca poprzez swoich 16 oddziałów regionalnych (kontakt – zał. 1) i przy pomocy 315 biur powiatowych

Instytucje współpracujące: Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJ-HARS), na którą oddelegowano uprawnienia kontroli nad jednostkami certyfikującymi w rolnictwie ekologicznym, Agencja Nieruchomości Rolnych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), instytucje doradztwa rolniczego, Instytut Zootechniki w Krakowie, służby ochrony przyrody (województwo i minister właściwy ds. środowiska), Inspekcja Ochrony Środowiska, Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Lasy Państwowe, powiatowi lekarze weterynarii.

Ogólna informacja o procedurze przyjmowania i oceniania wniosków: Wnioski składane są na ogół w biurach powiatowych ARiMR (tylko dla jednego działania w biurach okręgowych), tam też są oceniane. Dla każdego obowiązuje nieco inna procedura przygotowania wniosku – inne instytucje doradzają rolnikom, a inne wydają konieczne zaświadczenia.

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje znajdują się na stronach internetowych www.minrol.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Ogólna ocena działań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju

Nazwa celu i działania	Ocena z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju	
	Przewidywany pozytywny wpływ	Potencjalne zagrożenie
Cel 1. Poprawa konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej		
1. Renty strukturalne		⊗?
2. Wspieranie gospodarstw niskotowarowych	☺?	⊗?
7. Grupy producentów rolnych	☺	
Cel 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich		
3. Wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)	☺	⊗?
4. Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt	☺☺	⊗?
5. Zalesianie gruntów rolnych	☺?	⊗?
6. Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów UE	☺☺	⊗?

☺☺ – możliwość szczególnie pozytywnego wpływu; ☺ – możliwość pozytywnego wpływu; ⊗ – możliwość wystąpienia zagrożenia; ⊗⊗ – możliwość wystąpienia szczególnie znaczących zagrożeń; ? – niepewność oceny; *puste pole* – brak bezpośredniego istotnego wpływu lub zagrożenia.

A) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych, ale niedostępne dla samorządów – brak tej kategorii

B) Działania dostępne dla organizacji pozarządowych i dla samorządów – brak tej kategorii

C) Działania dostępne dla samorządów, ale niedostępne dla organizacji pozarządowych – brak tej kategorii

D) Działania dostępne dla innych podmiotów niż organizacje pozarządowe i samorządy, a które to podmioty powinny być zachęcane lub inspirowane do ich wykorzystania

DZIAŁANIE 2. WSPIERANIE GOSPODARSTW NISKOTOWAROWYCH

Działanie polega na wsparciu restrukturyzacji gospodarstw rolnych o niewielkim potencjale ekonomicznym, przez co przyczynia się do poprawy konkurencyjności polskiego sektora rolnego w warunkach integracji z UE. Przejściowe wsparcie dochodu gospodarstw ma służyć poprawie przepływów finansowych oraz dochodów gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w dużym stopniu na samozaopatrzenie oraz zwiększyć możliwości restrukturyzacji tych gospodarstw. Warunkiem uzyskania tego wsparcia jest jednak przyjęcie planu działań w gospodarstwie, które miałyby być podejmowane w celu zapewnienia produkcji towarowej w przyszłości.

Institucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz ośrodki doradztwa rolniczego

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje znajdują się na stronach internetowych www.minrol.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie może przyczynić się do utrzymania działalności rolniczej na terenach, gdzie zaniechanie jej mogłoby prowadzić do niekorzystnych zmian w środowisku. Potencjalnym zagrożeniem może być nadmierne zintensyfikowanie działalności rolniczej, jako efekt otrzymanego wsparcia.

DZIAŁANIE 3. WSPIERANIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ NA OBSZARACH O NIEKORZYSTNYCH WARUNKACH GOSPODAROWANIA

Działanie polega na udzielaniu wsparcia finansowego gospodarstwom rolnym położonym na terenach, na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na niekorzystne warunki naturalne. Dopłaty mają kompensować rolnikom straty związane z tymi utrudnieniami i przeciwdziałać wyludnianiu się tych terenów i porzuceniu działalności rolniczej, co zwykle prowadzi do zatracania rolniczego charakteru obszaru i do niekorzystnych zmian w ich krajobrazie. Wyróżniono trzy rodzaje obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW): 1) obszary górskie położone powyżej 500 m n.p.m.; 2) obszary nizinne, gdzie występują ograniczenia produktywności rolnictwa związane z niską jakością gleb oraz z wieloma innymi niekorzystnymi warunkami związanymi z charakterem środowiska naturalnego oraz 3) obszary ze specyficznymi naturalnymi utrudnieniami obejmujące gminy i obręby geodezyjne rejonów podgórskich. Pomoc finansowa udzielana jest w postaci corocznych zryczałtowanych płatności wyliczanych w zależności od wielkości gospodarstwa według jednolitej stawki za hektar użytków rolnych. Założono jednak określoną degressywność tych płatności – większe gospodarstwa (powyżej 50 ha) dostają proporcjonalnie coraz mniejsze stawki za ha.

Institucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz ośrodki doradztwa rolniczego

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje znajdują się na stronach internetowych www.minrol.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie może przyczynić się do utrzymania działalności rolniczej na terenach zagrożonych wyludnianiem się i porzucaniem działalności rolniczej, z których wiele ma bardzo wysokie walory przyrodnicze. Rzeczywiste przestrzeganie zasad Zwykłej Dobrej Praktyki Rolniczej (ZDPR) powinno doprowadzić do zmniejszenia presji na środowisko ze strony działalności rolniczej na obszarach ONW np. poprzez zmniejszenie ilości odprowadzanych zanieczyszczeń. Efektem płatności mogą być też miejscami niekorzystne zmiany wynikające z nadmiernej intensyfikacji działalności rolniczej.

DZIAŁANIE 4. WSPIERANIE PRZEDSIĘWZIĘĆ ROLNOŚRODOWISKOWYCH I POPRAWY DOBROSTANU ZWIERZĄT

Działanie polega na realizacji przez rolników przedsięwzięć rolnośrodowiskowych, zwanych pakietami rolnośrodowiskowymi w ramach Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego. Rolnicy są zobowiązani do przestrzegania wymogów Zwykłej Dobrej Praktyki Rolniczej (ZDPR) oraz przy niektórych pakietach dodatkowych specyficznych wymogów wykraczających poza wymogi ZDPR. Wsparcie ma charakter rocznych płatności według określonych stawek zależnych od rodzaju działalności rolniczej zgłoszonej w ramach planu rolnośrodowiskowego przygotowywanego na 5 lat (zwiększanych na obszarach Natura 2000).

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: Istnieje możliwość realizacji 7 różnych pakietów: rolnictwo zrównoważone (kod: S01), rolnictwo ekologiczne (kod: S02), utrzymanie łąk ekstensywnych (kod: P01), utrzymanie pastwisk ekstensywnych (kod: P02), ochrona gleb i wód (kod: K01), strefy buforowe (kod: K02), zachowanie lokalnych ras zwierząt gospodarskich (kod: G), z których niektóre można łączyć ze sobą (realizować można łącznie maksymalnie trzy).

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Instytucja przyjmująca wnioski: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Instytucje udzielające informacji: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz ośrodki doradztwa rolniczego

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje znajdują się na stronach internetowych www.minrol.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie specjalnie zaprojektowane w celu integracji działalności rolniczej z celami polityki ekologicznej, a szczególnie w celu zachęcenia rolników do ochrony zasobów przyrodniczych na terenach rolniczych i w celu zmniejszenia presji na środowisko ze strony działalności rolniczej. Ma na celu promocję systemów produkcji rolniczej prowadzonych w sposób zgodny z wymogami ochrony środowiska (przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód, erozji gleb), ochrony i kształtowania krajobrazu, ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków dzikiej fauny i flory oraz ich siedlisk, a także ochronę zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich oraz poprawę stanu świadomości ekologicznej wśród społeczności wiejskiej. Działanie ma ogromne znaczenie dla obszarów chronionych i zagrożonych degradacją.

DZIAŁANIE 5. ZALESIANIE GRUNTÓW ROLNYCH

Działanie polega na zalesianiu użytków rolnych o niskiej przydatności dla rolnictwa, utrzymaniu i wzmocnieniu ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych. Płatności w ramach działania są trzech rodzajów: rekompensaty kosztów poniesionych na zalesianie, premie pielęgnacyjne za pielęgnację nowych zalesień (przez 5 lat) oraz premie zalesieniowe (przez 20 lat), stanowiące ekwiwalent za wyłączenie gruntów z upraw rolnych. Rolnicy są zobowiązani do wykorzystywania do zalesień jedynie rodzimych gatunków drzew i krzewów. Przy zalesieniach terenów o powierzchni ponad 20 ha wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko.

Instytucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, nadleśnictwa oraz ośrodki doradztwa rolniczego

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje znajdują się na stronach internetowych www.minrol.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Działanie może przyczynić się do powiększenia zasobów leśnych i do zmniejszenia fragmentacji obszarów leśnych oraz do wzmocnienia struktur przyrodniczych korytarzy ekologicznych (jeżeli tam będą wprowadzane zalesienia). Z uwagi na potrzebę ochrony miejsc występowania niektórych gatunków roślin i zwierząt związanych z terenami otwartymi i z punktu widzenia ochrony walorów krajobrazowych nie wszędzie zalesianie jest korzystne.

DZIAŁANIE 6. DOSTOSOWANIE GOSPODARSTW ROLNYCH DO STANDARDÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Działanie polega na finansowym ułatwianiu rolnikom dostosowania ich gospodarstw rolnych do standardów UE w dziedzinie ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt. Standardy te określają warunki produkcji rolnej, a zostały wprowadzone w Polsce w ramach dostosowań prawa polskiego do wymogów UE. Wsparcie w ramach działania ma charakter dotacji inwestycyjnych. Wnioski rolników muszą być potwierdzane przez wykwalifikowanych doradców rolnych lub powiatowych lekarzy weterynarii w zależności od charakteru planowanych przedsięwzięć.

Typy przedsięwzięć możliwych do realizacji: wyposażenie gospodarstwa w urządzenia do składowania nawozów naturalnych (nieprzepuszczalne płyty gnojowe, nieprzepuszczalne zbiorniki na gnojówkę i gnojowicę), dostosowanie gospodarstw mleczarskich do standardu UE pod względem zdrowia publicznego (wymagania weterynaryjne, w tym wyposażenie w schła-

dzalniki mleka i dojarki oraz w systemy dostarczania wody dla krów), dostosowanie ferm kur niosek do standardu UE pod względem dobrostanu zwierząt (odpowiednia wielkość i wyposażenie klatek).

Institucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: biura powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz ośrodki doradztwa rolniczego

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje znajdują się na stronach internetowych www.minrol.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Inwestycje realizowane w ramach tego działania spowodują zmniejszenie presji na środowisko ze strony zanieczyszczeń produkowanych przez gospodarstwa rolne.

DZIAŁANIE 7. GRUPY PRODUCENTÓW ROLNYCH

Działanie polega na podniesieniu dochodów rolników poprzez: redukcję części kosztów, poprawę jakości produktów rolnych na rynku w wyniku stosowania wspólnych technologii produkcji oraz wspólnego przygotowywania produktu na rynek, koncentrację dostaw, lepsze planowanie i dostosowanie produkcji do potrzeb rynku. Wsparcie może być udzielane na zakładanie i administracyjne koszty działania grup producentów (powstałych w celu wspólnego dostosowania standardów produkcji oraz wykształcenia systemu wspólnej sprzedaży). Pomoc finansowa ma charakter rocznych płatności w okresie pierwszych 5 lat od momentu powstania danej grupy producentów rolnych.

Institucja wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (kontakt – zał. 1)

Czas działania: lata 2004-2006

Institucja przyjmująca wnioski: biura regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w 16 województwach (kontakt – zał. 1)

Institucje udzielające informacji: biura powiatowe i regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz ośrodki doradztwa rolniczego

Formularze wniosków, materiały pomocnicze i aktualne informacje znajdują się na stronach internetowych www.minrol.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz www.arimr.gov.pl (dział: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Dlaczego warto interesować się tym działaniem: Dzięki wsparciu finansowemu możliwe jest udzie-

lenie wsparcia grupom rolników prowadzącym gospodarstwa ekologiczne we wprowadzaniu ich towarów na rynek, przez co może się zwiększyć zainteresowanie tym typem gospodarowania. Wsparcie grup producentów zajmujących się produktami regionalnymi ma duże znaczenie dla zrównoważonego rozwoju, może się również przyczyniać do promocji określonych obszarów i ich dokonań w zakresie zachowywania zasobów naturalnych i kulturowych. Wsparcie dla grup prowadzące do dużej intensyfikacji produkcji w gospodarstwach może skutkować zwiększeniem presji na środowisko (więcej nawozów, środków ochrony roślin, większa obsada zwierząt hodowlanych itp.).

3.2. Dostępność wspólnotowych instrumentów finansowych dla samorządów lokalnych i ekologicznych organizacji pozarządowych

Z przedstawionego w poradniku przeglądu instrumentów finansowych Unii Europejskiej i działań, jakie są możliwe do realizacji w ich ramach, wynika, że zarówno samorządy lokalne, jak i ekologiczne organizacje pozarządowe są kluczowymi odbiorcami tych środków – środków, które mogą być wykorzystywane na rzecz zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Podnoszenie poziomu życia i wzmacnianie gospodarki regionów opóźnionych w rozwoju, co stanowi główne cele polityki regionalnej i polityki spójności UE, to w dużej mierze zadania dla szczebla lokalnego, gdzie samorządy i organizacje pozarządowe odgrywają ważną rolę.

Z roli jaką samorządy pełnią na swoich terenach i z przypadających im kompetencji wynika, że to im głównie, jako gospodarzom i zarządcom terenów, udostępnia się środki na przygotowywanie i realizację zadań z zakresu infrastruktury. Są wśród nich liczne zadania z dziedziny ochrony środowiska oraz inne, które mogą też służyć lokalnie zrównoważonemu rozwojowi. Główne zadania z dziedziny ochrony środowiska lub ściśle z nią związane, jakie samorządy mogą realizować ze środków UE to te, które dotyczą budowy lub modernizacji infrastruktury: gospodarki wodno-ściekowej (dostarczanie i uzdatnianie wody, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków), gospodarki odpadami (organizowanie systemów selektywnej gospodarki odpadami i recyklingu oraz budowa i modernizacja miejsc unieszkodliwiania

odpadów), ochrony powietrza (w tym działania na rzecz wykorzystywania odnawialnych źródeł energii). Ponadto samorządy mogą otrzymywać środki na zadania związane z transportem publicznym czy rekultywacją terenów zdegradowanych. Najwięcej ich dostępnych jest w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego (ZPORR) oraz Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności (duże inwestycje ochrony środowiska i duże inwestycje dotyczące transportu publicznego). Środki na te zadania, stojące przed samorządami, są też w sektorowych programach operacyjnych SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich i SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb.

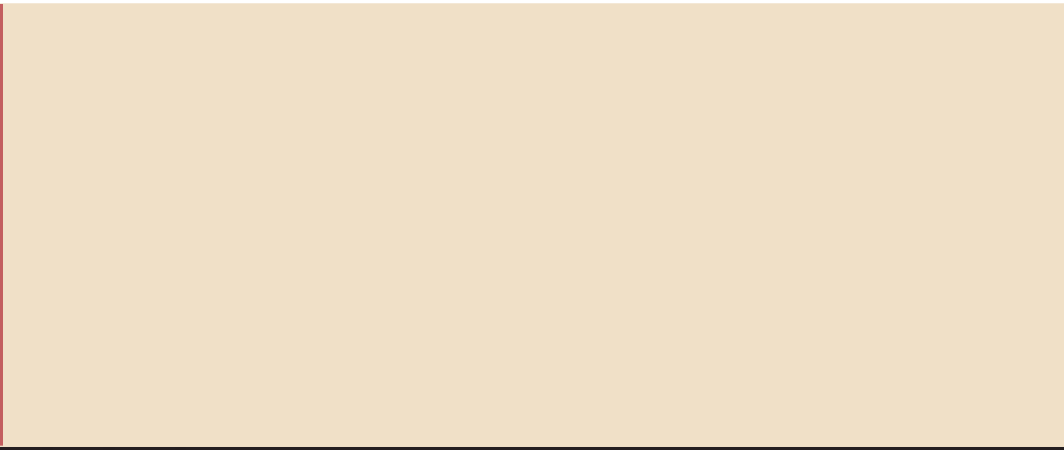
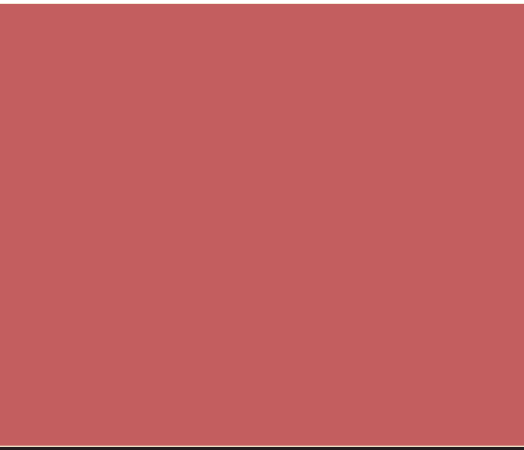
Ale nie tylko zadania z dziedziny ochrony środowiska mają znaczenie dla zrównoważonego rozwoju lokalnego. Ważne, by samorządy, podejmując działania w innych dziedzinach, korzystały nie tylko ze środków na działania inwestycyjne, ale też działania typu: szkolenia z zakresu przeciwdziałania bezrobociu (dla określonych grup społecznych), fundusze stypendialne, promocję przedsiębiorczości. Istotne jest takie kierowanie przez samorządy profilami uruchamianych przedsięwzięć, by: były one przyjazne dla środowiska, zwiększały ilość przyjaznych środowisku miejsc pracy na ich terenach, służyły podnoszeniu świadomości ekologicznej mieszkańców. Te cele mogą być realizowane w ramach działań na rzecz

strategii lokalnych stref gospodarczych, w ramach restrukturyzacji pewnych obszarów np. rewitalizacji dzielnic miast i stref zdegradowanych oraz w ramach inicjatyw na rzecz kultury i oświaty na swoim terenie, w działaniach na rzecz poprawy infrastruktury turystycznej, materialnej i niematerialnej, jak i na rzecz społeczeństwa informacyjnego. Środki dostępne dla samorządów na tego typu działania są zapisane przede wszystkim w ZPORR, ale i w SPO Rozwój Zasobów Ludzkich, SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw oraz w SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich (projekty dotyczące odnowy wsi i z Inicjatywy LEADER+) i w programach współpracy międzynarodowej w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III, gdzie przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju mają wysoki priorytet.

Ekologiczne organizacje pozarządowe mogą być bezpośrednimi beneficjentami w ramach ZPORR, SPO Rozwój Zasobów Ludzkich, SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb, jak również w ramach działania 1.3. SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw. Zapisy w wymienionych programach operacyjnych pozwalają organizacjom uczestniczyć w proekologicznej restrukturyzacji terenów zdegradowanych, organizować

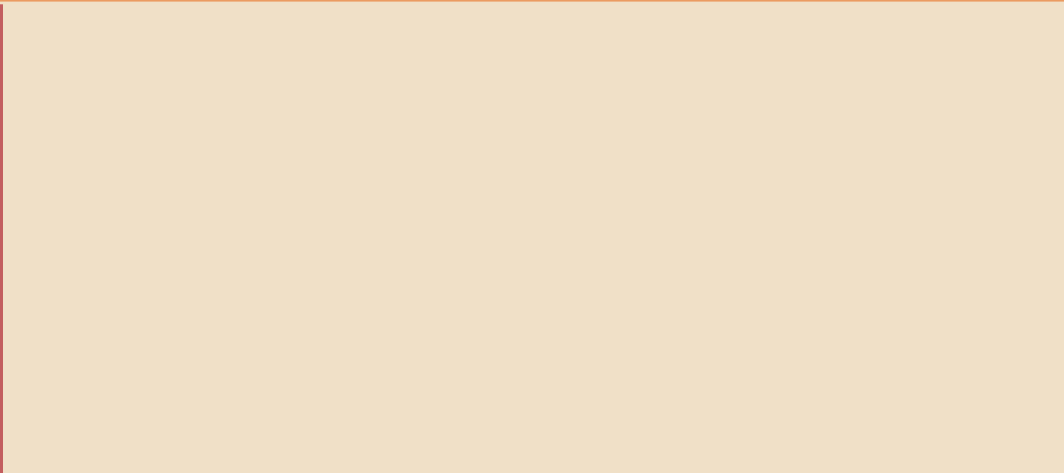
szkolenia z zakresu ochrony środowiska oraz współdziałać we wprowadzaniu nowych innowacyjnych sposobów ochrony zasobów rybnych i metod połowu. Projekty realizowane przez Fundusz LIFE, którego ekologiczne organizacje pozarządowe mogą być bezpośrednimi beneficjentami, nakierowane są na bezpośrednie działania mające na celu ochronę przyrody. W ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III przewidziano również działania dostępne dla partnerów społecznych. Należy również dodać, że ekologiczne organizacje pozarządowe, na zasadach partnerstwa, mogą korzystać pośrednio z wielu innych działań dofinansowywanych z funduszy UE.

Podsumowując, zarówno samorzady lokalne, jak i ekologiczne organizacje pozarządowe są ważnymi beneficjentami środków wspólnotowych, które mogą być wykorzystywane na rzecz ekorozwoju czy też bezpośrednio – ochrony środowiska. Dla większej efektywności wysiłków ważne jest współdziałanie tych podmiotów oraz sterowanie działaniami innych (rolników i mieszkańców wsi, małych i średnich przedsiębiorstw, placówek edukacyjnych itp.), poprzez promocję określonych działań i partnerstwo, tak by rozwój kluczowego beneficjenta funduszy UE – Polski – był rzeczywiście zrównoważony.

© WWF/Saturnina i Artur Homan

Przykłady projektów możliwych do przygotowania przez organizacje pozarządowe oraz samorządy lokalne

PRZYKŁADY PROJEKTÓW MOŻLIWYCH DO PRZYGOTOWANIA PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE ORAZ SAMORZĄDY LOKALNE

Poniżej przedstawionych zostało 19 przykładów projektów z krajów Unii Europejskiej, które pokazują, jak różne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju lub ochrony środowiska mogą się mieścić w priorytetach różnych funduszy UE. Przykłady te

inspirować mogą do przygotowywania podobnych przedsięwzięć w Polsce i przedstawiania wniosków o ich dofinansowanie ze środków UE, jakie są oferowane w ramach kilku omówionych w poprzednim rozdziale programów operacyjnych.

4.1. Przykłady projektów dofinansowanych ze środków UE, w ramach których realizowano przedsięwzięcia prośrodowiskowe i wspierające ekorozwój w starych państwach członkowskich Unii

Projekt (1) „Paleta Morza Bałtyckiego” – zarządzanie zasobami wodnymi, ochrona wód, zrównoważona turystyka

Miejsce realizacji	Kraje bałtyckie: Szwecja, Finlandia, Estonia, Rosja, Łotwa
Sytuacja wyjściowa	Morze Bałtyckie otoczone jest regionami należącymi do pięciu różnych państw: regionem Sztokholmu-Maläru należącym do Szwecji, Hame i Wyspami Alandzkimi, Południowo-Zachodnią Finlandią z Helsinkami, miastem Sankt Petersburg i otaczającym regionem w Rosji, miastem Tallin i regionem Harju w Estonii i w końcu okolicami Rygi na Łotwie. Są to obszary o ogromnym potencjale rozwoju dzięki swojej strukturze ekonomicznej, zasobom ludzkim, dynamicznie rozwijającym się obszarom miejskim, turystycznym i kulturalnym atrakcjom, geograficznemu położeniu w sąsiedztwie morza. Te okoliczności sprawiają, że trwa okres zmian zaznaczający się coraz intensywniejszą wymianą handlową, otwarciem UE na Europę Wschodnią i szybkim rozwojem społeczeństwa opartego na wiedzy.
Cel	Międzynarodowy projekt Paleta Bałtycka rozpoczęty w 1999 r. miał na celu wykorzystanie wyżej wymienionych zasobów według wizji i planu wspólnego dla wszystkich jego członków.
Główne działania, warunki ogólne	Założono sekretariat, który mieścił się w stolicach 5 krajów. Z sekretariatem współpracowali eksperci. Projekt był prowadzony przez 8 grup w następujących obszarach: obszary metropolitalne (współpraca i konkurencja, zrównoważony rozwój), korytarze rozwojowe, nadmorskie i portowe kontakty, informacyjne sieci technologiczne, zrównoważony rozwój na archipelagach i wyspach. Zrównoważony rozwój rozumiany jako przyjazny środowisku i trwały jest wyzwaniem dla członków Projektu, ponieważ są oni odpowiedzialni za rzeczywiste ryzyko spowodowane przez rozwijającą się gospodarkę na terenach o dużym bogactwie naturalnym.

Przyszłość Projektu	Doświadczenia Projektu posłużyły do planowania dalszych działań. W połowie 2001 r. Paleta Bałtycka I została zastąpiona przez Paletę Bałtycką II, która kładzie nacisk na cztery sprawy: zaangażowanie w promocję wizerunku Palety Bałtyckiej i zrobienie z niej symbolu współpracy bez granic, zorientowanie inwestycji infrastrukturalnych w kierunku projektów mających szansę na wsparcie ze strony międzynarodowych instytucji finansowych, stworzenie nowych sieci współpracy w zakresie turystyki, środowiska, kultury i w końcu wypracowanie wspólnych programów edukacyjnych i programów umożliwiających wymianę doświadczeń.
Grupa docelowa/ beneficjenci	Różne zainteresowane rozwojem instytucje i organizacje w 5 współpracujących krajach
Stan realizacji, wyniki	Powstanie kolejnego Projektu – Paleta Bałtycka II
Dofinansowanie	INTERREG II C Rozpoczęcie projektu miało miejsce z pomocą: INTERREG (w 2 państwach członkowskich), PHARE (w 2 krajach kandydujących do UE) i TACIS w Rosji
Czas trwania	1999-2001
Koordinacja	Zarząd miasta Sztokholm – Mälars Region; www.balticpalette.com

Projekt (2) Europejska Zielona Sieć dla obszarów śródziemnomorskich

Miejsce realizacji	Hiszpania, Włochy, Portugalia, Francja
Sytuacja wyjściowa	„Deklaracja z Lille” została podpisana we wrześniu 2001 r. w ramach struktur REVER AMNO przez różne instytucje i stowarzyszenia związane z rozwojem Europejskiej Zielonej Sieci. Deklaracja ta zawiera propozycję promocji tej sieci i jednocześnie zwraca się do administracji UE i reszty wspólnotowej administracji publicznej o zdecydowane wsparcie inicjatyw związanych z Projektem.
Cel	Projekt Rever Med ma na celu rozwój zielonej sieci dróg komunikacyjnych przeznaczonych dla ruchu niezmotoryzowanego w zachodnio-europejskiej części obszaru śródziemnomorskiego. Sieć będzie miała łączną długość 10.000 km i będzie łączyła południe Portugalii z południem Włoch, przechodząc przez śródziemnomorskie tereny Hiszpanii i Francji. Zielona sieć ma również na celu wymianę doświadczeń między administracją publiczną różnych krajów, stowarzyszeniami i strukturami zaangażowanymi w zrównoważoną politykę transportową, a wszystko to w celu zaznaczenia tego tematu na szczeblu europejskim.
Główne działania, warunki ogólne	Projekt Rever Med będzie kontynuacją prac rozpoczętych w projekcie Rever Nord, który został przedstawiony przez kraje członkowskie AMNO ²⁵ . 27 jednostek publicznych i 4 partnerów technicznych będzie brało udział w stworzeniu Europejskiej Zielonej Sieci. Sieć ta będzie składała się z elementów takich jak: zielone drogi, ścieżki, drogi wzdłuż brzegów rzek i kanałów, trasy rowerowe, wiejskie szlaki i drogi o niewielkim nasileniu ruchu. Projekt, w który zaangażowane są 31 podmiotów rozmieszczone na całym obszarze MEDOCC ²⁶ (12 w Hiszpanii, 2 w Portugalii, 6 we Francji, 11 we

²⁵ Aire Metropolitaine Nord-Ouest (obszary metropolitarne północnego zachodu)

²⁶ Mediterraneo Occidentale (zachodnia część basenu Morza Śródziemnego)

	Włoszech), ma za zadanie rozciągnąć Europejską Zieloną Sieć, która była stworzona dla obszarów północnej Europy na region zachodnio-środiemnomorski. Ponadto projekt ten miałby sprzyjać wymianie doświadczeń pomiędzy władzami terytorialnymi z uwzględnieniem polityki transportowej i naciskiem na ruch niezmotoryzowany. Zasadnicze działania przewidziane w Projekcie: opracowanie planów, które gwarantują ciągłość sieci i połączenie między regionami, projekt pilotażowy i rozszerzenie działań sektorów sieci, wymiana doświadczeń i rozpowszechnianie wyników na konferencjach, tematycznych spotkaniach „okrągłego stołu” i w formie publikacji, stworzenie baz danych.
Grupa docelowa/ beneficjenci	Lokalna administracja publiczna 4 krajów, stowarzyszenia i instytucje zaangażowane w zrównoważoną politykę transportową i turystyczną
Stan realizacji, wyniki	Projekt w trakcie realizacji
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach INTERREG III B
Czas trwania	Projekt kilkuletni, rozpoczęty w 2001 r.
Koordinacja	Region Andaluzji (Hiszpania) i Region Emilia-Romagna (Włochy); www.revermed.com

Projekt (3) Zrównoważony rozwój regionalny w rezerwacie biosfery Schaalsee

Miejsce realizacji	Niemcy kraj związkowy Meklemburgia Pomorze Przednie / gmina Zarrentin
Sytuacja wyjściowa	Region modelowy, jaki stanowi rezerwat biosfery Schaalsee, jest byłym wewnątrzniemieckim terenem granicznym z niepowtarzalnym krajobrazem naturalnym i kulturowym. UNESCO nadało rdzeniowi tego regionu rangę obiektu światowego dziedzictwa. Duże znaczenie ma położenie tego regionu między odwiedzanym przez turystów regionem Morza Bałtyckiego od północy, aglomeracją przemysłową Schwerin na wschodzie, regionem Łaby na południu oraz krajem związkowym Szlezwik-Holsztyn i metropolią Hamburg na zachodzie.
Cel	Postrzeganie trwałego rozwoju regionalnego w aspektach ekonomicznym, społecznym (rynek pracy) i ekologicznym.
Główne działania, warunki ogólne	Ponieważ wielu problemów ekologicznych, ekonomicznych i społecznych nie da się rozwiązać w ramach granic administracyjnych, a i wielu potencjałów rozwojowych nie można wykorzystać w pełni na poziomie lokalnym, głównym zadaniem w ramach Projektu jest współpraca różnych podmiotów działających w regionie, względnie skojarzenie partnerów regionalnych. Projekt styka się z wieloma przeprowadzonymi przez organizacje pozarządowe np. WWF przedsięwzięciami dotyczącymi ochrony środowiska oraz wspomaga niezbędne połączenie ochrony środowiska ze zrównoważonym rozwojem regionalnym. Przykładem stworzenia struktur dla nowych przyjaznych dla środowiska miejsc pracy oraz dodatkowych źródeł utrzymania w regionie jest inicjatywa tworzenia nowych firm „Job-Motor-Biosphäre” (Biosfera siłą sprawczą tworzenia miejsc pracy).
Grupa docelowa/ beneficjenci	Turyści i mieszkańcy, osoby zajmujące się tworzeniem nowych firm i zabezpieczeniem miejsc pracy w regionie

Stan realizacji, wyniki	<p>W trakcie trwania Projektu osiągnięto wiele pozytywnych wyników. Należy tutaj wymienić współpracę i kooperację administracji, polityków, firm prywatnych, jak również okolicznych gmin i powiatów. W ramach inicjatywy „Job-Motor-Biosphäre” niosącej przesłanie, iż ochrona przyrody zwiększa innowacyjność i konkurencyjność, co przekłada się również na zwiększenie zatrudnienia, powstało 27 firm z 51 miejscami pracy w różnych branżach, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakład krawiecki w Bülow, • Hodowla kóz z wyrobem sera w Rögnitz, • Schronisko-muzeum w Karft, • Akwarium pokazowe w Zarrentin, • Innowacyjna technika grzewcza w Hagenow. <p>Innymi elementami, które pozwoliły na rozwój regionu w aspektach: turystycznym, kulturalnym, społecznym i ochrony środowiska są liczne powstałe w grupach roboczych projekty z zakresu zrównoważonej turystyki i komunikacji, kształcenia ekologicznego, public relations, kultury i rolnictwa, które są prowadzone m.in. przez Stowarzyszenie Ochrony Biosfery Schaalsee.</p> <p>Nie brakuje pomysłów na realizację kolejnych projektów. Problem leży jednak w długoterminowej i ciągłej pieczy nad tymi procesami lub też ich prowadzeniu. Głównym celem dalszych działań będzie więc połączenie w sieć działających w tym zakresie podmiotów, jak i stworzenie trwałych, samodzielnych struktur.</p>
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Czas trwania	3 lata
Wnioskodawca	Stowarzyszenie Ochrony Biosfery Schaalsee (Förderverein Biosphäre Schaalsee e.V.); www.biosphaere-schaalsee.de

Projekt (4) Plan ochrony przyrody dla rolników w Austrii

Miejsce realizacji	Austria
Sytuacja wyjściowa	<p>Ze względu na położenie geograficzne Austria posiada wyjątkowo dużą bioróżnorodność. Wyłączając Alpy, większość gatunków i siedlisk znajduje się na terenach uprawnych. Program rolnośrodowiskowy w Austrii („Österreichisches Umweltprogramm ÖPUL”) proponuje rolnikom wiele przydatnych, chroniących środowisko naturalne zabiegów. Ale wiedza farmerów o wartościach przyrodniczych obszarów, na których gospodarują jest bardzo niska. Nie są oni należycie informowani o rzeczywistej wartości terenów, które do nich należą. Tam, gdzie rolnicy decydują się na podpisanie umowy o ochronie cennych terenów, pojawiają się problemy, szczególnie z różnymi wymaganiami zawartymi w tych kontraktach. Przeszkody te są zazwyczaj rozwiązywane dzięki przyznawanym wysokim premiom pieniężnym, a nie ze względu na zrozumienie stawianych wymagań.</p>
Cel	<p>Uwrażliwienie rolników na potrzebę ochrony przyrody i wprowadzenie ekologicznych form gospodarowania oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwrócenie uwagi na konkretne proekologiczne działania, które mogłyby być podjęte w gospodarstwach, • Wzrost zrozumienia wśród rolników dla celów i wymagań działań ochronnych,

	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost jakości i elastyczności wymaganych działań ochronnych poprzez dostosowywanie umów do konkretnych warunków w jakich gospodarują indywidualni rolnicy.
Główne działania, warunki ogólne	<p>Projekt rozpoczął się w 2001 r., aby uświadomić rolnikom wartość należących do nich terenów, poinformować ich o przyczynach wymagań stawianych w ramach programu oraz przekazać im podstawową wiedzę na temat identyfikacji cennych siedlisk. Dodatkowo eksperci i rolnicy opracowali pomysły jak prace na rzecz ochrony przyrody mogą być lepiej przekazywane szerokiemu gronu odbiorców.</p> <p>Projekt jest związany z tzw. działaniem towarzyszącym, jakim jest program rolnośrodowiskowy. Przygotowywany jest wyprzedzająco w stosunku do konkretnych zabiegów służących ochronie krajobrazu (takich jak: koszenie terenów trawiastych, projektowanie nowych elementów krajobrazu itd.). Razem z rolnikiem ekspert do spraw ekologii opracowuje plan zawierający lokalizacje cennych przyrodniczo terenów z krótkim opisem i wskazaniem najistotniejszych siedlisk i gatunków oraz celów ochrony, a także wskazania organizacyjne dla gospodarstwa. Plan ten jest uzgadniany z rolnikiem. Rezultat prac zostaje naniesiony na mapę tematyczną i na specjalny folder noszący nazwę : „Folder informacyjny o mojej posiadłości” . Przygotowanie takiego planu polega na:</p> <ul style="list-style-type: none"> Organizacji regionalnych sesji informacyjnych mających motywować rolników do uczestnictwa w projektach, Organizowaniu dnia konsultacyjnego dla zainteresowanych rolników (realizowane są wyjścia w teren i wybór cennych przyrodniczo obszarów na terenie danej posiadłości), Dyskusowaniu i ustaleniu wszystkich celów i wymagań, Przygotowaniu opisu ekologicznego terenu, na którym mieści się gospodarstwo (opis taki zawierać musi charakterystykę krajobrazu i dwa zdjęcia), Przygotowaniu mapy tematycznej opartej na zdjęciu lotniczym (1:5 000) zawierającej wszystkie elementy krajobrazu i inne cenne przyrodniczo obiekty gospodarstwa, Stworzeniu indywidualnego wzoru małych i praktycznych kart określonych gatunków po to, aby dać rolnikowi możliwość oznaczenia roślin znajdujących się na jego terenie, Ciągłym nadzorze telefonicznym. <p>Po upływie jednego roku realizacji organizowane jest seminarium ze wszystkimi uczestnikami Projektu w celu przedyskutowania problemów i nowych pomysłów.</p>
Przyszłość Projektu	Na kolejny okres programowania rozwoju obszarów wiejskich (lata 2007-2013) planowane jest rozszerzenie Projektu również na leśników. Zakłada się zmiany w procesie przygotowywania planu, ponieważ mapy będą dostępne w formie elektronicznej.
Grupa docelowa/beneficjenci	Rolnicy
Stan realizacji, wyniki	Projekt w trakcie realizacji. W 2003 r. około 1550 rolników (na obszarze 5585 ha) wzięło udział w Projekcie. Zainteresowanie wciąż rośnie. Więcej niż 86% wszystkich ankietowanych stwierdziła, że Plan Ochrony Przyrody jest dobrym sposobem na reklamowanie się gospodarstw oraz zawiera ciekawe

	<p>informacje dla konsumentów. Projekt ponadto pobudził dobrą współpracę z jednostkami zarządzającymi obszarami Natura 2000 i parkami narodowymi.</p> <p>W przyszłości potrzebne są jednak pewne uproszczenia i ulepszenia w procesie realizacji Projektu (np. w procesie przetwarzania danych).</p>
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej
Czas trwania	2001-2005
Koordinacja	Ministerstwo Rolnictwa oraz rządy prowincji we współpracy z organizacją LFI Ländliches Fortbildungsinstitut

Projekt (5) Ponowne uzyskanie naturalnej dynamiki zalewowej na łąkach Rögwitz

Miejsce realizacji	Niemcy – obszar wsparcia Celu 1 kraj związkowy Meklemburgia Pomorze Przednie / gmina Jessenitz / miasto Lübtheen
Sytuacja wyjściowa	Obszar w obrębie gminy Jessenitz i miasta Lübtheen w latach siedemdziesiątych został, po zmeliorowaniu, przekazany do intensywnego użytkowania łąkowego.
Cel	Wykorzystanie potencjału rozwojowego terenów wodno-błotnych i łąkowych, jak również podmokłych użytków zielonych, bogatych w różne gatunki roślin i zwierząt (m.in. kszyc, kulik wielki, żuraw).
Główne działania, warunki ogólne	<p>Przyjęto, że założony cel ma być osiągnięty poprzez opracowanie przez eksperta odpowiednich działań w zakresie renaturyzacji i kierowania ruchem turystycznym. Aby udostępnić zwiedzającym kształtujące dawniej krajobraz biotopy torfowe podjęto działania wspierające turystykę przyrodniczą oraz edukację ekologiczną. Do zbioru działań weszły:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa funkcjonowania gospodarki wodnej poprzez renaturyzację dawnych terenów podmokłych i zalewowych, • Zabezpieczenie torfowisk w celu m.in. zwiększenia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego przez poprawę retencji, • Utrzymanie i rozwój wartościowych form wegetacyjnych jako siedlisk występowania zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, • Redukcja emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i gruntowych. • Udostępnienie terenów objętych projektem do wykorzystania na rzecz turystyki przyrodniczej i edukacji ekologicznej.
Grupa docelowa/beneficjenci	Park Przyrodniczy Meklemburska Dolina Łaby – odwiedzający, fauna i flora
Stan realizacji, wyniki	<p>Dotychczasowe osiągnięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie ekspertyzy dotyczącej renaturalizacji, • Przeprowadzenie pierwszych działań wspólnie ze związkiem „Dolna Łaba”, • Wszczęcie procedury uzyskania pozwolenia na cofnięcie wałów przeciwpowodziowych, • Opracowanie koncepcji kierowania ruchem turystycznym oraz edukacji ekologicznej, • Opracowanie koncepcji public relation dla obszaru Projektu.
Finansowanie	Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (w ramach projektu LEADER+) oraz współfinansowanie ze środków publicznych

Czas trwania	Projekt w trakcie realizacji
Wnioskodawca	Stowarzyszenie Wspierania Parku Przyrodniczego Meklemburska Dolina Łaby (Förderverein Naturpark Mecklenburgisches Elbetal e.V.); www.elbetal-mv.de

Projekt (6) Jezioro Constance

Miejsce realizacji	Niemcy, Szwajcaria
Sytuacja wyjściowa	Jakość wody w transgranicznym jeziorze Constance pogorszyła się ze względu na bardzo intensywne rolnictwo. Dla lokalnych władz Niemiec i Szwajcarii współpraca jest kluczowa przede wszystkim dlatego, że ekonomiczne zyski regionów otaczających jezioro są ściśle związane ze stanem środowiska.
Cel	Opracowanie i promocja przyjaznych środowisku metod uprawy owoców i warzyw oraz dbałość o jakość wody przy jednoczesnym rozwijaniu nowych metod promocji dla zwiększenia konkurencyjności obszarów nad jeziorem Constance.
Główne działania, warunki ogólne	Niemiecko-szwajcarski projekt, rozpoczęty w 1994 r. przez Uniwersytet Hohenheima w Ravensburgu w Niemczech we współpracy z Eidgenössische Technische Hochschule w Zürichu w Szwajcarii i wspierany przez INTERREG, umożliwił podjęcie akcji mającej przed sobą długą perspektywę. Aby zapewnić opłacalność upraw bez szkody dla środowiska, organizatorzy projektu wybrali jedyne możliwe wyjście: zmniejszenie intensywności produkcji rolniczej przez zwiększenie obszarów upraw i zmniejszenie użycia pestycydów i herbicydów. Działania te obejmowały: <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie rozległego transgranicznego obszaru rolniczego, • Opracowanie wspólnych metod upraw, • Przetastawienie prowadzonych badań na rozwiązywanie konkretnych problemów, takich jak np. uprawy ekologiczne szklarniowych ogórków. Rolnicze i rynkowe struktury po obu stronach granicy były analizowane z punktu widzenia przewidywania ogólnych trendów w europejskim rolnictwie (reformacja Wspólnej Polityki Rolnej, globalizacja rynku i umowy w ramach Międzynarodowej Organizacji Handlu), jak również w kontekście bliższych kontaktów pomiędzy Szwajcarią i UE.
Przyszłość Projektu	Wyniki badań wskazały na celowość współpracy transgranicznej. Sformułowano zalecenia mówiące o utworzeniu nowej sieci współpracy, w skład której wchodziłyby Bawaria i austriacki region Vorarlberg. Współpraca ta opierałaby się na wymianie danych, wiedzy rolniczej i naukowej, tworzeniu systemu wykrywania chorób i szkodników oraz eliminacji administracyjnych i prawnych przeszkód dla wspólnego działania.
Grupa docelowa/beneficjenci	Rolnicy
Stan realizacji, wyniki	Projekt mocno zaawansowany
Dofinansowanie	INTERREG – Program Bodensee-Hochrhein
Czas trwania	Projekt wieloletni, rozpoczęty w 1994 r.
Wnioskodawca	University of Hohenheim Institut für Obstbau

Projekt (7) Energetyczne wykorzystanie biomasy jako element zrównoważonego rozwoju regionu – Bioenergia południowej Dolnej Saksonii

Miejsce realizacji	Niemcy – obszar wsparcia Celu 2 kraj związkowy Dolna Saksonia / miasto Getynga
Sytuacja wyjściowa	W silnie zalesionej części południowej Dolnej Saksonii panują optymalne warunki dla gospodarki leśnej i drzewnej. W ubiegłych latach, w następstwie zwrotu w energetyce, wykorzystanie biomasy, a więc m.in. drewna jako nośnika energii, staje się coraz bardziej interesujące. Miejscowe firmy, prywatne i publiczne instytucje gospodarki leśnej i drzewnej oraz przemysłu spożywczego, a także Wyższa Szkoła Zawodowa w Getyndze (Wydział Zarządzania Zasobami, Katedra Technicznej Ochrony Środowiska) podjęły więc starania w celu zintensyfikowania działań w tym zakresie.
Cel	Stworzenie optymalnych warunków wykorzystania energetycznej biomasy przy jednoczesnym pokonaniu przeszkód strukturalnych (po stronie firm wystąpiły bowiem deficyty zarówno kapitałowe, jak i technologiczne utrudniające samodzielne opracowanie i realizację koncepcji wykorzystania energetycznej biomasy).
Główne działania	Na pierwszym planie postawiono możliwie ścisłą współpracę regionalnych małych i średnich przedsiębiorstw z Wyższą Szkołą Zawodową przy opracowywaniu koncepcji i realizacji projektów tj. na: <ul style="list-style-type: none"> • Intensywniejsze kontakty z regionalnymi przedsiębiorstwami i innymi podmiotami w dziedzinie bioenergii i rozpoczęcie intensywnej współpracy z Katedrą Technicznej Ochrony Środowiska, • Optymalizacja transferu bioenergetycznego know-how z Wydziału Zarządzania Zasobami w Getyndze do gospodarki, • Możliwie szerokie wykorzystanie regionalnego potencjału w dziedzinie utylizacji energetycznej biomasy na rzecz przedsiębiorstw. Zadaniem uczelni w ramach Projektu było pełnienie roli katalizatora w realizacji zrównoważonych „projektów bioenergetycznych” na południu Dolnej Saksonii.
Grupa docelowa/beneficjenci	Firmy oraz instytucje prywatne i publiczne związane z wykorzystaniem biomasy: dostawcy biomasy (przedsiębiorstwa rolne i leśne, przemysł spożywczy), potencjalni inwestorzy i operatorzy instalacji na biomasę oraz producenci i projektanci instalacji (biura inżynierskie, strefy przemysłowe, zakłady rolne i leśne), Wyższa Szkoła Zawodowa w Getyndze
Stan realizacji, wyniki	Realizacja Projektu poprawiła sprawność Katedry Technicznej Ochrony Środowiska Wyższej Szkoły Zawodowej w Getyndze i wniosła wkład w rozwój zrównoważonej utylizacji energetycznej biomasy na południu Dolnej Saksonii. Zapoczątkowana współpraca z lokalnymi małymi i średnimi przedsiębiorstwami jest przy tym warunkiem dalszego ożywionego rozwoju promocji odnawialnych źródeł energii w regionie.
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Czas trwania	październik 2001 – wrzesień 2004
Wnioskodawca	Wyższa Szkoła Nauki Stosowanej i Sztuki, Wyższa Szkoła Zawodowa w Getyndze; www.hawk-hhg.de/fgtus

Projekt (8) Przedsięwzięcie w zakresie badań stosowanych i rozwoju – opanowanie dziedziny optymalizacji instalacji do wytwarzania biogazu

Miejsce realizacji	Niemcy - obszar wsparcia celu 2 kraj związkowy Dolna Saksonia / miasto Getynga
Sytuacja wyjściowa	Wraz z promocją odnawialnych źródeł energii zyskuje na znaczeniu uzyskiwanie energii z biogazu. Jak dotąd w instalacjach do wytwarzania biogazu przetwarzano przede wszystkim gnojownicę, obornik, odpady biologiczne i kuchenne, tłuszcze, osady organiczne i inne odpady organiczne. Optymalizacja istniejących instalacji do wytwarzania biogazu, które działają obecnie wyłącznie poprzez fermentację surowców odnawialnych, była niemożliwa ze względu na brak specjalnego wyposażenia oraz źródeł odpowiednich danych.
Cel	Optymalizacja instalacji do wytwarzania biogazu działających poprzez przetwarzanie surowców odnawialnych.
Główne działania, warunki ogólne	Rdzeniem projektu była ścisła kooperacja Katedry Technicznej Ochrony Środowiska Wyższej Szkoły Zawodowej w Getyndze i biura inżynierskiego (specjalistyczne biuro projektowania instalacji do wytwarzania biogazu), a także współpraca z uczestniczącymi w projekcie firmami budującymi instalacje. Projekt dotyczył pierwszej w Niemczech instalacji do wytwarzania biogazu tylko z surowców odnawialnych. Instalacja ta została uruchomiona w marcu 2003 r. i składa się z komory fermentacyjnej o pojemności ok. 680 m ³ (z zewnętrznym wymiennikiem ciepła) i zbiornikiem pofermentacyjnym o pojemności ok. 1000 m ³ . Instalację napełnia się mieszkanką roślin energetycznych. W programie roboczym analiz przewidziane są pomiary wszystkich istotnych parametrów, jak przebiegi temperatury, wartość pH, zawartość kwasów organicznych, stężenie amoniaku i siarkowodoru, zawartość węgla, sucha masa, pojemność buforowa oraz ilości i skład powstających gazów. Przewidziano także zebranie danych charakterystycznych materiału wejściowego i wyjściowego. W następstwie badań ustalone zostaną istotne wskaźniki służące optymalizacji przebiegu fermentacji. W toku prób z instalacją i w ich następstwie odbywać się ma intensywna wymiana doświadczeń naukowych i praktycznych.
Grupa docelowa/beneficjenci	Operatorzy instalacji fermentacyjnych i do wytwarzania biogazu (przemysł, rolnictwo, samorządy), małe i średnie przedsiębiorstwa działające w dziedzinie projektowania i budowy instalacji fermentacyjnych i do wytwarzania biogazu, Wyższa Szkoła zawodowa w Getyndze
Stan realizacji, wyniki	W toku realizacji projektu osiągnięte zostały następujące cele: <ul style="list-style-type: none"> • Intensywny transfer nauki między Katedrą Technicznej Ochrony Środowiska i operatorami, • Opanowanie techniki optymalizacji instalacji do wytwarzania biogazu przez Katedrę Technicznej Ochrony Środowiska, • Opracowanie i ustalenie kluczowych parametrów do oceny wydajności instalacji do wytwarzania biogazu, • Wyrywkowe zbadanie około 50 instalacji do wytwarzania biogazu w celu zweryfikowania przydatności poszczególnych wartości nominalnych i procesów analitycznych.
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Czas trwania	styczeń 2002 – grudzień 2003
Wnioskodawca	Wyższa Szkoła Nauki Stosowanej i Sztuki, Wyższa Szkoła Zawodowa w Getyndze www.fu.fh-goettingen.de/fgtus

Projekt (9) Miejscowe zaopatrywanie w ciepło na bazie rozdrobnionych odpadów drewnianych

Miejsce realizacji	Niemcy – obszar wsparcia Celu 1 kraj związkowy Brandenburgia / gmina Schenkendöbern / miejscowość Groß-Gastrose
Sytuacja wyjściowa	Gmina Schenkendöbern leży na granicy z Polską, w pobliżu Gubina. Na terenie gminy Schenkendöbern, w miejscowości Groß-Gastrose domy mieszkalne oraz szkoła były do niedawna ogrzewane paliwami kopalnymi, przede wszystkim węglem kamiennym.
Cel	Przystawienie ogrzewania w sposób zrównoważony i przyjazny dla środowiska na ogrzewanie na bazie odpadów drewnianych.
Główne działania, warunki ogólne	W ramach programu INTERREG II dążono do wprowadzenia ekologicznych rozwiązań w dostawie ciepła dla całej miejscowości. Prace modernizacyjne przebiegały przy tym równolegle do renowacji i modernizacji istniejących już domów wielorodzinnych tzn. renowacji i wymiany dachów, okien i elewacji. Zamiana dotychczasowych pieców węglowych na centralne ogrzewanie, także wody, stwarza użytkownikom nowy standard życia.
Grupa docelowa/beneficjenci	Szkoła i budynki mieszkalne w miejscowości Groß-Gastrose w gminie Schenkendöbern
Stan realizacji, wyniki	Wraz z zakończeniem realizacji i uruchomieniem ciepłowni na bazie odpadów drewnianych zostały zagwarantowane dostawy ekologicznego ciepła dla miejscowości Groß-Gastrose.
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Czas trwania	1997 – 1999
Wnioskodawca	Wydział Budownictwa Schenkendöbern; www.schenkendoeborn.de

Projekt (10) Sieć kooperacyjna dla siłowni wiatrowych

Miejsce realizacji projektu	Niemcy – obszar wsparcia Celu 2 kraj związkowy Bremen / miasto Bremerhaven
Sytuacja wyjściowa	Energia wiatrowa jest wykorzystywana coraz częściej. W Niemczech nastąpi wkrótce potrzeba wymiany istniejących elektrowni wiatrowych na efektywniejsze i nowocześniejsze urządzenia ze względu na ograniczone możliwości lokalizacyjne.
Cel	Budowa sieci kooperacyjnej dla energii wiatrowej w mieście Bremerhaven jako miejscu rozwoju i umocnienia znaczenia energii wiatrowej.
Główne działania, warunki ogólne	Aby zrealizować założone cele uznano za bardzo ważne założenie Agencji Energii Wiatrowej (WAB). Zadaniem WAB ma być wspieranie wykorzystania energii wiatrowej oraz połączenie swoich członków w sieć kooperacyjną. Ponadto Agencja ma zająć pozycje pośrednika między przemysłem energetyki wiatrowej a światem polityki.
Grupa docelowa/beneficjenci	Przedsiębiorstwa i osoby działające w branży energii wiatrowej
Stan realizacji, wyniki	Od założenia Agencji WAB w 2002 r. liczba członków wzrosła z 18 (Izba Przemysłowo-Handlowa Bremerhaven, szkoła wyższa w Bremerhaven i przedsiębiorstwa z branży) do ponad 130. Członkowie Agencji pokrywają

	swymi kompetencjami wszystkie ogniwa łańcucha produkcyjnego w branży energetyki wiatrowej: budowa maszyn i urządzeń, produkcja słupów i wież, inżynieria, projektowanie, finansowanie, logistyka, dostawa i usługi.
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego; do października 2008 r. dopuszczono dofinansowanie kolejnego projektu WAB.
Czas trwania	maj 2002 – maj 2005
Wnioskodawca	Agencja Energii Wiatrowej (WAB) Bremerhaven/Bremen e.V.; www.windenergie-agentur.de

Projekt (11) „Słońce dla podmokłej wyspy Föhr” (Promocja odnawialnych źródeł energii)

Miejsce realizacji	Niemcy, wyspa Föhr
Sytuacja wyjściowa	Leżąca niedaleko regionu Szlezwik-Holsztyn wyspa Föhr sprawia wrażenie stworzonej do tego, aby przeprowadzić na niej pilotażowy program dotyczący odnawialnej energii. Wyspa ma niecałe 83 km ² , z czego 2/3 terenów pokrytych jest przez mokradła. Populacja wyspy to 8700 osób. Połowa z nich żyje w Wyk – głównym porcie wyspy. Poza budownictwem nie ma prawie żadnego przemysłu. Pracuje tam tylko około 70 rolników, którzy głównie zajmują się produkcją mleka. Ponieważ częścią Szlezwik-Holsztynu jest Park Narodowy Wadden Sea, główne dochody wyspy pochodzą z turystyki. W sezonie liczba ludności osiąga nawet 30000. Mając na uwadze ten fakt ochrona wartości przyrodniczych była kluczową kwestią.
Cel	Promocja odnawialnych źródeł energii. W 1994 r. mieszkańcy wyspy podjęli inicjatywę utworzenia instytucji pozarządowej typu „think-tank” (pełniącej rolę eksperta i doradcy) o nazwie „Słońce dla Föhr”.
Główne działania, warunki ogólne	W rezultacie wstępnego projektu częściowo finansowanego przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego podjęta została decyzja o utworzeniu „Fering Natüür” – struktury odpowiedzialnej za ochronę środowiska naturalnego na wyspie. W czasie trwania trzyletniego projektu (lata 1996-1998), zbudowane zostały 24 elektrownie słoneczne. Projekt był wspierany przez intensywną kampanię publiczną, która miała na celu zachęcenie ludności do zwiększenia użytkowania nowej formy energii. W ramach kampanii organizowano edukacyjne wycieczki do elektrowni.
Przyszłość projektu	Föhr nie zamierza osiąść na laurach. Ustanowiło nowy cel na 2015 r. – planuje 100% swoich potrzeb energetycznych zaspokajać z odnawialnych źródeł energii. Obecnie rozpatruje się zastosowanie biogazu (produkcji energii z odchodów i odpadów) w gospodarstwach rolniczych. Dalszy udział EFRR byłby bardzo pożądanym.
Grupa docelowa/beneficjenci	Władze lokalne, mieszkańcy wyspy
Stan realizacji, wyniki	Projekt zakończony. Zbudowano 24 elektrownie słoneczne zaspokajające w 24% zapotrzebowanie wyspy na energię.
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Czas trwania	lata 1996-1998
Wnioskodawca	Naturschutzstiftung „Fering Natüür“ Arbeitgemeinschaft SONNE

Projekt (12) Stara fabryka papieru o nowym wyglądzie

Miejsce realizacji	Niemcy – obszar wsparcia Celu 1 kraj związkowy Saksonia / gmina Obergurig / miejscowość Singwitz
Sytuacja wyjściowa	Stara papiernia w miejscowości Singwitz, która swą architekturą dominuje w krajobrazie gminy Obergurig, jest zabytkowym budynkiem przemysłowym z 1912 r. objętym konserwatorską ochroną. Od 1990 r. fabryka nie jest użytkowana. Do początku 2002 r. stara papiernia znajdowała się w stanie wymagającym gruntownego remontu. Szkody powstały przede wszystkim na skutek uszkodzeń dachu i aktów wandalizmu.
Cel	Stworzenie optymalnych warunków do zarobkowego użytkowania budynku poprzez jego gruntowny remont.
Główne działania, warunki ogólne	Dzięki swojej niepowtarzalnej architekturze budynek ten tworzy idealne warunki dla potencjalnych inwestorów. Warunki te uświadomiono sobie w 2002 r., kiedy właścicielem budynku stała się gmina Obergurig. Postanowiono zachować wymagający remontu zabytek i opracowano koncepcję wykorzystania obiektu. Prezydium rządu krajowego potwierdziło możliwość uzyskania środków pomocowych dla opuszczonych obiektów przemysłowych. Prace remontowe „Starej Papierni Singwitz” objęły: <ul style="list-style-type: none"> • Kompletną renowację budynku z zewnątrz, • Ocieplenie ścian zewnętrznych, • Wymianę okien na okna PCV z szybami termoizolacyjnymi, • Instalację baterii słonecznej na dachu, • Wykorzystanie istniejącej jeszcze częściowo elektrowni wodnej do przyszłej produkcji prądu.
Grupa docelowa/beneficjenci	Prowadzący działalność gospodarczą
Stan realizacji, wyniki	Wraz z zakończeniem rekonstrukcji i remontu zabytku „Stara Papiernia Singwitz” obiekt przekazany zostanie do dyspozycji podmiotów gospodarczych. Na powierzchni użytkowej tego historycznego budynku wynoszącej 5150 m ² planowane jest zlokalizowanie przedsiębiorstwa z branży budowy maszyn, jak i stworzenie warunków do rozwoju i produkcji w dziedzinie odnawialnych źródeł energii, ze szczególnym naciskiem na fotowoltaikę.
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Czas trwania	luty 2002 – marzec 2005
Wnioskodawca	Gmina Obergurig; gemeindeamt@obergurig.de; www.obergurig.de

Projekt (13) Ekologiczna przebudowa fabryki UFA

Miejsce realizacji	Niemcy – obszar wsparcia Celu 2 kraj związkowy miasto Berlin
Sytuacja wyjściowa	Fabryka UFA angażuje się aktywnie od ponad 20 lat w ważne dla środowiska naturalnego projekty związane z ochroną klimatu poprzez budowę blokowych elektrociepłowni względnie poprzez instalację urządzeń fotowoltaicznych (baterie słoneczne).
Cel	Zwiększenie udziału produkowanej w przyjazny dla środowiska sposób energii i tym samym zmniejszenie emisji dwutlenku węgla.

Główne działania, warunki ogólne	W marcu 1994 r., z pomocą środków publicznych, uruchomiono napędzaną gazem ziemnym elektrociepłownię blokową. Produkowane jest tam 88 kW prądu i 190 kW ciepła. Uruchomione w kwietniu 1997 r. urządzenie fotowoltaiczne o mocy 53 kWp współpracujące z istniejącą elektrociepłownią pozwala na czasowe przesyłanie nadmiaru prądu do publicznej sieci energetycznej. Istniejące już baterie słoneczne zostały wyposażone wiosną 2000 r. w dodatkowe 12 elementów. Moc baterii słonecznej wynosi 20 kWp. Przekształceniom towarzyszyła wystawa ekologiczna, na której zwiedzający mogą uzyskać informacje o przeprowadzonych projektach. Poszczególne przedsięwzięcia ekologiczne można zwiedzać z przewodnikiem.
Grupa docelowa/beneficjenci	Mieszkańcy i zarządzający fabryką UFA, zwiedzający
Stan realizacji, wyniki	Zrealizowane projekty: <ul style="list-style-type: none"> • Ciepłownia (1994): Moc: 2x44 kW – prąd i 190 kW – ciepło, • Bateria słoneczna (1997): powierzchnia całkowita 500 m², moc 53 kWp, uzysk energii około 37000 kWh/rok, • Bateria słoneczna (2000): powierzchnia całkowita 500 m², moc 20 kWp, uzysk energii około 16000 kWh/rok. Efekt obniżenia emisji CO ₂ : ciepłownia – około 329 t/rok, bateria słoneczna (1997): około 33 t/rok, bateria słoneczna (2000): ok. 14 t/rok. W efekcie tych wszystkich działań fabryka została przekształcona w Międzynarodowe Centrum Kultury i Środowiska.
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Czas trwania	lata 1992-2000 (w tym ciepłownia: lipiec 1992 – wrzesień 1993, bateria słoneczna I: marzec 1996 – czerwiec 1999, bateria słoneczna II: marzec 1999 – marzec 2000)
Wnioskodawca	UFA fabrik e.V.; oekologie@ufa-fabrik.de; www.ufafabrik.de

Projekt (14) Ekologiczne centrum szkolenia „Lasker Höfe”

Miejsce realizacji	Niemcy – obszar wsparcia Celu 1 kraj związkowy miasto Berlin
Sytuacja wyjściowa	Oferta miejsc szkoleniowych, zwłaszcza dla młodzieży w trudniejszej sytuacji, jest obecnie w rejonie Stralauer Kiez bardzo skromna. Mało jest również ofert na spędzanie wolnego czasu. Skutkami tego są brak motywacji oraz problemy z orientacją zawodową. Ekologiczna przebudowa przedszkola na centrum szkolenia Statthauhof, w kooperacji z podmiotem realizującym pomoc dla młodzieży E-Lok, ma temu przeciwdziałać.
Cel	Rozwój zasobów ludzkich oraz wsparcie wyrównywania szans poprzez kształcenie, zdobywanie kwalifikacji i zatrudnienie.
Główne działania, warunki ogólne	Ekologiczna przebudowa nieużywanego przedszkola na centrum szkoleniowe do zintegrowanej pracy z młodzieżą ma stworzyć warunki do przygotowania odpowiednich ofert. Urządzanie i zagospodarowanie należącej do niego infrastruktury zewnętrznej to część tego projektu. Prace budowlane, koordynowane przez doświadczonego nauczyciela zawodu, realizowane były przy udziale młodzieży odbywającej naukę w zawodach budowlanych. Celem było zatrudnianie i podnoszenie kwalifikacji w trakcie prowadzenia prac budowlanych oraz stworzenie przejścia od otwartej pracy z młodzieżą do przygotowania i wyuczenia zawodu poprzez projekty kooperacyjne z E-lok (podmiot realizujący pomoc dla młodzieży).

Grupa docelowa/ beneficjenci	Młodzież, mieszkańcy obszaru oraz przedsiębiorcy
Stan realizacji, wyniki	Projekt został zakończony następującymi wynikami: <ul style="list-style-type: none"> • Ekologiczna rekultywacja 2350 m² powierzchni, • Urządzenie powierzchni 4800 m², • Poprawa obszaru zamieszkania, • Stworzenie klubu młodzieżowego, • Stworzenie, ewentualnie zabezpieczenie 10 miejsc pracy oraz 165 miejsc kształcenia zawodowego, • Przeprowadzenie 200 imprez, • Wsparcie 480 osób gorzej sytuowanych, • Poprawa przystosowania młodzieży do pracy w zawodzie oraz wykształcenia zawodowego.
Dofinansowanie	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Czas trwania	lata 2002- 2004
Wnioskodawca	GFBM Gesellschaft für berufsbildende Maßnahmen e.V.; www.urban2-berlin.de

4.2. Przykłady projektów dofinansowanych ze środków UE, w ramach których realizowano przedsięwzięcia pro-środowiskowe i wspierające ekorozwój zrealizowanych lub przygotowanych do realizacji w Polsce

Projekt (15) Rolnictwo ekologiczne i społeczeństwo wspierające zrównoważony rozwój w Regionie Morza Bałtyckiego

Miejsce realizacji	Toruń, Kluczbork, Brodnica, Żeliszawki, Gliwice, Puławy
Cele	Wypełnienie luki informacyjnej na temat sposobów ograniczenia konsumpcji energii oraz innych zasobów nieodnawialnych oraz ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko basenu Morza Bałtyckiego produkcji, dystrybucji, przetwórstwa i konsumpcji żywności. Cele bezpośrednie, dające rezultaty w krótszym czasie: <ul style="list-style-type: none"> • Wykazanie, że społeczności bazujące na lokalnym produkcie ekologicznym zużywają mniej zasobów nieodnawialnych, przyczyniają się do ograniczenia: wymywania do wód związków biogenych, emisji gazów cieplarnianych oraz podnoszenia efektywności ekonomicznej lokalnej gospodarki, • Promocja i rozpowszechnienie produkcji ekologicznej, przetwórstwa oraz lokalnej dystrybucji i konsumpcji jako najlepszego rozwiązania dla środowiska przyrodniczego zlewni Morza Bałtyckiego.
Główne działania	<ul style="list-style-type: none"> • Zgromadzenie danych organizacyjno-produkcyjnych: została przygotowana ankieta dla rolników ekologicznych, w której zostały zawarte podstawowe pytania potrzebne do sporządzenia opisu i analizy gospodarstwa rolnego, • Naukowe opracowanie efektywności gospodarstw ekologicznych oraz ich wpływu na środowisko: na podstawie ankiet opracowano bilans składników pokarmowych na poziomie gospodarstwa i analizę wpływu gospodarstw na środowisko, ekonomiczną i energetyczną,

	<ul style="list-style-type: none"> • Ocena postaw konsumentów wobec żywności ekologicznej lokalnej: przeprowadzono ankiety w Warszawie, Toruniu i w Brodnicy i wykonano analizę porównawczą konsumentów na rynku lokalnym i w dużych miastach, • Wydarzenia promujące lokalną produkcję ekologiczną wśród konsumentów: zorganizowano: Wigilię z EKOLAND-em w Toruniu, konkursy w szkołach na terenie starostwa Brodnica i gminy Kluczbork, dwa jarmarki ekologiczne oraz konferencję w Górznie, • Przygotowano projekt trasy rowerowej (53 km) łączącej gospodarstwa ekologiczne wytypowane do udziału w Projekcie z konsumentami z miasta Kluczbork, • Przeprowadzono w czterech regionach szkolenia dla rolników na temat rolnictwa ekologicznego. Dla 15 uczestników tych szkoleń zorganizowano wyjazd studyjny do Szwecji, • Materiały informacyjne – wydano: 7000 szt. ulotek nt. gospodarstw ekologicznych zlokalizowanych przy ścieżce rowerowej pt. „Gościnne zagrody”, 7000 ulotek nt. walorów przyrodniczo-historycznych terenów wokół ścieżki „Szlakiem gospodarstw ekologicznych”, 1000 szt. plakatu EKOLAND-u, 3000 szt. ulotki „Zdrowie na talerzu”, 2000 szt. zestawów ulotek z regionalnymi przepisami ze Śląska Opolskiego pt. „Kulinarne tradycje Śląska Opolskiego”, 800 szt. broszury „Rolnictwo ekologiczne a społeczeństwo i środowisko. Dobre przykłady lokalnych relacji konsument – producent”, 1000 szt. broszury „Rolnictwo ekologiczne a społeczeństwo i środowisko – wyniki badań”, 500 egz. katalogu na wystawę zwierząt, • Kampania informacyjna.
Grupa docelowa/ beneficjenci	Rolnicy prowadzący gospodarstwa ekologiczne lub zamierzający podjąć się takiej działalności oraz konsumenci
Stan realizacji, wyniki	Projekt zakończony. Efekty środowiskowe: wzrost liczby gospodarstw ekologicznych w rejonie gminy Kluczbork i starostwa Brodnica, co zdecydowanie ograniczyło zanieczyszczenie wód powierzchniowych przez azotany i fosforany. Efekty społeczno-ekonomiczne: poprawa kondycji gospodarstw ekologicznych poprzez związanie ich bezpośrednio z konsumentem.
Dofinansowanie	PHARE 2001 Program Współpracy Przygranicznej w Regionie Morza Bałtyckiego
Czas trwania	wrzesień 2003 – lipiec 2004
Wnioskodawca	Polski Klub Ekologiczny, Koło Miejskie w Gliwicach; partnerzy: Rolniczy Zakład Doświadczalny Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Żeliszawkach, Starostwo Powiatowe w Brodnicy, EKOLAND – Oddział Kujawsko-Pomorski, Swedish University of Agriculture Science; www.pkegliwice.pl

Projekt (16) Użytki ekologiczne szansą dla zachowania bioróżnorodności w każdej gminie

Miejsce realizacji	wybrane gminy na terenie wschodniej części województwa mazowieckiego
Cele	<ul style="list-style-type: none"> • Zapoznanie władz samorządowych szczebla gminnego z użytkami ekologicznymi – mało znaną formą ochrony przyrody – poprzez przeprowadzenie szkoleń w gminach, gdzie zaplanowano utworzenie użytków ekologicznych,

	<ul style="list-style-type: none"> • Formalne powołanie 15 użytków ekologicznych, • Ustawienie tablic informacyjno-edukacyjnych przy każdym użytku ekologicznym, • Wydanie bogato ilustrowanego folderu opisującego tworzenie użytków ekologicznych.
Główne działania	<ul style="list-style-type: none"> • Przeprowadzono szkolenia w kilku gminach (Olszanka, Łosice, Domаницe, Sabnie), w których wzięło udział 200 osób – radni, nauczyciele, uczniowie, sołtysi, • Przeprowadzono działania, w wyniku których powołano 16 użytków ekologicznych, ponadto zebrano niezbędne materiały potrzebne do opisu kolejnych 18 obiektów – potencjalnych użytków ekologicznych, • Ustawiono 26 tablic informacyjno-edukacyjnych prezentujących walory konkretnych użytków ekologicznych, • Wydano folder (nakład 3750 egz.), • Wydano plakat edukacyjny o użytkach ekologicznych (nakład 2500 egz.)
Grupa docelowa/beneficjenci	Przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych, w tym radni i sołtysi oraz nauczyciele
Stan realizacji, wyniki	<p>Projekt zakończony.</p> <p>Efekty środowiskowe: 16 miejsc cennych przyrodniczo zostało objętych ochroną jako użytki ekologiczne, a na 18 następnych zwrócono uwagę i przygotowano podstawy do objęcia ich również ochroną.</p> <p>Efekty społeczno-ekonomiczne: władze samorządowe, których przedstawiciele brali udział w szkoleniach i z którymi współpracowano w sprawie powołania użytków ekologicznych, zmieniły swe nastawienie do ochrony przyrody i są obecnie znacznie bardziej zainteresowane tymi sprawami. Krąg osób poinformowanych o znaczeniu użytków ekologicznych i o procedurze ich powoływania został znacznie poszerzony na obszarze województwa mazowieckiego. Zainteresowanie ochroną użytków ekologicznych nie maleje.</p>
Dofinansowanie	PHARE Access 2000; Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
Czas trwania	Rok 2002
Wnioskodawca	Mazowieckie Towarzystwo Ochrony Fauny (obecnie Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”); www.bocian.org.pl/programy/uzytki

Projekt (17) Zazielenianie lokalnych rynków pracy w Polsce – wykorzystanie doświadczeń Unii Europejskiej

Miejsce realizacji	województwa: kujawsko-pomorskie, łódzkie i podkarpackie (miejscowości: Przysiek, Skierniewice i Brzozów) oraz Warszawa
Cel	<p>Wykreowanie nowych liderów i przygotowanie ich do współpracy z partnerami lokalnymi w zakresie aktywizacji lokalnych rynków pracy w oparciu o rozwijanie przedsięwzięć proekologicznych. Cele pośrednie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie potencjału merytorycznego i organizacyjnego instytucji i stowarzyszeń wspierających tworzenie nowych miejsc pracy na szczeblu powiatów i gmin w 3 województwach środkowej i wschodniej Polski, charakteryzujących się niską dynamiką rozwoju gospodarczego oraz wysokim i trwałym bezrobociem strukturalnym,

	<ul style="list-style-type: none"> • Uświadomienie społecznościom i administracji lokalnej korzyści dla rozwiązywania problemów bezrobocia i ochrony środowiska w oparciu o partnerską współpracę sektora prywatnego, publicznego i pozarządowego, • Stworzenie trwałych koalicji na rzecz aktywizacji zawodowej, zwłaszcza w dziedzinach korzystnych dla jakości środowiska przyrodniczego oraz zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, • Wzmocnienie merytoryczne i organizacyjne zespołu pracowników Instytutu na rzecz Ekorozwoju w zakresie działalności na rzecz kreowania i wdrażania projektów zorientowanych na jednoczesne zmniejszanie bezrobocia i poprawę stanu środowiska przyrodniczego tj. uzyskiwanie tzw. podwójnej dywidendy, • Upowszechnienie (informatory, poradniki, warsztaty, informacja internetowa) dorobku prawnego, instytucjonalnego i organizacyjnego oraz dobrych przykładów z krajów UE w dziedzinie aktywizacji lokalnych rynków pracy w ujęciu sektorowym.
Główne działania	<ul style="list-style-type: none"> • Zebranie materiałów informacyjnych z zakresu polityki prozatrudnieniowej i proekologicznej Polski i UE oraz o innowacyjnych projektach proekologicznych w różnych sektorach gospodarki, • Przeprowadzenie przy udziale ekspertów krajowych szkolenia w celu merytorycznego i organizacyjnego wzmocnienia potencjału Instytutu, • Przygotowanie ulotki informacyjnej o projekcie i warsztatach (600 egz.), • Przygotowanie internetowej strony Projektu i umieszczenie tam pakietu informacyjnego o Projekcie, • Przeprowadzenie warsztatów nt. aktywizacji subregionalnych i lokalnych rynków pracy w oparciu o działania proekologiczne w różnych sektorach gospodarki w Brzozowie, Przysieku i Skierniewicach, • Przygotowanie informatora o prozatrudnieniowej polityce środowiskowej UE, broszury nt. ABC zielonego miejsca pracy oraz 7 zeszytów tematycznych omawiających potencjał prozatrudnieniowy poszczególnych sektorów działalności gospodarczej w kontekście rozwijania działań proekologicznych wraz z opisem dobrych przykładów takich działań z krajów UE i Polski (po 3 tys. egz. każdy), • Zorganizowanie i przeprowadzenie konferencji podsumowującej w Warszawie wraz z konferencją prasową.
Grupa docelowa/beneficjenci	Politycy, przedstawiciele instytucji zajmujących się rynkami pracy, działacze gospodarczy, organizacje pozarządowe
Stan realizacji, wyniki	<p>Projekt zakończony.</p> <p>Efekty środowiskowe: jeżeli zostaną wprowadzone w życie idee zielonych miejsc pracy to na pewno nastąpi zmniejszenie presji na środowisko ze strony działalności gospodarczej.</p> <p>Efekty społeczno-ekonomiczne: dzięki realizacji projektu termin „zazielenianie” rynku pracy, polityki społecznej czy polityki sektorowej, stosowany często w UE i w innych krajach, staje się bardziej zrozumiały dla społeczności lokalnych. Jest on obecnie kojarzony przez osoby uczestniczące w warsztatach i konferencjach oraz czytelników publikacji z określonym typem myślenia i podejmowania decyzji o inwestowaniu i przedsięwzięciach proekologicznych (również pod kątem celów społecznych). Pozytywny odbiór Projektu wskazuje na potrzebę kontynuacji tego typu działań zarówno w regionach jego realizacji, jak i na innych obszarach, by upowszechnić nie tylko samą ideę zielonych miejsc pracy, ale i dobre przykłady działań z tego zakresu.</p>

Dofinansowanie	PHARE Access 2000
Czas trwania	grudzień 2002 – wrzesień 2003
Wnioskodawca	Instytut na rzecz Ekorozwoju; partnerzy: Europejskie Biuro Ekologiczne z siedzibą w Brukseli oraz Urząd Miejski w Brzozowie, Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza w Przysieku, Stowarzyszenie Przyjaciół Bolimowskiego Parku Krajobrazowego w Skierniewicach; www.ine-isd.org.pl

Projekt (18) Ochrona wysokich torfowisk bałtyckich na Pomorzu

Miejsce realizacji	Pomorze – województwo zachodniopomorskie i pomorskie, 23 torfowiska wysokie typu bałtyckiego
Cel	<p>Utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony torfowisk wysokich oraz borów i brzezin bagiennych tworzących kompleksy torfowisk wysokich typu bałtyckiego. Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zatrzymanie procesu odwadniania i przesuszania się torfowisk, • Ograniczenie zagrożeń dla różnorodności biologicznej spowodowanych przez odwodnienie torfowisk, • Uzupełnienie wiedzy o walorach przyrodniczych, ekologii i hydrologii każdego z wysokich torfowisk bałtyckich oraz przygotowanie dla nich dobrych (bazujących na kompleksowej wiedzy) planów ochrony, • Rozpropagowanie nowoczesnego podejścia do ochrony wysokich torfowisk bałtyckich, włącznie z metodami ochrony czynnej w niezbędnych przypadkach, • Budowa świadomości społecznej dotyczącej walorów bałtyckich torfowisk wysokich i ich europejskiego znaczenia, a także świadomości potrzeby ich ochrony.
Główne działania	<ul style="list-style-type: none"> • Inwentaryzacja przyrodnicza i opracowanie planów ochrony torfowisk, • Blokowanie sztucznych rowów odwadniających, budowa zastawek, zasypywanie rowów, • Usuwanie nalotów brzozy i sosny, jakie powstały po przesuszeniu torfowisk oraz usuwanie gatunków obcych (świerk), • Eksperymentalne usuwanie murszu i transplantacja torfowców, • Komunikacja społeczna z lokalnymi społecznościami i grupami interesu, • Seria warsztatów poświęconych ochronie torfowisk, w tym wyjazdy studialne do Estonii (naturalne torfowiska wysokie) i Szkocji (renaturalizacja zdegradowanych torfowisk), • Publikacja podręcznika nt. ochrony torfowisk wysokich, • Budowa infrastruktury turystyczno-edukacyjnej na 3 obiektach, • Prezentacja i rozpropagowanie rezultatów Projektu.
Grupa docelowa/beneficjenci	Projekt jest nastawiony głównie na bezpośrednie działania na rzecz przyrody. Działania informacyjne i szkoleniowe będą adresowane przede wszystkim do lokalnych społeczności i głównych grup interesu oraz do organizacji pozarządowych.
Stan realizacji, wyniki	<p>Projekt w trakcie realizacji.</p> <p>Spodziewane efekty środowiskowe: w pełni zachowana różnorodność biologiczna objętych projektem torfowisk w wyniku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddania 23 obiektów inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej oraz opracowania planów działań zapewniających utrzymanie lub odtworzenie ich walorów,

	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenia 10 nowych form ochrony przyrody, • Poprawy stosunków wodnych torfowisk poprzez zbudowanie około 410 zastawek i piętrzeń oraz zasypianie około 2200 m sztucznych rowów, • Zahamowania sukcesji poprzez usunięcie nalotów drzew z około 600 ha powierzchni torfowisk. <p>Spodziewane efekty społeczno-ekonomiczne: około 20 osób dobrze wytre- nowanych w badaniu, ocenie, planowaniu ochrony i monitoringu wysokich torfowisk bałtyckich oraz około 300 osób z lokalnych społeczności uświado- mionych co do walorów torfowisk i potrzeby ich ochrony.</p>
Dofinansowanie	LIFE Przyroda, GEF, EkoFundusz
Czas trwania	listopad 2003-czerwiec 2007
Wnioskodawca	Klub Przyrodników; partnerzy: urzędy wojewódzkie – pomorski i zachodnio- pomorski, nadleśnictwa – Szczecinek i Kliniska; www.kp.org.pl

Projekt (19) Zintegrowane zarządzanie środowiskiem dla polskich małych i średnich przedsiębiorstw poprzez narzędzie internetowe- „Menadżer Środowiska”

Miejsce realizacji	obszar całego kraju
Cel	<p>Opracowanie narzędzia internetowego <i>Menadżer Środowiska</i> dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), które umożliwi wdrażanie systemów zarządzania środowiskiem przez firmy każdego rodzaju, bez względu na ich rozmiar z wykorzystaniem umiejętności i zasobów własnych firmy. Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie świadomości środowiskowej polskich MŚP, • Identyfikacja modelowych rozwiązań najczęstszych problemów środowiskowych MŚP z ośmiu wybranych branż, • Opracowanie pakietów materiałów szkoleniowych i instruktażowych dotyczących zarządzania środowiskiem w MŚP, • Promocja przykładów najlepszych praktyk rozwiązań prośrodowiskowych i obniżenie negatywnego oddziaływania MŚP na środowisko, • Udostępnienie polskim MŚP narzędzi do monitorowania ich oddziaływania na środowisko, • Zapoczątkowanie procesu stałej przemiany kultury środowiskowej polskich MŚP, • Promocja systemu zarządzania środowiskiem EMAS (planuje się, że w efekcie realizacji Projektu co najmniej 10 przedsiębiorstw wdroży system EMAS).
Główne działania	<p>Narzędzie internetowe <i>Menadżer Środowiska</i> będzie wypracowane na bazie wiedzy, informacji i doświadczeń 250 polskich MŚP zrzeszonych w programie Czysty Biznes (CB) realizowanym przez Fundację Partnerstwo dla Środowiska. Podejmowane przedsięwzięcia obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analizę stanu ochrony środowiska w 250 polskich MŚP, • Działania mające na celu podniesienie świadomości ekologicznej MŚP, • Identyfikację głównych obszarów, w których pojawiają się w firmach (MŚP) problemy środowiskowe, • Znalezienie prostych rozwiązań tych problemów przy wsparciu specjalistów programu CB, wsparcie szkoleniowe i informacyjne, wypracowanie branżowych produktów w ramach programu CB dla ośmiu wybranych sektorów MŚP,

	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie pakietów materiałów szkoleniowych i instruktażowych dotyczących zarządzania środowiskiem dla ośmiu branż MŚP oraz ośmiu obszarów (woda, odpady itd.) funkcjonowania firmy, • Opracowanie narzędzi i metod do monitorowania oddziaływania firm na środowisko, • Łatwy dostęp do aktualnych informacji dotyczących zagadnień prawnych, • Przykłady typowych dokumentów, • Materiały szkoleniowe i instruktażowe dotyczące zarządzania środowiskiem w MŚP, • Przykłady najlepszych praktyk wdrożonych przez MŚP (dotyczących usprawnień środowiskowych, programów zarządzania środowiskiem), • Informacje na temat podstawowych inwestycji związanych z ochroną środowiska w firmie (wzorce opracowań i analiz, zasady i przepisy, przykłady, dostępne fundusze), • Platformę wymiany informacji. <p>Działania te realizowane będą przez zespół Czystego Biznesu składający się z lokalnych koordynatorów i specjalistów oraz przy wsparciu zewnętrznych ekspertów.</p>
Grupa docelowa/ beneficjenci	Małe i średnie przedsiębiorstwa – obecni lub przyszli członkowie programu Czysty Biznes
Stan realizacji, wyniki	<p>Projekt w trakcie realizacji.</p> <p>Spodziewane efekty środowiskowe: przewiduje się, że w wyniku Projektu nastąpi zmniejszenie presji na środowisko ze strony przedsiębiorstw biorących w nim udział, ponieważ: 250 MŚP będzie miało zdiagnozowaną sytuację środowiskową (co je zapewne pobudzi do działań), firmy otrzymają przykłady wdrożeń usprawnień środowiskowych, programy zarządzania środowiskiem oraz materiały szkoleniowe i instruktażowe z zakresu zarządzania środowiskiem dla ośmiu branż i ośmiu obszarów ich funkcjonowania. Spodziewane jest też, że 150 MŚP przygotuje swoje polityki środowiskowe, a 10 przedsiębiorstw wdroży system EMAS.</p> <p>Spodziewane efekty społeczno-ekonomiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nastąpi wzmocnienie programu Czysty Biznes w wyniku wypracowania ośmiu produktów branżowych odpowiadających na potrzeby MŚP i przygotowania przez 150 MŚP (członków Czystego Biznesu) polityk środowiskowych, • Nastąpi szerokie rozpropagowanie idei działań prośrodowiskowych w MŚP w wyniku zrealizowania około 120 projektów prośrodowiskowych przez firmy Czystego Biznesu, które wezmą też udział w konkursie o nagrody programu Czysty Biznes.
Dofinansowanie	LIFE Środowisko
Czas trwania	2004-2006
Wnioskodawca	Fundacja Partnerstwo dla Środowiska; partnerzy: Multimedia Communication, Regionalna Inicjatywa Biznesu Polsko-Brytyjskiej Izby Handlowej; www.life.epce.org.pl lub www.epce.org.pl

4.3. Podsumowanie przykładów

Większość projektów przedstawionych w powyższych przykładach otrzymała finansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Wynika to z tego, że jest to największy z funduszy strukturalnych o bardzo wielu ścieżkach finansowania. Głównym celem interwencji ze środków tego Funduszu jest bowiem finansowanie dostosowań strukturalnych regionów, których rozwój jest opóźniony tj. obszarów tzw. Celu 1²⁷ oraz wspieranie gospodarczych i społecznych przekształceń na obszarach stojących w obliczu problemów strukturalnych (obszary Celu 2). Środki tego Funduszu wydatkowane są w Polsce poprzez kilka różnych programów sektorowych, głównie poprzez Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Ze środków EFRR finansowane są także projekty realizowane w ramach Inicjatywy INTERREG poświęconej współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej oraz wymianie doświadczeń dotyczących rozwoju (część przedstawionych przykładów właśnie w oparciu o takie środki była realizowana). Różne lokalne inicjatywy podejmowane na rzecz zrównoważonego rozwoju lub ochrony środowiska w mniejszym lub w większym stopniu mogą się na ogół wiązać z celami tego funduszu. Istotne jest też to, iż ma on dosyć dużą gamę potencjalnych beneficjentów, wśród których samorządy lokalne są jednym z głównych, a organizacje pozarządowe są tam przewidywane przy niektórych typach działań.

Część przykładowych projektów uzyskała finansowanie z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR). Fundusz ten nastawiony jest na wspieranie restrukturyzacji oraz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich (w Polsce jego środki wydatkowane są przez SPO Rolnictwo i Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich). Większość jego instrumentów skierowana jest bezpośrednio do rolników, a niektóre do samorządów lokalnych. Organizacje pozarządowe mogą bezpośrednio korzystać ze środków tego Funduszu jedynie poprzez projekty realizowane w ramach Inicjatywy LEADER i właśnie jeden z takich projektów przedstawiono powyżej.

Analiza różnych źródeł informacji o realizowanych na terenie Unii Europejskiej projektach lokalnych finansowanych ze środków Wspólnoty wskazuje na to, że nie tylko fundusze EFRR i EFOiGR (wraz z Inicjatywami Wspólnotowymi) były źródłem finansowania projektów wspierających zrównoważony rozwój na szczeblu lokalnym. Wiele projektów zorientowanych na prowadzenie szkoleń oraz na upowszechnianie informacji, wymianę doświadczeń związanych z proekologicznymi praktykami, czy przygotowaniami do uruchamiania przyjaznych środowisku miejsc pracy finansowane lub dofinansowywane były z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Środki z EFS rozdysponowywane są w Polsce poprzez dwa sektorowe programy operacyjne – SPO Rozwój Zasobów Ludzkich i ZPORR. Szczególnie ten drugi program, wspierający rozwój zasobów ludzkich na szczeblu lokalnym, powinien być brany pod uwagę, by podobne inicjatywy mogły być wspierane również na szczeblu lokalnym w Polsce.

Przykłady z Polski w przewadze przedstawiają projekty jakie były realizowane z przedakcesyjnego Programu PHARE, częściowo z jego części przeznaczonej na wsparcie organizacji pozarządowych (Access). Dwa ostatnie projekty to przykłady projektów przyjętych niedawno do finansowania z funduszu LIFE – jeden z części LIFE Środowisko, a jeden z LIFE Przyroda.

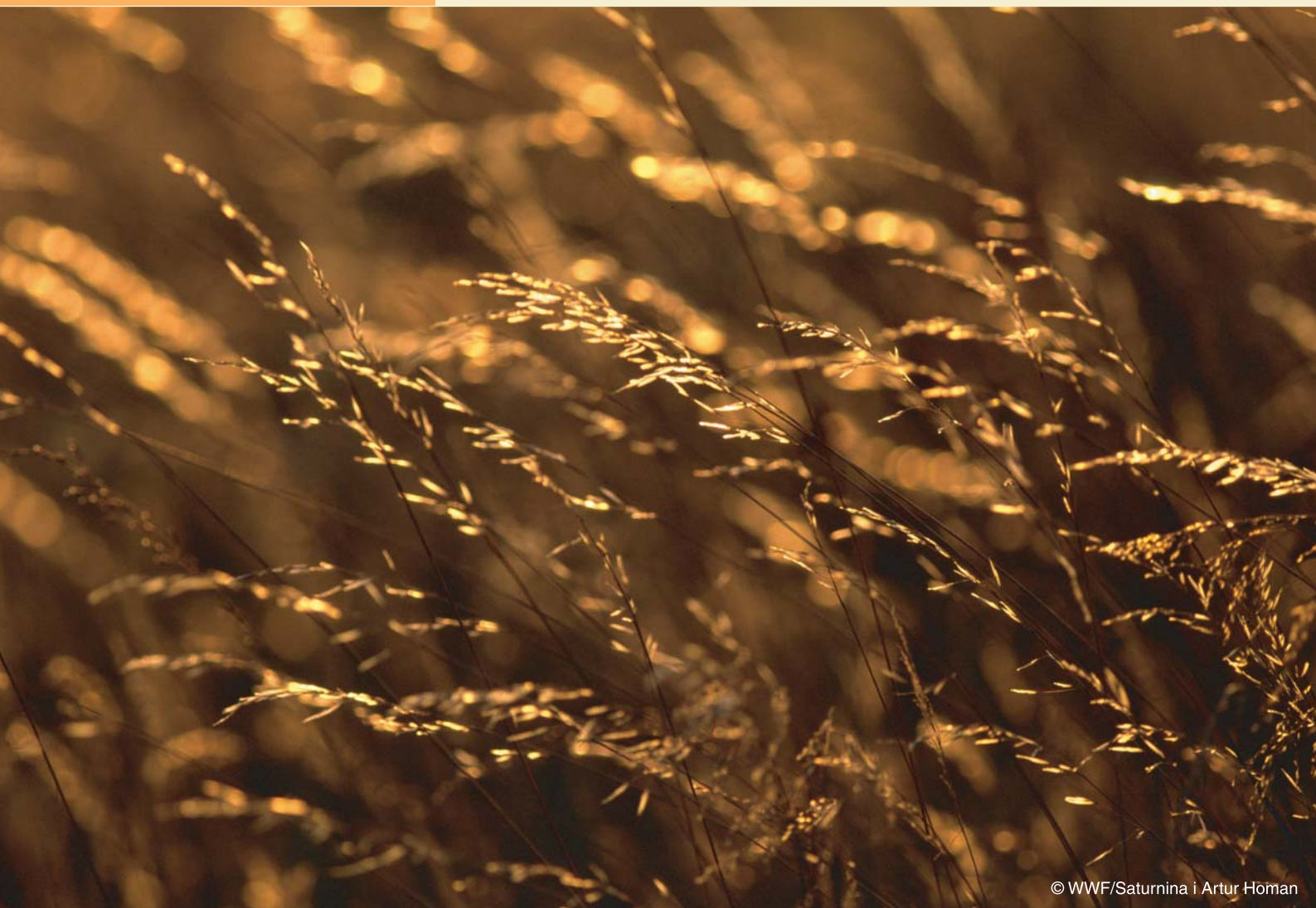
Wiele inspiracji do tworzenia projektów wspierających zrównoważony rozwój lokalny można uzyskać penetrując bazy informacyjne związane z tzw. Inicjatywą LEADER. Poprzez tzw. obserwatorium programu LEADER II²⁸ lub poprzez stronę internetową Komisji Europejskiej poświęconą Inicjatywie LEADER+²⁹ można uzyskać kontakt z lokalnymi grupami partnerskimi, które prowadziły lub prowadzą projekty. Warto też zapoznać się z przykładami projektów, zamieszczonych w broszurach wydanych przez Instytut na rzecz Ekorozwoju, poświęconych przyjaznym środowisku miejsc pracy. Informacje na temat projektów zrealizowanych w Polsce można znaleźć w bazach informacyjnych Funduszu Współpracy (Baza Agrinpol) i Fundacji Wspomagania Wsi.

²⁷ cała Polska została do niego zaliczona

²⁸ www.europa.eu.int/comm/archives/leader2

²⁹ www.europa.eu.int/comm/agriculture/rur/leaderplus/index_en.htm

W niedalekiej przyszłości korzystać będzie można też z doświadczeń zebranych przez partnerstwa lokalne w Polsce, które uzyskały możliwość realizacji projektów w ramach Inicjatyw Wspólnotowych EQUAL i LEADER+. Niektóre z tych projektów zostały zaprojektowane właśnie w celu wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju lub by rozwiązywać problemy środowiskowe przy jednoczesnym rozwiązywaniu problemów społecznych.

© WWF/Saturnina i Artur Homan

**Obserwowane tendencje zmian głównych polityk UE
będących podstawą wydatkowania funduszy wraz
z nową perspektywą finansową na lata 2007-2013**

OBSERWOWANE TENDENCJE ZMIAN GŁÓWNYCH POLITYK UE BĘDĄCYCH PODSTAWĄ WYDATKOWANIA FUNDUSZY WRAZ Z NOWĄ PERSPEKTYWĄ FINANSOWĄ NA LATA 2007-2013

Polska od 1 maja 2004 r. jest członkiem Unii Europejskiej. Ponieważ akcesja nastąpiła w trakcie trwania 7-letniego okresu budżetowego UE, który obejmuje lata 2000-2006, to wszystkie programy dotyczące wydatkowania tych środków w Polsce przygotowane zostały na lata 2004-2006. Programy te wykorzystywane są równolegle z toczącą się w UE dyskusją nie tylko nad nowym budżetem UE na kolejne siedem lat (2007-2013), ale również nad zmianami w zakresie wielu polityk, a przede wszystkim nad ich przyszłym finansowaniem obejmującym już 25, a właściwie 27 państw członkowskich (licząc Bułgarię i Rumunię, których akcesja spodziewana jest w 2007). Komisja Europejska przygotowała dużą reformę funduszy Wspólnoty. Do konsultacji z państwami członkowskimi i do powszechnych konsultacji społecznych skierowane zostały projekty nowych rozporządzeń, które stanowić mają podstawy prawne wydatkowania funduszy. Należy więc brać pod uwagę nadchodzące zmiany i być świadomym, że obecnie obowiązujące zasady i skala pomocy dla nowych państw członkowskich zmienia się i w następnym okresie budżetowym będą obowiązywały już całkiem inne.

Z punktu widzenia możliwości realizacji zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska w skali lokalnej najistotniejsze są przyszłe zmiany w zakresie Polityki Regionalnej i Wspólnej Polityki Rolnej UE oraz decyzje jakie będą podejmowane, co do przyszłego finansowania ochrony przyrody, a ściślej finansowania procesu wdrażania i zarządzania siecią Natura 2000.

Dla prowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju w skali lokalnej, poprzez realizację programów finansowanych ze środków UE, bardzo ważna jest znajomość Strategii zrównoważonego rozwoju UE oraz Szóstego Programu Działań na rzecz Środowiska Wspólnoty Europejskiej. Dokumenty te wyznaczają politykę UE w tej dziedzinie i w następnym okresie budżetowym będą, jako ważny punkt odniesienia, w jeszcze większym stopniu niż obecnie wpływały na wydatkowanie środków finansowych Wspólnoty. Polityki sektorowe mają bowiem zawierać cele środowiskowe odpowiednie dla poszczególnych dziedzin oraz kryteria dla podejmowanych działań zgodne z uwarunkowaniami środowiskowymi i celami polityki ekologicznej.

5.1. Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej

W czerwcu 2001 r. na szczycie Unii Europejskiej w Goeteborgu przyjęty został strategiczny dokument wyznaczający kierunki zrównoważonego rozwoju UE – „Zrównoważona Europa dla lepszego świata: Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej”. W ramach tego dokumentu wyznaczono strategiczne obszary działań, a mianowicie:

Wzrost bezpieczeństwa zdrowotnego. W szczególności ważne są cele dotyczące bezpiecznej żywności, niezagrażających ludziom

chemikaliów, ograniczenia zagrożenia ze strony chorób zakaźnych czy pozostałości po antybiotykach. Na poziomie lokalnym istotne są takie działania jak rozszerzanie informacji dla społeczeństwa, podnoszenie świadomości w tych kwestiach, czy też wzrost możliwości monitorowania i kontrolowania wpływu na zdrowie ludzkie.

Ograniczanie zmian klimatycznych i wzrost znaczenia „zielonej energii”. Zamierza się podejmować działania służące ograniczeniu emisji gazów szklarniowych o 1% rocznie w UE

i zachęcaniu innych do podejmowania podobnych wysiłków. Istotne dla poziomu lokalnego jest promowanie rozwoju energetyki odnawialnej.

Gospodarowanie zasobami w sposób odpowiedzialny, w tym ochronę i odtwarzanie siedlisk i ekosystemów, a także zatrzymanie utraty różnorodności biologicznej do 2010 r. Kluczowym celem do osiągnięcia jest uzyskanie rozwoju rozłącznego pomiędzy wzrostem gospodarczym a zużyciem zasobów i ilością wytwarzanych zanieczyszczeń. Jednocześnie dużą wagę przywiązuje się do ochrony cennych przyrodniczo terenów i do zrównoważonego połowu ryb morskich i oceanicznych. Ważnym dla poziomu lokalnego jest upowszechnianie w świadomości konsumentów etykiet, tak aby mogli oni dokonywać świadomych wyborów konsumenckich. Ponadto działaniem niebagatelnym jest także wprowadzenie do praktyki planistycznej i decyzyjnej na poziomie lokalnym wskaźników bioróżnorodności.

Usprawnianie systemu transportowego i gospodarowania przestrzenią. Podstawowym za-

gadnieniem jest doprowadzenie do rozłączości pomiędzy zapotrzebowaniem na transport a rozwojem gospodarczym. Jednocześnie podkreślana jest konieczność przenoszenia części usług transportowych z dróg na kolej, wraz ze wzrostem znaczenia transportu publicznego. Ważne jest znaczenie zrównoważonego rozwoju regionalnego i wyrównywania szans między wsią a miastem. Poziom lokalny to przede wszystkim priorytet dla transportu publicznego i niezmotywowanego, a także monitorowanie niekorzystnych zjawisk związanych z zawłaszczaniem cennej przyrody i kulturowo przestrzeni pod rozbudowę infrastruktury. Nowatorskim elementem jest popieranie telepracy.

W 2005 r. państwa członkowskie UE powinny opracować i po przeprowadzeniu szerokich konsultacji społecznych, przyjąć swoje krajowe strategie zrównoważonego rozwoju jako wynik zobowiązań przyjętych przez UE na Szczycie Ziemi w Johannesburgu.

5.2. Program Działań na rzecz Środowiska Wspólnoty Europejskiej

W dniu 22 lipca 2002 r. przyjęty został przez Parlament Europejski i Radę UE program działań na rzecz ochrony środowiska pt. „Środowisko 2010: Nasza przyszłość nasz wybór”³⁰ zwany popularnie VI Programem lub po angielsku VI EAP³¹. Podstawą do jego sformułowania były następujące przesłania:

- Jakość środowiska stanowi podstawę długofalowych korzyści społecznych i utrzymywania się wysokiej jakości życia, dlatego niezbędne są działania na rzecz ochrony środowiska.
- Przyszły rozwój gospodarczy i społeczny będzie wywoływać presję na środowisko, co wymaga zrównoważonego zapotrzebowania na zasoby i ograniczania ilości zanieczyszczeń do zdolności samooczyszczania się środowiska.
- Ostre standardy środowiskowe stanowią motor napędowy innowacyjnych działań i stwarzają dodatkowe możliwości dla przedsiębiorczości.
- Społeczeństwo musi dążyć do uzyskania rozłączości pomiędzy rozwojem a użytkowaniem zasobów oraz odprowadzaniem zanieczyszczeń do środowiska, jak i degradacją środowiska.

- Przedsiębiorstwa muszą działać bardziej efektywnie (ekologicznie), tak aby produkować tyle samo, albo i więcej, używając mniej zasobów i wytwarzając mniej zanieczyszczeń.
- Model konsumpcji musi być bardziej zrównoważony.

Wybrano cztery obszary działań priorytetowych, a mianowicie:

- Zmiany klimatyczne: Planuje się redukcję gazów szklarniowych o 8% w stosunku do 1990 r., a długofalowy cel strategiczny to redukcja o 70%.
- Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej: Jako jeden z najważniejszych celów stawia się ochronę i, w razie potrzeby, odnowę walorów przyrodniczych z zatrzymaniem utraty różnorodności biologicznej. Zakłada się pełne wdrożenie programu Natura 2000 oraz integrację ochrony przyrody z działaniami sektorowymi, zwłaszcza z rolnictwem, leśnictwem i gospodarką morską. Planowany jest rozwój środków zabezpieczających oraz metod oceny ryzyka związanego ze stosowaniem GMO³².

³⁰ decyzja Nr 1600/2002/WE Parlamentu Europejskiego i Rady UE

³¹ EAP – skrót angielskiej nazwy Environmental Action Program

³² GMO – skrót angielskiej nazwy Genetically Modified Organism, używanej do określania organizmów zmodyfikowanych genetycznie

- Jakość środowiska a zdrowie: Jednym z głównych celów jest zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko, włączając promieniowanie, do poziomu, który nie stanowi poważnego zagrożenia – niesie więc niskie ryzyko dla zdrowia ludzi. Dotyczy to w szczególności zanieczyszczeń odprowadzanych do powietrza i wód, jak również niebezpiecznych chemikaliów i hałasu.
- Zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi i gospodarka odpadami: Podstawowym celem jest zapewnienie, aby konsumpcja zasobów odnawialnych i nieodnawialnych była zrównoważona. Powinno to nastąpić w wyniku promocji eko-efektywności, odmaterializowania produkcji i konsumpcji oraz przeciwdziałania powstawaniu odpadów.

Istotnym elementem VI Programu był proces poszerzania UE, w tym wdrażanie prawa środowiskowego w krajach przygotowujących się do członkostwa. W ramach tego procesu zwracano i w dalszym ciągu zwraca się uwagę na to, aby w nowych krajach członkowskich:

- Zachodzące przemiany gospodarcze miały charakter zrównoważony;
- Utrzymany został dotychczasowy poziom udziału transportu publicznego w przewozach pasażerskich;
- Propagowana była zrównoważona gospodarka przestrzenna, tak aby nie prowadzić do zawłaszczania krajobrazu przyrodniczego czy kulturowego, zwłaszcza w wyniku rozprzestrzeniania się miast;

- Następował wzrost świadomości ekologicznej społeczeństw.

W tym celu prowadzono różne działania, przede wszystkim zaś dialog z administracją publiczną na temat zrównoważonego rozwoju oraz współpracę z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi i reprezentantami świata przedsiębiorców. Zasadniczym efektem VI Programu ma być siedem strategii tematycznych określających konieczne do podjęcia działania na rzecz środowiska. Dotyczyć one będą: ochrony gleb, ochrony środowiska morskiego, zrównoważonego użytkowania pestycydów, zanieczyszczenia powietrza, środowiska obszarów zurbanizowanych, zrównoważonego użytkowania i zarządzania zasobami naturalnymi oraz recyklingu odpadów.

Priorytety VI Programu stanowią obecnie główne pola wsparcia finansowego ze strony Wspólnoty w dziedzinie ochrony środowiska. Także przedstawiona we wrześniu 2004 r. propozycja nowego funduszu LIFE+ na lata 2007-2013 oparta jest o jego priorytety. Ten nowy fundusz ma być uproszczony, a przy tym bardziej kompleksowy i ma łączyć wiele dotychczasowych instrumentów finansowych związanych z ochroną środowiska. Został też inaczej podzielony niż dotychczasowy LIFE III. Składać się będzie z dwóch części – realizacja i zarządzanie oraz informacja i komunikacja – odnoszących się do sposobów działania, a nie tematów będących podstawą wsparcia.

5.3. Polityka ochrony przyrody i finansowanie sieci Natura 2000

Generalne zasady polityki UE odnośnie ochrony przyrody, jak i instrumenty jakie do tego będą stosowane, ujęto w *Strategii ochrony różnorodności biologicznej Wspólnoty Europejskiej* z 1998 r. Realizacja tej polityki przebiega w UE głównie w oparciu o zapisy dwóch podstawowych w tym zakresie dyrektyw – tzw. Dyrektywy Ptasiej³³ oraz tzw. Dyrektywy Siedliskowej³⁴. Dyrektywa Siedliskowa zobowiązała państwa członkowskie Wspólnoty Europejskiej do wyznaczenia sieci Natura 2000, czyli wyznaczenia obszarów, które razem tworzyć będą europejski system obszarów chronionych – obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych, wybranych jako reprezentatyw-

ne dla poszczególnych regionów biogeograficznych UE.

Z art. 8 Dyrektywy Siedliskowej wynika zobowiązanie UE co do współfinansowania działań podejmowanych na obszarach zaliczonych do sieci Natura 2000, nie ustalono jednak specjalnego funduszu o znaczących środkach na ten cel. Dokonywane przez państwa starej 15-tki oraz nowe państwa członkowskie kolejne szacunki przyszłych niezbędnych kosztów wywiązywania się ze zobowiązań co do ochrony tych obszarów i zarządzania nimi, wywołały potrzebę dokonania nowych uzgodnień. Przez ostatnie 2 lata toczy się bardzo intensywna dyskusja na ten temat, gdyż

³³ Dyrektywa Rady EWG o ochronie dzikich ptaków nr 79/409/EWG

³⁴ Dyrektywa Rady EWG o ochronie siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory w Europie nr 92/43/EWG

dla UE wywiązanie się ze zobowiązania okazało się bardzo trudne, a państwa członkowskie, zarówno stare jak i nowe same nie podołają temu wysiłkowi. Istniejący od 1992 r. fundusz LIFE jest zdecydowanie niewystarczającym narzędziem finansowym. Nie ma on zresztą charakteru trwałego i nie jest wyłącznie nastawiony na finansowanie wydatków związanych z siecią Natura 2000 czy szerzej – ochroną przyrody. Środki zarezerwowane na fundusz LIFE są niewielkie i w żaden sposób nie wystarczą na pokrycie potrzeb sieci Natura 2000. W ramach prowadzonej od 2002 r. dyskusji na temat przyszłego finansowania Natury 2000, wskazywano przede wszystkim na potrzebę wykorzystywania różnych kategorii środków na ten cel i ich ściślejszą integrację na poziomie UE. Eksperti proponowali zwiększenie funduszu LIFE i ściślejsze ukierunkowanie go na Naturę 2000 oraz umożliwienie wykorzystywania dla obszarów Natura 2000 środków przeznaczonych na programy rolnośrodowiskowe i inne instrumenty tzw. II Filara Wspólnej Polityki Rolnej oraz środków z funduszy strukturalnych przewidzianych do wspierania działań na poziomie lokalnym. Komisja Europejska przyjęła te sugestie i w projektach nowych uregulowań prawnych do funduszy

strukturalnych oraz do nowego funduszu LIFE+ kwestia Natury 2000 została wyraźnie wzmocniona, choć zdaniem Parlamentu Europejskiego³⁵ jeszcze w niewystarczający sposób. Parlament wezwał Komisję do przedstawienia specjalnego funduszu, którego środki przeznaczonoby na zarządzanie siecią Natura 2000 oraz na działania informacyjne. Dotychczas planowano, że środki funduszu LIFE Przyroda, przede wszystkim mają wspierać tworzenie i zarządzanie terenami włączanymi do sieci Natura 2000 i dofinansowywać przygotowywanie planów ochrony poszczególnych ostoi. Inne potrzeby finansowe związane z funkcjonowaniem sieci planuje się pokrywać ze środków funduszy strukturalnych, a głównie z nowego Europejskiego Funduszu Rolnego dla Rozwoju Obszarów Wiejskich³⁶, w ramach którego zaproponowano nawet niektóre specjalne działania dla obszarów z sieci Natura 2000. Tak więc głównym problemem jaki pozostanie to ilość dostępnych na ten cel środków – można niestety sądzić, że będą one niewystarczające. Dla integracji polityki ochrony przyrody z innymi politykami istotne znaczenie będą miały wytyczne, które Komisja przygotowuje na temat tego, jak korzystać z funduszy strukturalnych, by wspierać sieć Natura 2000.

5.4. Wspólna Polityka Rolna i proponowane zmiany

Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej (WPR) ustanowiona w latach wielkiego niedostatku żywności po II wojnie światowej, zgodnie ze swymi pierwotnymi założeniami doprowadziła do ogromnego wzrostu produkcji rolniczej i wydajności w rolnictwie w krajach Europy Zachodniej. Niestety, po pewnym czasie doprowadziła jednak również do ogromnej nadprodukcji żywności i do katastrofalnych konsekwencji społecznych i środowiskowych, co oficjalnie zaczęto dostrzegać dopiero na początku lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia. Pierwsze zasadnicze zmiany wprowadzone zostały do WPR jednak dopiero na początku lat dziewięćdziesiątych, kiedy to dokonano się pierwsze powiązanie celów polityki rolnej z cela-

mi polityki ekologicznej i zaproponowane zostały nowe kierunki działań (m.in. wprowadzono takie działania towarzyszące jak: programy rolnośrodowiskowe i pomoc na rzecz zalesień). Reforma ta charakteryzowała się stopniowym odchodzeniem od polityki opierającej się na wsparciu cen, a przechodzeniem do polityki pomocy dla rolników. W związku ze zbliżającym się poszerzeniem UE i koniecznością wprowadzenia bardziej zasadniczej reformy dotychczasowej WPR, od 1999 r. wprowadzane są kolejne zmiany. W wyniku ustaleń „Agenda 2000”³⁷ od 2000 r. zaczęło obowiązywać Rozporządzenie 1257/99/WE w sprawie wsparcia rozwoju wsi przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej³⁸ (najistotniejszy akt prawny

³⁵ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 10 marca 2005 r. w sprawie finansowania programu Natura 2000 do propozycji Komisji Europejskiej 2004/2164(INI)

³⁶ obejmuje instrumenty tzw. II filaru Wspólnej Polityki Rolnej UE

³⁷ Agenda 2000 to zbiór reform proponowanych przez Komisję Europejską w obliczu nadchodzącego rozszerzenia UE, a zaaprobowanych przez głowy państw lub szefów rządów europejskich zgromadzonych w marcu w 1999 r. w Berlinie (reformy dotyczyły polityki rolnej i polityki regionalnej oraz ram finansowych na lata 2000-2006)

³⁸ Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF) stanowi główny finansowy instrument WPR. Celem Sekcji Gwarancji Funduszu jest wspieranie rynku produktów rolnych

dla rozwoju wsi) i kilka innych nowych aktów prawnych UE dotyczących również rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Wtedy też zaproponowano włączenie celów środowiskowych do WPR, ochronę standardów życia ludzi pracujących w rolnictwie, tworzenie alternatywnych źródeł dochodu i zatrudnienia na terenach wiejskich, zwiększenie konkurencyjności na rynkach wewnętrznych i zewnętrznych oraz zaangażowanie w sprawy bezpieczeństwa i jakości żywności. Uznano to jednak za niewystarczające i od 2002 r. toczą się dalsze prace nad zbudowaniem nowej i zintegrowanej wspólnej polityki rolnej – polityki ujmowanej znacznie szerzej, bo odnoszącej się do ogółu spraw dotyczących obszarów wiejskich – takiej, której celem będzie mniej intensywne, a bardziej zekologizowane rolnictwo. W połowie 2003 r. ministrowie rolnictwa krajów UE przyjęli w Luksemburgu założenia szerszej reformy WPR, mającej stworzyć bardziej stabilne ramy polityki dla rolnictwa europejskiego. Reformy te zmieniają zasadniczo drogę, jaką wspierany jest sektor gospodarstw rolnych. I choć są bardzo istotnym, to jednak jeszcze niewystarczającym, krokiem w kierunku wspomagania europejskich rolników, tak, aby:

- stali się bardziej zorientowani rynkowo i konkurencyjni na rynku unijnym i poza nim, przy odpowiednim wsparciu ich dochodów;
 - byli wynagradzani za gospodarowanie zgodne z zasadami zrównoważonego – przyjaznego środowisku – rolnictwa;
 - kontynuowali produkcję żywności wysokiej jakości, w tak zróżnicowanych warunkach, jakie charakteryzują rolnictwo europejskie i nadawali jej specjalny walor produktów lokalnych;
 - utrzymywali specjalny charakter krajobrazu terenów wiejskich obszaru Wspólnoty.
- Zasadnicze elementy tej reformy to:
- Częściowe odłączenie dotychczasowych płatności bezpośrednich od produkcji (od jej rodzaju i ilości)³⁹;
 - Wprowadzenie „jednolitej premii dla gospodarstw”⁴⁰;

- Powiązanie wypłaty tejże premii z wypełnieniem minimalnych norm w dziedzinach ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt oraz norm jakościowych – określono konkretne przepisy prawne z tego zakresu (18 dyrektyw i innych aktów prawnych);
- Wprowadzenie obowiązkowej dla państw starej 15-ki modulacji w celu wzmocnienia rozwoju obszarów wiejskich, co oznacza przesunięcie części środków z I filara WPR do II filara tej polityki;
- Postanowienia dotyczące kształtu rynku rolnego odnoszące się do rynku mleka;
- Artykuł 58, dający państwom członkowskim możliwość wprowadzenia jednolitej premii od powierzchni, co jest spełnieniem oczekiwań szerokiej koalicji organizacji rolniczych, ekologicznych i konsumenckich, które od 2001 r. postulowały wprowadzenie takiej premii dla wszystkich rolników UE.

Wiele tych zasad wprowadzanych jest w życie w UE. Reformowane są też rynki poszczególnych towarów, w tym mleka i cukru. Zapowiadane są reformy rynków owoców i warzyw. Prowadzone są prace nad zwiększeniem wsparcia dla rolnictwa ekologicznego, które wychodzą naprzeciw zobowiązaniom wypływającym z, przyjętego w połowie 2004 r., Planu Działania w sprawie rolnictwa ekologicznego.

Z uwagi na to, że oczekiwania różnych partnerów nie zostały w pełni zaspokojone w wyniku decyzji podjętych w Luksemburgu, dyskusje na temat przyszłości polityki UE w stosunku do wspierania rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich toczą się dalej. Poziom osiągniętego w Luksemburgu kompromisu krytykowały m.in. organizacje pozarządowe, które uznały za niewystarczający poziom włączenia aspektów środowiskowych do WPR. Miały też wątpliwości co do tego jak w praktyce będzie wyglądać wprowadzanie wspomnianych reform. W lipcu 2004 r. Komisja Europejska zaproponowała kolejne zmiany w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej, odnoszące się przede wszystkim do II filara, a więc do spraw związanych z rozwojem obszarów wiejskich. Przedstawiono projekt rozporządzenia⁴¹

poprzez stabilizację cen europejskich powyżej cen światowych gwarantując w ten sposób rolnikom „minimum” dochodów. Oprócz tego, że fundusz ten pokrywa koszty interwencji i przechowywania produktów rolnych oraz refundacji, ze środków tej Sekcji finansuje się również pomoc w zakresie produkcji oraz w zakresie przetwórstwa i marketingu produktów rolnych, jak również działania z tzw. II filaru WPR. Środki Sekcji Orientacji Funduszu służą udoskonalaniu struktur rolniczych.

³⁹ po angielsku określa się ten proces jako decoupling

⁴⁰ jednak przyjęcie jako bazy dla tych premii poziomu dotacji z okresu 2000-2002 niewiele zmieniło w stosunku do sytuacji dzisiejszej – jest to najbardziej kontrowersyjny element reformy

⁴¹ projekt Rozporządzenia Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich SEC(2004)931

ustanawiającego nowy Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich. Jako zasadniczą misję tego funduszu przyjęto „przyczynianie się do promocji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich na obszarze Wspólnoty i uzupełnianie działania polityk wspierania rynku i dochodu w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, Polityki Spójności oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa”. W ramach tego projektu przyjęto trzy zasadnicze osie priorytetowe dla wspierania rozwoju obszarów wiejskich: 1) poprawa konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa (poprzez wspieranie restrukturyzacji tych sektorów), 2) gospodarowanie gruntami (w celu poprawy stanu środowiska terenów wiejskich), 3) zróżnicowanie gospodarki wiejskiej i poprawa jakości życia na obszarach wiejskich. Ponadto w nurt głównego programowania włączono dotychczasową Inicjatywę Wspólnotową LEADER (z uwagi na jej pozytywne efekty), traktując ją jako odrębną czwartą oś priorytetową. Proponuje się też, by dotychczasowe dwa progra-

my dotyczące obszarów wiejskich połączone zostały w jeden i by całość finansowania rozwoju obszarów wiejskich przeszła do Wspólnej Polityki Rolnej. W projekcie przyjęto też minimalne poziomy środków jakie powinny być przeznaczone na poszczególne osie priorytetowe. Duży postęp stanowi oś druga, w ramach której zwiększy się integracja polityki ochrony przyrody z polityką rozwoju obszarów wiejskich poprzez wprowadzenie specjalnych działań dla obszarów Natura 2000. Niestety podobna integracja z polityką ochrony wód i zasobów wodnych, wyrażoną w Ramowej Dyrektywie Wodnej, nie jest jeszcze proponowana i organizacje ekologiczne zgłaszają w tej sprawie zastrzeżenia.

W ramach prowadzonych dyskusji na temat reformy polityki rolnej i polityki regionalnej UE podkreśla się mocno, że beneficjentami środków kierowanych na obszary wiejskie mają być nie tylko rolnicy, ale również pozostali mieszkańcy obszarów wiejskich.

5.5. Inicjatywa Wspólnotowa LEADER na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i dyskusje nad jej przyszłością

Inicjatywę LEADER, oferującą wsparcie dla społeczności wiejskich, wprowadzono w 1991 r. Potrzebę takiego wsparcia zrodziła świadomość, iż trzeba nadać nowy kierunek rozwojowi obszarów wiejskich, tak by w większym stopniu dbano o jakość żywności i jakość życia na wsi oraz o środowisko przyrodnicze i kulturowe, jak i o tradycje lokalne.

Aktualna, trzecia edycja tej Inicjatywy (lata 2000-2006), realizowana pod nazwą LEADER+, na plan pierwszy wyznosi potrzebę przygotowywania przez społeczności lokalne lokalnych strategii rozwoju. Środki oferowane społecznościom wiejskim mogą być przeznaczane na tworzenie tych strategii i ich realizację oraz na realizowanie projektów współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej, jak i na projekty związane z tworzeniem sieci współpracy obszarów wiejskich (nie tylko tych, które korzystają ze środków Inicjatywy). Beneficjentami wsparcia są tzw. Lokalne Grupy Działania (LAG⁴²), czyli związki partnerów publicznych i prywatnych – uczestnikami grup są zarówno przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, jak i przedsiębiorcy oraz różne osoby aktywne w da-

nym rejonie, gdyż zasadniczym celem Inicjatywy LEADER jest propagowanie szerokiego partnerstwa na rzecz rozwoju oraz podejścia lokalnego i oddolnego w tym zakresie. Działania podejmowane w ramach Inicjatywy LEADER finansowane są ze środków finansowych Sekcji Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej.

W UE trwa od pewnego czasu dyskusja na temat przyszłości tej Inicjatywy na terenie UE (czy potrzebne jest jeszcze jej kontynuowanie) i zakresu jej udostępnienia nowym krajom członkowskim po akcesji. Przeważa pogląd, że inicjatywa powinna być kontynuowana, gdyż dotychczas zrealizowane projekty wskazują na wiele korzyści jakie osiągają społeczności lokalne, i że ciągle jest jeszcze wiele do zrobienia na obszarach wiejskich. Zasadniczo ustalono, że nowe kraje członkowskie będą miały możliwość realizacji projektów w ramach LEADER dopiero od 2007 r., a wcześniej mogą jedynie korzystać z niektórych działań podobnych do podejścia typu LEADER, jako działań pilotażowych zapisanych w programach operacyjnych dotyczących restrukturyzacji i rozwoju

⁴² LAG – skrót angielskiej nazwy Local Action Group

obszarów wiejskich. W przedstawionym w lipcu 2004 r. projekcie Rozporządzenia Rady⁴³ włączono tematykę dotyczącą LEADER do głównego nurtu programowania dla obszarów wiejskich i ustalono minimalny poziom środków Planu

(na 7%) jaki musi być w planie na ten cel przeznaczone. Ważne jest, by pomimo oporu niektórych środowisk i rządów utrzymać ten poziom oraz dostępność Programu dla społeczności lokalnych we wszystkich krajach.

5.6. Polityka Regionalna UE

Polityka regionalna UE polega przede wszystkim na wyrównywaniu różnic w rozwoju gospodarczym i społecznym pomiędzy krajami i regionami UE. Przyjęto trzy priorytetowe cele tej polityki i określono obszary, na których te cele są realizowane:

- Cel 1 – promowanie dostosowań strukturalnych regionów, których rozwój jest opóźniony; jako regiony Celu 1 wyróżnia się obszary⁴⁴, gdzie PKB na głowę mieszkańca jest niższe niż 75% średniego PKB;
- Cel 2 – wspieranie gospodarczych i społecznych przekształceń na obszarach stojących w obliczu problemów strukturalnych;
- Cel 3 – wspieranie adaptacji i modernizacji polityk oraz systemów kształcenia, szkolenia i zatrudnienia poza obszarem Celu 1.

Działania podejmowane dla realizacji wymienionych celów finansowane są ze środków funduszy strukturalnych, do których zalicza się:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (European Regional Development Fund – ERDF), którego głównym zadaniem jest wspieranie działań zmierzających do zmniejszenia dysproporcji w poziomie rozwoju regionów należących do Unii;
- Europejski Fundusz Społeczny (European Social Fund – ESF), z którego finansowane są głównie szkolenia zawodowe i rozwój zatrudnienia;
- Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (European Agriculture Guidance and Guarantee Fund – EAGGF), zajmujący się transformacją struktury rolnictwa oraz rozwojem obszarów wiejskich;

- Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG), zajmujący się promowaniem zmian strukturalnych w tym sektorze gospodarki.

Ponadto cele polityki regionalnej realizowane są ze środków Funduszu Spójności (Cohesion Fund – CF), z którego finansuje się duże inwestycje z zakresu transportu i ochrony środowiska o randze krajowej i międzynarodowej. Fundusz Spójności dotyczy krajów, w których PKB kształtuje się poniżej 90% średniej wartości dla UE (obecnie dostępny jest on dla Grecji, Portugalii, Hiszpanii i Irlandii oraz dla 10 nowych państw członkowskich i dla krajów akcesyjnych).

Polska jako cała zaliczona została do obszarów Celu 1 i po przystąpieniu do UE jest jednym z największych beneficjentów pomocy z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Jak wynika z informacji na temat reformy funduszy UE, w dalszym ciągu jednym z głównych priorytetów polityki regionalnej UE będzie wspieranie obszarów Celu 1, a w szczególności finansowanie inwestycji w rozwój infrastruktury gospodarczej w regionach nowych państw członkowskich. Jednocześnie zasięg obszaru Celu 1 będzie stopniowo ograniczany i zamożniejsze regiony będą z niego wyłączone.

W 2003 r. rozpoczęto szeroką dyskusję na temat przyszłości funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, a w lipcu 2004 r. Komisja Europejska opublikowała propozycje nowych aktów prawnych dotyczących reformy polityki spójności – propozycje te zostały szczegółowo omówione w rozdziale 5.8.

⁴³ SEC(2004)931

⁴⁴ Jako podstawę wydzielenia obszarów celu 1 przyjmuje się regiony odpowiadające jednostkom terytorialnym NUTS II. W Polsce decyzją Rady Ministrów jako jednostki NUTS II przyjęto województwa.

5.7. Polityka transportowa UE

We wrześniu 2001 r. Komisja Europejska przyjęła Białą Księgę nt. transportu, która wyznacza politykę transportową UE na najbliższe 10 lat. U podstaw konieczności powstania takiego dokumentu leżało to, że obecny transport jest nierównoważony.

Chcąc temu przeciwdziałać formułuje się podstawowy cel, którym jest uzyskanie rozłączenia zależności pomiędzy wzrostem dochodu narodowego a rozwojem usług transportowych oraz przeniesienie przewozów towarów i osób z transportu drogowego na kolejowy i wodny. Realizacja tego celu powinna odbywać się nie tylko na poziomie UE, ale także na poziomie krajowym i lokalnym, przede wszystkim poprzez zmiany w innych politykach. I tak najważniejsze sprawy, na które trzeba zwracać uwagę to:

- W polityce gospodarczej zwracać trzeba uwagę na celowość wzrostu potrzeb transportowych, tak aby uzyskać efekt rozłączenia pomiędzy nim a rozwojem gospodarczym;
- W polityce rozwoju miast i zagospodarowania przestrzennego uwagę należy skoncentrować na zarządzaniu mobilnością, aby nie powodować jej nieuzasadnionego wzrostu;
- W polityce społecznej i edukacyjnej ważnym staje się właściwe planowanie i organizowanie czasu pracy, czasu spędzonego w szkole czy czasu wypoczynku, tak aby zminimalizować efekt kongestii⁴⁵;
- W polityce rozwoju transportu publicznego w dużych miastach trzeba dążyć do zachowania właściwej równowagi między transportem zbiorowym a indywidualnym samochodowym;
- W polityce finansowej doprowadzić należy do uwzględniania kosztów zewnętrznych w cenie usług transportowych (internalizacja kosztów).

W Białej Księdze proponuje się podejmowanie wielu istotnych działań dla tworzenia zrównoważonego transportu, m.in. rewitalizację transportu kolejowego, poprawę jakości usług w transporcie drogowym, uwzględnianie przy rozwoju transportu lotniczego zagrożeń, jakie stwarza dla środowiska, rozwój transportu intermodalnego⁴⁶, rozwój transeuropejskich sieci transportowych,

wzrost bezpieczeństwa na drogach, wprowadzenie właściwych i efektywnych opłat drogowych, rozwijanie wysokiej jakości transportu publicznego, promowanie rozwoju technologii czystszej i efektywnego transportu.

Polityka transportowa UE kierowana do starych krajów członkowskich, jak i w stosunku do nowych krajów, wzbudza najczęściej kontrowersji. Dokumenty UE są pełne zaleceń o potrzebie rozłączenia pomiędzy rozwojem gospodarczym a potrzebami transportowymi, zmniejszania zależności od samochodu poprzez ograniczanie potrzeb oraz wzrost (odbudowę) roli kolei, transportu publicznego i niezmotoryzowanego jest odmienna. Dominuje bowiem rozbudowa infrastruktury drogowej, zarówno w postaci nowych dróg (np. autostrady), czy też wzrostu przepustowości i wytrzymałości istniejących dróg, czyli wzrost zależności od samochodu i umniejszanie roli kolei i transportu zbiorowego. Dotyczy to funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Dlatego tak ważnym jest, aby w działaniach czy kampaniach prowadzonych na rzecz zrównoważonego transportu posiłkować się argumentami zawartymi w Białej Księdze. W szczególności ważne są argumenty o kosztach zewnętrznych, kongestii, potrzebie rewitalizacji kolei oraz konieczności rozwoju transportu publicznego. To ostatnie warte jest promowania w rejonach silnie zurbanizowanych i w dużych miastach.

Od pewnego czasu w UE toczą się dyskusje nad dwoma inicjatywami dotyczącymi zagadnień transportu, a mianowicie:

- System nawigacji satelitarnej Galileo, który z punktu widzenia pozytywnych efektów dla ochrony środowiska i promowania zasad zrównoważonego rozwoju, może przynieść⁴⁷ duże korzyści w takich dziedzinach jak: transport, zarządzanie przesyłaniem energii elektrycznej, rolnictwo i rybołówstwo, a także w zakresie zarządzania w sytuacjach kryzysowych i zarządzania środowiskiem. Mogą to być przede wszystkim znaczne oszczędności energii, wzrost efektywności przesyłania energii, podniesienie sprawności funkcjonowania transportu publicznego, jak i ograniczenie skutków katastrof ekologicznych;

⁴⁵ „zatłoczenie” ruchem

⁴⁶ transport kombinowany – wykorzystywanie różnych typów transportu

⁴⁷ w 2008 r. ma rozpocząć się jego stosowanie

- Strategia tematyczna dotycząca środowiska miejskiego przyjęta Komunikatem Komisji⁴⁸ w ramach VI Programu Działań na rzecz Środowiska, która wiele miejsca poświęca promocji transportu publicznego i ograniczaniu potrzeb transportowych w miastach.

Polityka transportowa UE jest jedną z najtrudniejszych polityk i wzbudzającą najwięcej kon-

trowersji. Dostrzegane są poważne zagrożenia, zwłaszcza dalsza fragmentacja krajobrazu i zagrożenie dla cennych przyrodniczo obszarów oraz dynamicznie rosnący udział w emisji gazów szklarniowych. Z drugiej strony istnieje silna presja na budowę transeuropejskich sieci transportowych zwłaszcza drogowych, co dotyczy w szczególności nowo przyjętych członków.

5.8. Nowy okres programowania w UE (lata 2007-2013)

Od dłuższego czasu Unia Europejska prowadzi prace nad nowym okresem programowania na lata 2007-2013. W ramach tych przygotowań 14 lipca 2004 r. opublikowane zostały projekty rozporządzeń zawierające propozycje rozwiązań odnoszących się do europejskich instrumentów finansowania w sensie ogólnym, jak i szczegółowym dotyczących: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności oraz europejskiego instrumentu współpracy transgranicznej. Przekształcenia strukturalne na terenach wiejskich i zagadnienia związane z rybołówstwem wspierane będą przez dwa nowe instrumenty: Europejski Fundusz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Rybołówstwa. Zaproponowano też nową gene-

rację funduszy w dziedzinie edukacji, mediów, kultury i młodzieży. Na politykę spójności przewiduje się największe środki w wysokości 336,1 mln euro, co ma stanowić 1/3 budżetu UE. Proponowana reforma polityki spójności ma prowadzić do:

- Promowania konkurencyjności i zrównoważonej gospodarki opartej na wiedzy zgodnie ze Strategiami Lizbońską i Goeteborską;
- Koncentracji na regionach najmniej rozwiniętych;
- Zdecentralizowanego i uproszczonego, a także przejrzystego i skutecznego systemu wdrażania.

Poniższe zestawienie zawiera propozycje rozdysponowania funduszy w budżecie UE w odniesieniu do poszczególnych polityk.

Obszar	Cele / Priorytety	Kwalifikacja / Instrument	Ilość środków (mld euro)
	Gospodarcza i społeczna spójność		336,1
	Konwergencja	Najslabiej rozwinięte regiony / EFRR, EFS, FS	264,0
	Regionalna konkurencyjność i zatrudnienie	Inne regiony / EFRR, EFS	57,9
	Europejska współpraca terytorialna	Inne regiony / EFRR, EFS	13,2
	Pomoc techniczna	Monitoring, ewaluacja, zarządzanie i działania pilotażowe	1

⁴⁸ Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela, 11.02.2004 COM(2004)60

⁴⁹ – Generalne warunki Funduszy Strukturalnych i Spójności, COM(2004)492 final

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), (COM(2004) 495 final

- Europejski Fundusz Społeczny (EFS), COM(2004) 493 final

- Fundusz Spójności (FS), COM(2004) 494 final

- Europejska współpraca między graniczna (EWMG), COM(2004) 496 final

Obszar	Cele / Priorytety	Kwalifikacja / Instrument	Ilość środków (mld euro)
Rozwój terenów wiejskich ⁵⁰	Zrównoważony rozwój terenów wiejskich		88,75
	Konkurencyjność (rolnictwo/leśnictwo)	Wszystkie obszary wiejskie / EFRROW	> 13,3 (15%) ⁵¹
	Gospodarka terenami / Środowisko		> 22,2 (25%)
	Rozwój gospodarek lokalnych		> 13,3 (15%)
	LEADER	Wybrane obszary / EFRROW	> 6,21 (7%)
Środowisko ⁵²	Rozwój i wdrażanie polityki ekologicznej oraz prawa ochrony środowiska		2,19
	Wdrażanie / Zarządzanie	Cała UE / LIFE +	1,65 (75-80%)
	Informacja / Komunikowanie		0,4 (20-25%)
Rybołówstwo ⁵³	Zrównoważony rozwój i zarządzanie rybołówstwem	Rybołówstwo oraz obszary nadbrzeżne / EFR	4,96
	Wdrażanie reformy Wspólnej Polityki Rybackiej	Drugi instrument finansowy – do ustalenia	2,64

Źródło: EU Funding for Environment: A handbook for the 2007-2013 programming period, WWF – European Policy Office, Bruksela, luty 2005

Analizując powyższe zestawienie widać wyraźnie, że problematyka ochrony środowiska nie jest przewidywana do finansowania w znaczącej wysokości w sposób bezpośredni. Wyjątkiem jest tylko program LIFE+. Zamierza się preferować rozwiązania horyzontalne, zintegrowane, bardziej pasujące do problematyki zrównoważonego rozwoju. Oznacza to możliwość uzyskiwania środków prawie we wszystkich proponowanych obszarach i instrumentach. Ostatecznie jednak zadecydują szczegółowe rozwiązania.

Biorąc pod uwagę proponowane instrumenty można scharakteryzować je pod względem możliwości wykorzystywania ich na cele zrównoważonego rozwoju oraz wskazać jakie potencjalne zagrożenia mogą wiązać się z ich uruchomieniem. Zaznaczyć jednak należy, że stopień ogólności informacji nie pozwala na precyzyjną ocenę z punktu widzenia przydatności poszczególnych instrumentów do wdrażania zrównoważonego

rozwoju i rozwiązywania problemów ochrony środowiska (patrz zestawienie).

Na początku lutego ukazało się stanowisko 9 organizacji ekologicznych⁵⁴ o znaczeniu międzynarodowym w sprawie możliwości wykorzystywania funduszy na lata 2007-2013 na cele środowiskowe. Podkreślają one przede wszystkim ogromne znaczenie właściwego wykorzystania tych środków. Odnoszą się krytycznie do stosowanego przez Komisję Europejską określenia „zrównoważony rozwój”, pod którym bardziej kryje się stały i trwały wzrost gospodarczy, niż uwzględnianie potrzeb przyszłych pokoleń na równi z potrzebami pokolenia bieżącego, jak i potrzeby zachowania bogactwa przyrody. Organizacje pozarządowe zwracają uwagę na możliwości jakie tkwią w budowaniu Europy jako kontynentu najbardziej efektywnej gospodarki – najbardziej efektywnej w użytkowaniu zasobów. Oznacza to konieczność skokowego wzrostu

⁵⁰ Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), COM(2004) 490 final

⁵¹ Minimalny udział alokacji w danym priorytecie

⁵² Instrument Finansowych Ochrony Środowiska (Life +), COM(2004) 621 final

⁵³ Europejski Fundusz Rybołówstwa (EFR), COM(2004) 497 final

⁵⁴ “Financing better future: The environmental challenges for the financial perspective 2007 – 2013”. BirdLife International, CAN Europe, EEB, FoE Europe, Friends of Nature, Greenpeace, T&E, WWF and EPHA- environment network. luty 2005.

efektywności użytkowania energii i surowców, popierania innowacyjności, tworzenia miejsc pracy i redukcji emisji CO₂, co powinno prowadzić do podniesienia konkurencyjności, redukcji zależności od importu ropy i innych surowców, a także do uwzględniania potrzeb krajów rozwijających się (sprawiedliwość globalna).

Organizacje te uważają za konieczne alokowanie znaczących środków mających służyć rozwiązywaniu problemów ekologicznych. Zazieelenianie budżetu UE powinno prowadzić do zrealizowania celów ekologicznych w ramach wszystkich właściwych mechanizmów finansowania, a w szczególności we Wspólnej Polityce Rolnej i w Polityce Spójności. Organizacje zaproponowały 11 wyzwań środowiskowych dla nowej perspektywy finansowej:

1. Innowacje muszą być ukierunkowane na zrównoważony rozwój.
2. Fundusze strukturalne i spójności muszą wspierać zrównoważony rozwój.
3. Subsydiowanie rolnictwa i terenów wiejskich musi dotyczyć dóbr publicznych, gdyż pochodzi z publicznych środków.
4. Wystarczająca ilość środków powinna być przeznaczona na zarządzanie siecią Natura 2000.
5. Finansowy program środowiskowy LIFE+ musi być powiększony i bardziej klarowny.
6. Działania wiążące zagadnienia zdrowia ze środowiskowymi powinny być wspierane i promowane.
7. Żadne finansowanie transeuropejskich korytarzy transportowych nie może mieć miejsca bez gruntownej, przejrzystej i sprawdzonej analizy kosztów i zysków, w tym oceny oddziaływania na środowisko.
8. Finansowanie rybołówstwa powinno zawierać różnorodne cele, włączając w to ochronę przyrody i zarządzanie środowiskowe.
9. Pomoc dla krajów trzecich powinna wspierać rozwiązywanie globalnych problemów środowiskowych i cele dotyczące zrównoważonego rozwoju.
10. Należy wykorzystać możliwości promowania zrównoważonego rozwoju w ramach współpracy sąsiedzkiej.
11. Komisja Europejska powinna posiadać wystarczającą ilość środków do odgrywania w sposób efektywny roli strażnika porozumień europejskich.

Cele i zakres proponowanych instrumentów wraz z ich oceną z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju

Instrument	Cel / główne przesłanie	Zakres proponowanego stosowania	Wstępna ocena wpływu wykorzystania funduszy na możliwości wdrażania zrównoważonego rozwoju
EFRR	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszanie różnicowań regionalnych, wspieranie rozwoju strukturalnego i dostosowanie regionalnych gospodarek, włączając w to przekształcanie upadających obszarów przemysłowych; • Wspieranie zrównoważonego i zintegrowanego (regionalnego i lokalnego) rozwoju gospodarczego z uruchamianiem i wzmocnieniem wewnętrznego potencjału poprzez programy skierowane na modernizację i dywersyfikację regionalnych struktur gospodarczych. 	<ul style="list-style-type: none"> • badania i rozwój techniczny, innowacje, • przedsiębiorczość, • społeczeństwo informacyjne, środowisko, • zapobieganie ryzyku, turystyka, • inwestycje transportowe, energia, • inwestycje edukacyjne, sektor zdrowia, • bezpośrednie wspieranie inwestycji w MŚP przyczyniające się do tworzenia i utrzymywania miejsc pracy 	<p>Ocena tych działań nie może być jednoznaczna, gdyż z jednej strony przewidziane jest finansowanie problematyki środowiskowej, a z drugiej nie określone jest bliżej finansowanie dziedzin, które zarówno mogą przyczyniać się do prośrodowiskowych rozwiązań, jak i do powstawania nowych zagrożeń. Dotyczy to w szczególności: transportu, energetyki i turystyki.</p>
FS	<p>Wzmocnienie gospodarczej, społecznej i terytorialnej spójności Wspólnoty w celu wspierania zrównoważonego rozwoju.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • transeuropejska sieć transportowa, • realizacja priorytetów Wspólnoty w zakresie ochrony środowiska naturalnego, • obszary, które mogą być rozwijane w sposób zrównoważony i przedstawiają wyraźne korzyści środowiskowe (efektywność energetyczna i energia odnawialna, sektor transportowy poza sieciami transeuropejskimi, kolej, transport rzeczny i morski, intermodalne systemy transportu i ich interoperacyjność, zarządzanie ruchem drogowym i powietrznym, „czysty” transport miejski i transport publiczny) 	<p>Szczególnie interesujący jest zakres proponowanych do finansowania działań w ramach tego celu. Przewidziano w nim całą gamę działań prośrodowiskowych i wzmocniających zrównoważony rozwój. Ponadto środki Funduszu mogą być wykorzystywane do budowania infrastruktury ochrony środowiska. Ten pozytywny obraz zaciemnia możliwość finansowania transeuropejskich sieci transportowych, co przyczynia się do dalszego uzależnienia się od samochodu oraz może stwarzać nowe sytuacje konfliktowe na linii infrastruktura transportowa a ochrona przyrody, w tym sieć obszarów Natura 2000.</p>

EFS	Osiągnięcie pełnego zatrudnienia, poprawy jakości i wydajności pracy, wspieranie integracji społecznej i zmniejszenie regionalnych dysproporcji w zatrudnieniu. Fundusz w szczególności uwzględnia cele Wspólnoty w zakresie integracji społecznej, edukacji i kształcenia oraz równości kobiet i mężczyzn.	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie adaptacyjności zawodowej pracowników i przedsiębiorstw, • zwiększanie dostępu do zatrudnienia osób poszukujących pracy i osób nieaktywnych, zapobieganie bezrobociu, • wydłużanie aktywności zawodowej i zwiększanie udziału kobiet i osób migrujących w rynku pracy, • wzmacnianie integracji społecznej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz zwalczanie dyskryminacji, • wspieranie reform w zakresie zatrudnienia i integracji, • rozszerzenie i zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki, • wzmocnienie zdolności instytucjonalnej oraz efektywności administracji publicznej i służb publicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym 	Na pierwszy rzut oka wydaje się, że cel ten nie ma prawie nic wspólnego z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem, a mimo to może być wykorzystany do tych działań. Przede wszystkim chodzi o tworzenie zielonych miejsc pracy oraz o tworzenie rynku na produkty ekologiczne, co w konsekwencji może przełożyć się na powstawanie miejsc pracy. Jednocześnie w działaniach na rzecz integracji społecznej aktywność proekologiczna może odegrać znaczącą rolę (wskazują na to doświadczenia Fundacji Pomocy Wzajemnej „Barka”).
EFROW	Zrównoważony rozwój terenów wiejskich i rekonstrukcja sektora rolniczego.	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie konkurencyjności sektora rolniczego i leśnego, polepszenie stanu środowiska oraz poprawa jakości życia i dywersyfikacja aktywności ekonomicznej mieszkańców 	Cel wyraźnie prośrodowiskowy i promujący zrównoważony rozwój, odnoszący się do obszarów wiejskich wraz z możliwością wspierania działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich. Jednak istnieje niebezpieczeństwo, że zwiększenie konkurencyjności sektora rolniczego i leśnego może prowadzić do intensyfikacji produkcji, a zatem stwarzać nowe zagrożenia dla środowiska.
EFR	Zrównoważony rozwój rybołówstwa przy zapewnieniu dywersyfikacji działań gospodarczych w sektorze.	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie równowagi między zasobami naturalnymi a możliwościami floty rybackiej, • akwakultura, przetwarzanie i handel w rybołówstwie, • działania na rzecz grup wspólnych interesów, • zrównoważony rozwój nadbrzeżnych obszarów rybackich 	Promowanie rozwiązań prośrodowiskowych w szczególności odnoszących się do umiarkowanego, zgodnego z możliwościami odtwarzania, użytkowania żywych zasobów morza jest ze wszelkich miar pożądane. Jednocześnie dąży się do zrównoważonego rozwoju nadbrzeżnych obszarów rybackich. Cel zawiera też elementy intensywnej dywersyfikacji rybołówstwa, które nie zawsze prowadzą w kierunku pożądanym z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju.

LIFE+	Rozwój i wdrażanie wspólnotowej polityki ekologicznej i prawodawstwa w tym zakresie, jak i udział w promowaniu zrównoważonego rozwoju.	<ul style="list-style-type: none"> ● wdrażanie i poprawa zarządzania w zakresie polityki ekologicznej, ● informacja i komunikowanie się w zakresie zagadnień ekologicznych 	Cel wyraźnie prośrodowiskowy, a więc szczególnie pożądanym, gdyż dotyczy wdrażania polityki ekologicznej UE i promowania rozwiązań ekologicznych.
--------------	--	--	---

© WWF/Saturnina i Artur Homan

Rola ekologicznych organizacji pozarządowych w procesie wykorzystywania funduszy UE

ROLA EKOLOGICZNYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W PROCESIE WYKORZYSTYWANIA FUNDUSZY UE

Udział ekologicznych organizacji pozarządowych (POE) w wykorzystywaniu w Polsce funduszy UE może być bardzo różnorodny. Bardzo ważne jest, by organizacje uczestniczyły w procesie wdrażania funduszy zarówno obecnie, gdy wykorzystywane są środki UE poprzez obowiązujące programy operacyjne przygotowane na lata 2004-2006, jak również w toczącym się już procesie programowania przyszłego wykorzystywania środków UE na lata 2007-2013. Główne kategorie tego udziału mogą być następujące:

I. Organizacje mogą bezpośrednio korzystać z niektórych środków, jakie są i będą oferowane w ramach programów operacyjnych przygotowanych do poszczególnych funduszy strukturalnych lub innych funduszy UE⁵⁵. W przypadku niektórych działań przewidziano bowiem, że odbiorcami pomocy⁵⁶ mogą być organizacje pozarządowe – mogą więc być podmiotami, które przygotowują wnioski i starają się o środki na realizację zamierzonych przez nie projektów. Poza działaniami z poszczególnych programów operacyjnych czy strategii dla polskich organizacji pozarządowych dostępne są także środki z funduszu LIFE – zarówno z części LIFE Przyroda, jak i LIFE Środowisko. Nie ma specjalnego programu wykorzystania tego funduszu w Polsce – wszystkie kraje korzystają z tych środków na tych samych zasadach⁵⁷.

II. Organizacje mogą zachęcać innych do korzystania ze środków pomocowych i nawiązywać współpracę w celu wspólnej realizacji projektów. Takie postępowanie zaleca się w przypadkach, gdy cele działań na jakie jest oferowana pomoc są zgodne z wizją rozwoju danego terenu postrzeganą przez organizacje, a same organizacje nie mogą skorzystać z tych środków⁵⁸. Dotyczy to przede wszystkim zachęcania samorządów lokalnych, a czasem samorządów wyższych szczebli czy stowarzyszeń biznesowych, które w przypadku wielu działań będą mogły być odbiorcami pomocy. Podmioty te nie zawsze z własnej inicjatywy podejmują działania na rzecz zrównoważonego rozwoju lub ochrony środowiska z uwagi na inną hierarchię priorytetów, którymi się kierują. W przypadku samorządów może niekiedy wystąpić konieczność zachęcania nie tylko jednej jednostki samorządowej do podjęcia inicjatywy wystąpienia z wnioskiem o środki, a zachęcania kilku jednostek sąsiadujących lub kilku szczebli samorządu do nawiązania współpracy i złożenia wspólnego wniosku. Poza samorządami, które powinny być naturalnym partnerem działań lokalnych, organizacje powinny nawiązywać kontakty z lokalnymi przedsiębiorcami i rolnikami, dla których w kilku programach operacyjnych (SPO

⁵⁵ Przy opisie poszczególnych programów wskazano, w jakich działaniach przewidziano organizacje pozarządowe jako potencjalnych odbiorców pomocy.

⁵⁶ Odbiorcy pomocy w różnych programach są różnie nazywani – „ostatecznymi odbiorcami”, „odbiorcami dotacji”, beneficjentami ostatecznymi lub beneficjentami. Dla wyjaśnienia trzeba dodać, że używane jest też określenie „beneficjenci końcowi”, z których uznaje się instytucje lub organizacje (publiczne i prywatne) odpowiedzialne za zlecenie projektów oraz do których występuje się z wnioskami i które przyznają pomoc.

⁵⁷ Informacje nt. Funduszu LIFE oraz wzory wniosków i materiały pomocnicze znajdują się na stronie www.mos.gov.pl (dział: Strony tematyczne/Fundusze UE/Fundusz LIFE).

⁵⁸ W ramach przedstawiania poszczególnych programów działania, które mogłyby być korzystne dla zrównoważonego rozwoju lub ochrony środowiska podzielono tak, by było widać które są dostępne dla organizacji, a które dla samorządów lokalnych lub innych podmiotów.

Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) przewidziano środki na różne proekologiczne przedsięwzięcia. Także placówki edukacyjne i uczelnie mogą być postrzegane przez organizacje pozarządowe jako partnerzy wspólnych działań lub jako podmioty, które byłyby przez nie zachęcane do prośrodowiskowego wykorzystywania funduszy UE. Ponadto w ramach programów Inicjatywy INTERREG III organizacje pozarządowe mogą być ważnym uczestnikiem szerokich koalicji (składających się z różnego typu partnerów, w tym samorządów) na rzecz realizacji międzynarodowych projektów z dziedziny ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

III. Organizacje mogą zaangażować się także w monitorowanie potencjalnych zagrożeń, jakie mogłyby wynikać z realizacji projektów w ramach niektórych działań przewidzianych w programach operacyjnych i ewentualnie podejmować działania interwencyjne. Organizacje powinny też śledzić czy inwestycje zgłaszane do finansowania ze środków określonych programów, a potencjalnie szkodliwe dla środowiska były poddawane prawidłowej procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

IV. Organizacje mogą i powinny włączać się w monitorowanie realizacji całych programów operacyjnych do określonych funduszy, zarówno na szczeblu krajowym, jak i w poszczególnych regionach – działania te mogą być prowadzone trzema drogami:

- Poprzez komitety monitorujące, które decydują o ewentualnych zmianach programów operacyjnych. W większości programów operacyjnych przewidziano, iż do składu komitetów powoływani mają być przedstawiciele partnerów społecznych (w wielu komitetach są już przedstawiciele POE – patrz zał. 2); można więc będzie być wybranym lub utrzymywać kontakt z przedstawicielem POE w Komitecie i z jednej strony wspierać go wiedzą a z drugiej dostarczać informacji mogących mieć wpływ na jego decyzje, tak

by nie odbywały się ze szkodą dla środowiska;

- Poprzez komitety sterujące, które decydują o wydatkowaniu środków na podstawie programów operacyjnych, a więc zatwierdzają kryteria wyboru projektów i dokonują tych wyborów⁵⁹. Przewidziano, że członkami takich komitetów mają być przedstawiciele partnerów społecznych lub społeczno-zawodowych (w wielu komitetach są już przedstawiciele POE – patrz zał. 2); można więc aktywnie uczestniczyć w pracach któregoś z komitetów lub utrzymywać ściśle kontakty z przedstawicielem POE. W szczególności ważnym jest monitorowanie procedur związanych z ocenami oddziaływania na środowisko;

- Poprzez działania koalicji organizacji pozarządowych tworzonych specjalnie w celu śledzenia całego procesu wydatkowania środków UE. Przykładem może być koalicja, jaką zawiązały⁶⁰ 4 organizacje ekologiczne zajmujące się niezależnym monitorowaniem funduszy unijnych, a która współpracuje z przedstawicielami POE w komitetach oraz z podobnymi koalicjami w innych krajach.

V. Organizacje mogą zająć się upowszechnianiem informacji na temat możliwości finansowego wspierania działań na rzecz zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska tkwiących w programach operacyjnych przygotowanych w celu wykorzystania funduszy UE. Ważna jest też wymiana doświadczeń z korzystania z tych funduszy oraz z monitorowania skutków ich wykorzystywania w Polsce. Pomocna do tego celu może być strona internetowa wspomnianej koalicji (www.koalicjafs.org.pl), która poza funkcją informacyjną, którą już spełnia, może stać się również specjalną elektroniczną platformą wymiany i upowszechniania takich informacji i doświadczeń np. poprzez uruchomienie list dyskusyjnych czy forów.

VI. Organizacje mogą (a właściwie powinny) włączać się w procesy programowania, a więc przygotowywania dokumentów programowych na następne okresy budżetowe, które w UE obejmują na ogół okresy 7-letnie. Rozpoczął się już okres prac nad nowymi programa-

⁵⁹ w przypadku Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego takich komitetów jest 16, czyli po jednym w każdym województwie

⁶⁰ Koalicja Polskich Organizacji Ekologicznych na rzecz Funduszy Unijnych powstała na początku 2004 r., jako odpowiedź na potrzebę kontroli sposobu wydatkowania unijnych środków pomocowych i ich wpływu na środowisko naturalne – utworzyły ją: Instytut Ekonomii Środowiska, Instytut na rzecz Ekorozwoju, WWF Polska i Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

mi na lata 2007-2013. Organizacje ekologiczne powinny w procesie konsultacji społecznych poszczególnych dokumentów – zarówno nowego Narodowego Planu Rozwoju, jak i poszczególnych programów operacyjnych – oceniać zapisy tych dokumentów z punktu widzenia szans i zagrożeń jakie niosą one dla ochrony środowiska i wdrażania zasad zrów-

noważonego rozwoju w Polsce. Ponieważ w następnym okresie programowanie znacznie większa niż w latach 2004-2006 część środków rozdysponowywana będzie w regionach, bardzo istotny będzie udział organizacji pozarządowych w dyskusjach na temat przyszłych programów regionalnych.

© WWF/Saturnina i Artur Homan

Podsumowanie

PODSUMOWANIE

Rok 2005 jest rokiem szczególnie ważnym dla wykorzystania funduszy Unii Europejskiej. Przede wszystkim minął pierwszy rok członkostwa Polski w UE i zaczynamy dostrzegać rezultaty wydatkowania środków wspólnotowych. Jednocześnie był to rok nauki, czasami dość bolesnej, jak korzystać z tych środków. Można już też podsumować pewne wstępne doświadczenia, co do przygotowania instytucji zarządzających, jak i zdolności potencjalnych beneficjentów do przygotowywania dobrych wniosków. Te doświadczenia są szczególnie istotne, ponieważ w roku 2004 rozpoczęła się dyskusja nad nowym okresem programowania na lata 2007-2013, która zakończy się w roku 2006, a więc jeszcze przed końcem wykorzystania środków uruchamianych na podstawie obecnych dokumentów programowych. Wyeliminowanie zjawisk niekorzystnych, a utrzymanie rozwiązań korzystnych,

powinno zostać szczególnie wzięte pod uwagę w toczącym się procesie programowania. Dotyczy to także problematyki ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Kilka negatywnych rozwiązań można wymienić już dziś, jak choćby niewłaściwe stosowanie procedury ocen oddziaływania na środowisko, czy też eliminowanie przedstawicieli organizacji ekologicznych z komitetów sterujących i monitorujących. Dlatego tak ważną rolę w całym wydatkowaniu środków UE pełnią organizacje ekologiczne, które nie tylko mają moralny obowiązek protestować przeciwko złym przedsięwzięciom, ale powinny także podejmować samemu lub zachęcać innych, zwłaszcza lokalne władze samorządowe, do podejmowania działań korzystnych z punktu widzenia ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Mamy nadzieję, że ten poradnik pomoże im w tych działaniach.

ZAŁĄCZNIK 1

Przydatne adresy instytucji związanych z wdrażaniem programów wykorzystujących środki UE

Instytucje centralne

<p><u>Instytucje związane z koordynacją wykorzystania funduszy UE</u></p> <p>Ministerstwo Gospodarki i Pracy Pl. Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa Centrala tel. (22) 693 50 00 www.mgip.gov.pl</p> <p>Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej tel. (22) 693 43 03; fax (22) 693 40 87</p> <p>Ministerstwo Finansów Departament Obsługi Funduszy Pomocowych ul. Świętokrzyska 12, 00-916 Warszawa www.mf.gov.pl</p> <p>Departament Instytucji Płatniczej tel. (22) 694 37 04; fax (22) 694 38 18</p> <p>Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej ul. Emilii Plater 53, 00-113 Warszawa tel. (22) 520 82 00; fax (22) 520 82 82 e-mail: delegation-poland@cec.eu.int www.europa.delpol.pl</p>	<p>Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich tel. (22) 623 18 42; fax (22) 623 20 51</p> <p>Departament Rybołówstwa tel. (22) 623 14 71; fax (22) 623 22 04</p> <p>Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Al. Jana Pawła II 70, 00-175 Warszawa tel. (22) 860 29 50; fax (22) 860 29 80 e-mail: info@arimr.gov.pl www.arimr.gov.pl</p> <p>Agencja Nieruchomości Rolnych ul. Dolańskiego 2, 00-215 Warszawa tel. (22) 635 80 09; fax. (22) 635 00 60 www.anr.gov.pl</p>
<p><u>Główna instytucja związana z wykorzystywaniem przedakcesyjnego Funduszu PHARE</u></p> <p>Fundacja Fundusz Współpracy – Centralna Jednostka Finansująco-Kontraktująca ds. Funduszu PHARE ul. Górnośląska 4a, 00-444 Warszawa tel. (22) 622 84 64, 622 97 01; fax (22) 622 72 12 e-mail: cofund@cofund.org.pl www.cofund.org.pl</p>	<p>Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA) ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa tel. (22) 623 15 15, 623 16 03; fax (22) 623 19 09 www.fapa.com.pl</p> <p>Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS) ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa tel. (22) 623 29 00, 623 29 01; fax (22) 623 29 98 e-mail: sekretariat@ijhar-s.gov.pl www.ijhar-s.gov.pl</p>
<p><u>Instytucje związane z wykorzystywaniem Funduszu SAPARD oraz z wdrażaniem SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb i Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich</u></p> <p>Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa Centrala tel. (22) 623 10 00 e-mail: kancelaria@minrol.gov.pl www.minrol.gov.pl</p>	<p><u>Instytucje związane z wykorzystywaniem Funduszu ISPA oraz Funduszu Spójności</u></p> <p>Ministerstwo Gospodarki i Pracy Pl. Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa Centrala tel. (22) 693 50 00 www.mgip.gov.pl</p> <p>Departament Koordynacji Funduszu Spójności tel. (22) 661 07 10; fax (22) 661 01 50</p>

Ministerstwo Środowiska

ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa

e-mail: info@mos.gov.pl

www.mos.gov.pl

Departament Integracji Europejskiej

tel. (22) 57 92 573; fax (22) 57 92 529

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

ul. Konstruktorska 3a, 02-673 Warszawa

e-mail: fundusz@nfosigw.gov.pl

www.nfosigw.gov.pl

Departament Przedsięwzięć Spójności

tel. (22) 459 05 08; fax (22) 459 01 98

Ministerstwo Infrastruktury

ul. Chałubińskiego 4/6, 00-928 Warszawa

e-mail: info@mi.gov.pl

www.mi.gov.pl

Departament Finansowania Infrastruktury i Funduszy Europejskich

tel. (22) 630 13 80; fax (22) 630 13 19

PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.

ul. Targowa 74, 03-734 Warszawa

www.plk-sa.pl

Biuro Funduszy i Ochrony Środowiska

tel. (22) 513 35 53; tel./fax (22) 513 27 44

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

ul. Żelazna 59, 00-848 Warszawa

tel. (22) 455 88 88

e-mail: kancelaria@gddkia.gov.pl www.gddkia.gov.pl

Institucje związane z wykorzystywaniem środków SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw**Ministerstwo Gospodarki i Pracy**

pl. Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa

www.mgip.gov.pl

Departament Zarządzania Programem Wzrostu Konkurencyjności Przedsiębiorstw

tel. (22) 693 58 54; fax (22) 693 40 26

Ministerstwo Nauki i Informatyzacji

ul. Wspólna 1/3, 00-529 Warszawa

tel. (22) 529 27 18

www.mnii.gov.pl

Ministerstwo Środowiska (działanie 2.4.)

ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa

e-mail: info@mos.gov.pl

www.mos.gov.pl

Departament Integracji Europejskiej

tel. (22) 57 92 573; fax (22) 57 92 529

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

ul. Konstruktorska 3a, 02-673 Warszawa

www.nfosigw.gov.pl

Departament Projektów Strukturalnych

tel. (22) 45 90 469

e-mail: strukturalne@nfosigw.gov.pl

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa

tel. (22) 432 80 80, 432 84 04; fax (22) 432 86 20

e-mail: biuro@parp.gov.pl

www.parp.gov.pl

Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.

ul. Domaniewska 41, 02-672 Warszawa

www.arp.com.pl

Departament Instrumentów Wsparcia Rozwoju Regionalnego

tel. (22) 460 36 15, fax. (22) 460 36 13

e-mail: spo-wkp@arp.com.pl

Institucje związane z wykorzystywaniem środków SPO Rozwój Zasobów Ludzkich**Ministerstwo Gospodarki i Pracy**

Pl. Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa

Centrala tel. (22) 693 50 00

www.mgip.gov.pl

Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym

tel. (22) 693 47 66; fax (22) 693 40 71

Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego

tel. (22) 693 59 54; fax (22) 69340 72

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu

Al. Szucha 25, 00-918 Warszawa

www.men.waw.pl

Biuro Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego

tel. (22) 628 91 38

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa

tel. (22) 432 80 80, 432 84 04; fax (22) 432 86 20

e-mail: biuro@parp.gov.pl

www.parp.gov.pl

Urząd Służby Cywilnej

Al. Szucha 2/4, 00-582 Warszawa
tel. (22) 694 74 74; fax (22) 694 74 97
e-mail: usc@usc.gov.pl
www.usc.gov.pl

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)

ul. Jana Pawła II 13, 00-828 Warszawa
tel. (22) 620 03 51
www.pfron.org.pl

Institucje związane z wykorzystywaniem środków SPO Transport**Ministerstwo Infrastruktury**

ul. Chałubińskiego 4/6, 00-928 Warszawa
e-mail: info@mi.gov.pl
www.mi.gov.pl

Departament Finansowania Infrastruktury i Funduszy Europejskich

tel. (22) 630 13 80; fax (22) 630 13 19

Departament Programowania i Strategii

tel. (22) 630 12 07; fax (22) 630 12 30

Institucje związane z wykorzystywaniem środków Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego**Ministerstwo Gospodarki i Pracy**

Pl. Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa
Centrala tel. (22) 693 50 00
www.mgip.gov.pl

Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego

tel. (22) 693 42 42; fax (22) 693 40 88

Institucje związane z wykorzystywaniem środków Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG**Ministerstwo Gospodarki i Pracy**

Pl. Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa
Centrala tel. (22) 693 50 00
www.mgip.gov.pl

Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego

tel. (22) 693 42 43; fax (22) 693 40 88

Institucje regionalne**Urzędy Marszałkowskie**

Urząd Marszałkowski **Województwa Dolnośląskiego**
Departament Rozwoju Regionalnego
Wybrzeże J. Słowackiego 12-14, 50-411 Wrocław
tel. (71) 374 93 48
e-mail: umwd@umwd.pl
www.umwd.pl

Urząd Marszałkowski **Województwa Kujawsko-Pomorskiego**
Departament Polityki Regionalnej i Polityki Przestrzennej
Pl. Teatralny 2, 87-100 Toruń
tel. (56) 621 82 00
e-mail: polreg_torun@poczta.onet.pl
www.kuj-pom.um.gov.pl

Urząd Marszałkowski **Województwa Lubelskiego**
Departament Rozwoju Regionalnego
Departament Współpracy Zagranicznej i Przedsiębiorczości
ul. Spokojna 4, 20-074 Lublin
tel. (81) 74 24 215; fax (81) 532 57 38
e-mail: polreg@exe.pl
www.lubelskie.pl

Urząd Marszałkowski **Województwa Lubuskiego**

Departament Polityki Regionalnej
ul. Podgórna 7, 65-054 Zielona Góra
tel. (68) 327 95 46; fax (68) 327 14 29
e-mail: region@lubuski.pl
www.lubuskie.pl

Urząd Marszałkowski **Województwa Łódzkiego**

Departament Polityki Regionalnej
ul. Solna 14, 91-423 Łódź
tel. (42) 630 90 22; fax (42) 632 60 22
e-mail: wbwp.lodz@region.lodz.pl
www.lodzkie.pl

Urząd Marszałkowski **Województwa Małopolskiego**

Departament Współpracy Międzynarodowej i Promocji
ul. Basztowa 22, 31-156 Kraków
tel. (12) 630 31 07; fax (12) 630 31 26
e-mail: urzad@malopolska.mw.gov.pl
www.malopolskie.pl

<p>Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego Departament Kultury, Promocji i Współpracy Zagranicznej ul. Skoczylasa 4, 03-472 Warszawa tel. (22) 619 72 25; fax (22) 619 53 00 e-mail: urząd_marszalkowski@mazovia.pl www.mazovia.pl</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego Departament Integracji Europejskiej ul. Piastowska 14, 45-082 Opole tel. (77) 452 46 03; fax (77) 454 88 87 e-mail: die@umwo.opole.pl www.umwo.opole.pl</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego Departament Polityki Regionalnej ul. Lisa Kuli 20, 35-025 Rzeszów tel. (17) 850 17 40; fax (17) 850 17 41 e-mail: dpr@podkarpackie.pl www.podkarpackie.pl</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego Departament Polityki Regionalnej ul. Legionowa 28, 15-281 Białystok tel. (85) 748 51 45; fax (85) 748 51 46 e-mail: kancelaria@umwp-podlasie.pl www.sejmik.bialystok.pl</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk tel. (58) 307 74 95; fax (58) 305 61 19 e-mail: drrip@woj-pomorskie.pl www.woj-pomorskie.pl</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego Wydział Funduszy Europejskich ul. Ligonja 46, 40-037 Katowice tel. (32) 207 83 81; fax (32) 255 37 58 e-mail: fundusze@silesia-region.pl www.silesia-region.pl</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego Departament Polityki Regionalnej ul. IX Wieków Kielce 3, 25-516 Kielce tel. (41) 344 57 23; fax (41) 362 55 99 e-mail: kancelaria@sejmik.kielce.pl www.sejmik.kielce.pl</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego Departament Strategii Rozwoju i Promocji Województwa ul. Piekary 17, 61-823 Poznań tel. (61) 855 15 81; fax (61) 851 76 51 e-mail: kancelaria@wielkopolska.mw.gov.pl www.wielkopolska.mw.gov.pl</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego Departament Integracji Europejskiej i Współpracy Zagranicznej Al. Piłsudskiego 7/9, 10-595 Olsztyn tel. (89) 523 25 52 e-mail: dep-integeur@renet.com.pl www.warmia.mazury.pl</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego Departament Polityki Regionalnej ul. Korsarzy 34, 70-540 Szczecin tel. (91) 489 39 82; fax (91) 489 39 86 e-mail: dp-sekretariat@wzp.pl www.um-zachodniopomorskie.pl</p> <p><u>Regionalne oddziały Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa</u></p> <p>Dolnośląski ul. Giełdowa 8, 54-610 Wrocław tel. (71) 369 74 00 e-mail: dolnoslaski@arimr.gov.pl</p> <p>Kujawsko-Pomorski ul. Rejtana 2-4, 87-100 Toruń tel. (56) 619 83 00; fax (56) 655 80 64 e-mail: kujawsko_pomorski@arimr.gov.pl</p> <p>Lubelski Elizówka 65A k/Lublina, 21-003 Ciecierzyn Tel. (81) 756 88 20; fax (81) 756 39 41 e-mail: lubelski@arimr.gov.pl</p> <p>Lubuski Al. Zjednoczenia 104, 65-120 Zielona Góra tel. (68) 329 27 00, 01; fax (68) 451 94 49 e-mail: lubuski@arimr.gov.pl</p> <p>Łódzki Al. Piłsudskiego 84, 92-202 Łódź tel. (42) 675 67 00; fax (42) 674 60 92 e-mail: lodzki@arimr.gov.pl</p>
--	--

Małopolski

ul. Lubicz 25, 31-503 Kraków
tel. (12) 629 80 24; fax (12) 421 13 11
e-mail: malopolski@arimr.gov.pl

Mazowiecki

ul. Żurawia 22, 00-515 Warszawa
tel. (22) 629 10 72; fax (22) 622 06 67
e-mail: mazowiecki@arimr.gov.pl

Opolski

ul. Wrocławska 170 G, 45-836 Opole
tel. (77) 401 84 00; fax (77) 457 45 23
e-mail: opolski@arimr.gov.pl

Podkarpacki

ul. Lubelska 46, 35-233 Rzeszów
tel. (17) 875 60 01; fax (17) 864 25 50
e-mail: podkarpacki@arimr.gov.pl

Podlaski

ul. Nowa 2, 18-400 Łomża
tel. (86) 215 63 11; fax (86) 216 45 13
e-mail: podlaski@arimr.gov.pl

Pomorski

ul. Kołłątaja 1, 81-332 Gdynia
tel. (58) 668 60 00; fax (58) 669 68 44
e-mail: pomorski@arimr.gov.pl

Śląski

ul. J. Sobieskiego 7, 42-200 Częstochowa
tel. (34) 324 38 77; fax (34) 324 94 28
e-mail: slaski@arimr.gov.pl

Świętokrzyski

ul. Warszawska 430, 25-414 Kielce
tel. (41) 349 09 00; fax (41) 332 84 02
e-mail: swietokrzyski@arimr.gov.pl

Warmińsko-Mazurski

ul. Św. Wojciecha 2, 10-038 Olsztyn
tel. (89) 522 98 22; fax (89) 522 98 25
e-mail: warminsko_mazurski@arimr.gov.pl

Wielkopolski

ul. Strzeszyńska 36, 60-479 Poznań
tel. (61) 845 56 00; fax (61) 840 06 93
e-mail: wielkopolski@arimr.gov.pl

Zachodniopomorski

ul. Szafera 10, 71-245 Szczecin
tel. (91) 469 84 00; fax (91) 439 47 63
e-mail: zachodniopomorski@arimr.gov.pl

Euroregiony**Stowarzyszenie Gmin RP „Euroregion Bałtyk”**

ul. Św. Ducha 3/4, 82-300 Elbląg
tel. (55) 235 55 99; fax (55) 236 10 10
e-mail: sekel@eurobalt.org.pl
www.eurobalt.org.pl

Stowarzyszenie „Region Beskidy”

ul. Piastowska 40, 43-300 Bielsko – Biała
tel./fax (33) 813 63 33
e-mail: biuro@euroregion-beskidy.pl
www.euroregion-beskidy.pl

Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug

Pl. Niepodległości 1, 22-100 Chełm
tel. (82) 563 06 54; tel./fax (82) 563 07 42
e-mail: euroregion.bug@poczta.tebo.net
www.euroregion-bug.w4u.pl

Stowarzyszenie Gmin Euroregionu Glacensis

Pl. B. Chrobrego 1/101, 57-300 Kłodzko
tel./fax (74) 867 71 30
e-mail: eg@euroregion-glacensis.ng.pl
www.euroregion-glacensis.ng.pl

Związek Międzyregionalny Euroregion Karpacki

ul. Prochownia 4, 38-400 Krosno
tel./fax (13) 43 64 911
e-mail: sekretariat@carpathian.euroregion.org
www.carpathian.euroregion.org

Stowarzyszenie Gmin Euroregionu Niemen

ul. Noniewicza 10, 16-400 Suwałki
tel./fax (87) 565 02 70
e-mail: niemen@suwalki.com
www.niemen.suwalki.com

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa

ul. 1 Maja 57, 58-500 Jelenia Góra
tel. (75) 64 23 883; fax (75) 767 64 70
e-mail: biuro@euroregion-nysa.pl
www.euroregion-nysa.pl

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania

Al. Wojska Polskiego 164, 71-335 Szczecin
tel. (91) 486 07 38; fax (91) 486 08 25
e-mail: biuro@pomerania.org.pl
www.pomerania.org.pl

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad

Rynek – Ratusz, 48-200 Prudnik
tel. (77) 436 39 10; tel./fax (77) 436 79 77
e-mail: biuro@europradziad.pl
www.europradziad.pl

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pro Europa Viadrina

ul. Kazimierza Wielkiego 1, 66-400 Gorzów Wielkopolski
tel. (95) 735 84 47; fax (95) 735 84 61
e-mail: info@viadrina.org.pl
www.viadrina.org.pl

Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu „Puszcza Białowieska”

ul. A. Zina 1, 17-200 Hajnówka
tel. (85) 682 51 99; fax (85) 682 42 20
e-mail: promocja@sphajnowka.home.pl
www.euroregion-puszczabialowieska.prv.pl

Euroregion Silesia - Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry

ul. Batorego 6, 47-400 Racibórz
tel. (32) 415 64 94
e-mail: eurosil@polbox.com
www.euroregion-silesia.pl

Stowarzyszenie Gmin Polskich RP Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr

ul. Piastowska 18, 66-620 Gubin
tel./fax (68) 359 56 47
e-mail: euroregion@post.pl
www.euroregion-snb.pl

Euroregion Śląsk Cieszyński - Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”

Rynek 12, 43-400 Cieszyn
tel./fax (33) 852 06 08
e-mail: biuro@olza.pl oraz ecie@olza.pl
www.olza.pl oraz www.inforeg.pl

Związek Euroregion Tatry

Al. Tysiąclecia 37, 34-400 Nowy Targ
tel./fax (18) 266 99 81
e-mail: euroregion.tatry@pro.onet.pl
www.euroregion-tatry.pl

Agencje regionalne**Województwo dolnośląskie:****Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego**

Pl. Solny 16, 50-062 Wrocław
tel. (71) 344 58 41; fax (71) 372 36 85
e-mail: warr@warr.wro.pl
www.warr.pl

Województwo kujawsko-pomorskie:**Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.**

ul. Kopernika 4, 87-100 Toruń
tel. (56) 621 04 21; fax (56) 622 28 99
e-mail: tarr@narda.org.pl
www.tarr.org.pl

Województwo lubelskie:**Lubelska Fundacja Rozwoju**

ul. Rynek 7, 20-111 Lublin
tel. (81) 743 65 43; fax (81) 743 73 26
e-mail: lfr@lfr.lublin.pl
www.lfr.lublin.pl

Województwo lubuskie:**Zielonogórska Agencja Rozwoju Regionalnego**

ul. Chopina 14, 65-001 Zielona Góra
tel. (68) 327 05 04; fax (68) 325 38 88
e-mail: agencja@region.zgora.pl
www.region.zgora.pl

Województwo łódzkie:**Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego**

ul. Tuwima 22/26, 90-002 Łódź
tel. (42) 632 18 92; fax (91) 633 07 63
e-mail: larr@mazurek.man.lodz.pl
www.larr.lodz.pl

Województwo małopolskie**Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego**

ul. Kordylewskiego 11, 31-542 Kraków
tel. (12) 411 46 03; fax (12) 412 43 79
e-mail: marr@marr.pl
www.marr.pl

Województwo mazowieckie:**Fundacja Małych i Średnich Przedsiębiorstw**

ul. Smocza 27, 01-048 Warszawa
tel./fax (22) 838 02 61
e-mail: izbarimp@fund.org.pl
www.fund.org.pl

Województwo opolskie:
Stowarzyszenie „Promocja Przedsiębiorczości”
ul. Damrota 4, 45-064 Opole
tel./fax (77) 456 56 00
e-mail: spp_owp@poczta.onet.pl
www.spp-owp.org.pl

Województwo podkarpackie:
Mielecka Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
ul. Chopina 18, 39-300 Mielec
tel./fax (17) 788 18 50
e-mail: marr@ptc.pl
www.mielec.plmarr

Województwo podlaskie:
Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego
ul. Starobojarska 15, 15-073 Białystok
tel. (85) 740 86 83; fax (85) 740 86 86
e-mail: fundacja@pfr.bialystok.pl
www.pfr.bialystok.pl

Województwo pomorskie:
Agencja Rozwoju Pomorza
ul. Piwna 36/39, 80-831 Gdańsk
tel. (58) 323 31 00; fax (58) 301 13 41
e-mail: sekretariat@arpg.gda.pl
www.arpg.gda.pl

Województwo śląskie:
Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego
ul. Wita Stwosza 31, 40-042 Katowice
tel. (32) 201 40 56; fax (32) 257 95 29
e-mail: garr@garr.com.pl
www.garr.com.pl

Województwo świętokrzyskie:
Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa
ul. H. Sienkiewicza 53, 25-002 Kielce
tel./fax (41) 344 43 92
e-mail: biuro@siph.com.pl
www.siph.com.pl

Województwo warmińsko-mazurskie:
Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
ul. Kajki 10/12, 10-547 Olsztyn
tel. (89) 53 49 010; fax (89) 53 49 200
e-mail: wmarr@wmarr.olsztyn.pl
www.wmarr.olsztyn.pl

Województwo wielkopolskie:
Agencja Rozwoju Regionalnego w Koninie
ul. Zakładowa 4, 62-510 Konin
tel. (63) 245 30 95; fax (63) 242 22 29
e-mail: arr@arrkonin.pl
www.arrkonin.org.pl

Województwo zachodniopomorskie:
Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego
ul. Stożkowa 2, 70-223 Szczecin
tel. (91) 488 24 88; fax (91) 488 26 26
e-mail: cw@zarr.com.pl
www.zarr.com.pl

Wojewódzkie Urzędy Pracy

Dolnośląskie:
DWUP Wałbrzych
ul. Ogrodowa 5b, 58-306 Wałbrzych
tel. (74) 840 81 93; fax (74) 840 73 89
e-mail: wrwuwa@praca.gov.pl
www.dwup.pl

Kujawsko-pomorskie:
WUP Toruń
Szosa Chełmińska 30/32, 87-100 Toruń
tel. (56) 622 86 00; fax (56) 622 74 85
e-mail: wup@wup.torun.pl lub towu@praca.gov.pl
www.wup.torun.pl

Lubelskie:
WUP Lublin
ul. Okopowa 5, 20-022 Lublin
tel. (81) 532 49 22; fax (81) 532 04 94
e-mail: luwu@praca.gov.pl
www.wup.lublin.pl

Lubuskie:
WUP Zielona Góra
ul. Wyspiańskiego 15, 65-036 Zielona Góra
tel. (68) 456 56 56; fax (68) 327 01 11
e-mail: ziwu@praca.gov.pl
www.wup.zgora.pl

Łódzkie:
WUP Łódź
ul. Wólczańska 49, 90-608 Łódź
tel. (42) 632 01 12; fax (42) 636 77 97
e-mail: lowu@praca.gov.pl
www.wup.mm.com.pl

<p>Mazowieckie: WUP Warszawa ul. Młynarska 16, 01-205 Warszawa tel. (22) 578 44 00; fax (22) 578 44 07 e-mail: wawu@praca.gov.pl lub wup@wup.mazowsze.pl www.wup.mazowsze.pl</p> <p>Małopolskie: WUP Kraków Plac na Stawach 1, 30-107 Kraków tel. (12) 422 98 92; fax (12) 422 97 85 e-mail: krwu@praca.gov.pl www.wup-kraków.pl</p> <p>Opolskie: WUP Opole ul. Głogowska 25c, 45-315 Opole tel. (77) 441 67 01; fax (77) 441 67 02 e-mail: opwu@praca.gov.pl www.wup.opole.pl</p> <p>Podkarpackie: WUP Rzeszów ul. Lisa Kuli 20, 35-959 Rzeszów, tel. (17) 852 44 62, 850 92 00; fax (17) 852 44 57 e-mail: wup@wup-rzeszów.pl lub rzwu@praca.gov.pl www.wup-rzeszów.pl</p> <p>Podlaskie: WUP Białystok ul. Pogodna 22, 15-354 Białystok tel. (85) 749 72 00, fax (85) 749 72 09 e-mail: biwu@praca.gov.pl www.apraca.pl</p> <p>Pomorskie: WUP Gdańsk ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk tel. (58) 307 75 66; fax (58) 301 58 71 e-mail: gdwu@praca.gov.pl www.wup.gdansk.pl</p>	<p>Śląskie: WUP Katowice Powstańców 41a, 40-024 Katowice tel. (32)255 43 25; fax (32) 255 24 66 e-mail: wup@wup-katowice.pl lub kawu@praca.gov.pl www.wup-katowice.pl</p> <p>Świętokrzyskie: WUP Kielce Al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce tel. (41) 344 49 76; fax (41) 368 08 25 e-mail: kiwu@praca.gov.pl www.wup.kielce.pl</p> <p>Warmińsko-mazurskie: WUP Olsztyn ul. Głowackiego 28, 10-448 Olsztyn tel. (89) 522 79 00; fax (89) 522 79 01 e-mail: olwu@praca.gov.pl www.up.gov.pl</p> <p>Wielkopolskie: WUP Poznań Al. Niepodległości 16/18, 61-713 Poznań tel. (61) 852 29 67; fax (61) 854 15 16 e-mail: powu@praca.gov.pl www.wup.poznan.pl</p> <p>Zachodniopomorskie: WUP Szczecin ul. Odrowąża 1, 71-420 Szczecin tel. (91) 455 30 39; fax (91) 422 31 21 e-mail: szwu@praca.gov.pl lub wup@unet.pl www.wup.pl</p>
---	---

ZAŁĄCZNIK 2

Przedstawiciele ekologicznych organizacji pozarządowych w komitetach związanych z wdrażaniem programów pomocowych UE (w tym przedakcesyjnych)

Komitety o randze krajowej:

Komitet	Przedstawiciel	Organizacja	Kontakt (e-mail)
Komitet Monitorujący Funduszu Spójności	Bohdan Szymański (obserwator)	Polski Klub Ekologiczny	btseko@kki.pl
	Marta Wiśniewska (obserwator)	WWF Polska	mwisniewska@wwf.pl
Komitet Sterujący Funduszu Spójności – Środowisko	Andrzej Guła	Instytut Ekonomii Środowiska	andgula@ceti.com.pl
	Andrzej Kassenberg	Instytut na rzecz Ekorozwoju	a.kassenberg@ine-isd.org.pl
Komitet Sterujący Funduszu Spójności – Transport	Robert Cyglicki	Polska Zielona Sieć	robertc@bankwatch.org
Komitet Monitorujący SPO Transport	Krzysztof Rytel	Stowarzyszenie Kulturalno- Ekologiczne Zielone Mazowsze	rytel@poczta.onet.pl
Komitet Sterujący SPO Transport	Robert Cyglicki (obserwator)	Polska Zielona Sieć	robertc@bankwatch.org
	Jakub Majewski (obserwator)	Instytut Rozwoju i Promocji Kolei	jakmaj@o2.pl
Komitet Sterujący SPO RZL Priorytet 3	Piotr Hańderek	Centrum Europejskie Zrównoważonego Rozwoju	p.handerek@cezr.org.pl
Komitet Monitorujący ZPORR	Piotr Rymarowicz	Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych	prym@fwie.most.org.pl
Krajowy Komitet Sterujący działaniem 1.6. ZPORR: Rozwój transportu miejskiego w aglomeracjach	Jakub Majewski	Instytut Rozwoju i Promocji Kolei	jakmaj@o2.pl
Komitet Monitorujący SPO Rolnictwo i Obszary Wiejskie	Radosław Gawlik	Eko-Unia	rgawlik@eko.wroc.pl
Komitet Monitorujący PROW	Radosław Gawlik	Eko-Unia	rgawlik@eko.wroc.pl
Komitet Sterujący PROW	Dorota Metera	Fundacja IUCN	Dorota.Metera@iucn.org
Komitet Sterujący SPO Rybołówstwo	Anna Daczka (obserwator)	WWF Polska	adaczka@wwf.pl
Komitet Monitorujący SAPARD	Bohdan Szymański	Polski Klub Ekologiczny	btseko@kki.pl

Komitety o randze regionalnej:

Komitet	Przedstawiciel	Organizacja	Kontakt (e-mail)
Regionalny Komitet Sterujący woj. dolnośląskie	Krzysztof Smolnicki	Dolnośląska Fundacja Ekorozwoju	krzysiek@eko.org.pl
Regionalny Komitet Monitorujący woj. lubelskie	Krzysztof Gorczyca	Towarzystwo dla Natury i Człowieka	k.gorczyca@eko.lublin.pl
Regionalny Komitet Sterujący woj. lubuskie	Wiesława Kowal	Polski Klub Ekologiczny	biuro@pke-ol.most.org.pl
Regionalny Komitet Monitorujący woj. opolskie	Tomasz Ciesielczuk	Polski Klub Ekologiczny	-
Regionalny Komitet Sterujący woj. podlaskie	Piotr Znaniecki	Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju Agro-Group	piotrzna@poczta.wp.pl
Regionalny Komitet Sterujący woj. śląskie	Ewa Hajduk	Polski Klub Ekologiczny	pkegliwice@pkegliwice.pl

for a living planet

WWF Polska
ul. Wiśniowa 38
02-520 Warszawa
Tel: (22) 849 84 69
Fax: (22) 646 36 72
www.wwf.pl

**INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU**

Instytut na rzecz Ekorozwoju
ul. Nabelaka 15 lok. 1
00-743 Warszawa
Tel: (22) 851 04 02
Fax (22) 851 04 00
www.ine-isd.org.pl

Bundesministerium
für Umwelt, Naturschutz
und Reaktorsicherheit

**Umwelt
Bundes
Amt**
Für Mensch und Umwelt